

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია
კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი
ძველი ქართული ფილოლოგიის განყოფილება

ხელნაწერის უფლებით

ლელა შოთას ასული შათირიშვილი

ბასილი ანკვირიელი და მისი თხზულების „ქალწულებასა შინა
ჭემმარიტისა უხრწნელებისათჳს“ ქართული თარგმანი

10. 01. 01 ქართული ლიტერატურა

სადისერტაციო ნაშრომი ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის
ხარისხის მოსაპოვებლად

სამეცნიერო ხელმძღვანელი – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი მათა რაფავა

თბილისი

2004

სარჩევი

შესავალი.

ნაწილი I, ბასილი ანკვირიელის ცხოვრება და მოღვაწეობა .

თავი I, სამი ბასილი ანკვირიელი _ ორი მოწამე და ერთი ეპისკოპოსი .

თავი II, ცნობები ბასილი ანკვირიელის ავტორობის შესახებ.

თავი III, ბასილი ანკვირიელის ცხოვრების გზა.

ნაწილი II, ბასილი ანკვირიელის მსოფლმხედველობისათვის .

თავი I ბასილი ანკვირიელის ფიზიოლოგიის ცოდნა.

თავი II, რამდენიმე ფიზიოლოგიური ცნების გაგებისათვის.

ნაწილი III, ბასილი ანკვირიელის თხზულების „ქალწულებასა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათჳს» ტექსტოლოგიურ-ფილოლოგიური ანალიზი.

თავი I ქართული ნუსხები და მათი ურთიერთმიმართება.

თავი II ბასილი ანკვირიელის თხზულების „ქალწულებასა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათჳს» რედაქციები და გამოცემები სხვადასხვა ენაზე.

თავი III ქართული თარგმანის სავარაუდო ბერძნული დედნის დადგენის ცდა.

თავი IV ბასილი ანკვირიელის თხზულების ქართული თარგმანი.

მატება .

მოკლება.

დედნის მონაცემის ცვლილება.

თავი V ბიბლიური ციტაცია ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში „ქალწულებასა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათჳს“ და მის ქართულ თარგმანში.

პირდაპირი ციტაცია.

დაახლოებითი პერიფრაზი.

ასოციაციური პერიფრაზი .

ცალკეული შემთხვევები.

თავი VI თხზულების ქართული თარგმანის ენობრივი ანალიზი.

ფონეტიკა.

მორფოლოგია.

სახელთა ბრუნება.

მრავლობითი რიცხვი.

ზმნა.

პრეფიქსები მ- და გუ- ტექსტში .

ხოლმეობითები .

| კავშირებითი .

| თურმეობითი .

ვნებითი გვარი.

ზმნისწინიანი აწმყოს წარმოება და ზმნისწინის მაპერფექტებელი უნარი.

ტმესი .

სიტყვათწარმოებასთან დაკავშირებული საკითხები .

თხზვა .

კომპოზიტები .

სინტაქსი .

შედგენილი შემასმენელი .

სიტყვათგანლაგების საკითხი .

ნაწილაკებისა და კავშირების გამოყენება და მათი ფუნქციები თხზულებაში .

ორმაგი უარყოფა.

თავი VII რიტორიკული ხერხები ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში და გადმოტანის

საშუალებები ძეგლის ქართულ თარგმანში.

თავი VIII ძეგლის ლექსიკა .

სინონიმები .

*** (ლექსიკური ერთეულები: „simia~, „koment~, „SabaTobn da SabaTobaÁ~, „ezoÁsmoZRuari~).

დასკვნები .

გამოყენებული ლიტერატურა .

დანართი

თქუმული წმიდისა ბასილისი

მთავარეპისკოპოსისა კესარიელ -კაბადუკიელისა^ა ქალწულებასა შინა
ჭემმარიტისა უხრწნელებისათ^ას .

ლექსიკონი .

შესავალი

ქრისტიანული სარწმუნოების წარმოშობისა და დამკვიდრების პირველი საუკუნეები თავისი ხასიათით ძალიან მნიშვნელოვანი პერიოდია. ბერძნების მიწიერმა, წარმართულმა რელიგიამ ადგილი დაუთმო ქრისტიანობას, დაიწყო ანტიკური საზოგადოების სულიერი გარდაქმნის პროცესი, მაგრამ ანტიკური ადამიანის სულიერი ფერისცვალება ძალიან ნელა ხდებოდა. საზოგადოების დიდი ნაწილი ცხოვრობდა გაორებული რწმენით. მიუხედავად ამისა, ახალი წელთაღრიცხვის დასაწყისიდან, ანუ ქრისტეს აქეთ, თანდათან ყალიბდებოდა ქრისტიანული იდეოლოგია, რომელიც პირველი საუკუნიდან მოყოლებული უფრო და უფრო მეტ მომხრეებს იძენდა. ქრისტიანობა არ ვითარდებოდა განყენებულად, ითვისებდა ყოველივე მისაღებს ანტიკური კულტურისაგან.

ადრეული ქრისტიანობის საწყის ეტაპზევე გაჩნდა წარმართული ფილოსოფიის ქრისტიანობისაკენ წარმართვის ტენდენცია. ამის საფუძველს წარმოადგენდა ახალი სარწმუნოების მოთხოვნა, რომ ქრისტიანული ღმერთის რწმენამდე მისვლა შესაძლებელია თვითჩაღრმავებით, რომ ადამიანმა უნდა შეიმეცნოს სულიერება და ასე გააცნობიეროს ღმერთთან მისვლის გზები. ამგვარი შერწყმით ერთმანეთს ემთხვევა მეცნიერება და რწმენა, რომელიც საშუალებაა თვითშემეცნებისა.¹ საუკუნეების განმავლობაში ქრისტიანულმა სარწმუნოებამ თავისი გავლენა გაავრცელა ბიზანტიის ფართო საზოგადოების სულიერ ცხოვრებაზე. ეს პროცესი დაგვირგვინდა ახალი ბიზანტიური კულტურის წარმოშობით. IV საუკუნე იყო გარდამავალი ეპოქა – ფინალი უკვე გავლილი ისტორიისა, ამასთან დასაწყისი ახალი ქრისტიანული პერიოდისა. „ბიზანტიური ფილოსოფიის განვითარებისა და სწრაფი აღმავლობის საფუძველი მომზადდა აღმოსავლეთის ხალხთა კულტურის, ბერძნული ფილოსოფიისა და ქრისტიანული მსოფლმხედველობის ურთიერთგადაჯაჭვით“².

¹ მ. ჭელიძე, ელინიზმის ფილოსოფია ადრინდელი ქრისტიანობის ეპოქაში, თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 1998, 13.

² იქვე, 128.

IV საუკუნე გავიდა ცხარე საღვთისმეტყველო დისკუსიებში. ადგილობრივსა თუ მსოფლიო საეკლესიო კრებებზე განიხილავდნენ ქრისტიანულ საეკლესიო კანონებს. ამ გზით ყალიბდებოდა ქრისტიანული მორალი.

ქრისტიანობის განმტკიცებასა და გაძლიერებას ემსახურებოდა სასულიერო მწერლობის მრავალი დარგი, მათ შორის ასკეტიკა, რომლის განვითარებასაც ხელი შეუწყო სამონასტრო ცხოვრების ჩამოყალიბებამ. ასკეტიკა ეგვიპტეში ჩაისახა და განვითარდა. ამ დარგის თხზულებები შეიცავენ მოძღვრება-ქადაგებებს, რომელიც გამოიყენებოდა „ბერმონაზონთა წრეში, რადგან იგი იყო უშრეტი წყარო გონებრივი და ზნეობრივი აღორძინებისა და წარმატებისა.“³ ბიზანტიური ასკეტიკური მწერლობის კლასიკურ ხანად ითვლება IV და V საუკუნეები. ასკეტიკის ჟანრს განეკუთვნება ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატი „ქალწულებასა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათჳს«. იგი ეძღვნება ფიზიოლოგიისა და ზნეობის საკითხებს.

ბასილი ანკვირიელი მოღვაწეობდა ბიზანტიაში 336-360 წლებში. იგი იყო ანკვირიის ეპისკოპოსი, უაღრესად განათლებული პიროვნება, მიღებული ჰქონდა სამედიცინო განათლება. იგი, როგორც წმიდა იერონიმე იუწყება, იყო ყოფილი ექიმი (De viris illustribus 89 (PL 23. 731C). მიუხედავად თავისი სასულიერო მოღვაწეობისა, ბასილი ანკვირიელი წარმატებით იყენებდა თავის პირველ საქმიანობას და ზნეობის ქადაგებისას კარგად უხამებდა ერთმანეთს სამედიცინო და თეოლოგიურ შეხედულებებს.

თხზულებაში ნათლად იკვეთება რწმენისა და ცოდნის აღიარების პრობლემა. ავტორი ცდილობს, თეოლოგიურ-გნოსეოლოგიურ, ფიზიოლოგიურ, დიეტეტიკურ-ჰიგიენურ ცნებებზე დაყრდნობით გააშუქოს თავისი თხზულების თემატიკა ისე, რომ მოსაბეზრებელი არ გახადოს მკითხველისათვის. შესაძლებელია, სწორედ ამან განაპირობა მისი ტრაქტატის დიდი პოპულარობა.

თხზულების მიხედვით, აშკარაა, რომ ასკეტიკური ცხოვრების წესი არ ვითარდებოდა განყენებულად, განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობოდა ურთიერთკავშირს სულსა და სხეულს შორის, უხრწნელების მსურველის ცხოვრების რეჟიმსა და კვების საკითხებს, ზოგადად უხრწნელების აღთქმის დამდებთა ღვაწლს.

ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატში არის მოცემული მდებდრობითი სქესის ქალწულის (ნაწილობრივ უბიწოების მოსურნე მამაკაცის – ლ. შ.) სახე. ქრისტიანობამ

³ კ. კველიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. 1., გამომც. „მეცნიერება“, თბილისი, 1980, 546.

ჩამოაყალიბა იდეალი ქალწულისა (შეიძლება მოიაზრებოდეს ორივე სქესის წარმომადგენელი – ლ. შ.), რომელსაც ახალი რწმენის მეშვეობით ეძლევა საშუალება ზურგი აქციოს ტრადიციულ ოჯახურ დანიშნულებას და გავიდეს ცხოვრების ისეთ ასპარეზზე, სადაც შეძლებს საზოგადოებაში განსხვავებული ადგილის დამკვიდრებას, რაშიც იგულისხმება ქალწულის, როგორც უფლის სასძლოს (სასიძოს), როლი.

თხზულება წამოჭრის მრავალ საინტერესო საკითხს. მასში თავმოყრილია სხვადასხვა თემები და რიტორიკული სახეები, რომლებიც გავრცელებული ხერხი იყო IV საუკუნის მწერლობაში.

ბასილი იწყებს უშუალოდ სამყაროს შექმნით და ყოველი ცოცხალი არსების სქესებად დაყოფაზე ამახვილებს ყურადღებას, შემდეგ მოძღვრავს ქალწულს ცხოვრების ყველა ასპექტში – იქნება ეს კვება, საზოგადოებაში გამოჩენა, ფიქრი, ეკლესიასა და თავყრილობებისას მოქცევის წესი; წარმოაჩენს თეოლოგიურ კავშირს ცხოვრების უბიწო წესსა და სამოთხეს შორის, რომელსაც უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ქალწულის, როგორც უფლის სასძლოს, ცხოვრებაში. ავტორი ვრცლად საუბრობს განცდებისა და ტკივილის შესახებ, რაც ახლავს მიწიერ ქორწინებას ღვთიურ ქორწინებასთან შედარებით, ხორციელ იწროებას არა მარტო საკვების მიღებასთან ან უბიწოებასთან დაკავშირებით, არამედ თავის შეზღუდვას ადამიანებთან ურთიერთობაში – გათხოვილ ქალებთან, მამაკაცებთან, თავის შეზღუდვას ყოველდღიურობაში, ქალწულთა ანგელოზური ცხოვრების წესის საკითხებს.

ამგვარი პრობლემატიკის წამოჭრაში, ავტორის არგუმენტაციის დამაჯერებლობაში უდიდეს როლს ის თამაშობს, რომ ბასილი თანაბრად ფლობს სამედიცინო და სასულიერო განათლებას.

ამ თხზულებისადმი მნიშვნელოვან ინტერესს იჩენდნენ ჯერ კიდევ შუა საუკუნეებში. იგი სხვადასხვა ენაზე არის თარგმნილი. მაგ., XIV ს.-ში ბერძნული ტექსტი ითარგმნა ლათინურ ენაზე, მასზე გაცილებით ადრეულია სლავური ვერსია (IX ს.). ათონის ქართულ სამწერლო კერაში XI ს.-ში გიორგი მთაწმიდელს შეუსრულებია ტრაქტატის ქართული თარგმანი.

გიორგი მთაწმიდელი, ქართული მთარგმნელობითი ტრადიციის უმნიშვნელოვანესი წარმომადგენელი, შესანიშნავად ფლობს თავის მშობლიურ ენას – ქართულს და ასევე იმ ენას, საიდანაც უხდება თარგმანის შესრულება – ბერძნულს. მთარგმნელს მშობლიური ენის ცოდნა ბერძნულიდან თარგმნისას წარმოაჩენს როგორც

თვალსაჩინო ლინგვისტს, რომელიც სრულყოფილად არის დაუფლებული ენის ბუნებას, მის მორფოლოგიურ-სინტაქსურ სტრუქტურას.

ბასილი ანკვირიელის თხზულების ბერძნული ტექსტისა და ქართული თარგმანის შესწავლა არის უმნიშვნელოვანესი იმ თვალსაზრისით, თუ როგორ აღიქვა იგი მთარგმნელმა და როგორ შეძლო მისი გადმოტანა თავის მშობლიურ ენაზე. ეს საკითხი განსაკუთრებით საინტერესო უნდა იყოს უდიდესი საეკლესიო მოღვაწისა და მთარგმნელის საქმიანობის უკეთ გასაცნობად. თხზულება გვიჩვენებს იმ ენობრივ ფორმებს, რომლებიც ასახულია XI-XII სს. ქართული სალიტერატურო ენის განვითარებაში.

გიორგი მთაწმიდელი ცდილობს, შეინარჩუნოს ორიგინალის შინაარსობრივი პათოსი და სულისკვეთება. მას არ გადმოაქვს ტექსტი სიტყვასიტყვით, სათარგმნ მასალას ექცევა გარკვეული თავისუფლებით, ცვლის სიტყვათწყობას, პასიური ფორმები გადმოაქვს ქართულისათვის ბუნებრივი პირიანი ფორმებით, მაგრამ ეს ყოველივე ემსახურება ბერძნული დედნის აზრის სრულყოფილად გადმოცემას ისე, რომ ქართველმა მკითხველმა სიღრმისეულად გაიაზროს თხზულებაში წამოყენებული თითოეული ნიუანსი, ყოველი სიტყვა, ფრაზა, პასაჟი და მიბაძვის ნიმუშად დაისახოს იგი. თარგმნილ ტექსტში, ორიგინალისაგან განსხვავებით, არსებული ზოგი ნიუანსის წყალობით აქცენტი არის გამძაფრებული ან შერბილებული, რაც მთარგმნელის პოზიციაზე მიანიშნებს ამა თუ იმ საკითხისადმი.

ბასილი ანკვირიელის თხზულება „ქალწულებსა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათჳს“ ქართულ-ბიზანტიური ლიტერატურული ურთიერთობების საინტერესო ეტაპს წარმოაჩენს ქართული მთარგმნელობითი საქმიანობის განვითარებაში.

და მისი ლათინური თარგმანიც სათაურით: "Bასილიუს პრესბ. M. Aნცყრაე – სუბ Iულიანო-Mარტ 22]ქუნ.28".⁷

ქართულად თარგმნილი ტექსტი დაცულია კრებულებში: A-19 (X), შ-417 (XII), H-1760 (XV), K-3 (XVI), K-103 (1839), ცაგერი 16 (1839)⁸. „ბასილი ანკვირიელის წამებას» განვიხილავთ ორი ნუსხის მიხედვით. ესენია: შ-417, K-3⁹..

შ-417 XII საუკუნის ხელნაწერია, შედგება 235 ფურცლისაგან, ფურცლის ზომაა 23,5 X 34. ნაწერია ქაღალდზე, არის გაცვეთილი, დალაქავებული. ტექსტი შესრულებულია შავი მეღვინით, სათაურები _ სინგურით. აქვს ტყავგადაკრული ყდა.

ხელნაწერი წარმოადგენს ივნისის თვეში საკითხავ მეტაფრასულ ცხოვრებებს. საკითხავების თვე და რიცხვი აღნიშნულია სინგურით ხელნაწერის ზემო კიდეზე.¹⁰ კრებულში თხრობა ბასილი მღვდელმოწამის ღვაწლის შესახებ წარმოდგენილია 31-ე საკითხავად. აღწერილობაში მითითებულია, რომ ტექსტი „თუ^ასა ივნისსა კ^ა: ღუაწლი წმიდისა და დიდებულისა მღვდელმოწამისა ბასილისი» განთავსებულია 215ვ-220ვ-ზე, მაგრამ, ტექსტის კითხვის პროცესში გაირკვა, რომ აკინძვისას ხელნაწერში ფურცლები გადაადგილებულია, იგი მოულოდნელად წყდება 218ვ-ზე, შემდეგ გრძელდება და მთავრდება 224რ-225ვ-ზე, თხზულება სრულადაა მოღწეული; 219რ-223ვ-ზე კი მოთავსებულია ფრაგმენტი პეტრესა და პავლეს ცხოვრებიდან.

K-3-ში ჩვენთვის საინტერესო ტექსტი 34-ე საკითხავია. ხელნაწერი 752 ფურცლისაგან შედგება, ფურცლების ზომაა 41 X 27,5, ნაწერია ქაღალდზე, აქვს ტყავგადაკრული ყდა. თხზულების ტექსტს უკავია 299ვ-305რ, ნაწერი შესრულებულია

⁷ Acta Sanctorum, Martii 9, t. III, editio Novissima, Parisiis et Rome, 1865, 377-378, *12-*15; Bibliotheca Hagiographica Graeca, Tome I, par François Halkin, Bruxelles, 1957, 85 [242].

⁸ ენრიკო გაბიძაშვილი, ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია, თბილისი, 2004, 154.

⁹ მიუხედავად იმისა, რომ ამ ნუსხების გადაწერის თარიღები დაცილებულია ერთმანეთს, მათ შორის ტექსტოლოგიური განსხვავება სრულიად უმნიშვნელოა. მაგ., მრავალთა^ა (S-417)|| მრავალთა (K-3); მარქუ (S-417) || მარქ (K-3); შენდა (S-417) || შენსა (K-3); მსხუ^არპლი (S-417) || მსხუერპლი (K-3); სა^ადუმლოთა (S-417) || საიდუმლოთა (K-3); სამუღლელო (S-417) || სამულველო (K-3); პიდასიოს (S-417) || პიდასიო^ას (K-3) და ა.შ.

¹⁰ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექციისა, ტ. I, საქართველოს სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1959, 517-521.

ნუსხურით, 2 სვეტად, თითო სვეტში 32 სტრიქონია.¹¹ მეტაფრასული კრებული, ანდერძის მიხედვით, შეწირული ყოფილა ბიჭვინთის ღვთისმშობლისათვის, შემდეგ დაკარგულა. იგი მოუძიებიათ და კვლავ ბიჭვინთის ღვთისმშობლისათვის შეუწირავთ გიორგი ლიპარტიანსა და მის თანამეცხედრეს ხვარაშანს.¹²

თხზულების _ „ღუაწლი წმიდისა და დიდებულისა მღვდელმოწამისა ბასილისი» _ შინაარსი ადვილად გაარკვევს, რომ მის მთავარ მოქმედ გმირს არაფერი აქვს საერთო „ქალწულებისათაჲს» ავტორთან. თუმცა ის ეპოქა, რომელიც ტექსტიდან გამოსჭვივის, უცნობი არ უნდა ყოფილიყო არც ერთი ბასილისთვის: არც _ ეპისკოპოსისათვის, არც _ ხუცესისათვის. საქმე ის იყო, რომ ორივე მათგანი ანკვირიაში მოღვაწეობდა ერთსა და იმავე დროს და ორივე მხურვალე დამცველი იყო თავისი სარწმუნოებრივი პოზიციისა. ისინი დაისაჯნენ თავიანთი მრწამსის გამო: პირველი გადაასახლეს ილირიაში¹³, მეორე კი _ საშინელი ტანჯვის შემდეგ მოწამებრივად აღესრულა. შესაძლებელია, ისინი ერთმანეთის პირისპირაც წარმდგარიყვნენ, როგორც განსხვავებული მრწამსის მქონენი, მართლმადიდებელი და არიანელი. ეს ვარაუდი რომ არ არის საფუძველს მოკლებული, ამას ჩვენ ქვემოთ დავინახავთ.

მეტაფრასი გვამცნობს, რომ ბასილი იყო კაცი, რომელიც ყოველ ადამიანს ქრისტეს ჭეშმარიტ სარწმუნოებას შეაგონებდა და „საეშმაკოსა გზიდან მოაქცევდა». მას მძიმე დროში მოუხდა მოღვაწეობა, რადგან იმ დროს გამრავლდნენ ქრისტიანობის წინააღმდეგ მებრძოლნი. ეს მებრძოლნი იყვნენ „მოსილნი სამოსლითა ცხოვართაჲთა», ხოლო შინაგანად ჰგავდნენ სულელებზე მონადირე მტაცებელ მგლებს. მათ წინააღმდეგ განწყობილი მღვდელი ბასილი დადიოდა მთელ ქალაქში და ცდილობდა, განემტკიცებინა მოქალაქეთა რწმენა, რომ მათ ჰქონოდათ „სისრულე სარწმუნოებისაჲ» და ამგვარად აეცილებინა მათთვის ბოროტი სატანჯველი.

ბასილი ხუცესმა, ანუ პრესვიტერმა (ასე იხსენიება იგი ბერძნულსა და ლათინურ ტექსტებში) შეაფერხა კონსტანტონოპოლის კრებაზე ვინმე ევდოქსიოსი, მაკარი და

¹¹ ხელნაწერთა აღწერილობა (ქუთაისის სახელმწიფო ისტ. მუზეუმი), ტ. I., საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1953, 15-24.

¹² იქვე, 24.

¹³ R. Janin, "Basile"... 1932, 1107. ილირია ძვ. წ.ად II საუკუნიდან რომაელებმა დაიპყრეს, შედიოდა მაკედონიის პროვინციაში; ახ. წ.ად. III ს.-ში ილირია დაიყო აღმოსავლეთ და დასავლეთ ნაწილებად. ილირიელები, ინდოევროპული ჯგუფის ხალხები, ცხოვრობდნენ ბალკანეთის ნახევარკუნძულის ჩრდ.-დასავლეთსა და ნაწილობრივ აპენინის ნახევარკუნძულის სამხრეთ-აღმოსავლეთში (იხ. ქსე, ტ. 5, 1980, 107).

ევგენი (იყო ამ სამი ადამიანის „დამაყენებელი“¹⁴, ანუ შემაჩერებელი, შემაფერხებელი, „დამმორჩილებელი,« ხელის შემშლელი). უფლის მოყვარულმა მორწმუნემ ასევე დიდი წინააღმდეგობა გაუწია პალესტინის კრებაზე თავმოყრილ ორას ოცდაათ ეპისკოპოსს. განსაკუთრებით გაძლიერებულა ქრისტიანების დევნა და აღზევებულა სულის დამღუპველი „ხენში სულნი უგრძნობელთა და უსიტყუალთა გებისანი“ *ივლიანე განდგომილის* ჟამს, რომლის სჯულმაც „იპყრა წელიწადად და სამთა თთუათადმდე კერძოთა პალატათასთა.» ანკვირიაში **ბასილი** ღმერთს ადიდებდა და „ნებითა მამისათა“ შესთხოვდა ბნელის განქარვებას. ერთხელ **ბასილი** გაკიცხა „ეშმაკთა მსახურების» ერთ-ერთმა აღმსრულებელმა, *მაკარი შევლდომილმა*, რომელმაც საკადრისი პასუხი მიიღო მართლმორწმუნისაგან. უსჯულოებმა შერისხული ბასილი მიჰგვარეს *სატორნინე მთავარს*, რომელმაც სცადა მისი გადაბირება, მაგრამ ამაოდ. ბასილის პოზიციით შემფოთებულმა მთავარმა „ბრძანა დამოკიდებულისა ხუეტა» (ფხეკა)¹⁵... ბასილი კი ღმერთს ჰმადლობდა, რომელმაც იგი ღირს-ჰყო, რომ ამ გვემის წყალობით ეხილა აღთქმული სამკვიდრებელი. როდესაც წამებით ვერას გახდნენ მტარვალნი, *სატორნინე მთავრის* ბრძანებით, მოწამე საპყრობილეში ჩააგდეს. საპყრობილეში მიყვანისას ბასილს შეხვდა „*ფელიქს არაწმიდა*», ურჩია თვითმპყრობელისა და ღმერთების ერთგულება, მაგრამ ვერც მან აცთუნა მარტვილი. მთავარმა *მეფე იულიანეს* აცნობა ბასილის შესახებ. მან კი **ბასილი მღვდლის** გადასაბირებლად გაგზავნა თავისი თანამოაზრენი, *ელპიდი* და *პილასიოსი*. მათ ნიკომედიიდან წაიყვანეს *მღვდელი ასკლიპიონი* და მიაშურეს ანკვირიას, სადაც შეიტყვეს, რომ პყრობილი დილეგში დღე და ღამე გალობით ღმერთს ადიდებდა.

მეორე დილით *პილასიოსი* დილეგში მივიდა **ბასილთან**, მაგრამ მან ამხილა *პილასიოსი*, რომელსაც განეგდო ღვთის ნათელი და იმჟამად წარმართებს ემსახურებოდა, თან ღმერთს კვლავ შესთხოვა მფარველობა და შემწეობა ბოროტებასთან ბრძოლაში.

¹⁴ K-3, 300r I. ტერმინისათვის „დამაყენებელი» შდრ. ილია აბულაძე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, გამომც. „მეცნიერება,« თბილისი, 1973, 129. ზ. სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა, სს. ორბელიანის სახ. თბილისის სახ. პედაგოგიური უნივერსიტეტის გამომც., თბილისი, 2001, 64.

¹⁵ K-3, 300v II. ილია აბულაძე, ძველი ქართული... 1973, 564. ზ. სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის სიტყვის..., 2001, 282.

მეფის მოციქულებისთვის აშკარა გახდა ბასილის შეუვალობა, სამაგიეროდ, მთავარმა სატორნიემ, მეფის დამქაშთა მომადლიერების მსურველმა, მოინდომა მისი მკაცრად დასჯა. ბასილი მოაყვანინეს. მოწამემ პირჯვრით „დაიბეჭდა თავი» და სატორნიე მთავარს მიმართა, ემოქმედა სურვილისამებრ. მან კი ბრძანა ჩამოკიდებულის მკაცრად განსხიპვა, რომ ტკივილებს გაეტეხა მისი სიმტკიცე. წმიდა ბასილი არც ამ სასჯელს შეშინებია. უმოწყალოდ ნაწამებ პრესვიტერს, სატორნიეს ბრძანებით, მიმე ჯაჭვი დაადეს და დილეგში ჩააგდეს.

რამდენიმე დღეში მეფე იულიანემ ანკვირიაში მიაღწია. თეატრონის აღსრულების შემდეგ ელპიდიმ აუწყა მას ბასილის შესახებ. იულიანემ ბრძანა ურჩი ქრისტიანის მიყვანა. მეფის წინაშე წარმდგარმა ბასილმა დაუფარავად ამცნო მას თავისი პირუთვნელი დამოკიდებულება და „სალმობიერი სიკუდილი» უწინასწარმეტყველა. თავდაპირველად მეფეს სურდა პრესვიტერის გათავისუფლება, მაგრამ ამგვარი წინასწარმეტყველებით განრისხებულმა ბრძანა შვიდი საშოლტე ტყავის გაძრობა. ბრძანების აღსრულების შემდეგ წამებულმა ითხოვა იულიანეს ნახვა. მეფე დათანხმდა მასთან შეხვედრას, მას ეგონა, ბასილი გონს მოეგო, მაგრამ მისგან კვლავ მოისმინა ყრუ, უსიტყვო და „მორწუნეთა ჯოჯოხეთში“ ჩამყვანებული კერპების აუგი. განრისხებულმა იულიანემ ბრძანა მისი ძლიერად „ხუტაÁ“. ბასილი ლოცვით იქარვებდა ფიზიკურ ტკივილებს. შემწუხრებისას მარტვილი წაიყვანეს დილეგში.

„*antioqiad mimogzaurobisa myofelman mTavarman*~ (K-3, 304vII) ბრძანა, მანამ ეტანჯათ ბასილი, სანამ კერპებს არ იწამებდა, წინააღმდეგობის შემთხვევაში, სიკვდილით დაესაჯათ. ბასილს უთხრეს ეს ყოველივე და დაუწყეს წერტა („დაგუმერა,“ ჩხვლეტა, ტანჯვა)¹⁶. ამ წამებით აღესრულა კიდევ იგი.

ეს მოხდა **28 ივლისს** (ს ი ც).

როგორც ვხედავთ, ამ მეტაფრასულ თხზულებაში ბასილი ანკვირიელი წარმოგვიდგა ხუცესად და არა ეპისკოპოსად.

თხზულებაში მოხსენიებული ბასილი და ჩვენი საკვლევი პიროვნება ერთი და იგივენი რომ არ არიან, ამას ადასტურებს მეტაფრასის ტექსტი. ხოლო თუ თარიღებსაც

¹⁶ ილია აბულაძე, ძველი ქართული... 1973, 542. ზ. სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის სიტყვის..., 2001, 272.

მოვიშველიებთ, კიდევ ერთხელ გამოჩნდება ამ ფაქტის უტყუარობა. ქართულ მეტაფრასში მოხსენიებული ბასილი ივლიანე განდგომილის ზეობის დროს ეწამა, რომელიც 361-363 წწ. განაგებდა ბიზანტიას¹⁷. ბასილი, ანკვირიის ეპისკოპოსი, კი 360 წელს იქნა განდევნილი ილირიაში, ე. ი. 361 წ., ივლიანეს ტახტზე ასვლისას, იგი უკვე ჩამოცილებული იყო სასულიერო ცხოვრებას. ივლიანეს გარდაცვალების დროს ის კვლავ ცოცხალია, რადგან იობიანეს სახელზე 363 წელს დაწერილ საჩივარსა თუ შუამდგომლობას ისიც აწერს ხელს¹⁸. სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული ვარაუდებით ის ისტორიული ასპარეზიდან უნდა გაუჩინარებულიყო ვალენტის მეფობის დასაწყისში.¹⁹ თანაც ბასილი ანკვირიელი ეპისკოპოსი, ჩვენს ხელთ არსებული ცნობების მიხედვით, არსად არასდროს მოიხსენიება მართლმადიდებელ მღვდლად, რომელმაც შემდგომ შეიცვალა მრწამსი – გახდა არიანელი.

ამას გარდა, ეპისკოპოს ბასილი ანკვირიელის ცხოვრებაზე დაკვირვებით და მეტაფრასის ბასილის ცხოვრების გზის გაცნობით, ამ თხზულებაში მოყვანილ ისტორიულ ფაქტებზე დაყრდნობითა და ეკლესიის ისტორიაში არსებული ფაქტების გათვალისწინებით, გამოვთქვამთ ვარაუდს, რომ ეს ორი პიროვნება ერთმანეთის წინაშე უნდა წარმდგარიყო ურთიერთსაწინააღმდეგო პოზიციით 335-336 წლებში იერუსალიმსა და კონსტანტინოპოლში გამართულ საეკლესიო კრებებზე. ტექსტის მიხედვით, ერთი მხრივ, ბასილი პრესვიტერი ებრძოდა წარმართებს, ხოლო, მეორე მხრივ, ებრძოდა იმ ქრისტიანებსაც, რომლებიც ნიკეის ფორმულას არ იზიარებდნენ. ამაზე უნდა მიუთითებდეს აქ მოხსენიებული კონსტანტინოპოლისა და პალესტინის კრებები და მონაწილენი. ტექსტში ვკითხულობთ: „...*იყო ესე ბასილი ევდოქსიო^ას და მაკარის და ევგენის და სხუათა მრევლთაგან კონსტანტინოპოლის ზედა თქუმულისა კრებისა შეკრებასა დამაყენებელ და სარწმუნობა^ა განმკაცრებით ეპყრა. ესე პალესტინესცა ორას ოცდაათთა ეპისკოპოსთა ზე განკადნიერდა მქონებელი მასწავლელთა ღირსთა კაცთა ტრფიალთა უფლისათა^ა»... (K-3, 300რI-300რII.)*

ბასილი მღვდელმონაწამე ბასილი ეპისკოპოსის თანამედროვე იყო. მის თვალწინ ხდებოდა არიოზისა და მისი მომხრეების დაცემა და კვლავ სასულიერო მოღვაწეობის

¹⁷ История Византии, в Трех Томах, т. 1. Редакционная коллегия: С. Д. Сказкин, В. Н. Лазарев, Н. В. Пигулевская, А. П. Каждан, Е. Э. и другие, изд. „Наука“, Москва, 1967, 173.

¹⁸ R. Janin, "Basile"... 1932, 1106.

¹⁹ F. Cavallera, "Le 'De Virginitate' de Basile d' Ancyre, Revue d' Histoire Ecclesiastique, T. VI, Louvain, 1905, 14.

ასპარეზზე დაბრუნება. ჩვენი აზრით, აქ მოხსენიებული **კონსტანტინოპოლისა და პალესტინის** კრებებში უნდა იგულისხმებოდეს 335-336 წლებში გამართული კრებები და შეკრებები, რომლებზეც ერთმანეთს მკვეთრად დაუპირისპირდნენ მართლმადიდებლები და არიანელები, გამარჯვება კი ამ უკანასკნელთ დარჩათ. კონსტანტინოპოლისა და პალესტინის კრებების ერთმანეთის გვერდით მოხსენიება კიდევ უფრო განგვიმტკიცებს ზემოთ მოყვანილ თვალსაზრისს (თუმცა აქ მცირეოდენი ანაქრონიზმიც შეიმჩნევა, ჯერ მოხსენიებულია კონსტანტინოპოლის კრება, რომელიც 336წ. გაიმართა, შემდეგ კი პალესტინის კრება, რომელიც 335 წელს მოხდა. ამგვარი უზუსტობა ალბათ იმისი ბრალია, რომ ავტორი მოიხსენიებს ამ ფაქტებს, როგორც წარსულში მომხდარ ამბებს, ამიტომაც სიზუსტის დაცვას ვერ ახერხებს. ვფიქრობთ, მას მიეტევება ეს უზუსტობა, რადგან ჩვენთვის საინტერესო თხზულება არის ჰაგიოგრაფიული ჟანრის ნაწარმოები და არა ისტორიული).

335-336 წლებში გამართული კრებების შესახებ ასე მოგვითხრობს საეკლესიო ისტორია:²⁰

335 წელს შესრულდა კონსტანტინე I დიდის ზეობის 30 წელი, ამავე დროს დასრულდა იერუსალიმში ქრისტეს საფლავზე ბაზილიკის შენება. კურთხევაზე ყველა ეპისკოპოსი იყო ხმობილი. ისინი წინასწარ უნდა შეკრებილიყვნენ ქ. ტÁროსში და **დაემშვიდებინათ ალექსანდრიის ეკლესია**, რომელიც მართლმადიდებელი მრწამსისა იყო. იმპერატორმა დაბეჯითებით მოითხოვა ათანასე ალექსანდრიის ეპისკოპოსისაგან კრებაზე დასწრება. ისიც 50 ეპისკოპოსის თანხლებით გამოცხადდა. დამსწრეთა რიცხვი 180-ს შეადგენდა. **ათანასე ალექსანდრიელი, მარკელოს ანკვირიელი და მაქსიმე იერუსალიმელი** ედგნენ მართლმადიდებლებს სათავეში, მაგრამ უმრავლესობა **ევსებოზის** მომხრე იყო.²¹

335 წელს ტÁროსის საეკლესიო კრებამ ათანასე ალექსანდრიელს აუკრძალა ტახტზე ჯდომა და ალექსანდრიაში ჩასვლა. ამის შემდეგ კრების მონაწილენი გაემგზავრნენ იერუსალიმში. აქ უკვე ერთმანეთს შეხვდნენ ნიკეის კრების

²⁰ Болотов В.В., Лекции по Истории Православной Церкви, т. IV (История Церкви в Период Вселенских Соборов), Петроград, третья государственная типография, 1918, 46-52.

²¹ Болотов В.В., დასახელებული ნაშრომი, 46-47.

მონაწილენიცა და განდევნილებიც (იგულისხმებიან არიოზის მომხრენი). ახლა არიანელები გახდნენ მსაჯულნი, გაასამართლეს ათანასე და დააბრუნეს არიოზი.

336 წელს წელს არიანელებმა დაადანაშაულეს ათანასე ალექსანდრიელი. კონსტანტინე I დიდმა კი იგი ისე ჩამოაშორა ტახტს და გადაასახლა გალიაში (დღევანდელ საფრანგეთში), რომ ალექსანდრიის ტახტზე არავინ გაუმწესებია. ასე გაიმარჯვეს არიანელებმა მართლმადიდებლებზე, მაგრამ ეს გამარჯვება არ იყო საბოლოო. 336 წელს კონსტანტონოპოლის კრებაზე არიანელებმა კიდევ ერთი გამარჯვება მოიპოვეს მართლმადიდებლებზე, კერძოდ, **ეპისკოპოს მარკელოსზე**. ის მართლმადიდებელი იყო და პალესტინაში განვითარებული მოვლენების შემდეგ სურდა, დამოუკიდებლად ებრძოლა არიანელების წინააღმდეგ, ამიტომ დაწერა ვრცელი პოლემიკური წერილი არიანელთა წინააღმდეგ და წარუდგინა კონსტანტინეს. ავადმყოფ იმპერატორს არ შეეძლო სერიოზულად განეჭვრიტა ამ პოლემიკური წერილის არსი. მან წერილის შეფასება მიანდო კრებას და თავისთან დაახლოებულ პირებს. ევსები ნიკომიდიელმა დაწერა გამაბათილებელი წერილი²², თეოდორე ჰერაკლიელმა, რომელიც კრებას თავმჯდომარეობდა, არამართმადიდებლურად მიიჩნია თხზულება, რის შემდეგაც მარკელოსი დაამხეს და მის ნაცვლად ანკვირიის სასულიერო ტახტი დაიკავა ჩვენმა საკვლევმა პერსონამ **ბასილი ანკვირიელმა**.²³

მეტაფრასი „ბასილი ანკვირიელის წამებაში» გვამცნობს, რომ, როდესაც კრება გაიმართა პალესტინაში (335წ., ტაროსის კრების შემდეგ), ბასილი მღვდელმოწამე დაუპირისპირდა 230 ეპისკოპოსს ჭეშმარიტი სარწმუნოების მხარდასაჭერად. ბასილი ანკვირიელის დასწრება და მართლმადიდებელთა პოზიციის გასამდიერებლად კრებაში მონაწილეობა სრულიად სარწმუნო ფაქტი უნდა იყოს, რადგან მისი მღვდლობის დროს ანკვირიის ეკლესიას განუზომლად დიდი ავტორიტეტი მოუხვეჭავს.²⁴ მღვდელმოწამე ბასილი უნდა ყოფილიყო **მარკელოს ანკვირიელის** ამაღაში, რომელიც, თანმხლებ პირებთან ერთად, წარმოადგენდა მართლმადიდებელთა ფრთას.

²² იქვე 129.

²³ იქვე, 51-52.

²⁴ Acta Sanctorum 9, t.III, 377.

ბასილი ხუცესს მართლმადიდებლების დასაცავად ბრძოლა გაუგრძელებია კონსტანტინოპოლის კრებაზეც. თხზულებაში მოხსენიებული კონსტანტინოპოლის კრება 336 წელს ჩატარებული კრება უნდა იყოს, რომლის დროსაც ბასილი მღვდელმოწამემ შეაფერხა სამნი, სავარაუდოდ, სასულიერო პირები, უფრო ზუსტად კი არიანული ფრთის წარმომადგენლები: *ევდოქსიოსი, ევგენი და მაკარი*.²⁵

ეს უნდა ყოფილიყო თანამოაზრეთა სამეული, რომელთაგან ერთ-ერთი – *ევდოქსიოსი* – უნდა იყოს IV საუკუნის 30-იან-70-იან წლებში ცნობილი პიროვნება, რომელიც მოგვიანებით გახდა მემარცხენე ცენტრისტი არიანულ მოძრაობაში. ევდოქსიოსი იყო ანომეელების ლიდერი, დაბადებული კაპადოკიაში. იგი გახდა გერმანიკუმის ეპისკოპოსი არიანელთა მხარდაჭერით, მიიღო მონაწილეობა IV საუკუნეში გამართულ მრავალ საეკლესიო კრებაში, 358 წელს მან ხელში ჩაიგდო ანტიოქიის საეპისკოპოსო ტახტი, თუმცა მალე იძულებული შეიქმნა, დაეტოვებინა იგი. 360 წელს მოწყობილ კონსტანტინოპოლის კრებაზე ევდოქსიოსმა კონსტანტინოპოლის ეპისკოპოსობას მიაღწია.²⁶ ამ კრებაზე ერთმანეთს უპირისპირდებოდნენ სხვადასხვა ფრთის არიანელი ეპისკოპოსები და არა მართლმადიდებლები და არიანელები, გამარჯვებას მიაღწიეს აკაკი კესარიელმა და ევდოქსიოსმა თავიანთ მომხრეებთან ერთად. ამიტომ ვითვალისწინებთ წერილობით წყაროებსა და სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებულ ფაქტებს და შესაძლებლად მიგვაჩნია, დავუშვათ ვარაუდი, რომ **ბასილს მარკელოსის**, თავისი ეპისკოპოსის, დასაცავად 336 წლის კონსტანტინოპოლის კრებაში უნდა მიეღო მონაწილეობა. ამ კრებაზე დაამხეს ანკვირიის ეპისკოპოსი **მარკელოსი** და ეპისკოპოსად აირჩიეს შემდგომში ზომიერი არიანული ფრთის წარმომადგენელი **ბასილი ანკვირიელი**. აი, აქ წარდგნენ ერთმანეთის პირისპირ **ბასილი ანკვირიელი ეპისკოპოსი** და **ბასილი ანკვირიელი მღვდელმოწამე**. ცხადია, **ბასილი მღვდელმოწამე** დაიცავდა მართლმადიდებლობის მომხრეთა პოზიციას **ბასილი ანკვირიელი ეპისკოპოსის** საწინააღმდეგოდ. შესაძლებელია, ხუცესი ბასილი ზოგადად შემდეგაც ებრძოდა არიანული ფრთის წარმომადგენლებს, მაგრამ 360 წლის

²⁵ ეს სამი პირი რომ არიანული მრწამსისა იყო, ამას ადასტურებს Acta Sanctorum-ი, სადაც ბერძნულ ტექსტს ახლავს კომენტარი აშიაზე, იხ. *13;

²⁶ ევდოქსიოსისა და მისი საქმიანობის შესახებ იხ. | ნაწილი, თავი III, ბასილი ანკვირიელის ცხოვრების გზა, 23-30.

კონსტანტინოპოლის კრებაში, სადაც არ ეგულებოდა თანამოაზრენი, ნაკლებად გაერეოდა.

ამრიგად, ქართული წყაროების მიხედვით, ცნობილი ბასილი ანკვირიელი მღვდელმთავრად არც ჰომოიუსიანელთა მეთაურია და ვერც თხზულების ავტორობას მივაწერთ. იგი არის მოწამე, აღსრულებული 362 წელს და მისი ხსენება მეტაფრასულ კრებულებში K-3 და S-417-ში შეტანილია 28 ივნისს, პირველში – 34-ე საკითხავად²⁷, მეორეში კი – 31-ე საკითხავად.

„ბასილი ანკვირიელის წამების» ბერძნული ტექსტის სათაურში მისი ხსენების დღედ მითითებულია ორი თარიღი. ესენია: 22 მარტი და 28 ივნისი.²⁸

ტექსტის ქართული თარგმანის ორივე ნუსხაში თხზულების დასასრულს ბასილი მღვდელმთავრად გარდაცვალების დღედ მითითებულია 28 ივლისი (შესაძლებელია, ეს გადამწერის შეცდომაც კი იყოს და შემდეგ გავრცელდა ასე), მაგრამ თხზულება შეტანილია 28 ივნისის საკითხავებში (S-417 მხოლოდ ივნისის თვის საკითხავებს წარმოადგენს და მასშიც გათვალისწინებულია ეს ტექსტი).

როგორც ირკვევა, ლათინურ აქტებში წმინდანის აღსრულების დღედ მიჩნეულია 28 ივნისი. ბერძნული აქტების მიხედვით, ბასილი მღვდლის აღსრულების დღედ დასახელებულია 29 ივნისი. ზოგიერთი ვარაუდით, ბასილი უნდა აღსრულებულიყო 29 ივნისს (ახ. სტილით 12 ივლისს), 362 წელს, და მისი მოხსენიება პეტრე-პავლობის გამო გადაიტანეს 22 მარტს.²⁹

ამავე მონაცემს უმნიშვნელო სხვაობით იმეორებს კიდევ ერთი წყარო. მასში ვკითხულობთ, რომ ბასილი ანკვირიის ხუცესი (პრესვიტერი), რომლის ხსენებაც 22 მარტს ხდება, იყო ეკლესიის მშვენიება, ძლევამოსილი, კეთილსინდისიერი, უბედურების მომსვრელი, ქრისტიანული სარწმუნოების მხურვალე დამცველი. იგი ხშირად ამხელდა გზააზნეულ ერეტიკოსებსა და წარმართებს. იულიანე განდგომილის დროს ქრისტიანობის უშიშრად ქადაგების გამო მისცეს სასტიკ წამებას 362-363 წწ.-ში. მას ყოველდღიურად ხდიდნენ შვიდ-შვიდ საშოლტე ტყავს და როცა ტყავი სრულიად შემოაფლითეს, სიკვდილის წინ დადაღეს გახურებული შანთებით. ზოგის აზრით, ის

²⁷ იხ. K-3; 299vI.

²⁸ BHG T.I ... 1957, 85, [242].

²⁹ Полный Месяцеслов Востока. Т. II. Святой Восток. Д. Б. Архиепископа Сергия. Издание второе исправленное и много восполненное. Владимир, Типо-Литография В. А. Паркова во Владимире, 1901, 82, 113.

გარდაიცვალა 29 ივნისს. იმის გამო, რომ 29 ივნისი პეტრესა და პავლეს ხსენების დღეა, მისი მოხსენიება გადატანილია 22 მარტს.³⁰

სრულიად განსხვავებულია ერთ-ერთი კომენტარი ლათინურ ენაზე.³¹ ყურადღება ექცევა თხზულებაში მოყვანილ ერთ ფაქტს, კერძოდ, იმას, რომ ბასილი, რომელიც მტკიცედ იცავდა თავის მრწამსს იმპერატორისაგან, ანკვირიდან ანტიოქიაში გადავიდა. ივლიანე განდგომილი თებერვალში ანტიოქიაში ჩავიდა. ბასილთან შეხვედრის შემდეგ მბრძანებელმა გადაწყვიტა მისი სასტიკად დასჯა. ბასილის წამება რამდენჯერმე განმეორდა და აღსრულა კიდევ იმპერატორთან დაცილების შემდეგ. ეკლესია ბასილის მიცვალების თვედ მარტს მიიჩნევს³². თუკი იმპერატორი თებერვალში აღმოსავლეთ ნაწილში მოგზაურობდა და მაშინ გასცა ბასილის წამებით მოკვდინების ბრძანება, 22 მარტის მისი აღსრულების თარიღად გამოცხადება არ უნდა იყოს საეჭვო.

22 მარტის, 28 ივნისის გარდა, ბასილი მღვდელმთავრის მოხსენიების დღედ სახელდება კიდევ 22³³ და 28 იანვარი.

წმინდა ბასილის მოწამებრივი ცხოვრების დასასრული მიეკუთვნება 28 იანვარს ახსნილია იმით, რომ ბოლანდისტები 28 ივნისს 28 იანვრით ასწორებენ, რადგან, მათი აზრით, ივლიანე განდგომილი ანტიოქიაში მოგზაურობდა ზამთარში და იქ 363 წელს ანკვირიდან ჩავიდა³⁴.

ერთი ვერსიით, ქრისტიანები პატივს მიაგებენ წმ. მოწამის სხეულს³⁵, მეორე ვერსიით კი, ივნისის ან იანვრის თვის ბასილის აღსასრულად გამოცხადება შეცდომაა, ი-ნით დაწყებულ თვეთა სიმრავლე იმან გამოიწვია, რომ ძველად თვეთა აღსანიშნავად თვის პირველ ასოებს წერდნენ მხოლოდ.³⁶

ადრეულ (X-XI სს) ქართულ ლიტურგიკულ კრებულებში 22 მარტსა და 28 ივნისს ბასილი ანკვირიელის ხსენება არ გვხვდება.

³⁰ С. В. Булгаковъ. Настольная Книга для Священо-церковно служителей. Изд. отд. Московского Патриарха. 1993..., 124. 6. წინდანთა ცხოვრება, წიგნი I, ბონდო მაცაბერძნის გამომცემლობა, ბაკმი, თბილისი, 2003, 241.

³¹ "Acta Sanctorum"... t. III, 1856, 378.

³² იქვე.

³³ Полный Православный Богословский Энциклопедический Словарь. Т.1., Издательство П.П. Сойкима, [ბ.გ.] 450.

³⁴ Полный Месяцеслов Востока. Т. II. Святой Восток. Д. Б. Архиепископа Сергия... 1901, 113.

³⁵ С. В. Булгаковъ. Настольная Книга для Священо-церковно служителей... 1993, 124.

³⁶ Acta Sanctorum, 9... 1856, 378.

ბასილი ანკვირიელის ხსენება 22 მარტს XVII-XVIII სს. შედგენილ ქართულ თვეებსა და სადღესასწაულოებში ვხვდებით. ესენია: A-59 კრებული (XVII-XVIII, 156rv)³⁷, A-425 სადღესასწაულო, დომენტი კათალიკოსის რედაქციისა (1718წ., 398v)³⁸, S-2569 სვინაქსარი (1756, გვ. 256)³⁹, S-3627 სადღესასწაულო (XVIII, 319v)⁴⁰, S-4931 სადღესასწაულო (XVIII, 464v)⁴¹ და სხვ⁴².

ეს კრებულები უმეტესად მოგვითხრობენ, რომ იგი იყო მღვდელი ანკვირიის ეკლესიისა. ივლიანე განდგომილის მეფობისას, „მწვალებელ იქმნა რა“ ეკლესია ანკვირიისა, ზათორილო მთავრის მიერ ანკვირიელისა ეწამა იგი. მოწამე იგი ჯერ დამოჰკიდეს ძელზე, მერე გვერდები გადაუფხიკეს, ტყავი გახადეს და გახურებული რკინებით დადაღეს. წამებისას აღესრულა კიდევ. ზოგიერთ ხელნაწერში მარტის თვის 22 რიცხვში მოცემულია შესხმა „წმიდისა ვასილი მღვდლისა ანკვირიის ეკლესიის“ (იხ. S-4931; S-3627).

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს A-235 – თვენი ანტონ I კათალიკოსის რედაქციისა, რომელიც გადაუნუსხავს მიხაილს მცხეთაში. მასში 23-ე საკითხავადაა შეტანილია ხოტბა „თთუასა მარტსა კბ. წმიდისა მღვდელ-მოწამისა ვასილი ხუცისა ანკვირიის ეკლესიისა“... ეს ანტონ კათალიკოსს უნდა შეეთხზა და შეეტანა თვენში.

საეკლესიო კალენდარში გვხვდება კიდევ ერთი წმინდანი ბასილი, რომლის მოხსენიებაც 1 იანვარს ხდება მაგრამ ეს იყო არა ბასილი დიდი, კესარია-კაზადუკის ეპისკოპოსი, არამედ მოწამე ბასილი. იგი ანკვირიაში აწამეს, ხოლო კესარიაში ლომებს

³⁷ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო (A) კოლექციისა, ტ. I. შეადგინეს და დასაბეჭდად დაამზადეს თ. ბრეგამემ, მ. ქავთარიამ და ლ. ქუთათელაძემ, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1973, 187.

³⁸ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. III. შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: თ. ბრეგამემ, ც. კახაბრიშვილმა, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ, ც. ჭანკიევმა, ლ. ხევსურიანმა, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1986, 77.

³⁹ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზ. (S) კოლექცია, ტ. IV, შედგინილია და დასაბეჭდად დამზადებული თ. ბრეგამის, ლ. კიკნაძის, მ. ქავთარიას, ლ. ქაჯაიას, ქრ. შარაშიძის და ც. ჭანკიევის მიერ, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1965, 75-76.

⁴⁰ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზ. (S) კოლექცია, ტ. V, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1967, 93.

⁴¹ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზ. (S) კოლექცია, ტ. VI, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: თ. ბრეგამემ, ლ. ქაჯაიამ, ლ. ქუთათელაძემ, მ. შანიძემ და ც. ჭანკიევმა, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1969, 186.

⁴² XVII-XVIII სს ჰიმნოგრაფიის შესახებ იხ. მიხეილ ქავთარია, ძველი ქართული პოეზიის ისტორიიდან XVII-XVIII, გამომც. „საბჭოთა საქართველო“, 1977.

დააგლეჯინეს⁴³, ამიტომ უწოდებენ ანკვირიელ-კესარიელს. მისი წამებაც ივლიანე განდგომილის დროს უნდა მომხდარიყო, 362 წელს. ზოგი მონაცემით მისი მოხსენიება 2 იანვარს ხდებოდა. მაგალითად, გიორგი მთაწმიდელისეულ დიდ სვინაქსარში ბასილი ანკვირიელის ხსენების დღედ 2 იანვარია დასახელებული⁴⁴. 2 იანვარია დასახელებული Acta Sanctorum-შიც⁴⁵. ეს მოწამე **უნდა განვასხვაოთ** წმ. ბასილი ანკვირიელი პრესვიტერისაგან. ეს ბასილი ანკვირიელი (კესარიელი) ეწამა ქრისტიანობის მტკიცედ დაცვის გამო დაახლოებით 362 წელს. მრავალი საშინელი წამების შემდეგ ანკვირიასა და კონსტანტინოპოლში, იგი კესარიაში ლომებს დააგლეჯინეს⁴⁶.

სამი ბასილის არსებობა სამეცნიერო ლიტერატურაშიც არის დადასტურებული⁴⁷. ერთ-ერთი ბასილი, ანკვირიელ-კესარიელად წოდებული, ივლიანე განდგომილის დროს იქნა დადანაშაულებული პრეფექტ სატურნინეს მიერ ქრისტიანობის აღმსარებლობასა და აღიარებაში. ურყევად გადაიტანა ყველანაირი ტანჯვა-წამება, ბოლოს გაგზავნილ იქნა კესარია-კაბადუკიაში, სადაც ველურ მხეცებს დააგლეჯინეს. ხსენების დღეა 1 (2) იანვარი. მეორე ბასილი უნდა ყოფილიყო ანკვირიის ხუცესი (პრესვიტერი), წმიდა მოწამე. იგი განსაკუთრებით ცნობილი გახდა თავისი სამწყსოს მიმართ გამორჩეულ მზრუნველობაში. თავის მრევლს იცავდა არა მარტო წარმართული კერპთაყვანისმცემლობისაგან, არამედ არიანული მოძღვრებისაგანაც. განიცადა დევნა არიანელთაგანაც და წარმართთაგანაც ივლიანე განდგომილის დროს. წარმართთაგან იგი წამებით აღესრულა. მან ივლიანე განდგომილს უწინასწარმეტყველა მოახლოებული და საშინელი დაღუპვა, რის გამოც იმპერატორმა ბრძანა მისი სასტიკი წამება. ხსენების დღეა 22 იანვარი. მესამე ბასილი კი იყო ექიმი, შემდეგ ეპისკოპოსიც ქალაქ ანკვირიისა (336-360), ნახევრადარიანელთა პარტიის მეთაური; იგი ყოველთვის გამოდიოდა ევდოქსიანელებისა და აკაკიანელების წინააღმდეგ. 360 წელს გადაცემულ იქნა არიანელების მიერ. მისი თხზულებები მარკელოსის წინააღმდეგ და „ქალწულებისათჳს» არ შემონახულა.

⁴³ Полный Месяцеслов Востока. Т. II. Святой Восток. Д. Б. Архиепископа Сергия... Владимир, 1901, 113. С. В. Булгаковъ. Настольная Книга для Священо-церковно служителей, 1993, 6. წინდანთა ცხოვრება, წიგნი I... თბილისი, 2003, 11.

⁴⁴ Ath-30, 133r; H-2211, 135r; ცნობა მოგვაწოდა ხელნაწერთა ინსტიტუტის თანამშრომელმა მ. დოლაქიძემ.

⁴⁵ Acta Sanctorum 3, Januarii, 83-84.

⁴⁶ Полный Месяцеслов Востока. Т. II. Святой Восток. Д. Б. Архиепископа Сергия... 1901, 1.

⁴⁷ Полный Православный Богословский ...Т. I. [б. г.], 450-451.

გამოდის, რომ IV საუკუნის II მესამედში მოღვაწეობდა სამი ბასილი ანკვირიელის ზედწოდებით. ცხადია, სამივე ერთდროულად ანკვირიის ეპისკოპოსი ვერ იქნებოდა, აქედან მხოლოდ ერთია ეპისკოპოსი, ჰომოიუსიანელთა მეთაური, ყოფილი ექიმი, თხზულების „ქალწულებისათჳს“ ავტორი, რომელიც არც შეურაცხავთ წმინდანად ან მოწამედ. მეორე არის მღვდელმოწამე, აღსრულებული 22 მარტს (28 ივნისს), ხოლო მესამე ბასილი ხუცია, ანკვირიელ-კესარიელი, რომელიც იხსენიება 1 (2) იანვარს.

მიუხედავად სახელებისა და ზედწოდებათა დამთხვევისა, ახლა გადაჭრით შეიძლება ითქვას, რომ ისინი სხვადასხვა მოღვაწენი არიან, რომელთაგან ორი ყოფილა მღვდელი და მოწამე, მესამე კი – ეპისკოპოსი და სასულიერო წრეებში ფრიად აღიარებული პიროვნება, ჩვენი საკვლევი პერსონა ბასილი ანკვირიელი.

II თავი

ცნობები ბასილი ანკვირიელის ავტორობის შესახებ

ძველ ქართულსა და ბიზანტიურ წერილობით წყაროებში დასტურდება თხზულება „ქალწულებსა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათა“. იგი, როგორც ტექსტის ბერძნული რედაქციის შესწავლისას გაირკვა, „მთელი ძველი ტრადიციის თანახმად, ბასილი დიდის სახელითაა ცნობილი.“⁴⁸ შესაბამისად, ქართულ ხელნაწერებშიც ტრაქტატი მიეწერება ბასილი კესარიელ-კაბადუკიელს⁴⁹. ადრეული ქართული წერილობითი წყაროების მიხედვითაც იგი ბასილი დიდის ნაწარმოებად არის გამოცხადებული.⁵⁰ ევროპულ წყაროებზე დაყრდნობით ჩვენში მხოლოდ XX საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს გახდა ცნობილი, რომ მისი ავტორი არის არა ბასილი დიდი, კესარიელ-კაბადუკიელი, არამედ ბასილი ანკვირიელი.⁵¹

ტრაქტატის მიკუთვნება ბასილი დიდისადმი ევროპულ გამომცემლებსა და მეცნიერებში ჯერ კიდევ გვიან შუასაუკუნეებში იწვევდა ეჭვს. ამიტომაც ამ თხზულებას ფსევდობასილურად, ფსევდოეპიგრაფად მიიჩნევდნენ და ანონიმურ ნაწარმოებად თვლიდნენ.⁵²

ტექსტის პირველი ბეჭდური გამოცემა 1535 წელს განხორციელდა, შესრულებულია ვენეციაში დე საბიოსთან, მოიცავს 135-156 გვერდებს.⁵³ ამ გამოცემაში იგი ჯერ კიდევ

⁴⁸ F. J. Leroy, " La tradition manuscrite du 'de virginitate de Basile d'Ancyre'", *Orientalia Christiana Periodica*, 38, Roma, 1972, 196.

⁴⁹ A-55 (344r-387r), A-66 (196-270), A-927 (220v-261v), Ath-49 (203v-205v), PG. XXX, 669-810. ძველ ქართულ მწერლობაში ბასილი დიდის სახელით დაცულია ორი თხზულება სათაურით „ქალწულებისათა“, რომლებიც გაცილებით უფრო მცირე მოცულობისანი არიან ჩვენ საკვლევ თხზულებასთან შედარებით და არც მსჯელობის თვალსაზრისით ჰგვანან მას. საკითხავი „ქალწულებისათა“ – „არა თუ ცუდად რაღამე იყო მოსლვა...“ და „ქალწულებისათა“ – „მორის მრავალთა საბრატა სდგათ, Ἄ, ქალწულნი, წმიდანო...“ ეს თხზულებები მოღწეულია მრავალთავებით და სხვადასხვა კრებულებით. ისინი წინათონური პერიოდის თარგმანებს განეკუთვნებიან. აღსანიშნავია, რომ ეს თხზულებები Ath-11 ატარებენ ბასილი დიდის სახელს, A-95-სა და A-19-ში კი – იოანე ოქროპირისას. (იხ. ნინო ქაჯაია, ბასილი კესარიელის თხზულებათა... 1992, 21; ათონის მრავალთავი, მ. მაისურაძე, მ. მამულაშვილი, ა. ღამბაშიძე, მ. ჩხენკელი, თბილისი, 1999, 177; ნ. მელიქიშვილი. ბასილი კესარიელის, გრიგოლ ნაზიანზელის, გრიგოლ ნოსელის, იოანე ოქროპირის... 2000, 6-7; ვ. კვეციანი, ეტ. V, 21, 116, 17; 81. №125; G. Peradze. Die alt-christliche Literatur in georgischen Überlieferung (ამონაბეჭდი), 285.

⁵⁰ ვ. კვეციანი, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ.V, საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1957, 21; G. Peradze. Die alt-christliche Literatur ... 285.

⁵¹ ნინო ქაჯაია, ბასილი ანკვირიელი და მისი თხზულება „ქალწულებსა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათა“ (CPG 2827), მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, თბილისი, 1987, 14, 155-156. ნ. ქაჯაია, ბასილი კესარიელის თხზულებათა ქართული თარგმანები. თბილისი, მეცნიერება, 1992, 154-155.

⁵² F. Cavallera, " Le 'De Virginitate' ...T VI, 1905, 5.

⁵³ F. J. Leroy, " La tradition manuscrite"... 1972, 196.

ბასილი დიდის თხზულებადაა მიჩნეული. ამავე ტომში მოთავსებულია ბასილი დიდის „ასკეტიკონი“.

1721-1730 წწ.-ს პარიზის მავრისტთა გამოცემაში, რომელიც ეკუთვნის გარნიეს და მარანის, ტრაქტატი ბასილი დიდის თხზულებებთან ერთად არის მოთავსებული,⁵⁴ მაგრამ არაავთენტურ ნაწარმოებთა, spuria-თა, ანუ ნაყალბევ ნაწარმოებთა რიცხვს მიეკუთვნება.⁵⁵ ანონიმურად აღიარებს მას XIX საუკუნეში მოღვაწე მკვლევართა ნაწილიც. მაგ., 1860 წლის Vive-ს გამოცემა „საერთო ისტორია წმიდა ავტორებისა“⁵⁶ უპირატესობას წმიდა ბასილზე მეტად ანონიმს ანიჭებს და მოკლე დასკვნას გვთავაზობს, რომ იგი არანამდვილია⁵⁷. ამ ტრაქტატის სტილზე მომუშავე Cf. Tillemont-ი,⁵⁸ რომლის მსჯელობაც მკაცრია, ავტორის შესახებ ამბობს: „უნდა ვაღიაროთ, რომ დასაწყისსა და ბოლოში იგი (ტრაქტატის ავტორი – ლ. შ.) ბევრ ისეთ რამეზე საუბრობს, რასაც წმ. ბასილის მოკრძალებულობა უთუოდ შეამოკლებდა, ანდა სულაც გამორიცხავდა“.⁵⁹ „მისი (ტრაქტატის ავტორის – ლ. შ.) გრძელი, ბუნდოვანი და, შეიძლება ითქვას, მოსაწყენი სტილი საგნებზე მსჯელობისას ერთობ დაშორებულია წმ. ბასილის მჭევრმეტყველებისაგან, სადაც არაფერია გამოტოვებული და არც არაფერია ზედმეტი.“⁶⁰ სხვა, უფრო გვიანდელი ავტორები, რომლებიც იკვლევდნენ წმიდა ბასილის მემკვიდრეობას, ამის შესახებ არაფერს ამბობენ.⁶¹

ამდენად, XIX საუკუნის დასასრულსა და XX საუკუნის დასაწყისში ევროპელ მეცნიერთა და გამომცემელთა აზრი ზემოხსენებული ტრაქტატის ავტორის ვინაობის შესახებ ორად იყო გაყოფილი. ამ ორჭოფულ ვითარებაში გარკვეულობა შეიტანა მამა ფერდინანდ კავალერამ, რომელმაც 1905 წელს გამოქვეყნებულ პუბლიკაციაში „ბასილი ანკვირიელის „ქალწულებისათა“ გამოთქვა მოსაზრება, რომ ღირსშესანიშნავი ტრაქტატი „ქალწულებასა შინა ჭეშმარიტისა უხრწნელებისათა“ უნდა მიეკუთვნოს IV

⁵⁴ F. J. Leroy, დასახ. ნაშრომი, 195.

⁵⁵ F. Cavallera, " Le "De Virginitate"... 1905, 5; ნ. ქაჯაია, ბასილი კესარიელის თხზულებათა ... 1992, 23.

⁵⁶ ტ. IV ch. XVII, n 115, 191-193, ვიმოწმებთ F. Cavallera-ს მიხედვით, იხ. 5, შენ. 2.

⁵⁷ იქვე, პატროლოგია, 2 გამოც., § 67, შ. 6. Fribourg ამ ცნობებს ვიმოწმებთ F.C. Cavallera-ს მიხედვით.

⁵⁸ იქვე, Cf. Tillemont მემუარები, ტ. IX, შენ. XC წმ. ბასილზე.

⁵⁹ F. Cavallera, " Le ' De Virginitate" ...1905, 9, შენ.1.

⁶⁰ იქვე, 5, შენ. 2;

⁶¹ იქვე, 13-14, შენ.9.

✱ღღ♦✱●ℳ✱□■ πριος Λητο❖ιტიον □ℳ□✱≡ ◆⚡⊗ღ παρθენι❖αღღ✱...

შემდეგ კი მოგვიანებით ბასილი და ლეტოიოსი (ლიტოიე) შეიცვალნენ უფრო ცნობილი და გვიანდელი სეხნიებით.⁷² სხვათა შორის, კიდევ ერთხელ უნდა გავუსვათ ხაზი, რომ ქართული ტექსტის მიხედვით, სათაურში მოხსენიებულია მხოლოდ ავტორი. შესაძლებელია, თავიდან მართლაც არ იყო დაკონკრეტებული ბასილის ზედწოდება, ადრესატი მელიტინელი ეპისკოპოსი ლეტოიოსი (ლეთოიე) კი იქ მოხსენიებული არ არის. ლეთოიეს ხსენებას ვხვდებით მხოლოდ ტრაქტატის დასაწყისში და ისიც ზედწოდების გარეშე.⁷³

მკვლევარს მიაჩნია, რომ ბასილი ანკვირიელისათვის თხზულების მიკუთვნება ძალზე ბუნებრივად ახსნიდა იმ თავისებურებას, რამაც თავგზა აუბნია კრიტიკოსებს. ამისი მიზეზი, მისი აზრით, ის არის, რომ ავტორი ისე შორს მიდის, რომ, მიუხედავად თავისუფალი მეტყველებისა, რომელსაც იყენებდნენ ბერძენი საეკლესიო მოღვაწენი, მაინც ერთგვარი უხერხულობით იკითხება ის ადგილები, რაც ჩვეულებრივ ფიზიოლოგიური ტრაქტატებისათვისაა განკუთვნილი. მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, რომ ამ ტრაქტატს წერდა არა ბასილი კესარიელი, არამედ ბასილი ანკვირიელი, ყოფილი ექიმი, მისი თავშეუკავებლობა აღარ გამოიწვევს გაკვირვებას.⁷⁴

თხზულების მიხედვით, მკვლევარს უჭირს ავტორის სარწმუნოებრივ კრედოზე მსჯელობა. სამებაზე ავტორის აზრი ძლივს საცნობია ზოგი აქა-იქა გაბნეული არასაკმარისად სახასიათო პასაჟით⁷⁵.

F. Cavallera ნაშრომში იძლევა ნახევრად არიანელთა სინოდის ტექსტისა და თხზულების ტექსტის ფრაგმენტულ შედარებას. იგი ცდილობს, გაერკვეს ამ ორი წერილობითი წყაროს საერთო წარმომავლობაში, მაგრამ თხზულებების დეტალურ შედარებას შეუძლებლად მიიჩნევს, რადგან სინოდის თეოლოგიური ტრაქტატი საკმაოდ მოკლეა, ხოლო „ქალწულებისათაჲს“ ლიტერატურული ძეგლია, ხატოვანი გამოთქმებითა და შედარებებით. მიუხედავად ამისა, მისი აზრით, თხზულებებს სტილი მაინც ანათესავებს.⁷⁶

⁷² F.Cavallera, "Le "De Virginitate"... 1905, 8.

⁷³ ქალწულ. 1, 2.

⁷⁴ F. Cavallera, დასახ. ნაშრომი... 1905, 9.

⁷⁵ იქვე, 10.

⁷⁶ იქვე, 12.

3) traqtati unda miviCnioT 358 welze adre SeTxzulad.

მკვლევარმა თავისი მოსაზრება მოგვიანებით კვლავ გაიმეორა⁸¹, მაგრამ არც მანამდე და არც შემდეგ მას არავინ შეჰკამათებია. F. Cavallera-ს მიერ მოყვანილი მასალა იმეორებს იმ ძირითად დებულებებს, რაც ავტორს წარმოდგენილი აქვს 1905 წლის პუბლიკაციაში და კიდევ ერთხელ ამბობს, რომ არაფერი ეწინააღმდეგება იმ თვალსაზრისს, რომ ტრაქტატი „ქალწულებისათაჲს» ბასილი ანკვირიელის თხზულებად გამოცხადდეს. ეს გაიგივება საერთოდ ყველამ მიიღო, განსაკუთრებით კი ბარდენჰავერმა. მკვლევარი ასევე არ ცვლის უწინდელ თვალსაზრისს ამ ლიტერატურული ძეგლის შექმნის თარიღის შესახებ და მას ისევ 358 წ.-მდე შექმნილად აცხადებს.

1932 წ.-ს, F. Cavallera-ს პუბლიკაციის გამოქვეყნებამდე რამდენიმე წლით ადრე, გამოვიდა R. Janin-ის საენციკლოპედიო ნაშრომი, რომელიც ყველაზე სრულყოფილია ბასილი ანკვირიელისადმი მიძღვნილ საენციკლოპედიო ნაშრომებს შორის. სტატიის ავტორი იმოწმებს წმ. იერონიმეს ცნობას, რომელიც თხზულებას „ქალწულებისათაჲს»

ბასილი ანკვირიელს აკუთვნებს.⁸²

1943 წელს პარიზში გამოქვეყნდა A. Vaillant-ის ნაშრომი⁸³, რომელშიც გამოთქმული იყო მოსაზრება, რომ თხზულება ბასილი დიდისაა. შეიძლება ითქვას, ეს პუბლიკაცია არის ჩვენს ხელთ არსებული ერთადერთი ნაშრომი, რომელშიც ტრაქტატის ავტორზე განსხვავებული თვალსაზრისია გამოთქმული. მკვლევარი აღნიშნავდა, რომ დასკვნები იმის შესახებ, თითქოს ბასილი დიდი თავისუფალი იყოს ტრაქტატზე პასუხისმგებლობისაგან და ნაშრომი ეკუთვნოდეს უცნობს, უფრო ღვთისმოსავურია, ვიდრე ფილოლოგიური. იგი გადამწყვეტად არ მიიჩნევს მანამდე არსებულ არგუმენტებსაც, რომელთაგან ერთ-ერთი ის არის, რომ „ქალწულებისათაჲს» მიმართულია ეპისკოპოს ლეტოიოსისადმი, რომელიც არ უნდა ყოფილიყო მემკვიდრე იმ ოტრეუსისა, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო 381 წლის საეკლესიო კრებაში. ლეტოიოსს შეეძლო ტახტის დაკავება მელიტინის კათედრაზე 379 წელს. მაგრამ,

⁸⁰ PG. LXII, 425 A; F. Cavallera, "Le ' De Virginitate"...1905, 6 ,შეგ. 6.

⁸¹ Dictionnaire de spiritualité Ascétique et Mystique, doctrine et histoire, publ. sous la direct. de Marcel Viller, S.J., T. I, Gabriel Beauchesne et ses fils, Paris, 1937, 1283.

⁸² R. Janini, Dictionnaire... 1932, 1106.

⁸³ A. Vaillant. De Virginitate de Saint Basile, Institut d` Études Slaves, Paris, 1943, I-VIII.

რომ თხზულება ბასილი ანკვირიელს ეკუთვნის. ამისი დასტური უნდა იყოს Jose Janini Cuesta-ს პუბლიკაციაც „კვება და ქალწულება ბასილი ანკვირიელისა და გრიგოლ ნოსელის თხზულებებში“.⁸⁴ თავად გამოკვლევა ეხება კვების საკითხებს, მაგრამ ამ შემთხვევაში საინტერესოა ის, რომ სათაურშივე ჩანს ბასილი ანკვირიელის ავტორად აღიარების ფაქტი.

როგორც ვნახეთ, ჩვენი საკვლევი თხზულება ბასილი დიდს მიეწერება G. Migne-ს P.G.-ში⁸⁵. თხზულების შესავალში აღნიშნულია, რომ ამ თხზულებას ყურადღებას აქცევდნენ ძველი მწერლები თითქმის ოთხი საუკუნის განმავლობაში. მითითებულია ისიც, რომ თხზულება განსხვავდებოდა სტილით მისი ხელიდან გამოსული სხვა თხზულებებისაგან.⁸⁶ პატროლოგიის ინდექსში ფრჩხილებში მიწერილია ბასილი ანკვირიელის სახელი, ე.ი. ეს უზუსტობა გასწორებულია⁸⁷. (აღსანიშნავია, რომ პატროლოგიის ინდექსის შემდგენელი არის ის F. Cavallera, რომელსაც ეკუთვნის ჰიპოთეზა ბასილი ანკვირიელის ავტორობის შესახებ).

1971 წელს F.J. Leroy-მ პარიზში გამოაქვეყნა ტექსტოლოგიური გამოკვლევა, რომლის სათაურია „ხელნაწერი ტრადიცია ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატისა „ქალწულებისათა“, სადაც ის იმოწმებს მამა F. Cavallera-ს. როგორც მკვლევარი აღნიშნავს, მავრისტთა შემდგომ, რომელთაც ტრაქტატი არაავთენტურ ნაწარმოებთა რიცხვს მიაკუთვნეს, აღარავის უფიქრია დაეცვა თვალსაზრისი, რომ ეს ნაწარმოები ბასილი კესარიელისაა. F. Cavallera-ს თეზისს მას შემდეგაც არავინ შეჰკამათებია, რაც ავტორმა თავისი მოსაზრება გაიმეორა 1937 წელს.⁸⁸

შედარებით ხშირია ცნობები ბასილი ანკვირიელის შესახებ მოგვიანებით გამოცემულ ენციკლოპედიებსა და ლექსიკონებში, რომლებიც შესაძლოდ მიიჩნევენ მის ავტორობას ტრაქტატისა „ქალწულებისათა“.⁸⁹ ბასილი ანკვირიელის თხზულებადაა შეტანილი იგი CPG-ში 2827 De Virginitate⁹⁰.

⁸⁴ José Janini Cuesta, "Dieta y virginidad: Basilio de Ancira y San Gregorio de Nisa", *Miscelánea Comillas* 14, 1950, 187-197

⁸⁵ PG.XXX, 669-810.

⁸⁶ PG. XXX, 668-670.

⁸⁷ *Patrologie cursus completus, accurante J.P. Migne, series Graeca, Indices digessit F. Cavallera, Turnholt (Belgium), Typographi Brepols Editores Pontificii*, 23.

⁸⁸ F.J. Leroy, "La tradition.. 1972, 196.

⁸⁹ *The Oxford dictionary of the Cristian Church*, edited by F.L. Cross, London, Oxford University Press, New-York Toronto, 1958, 139; *The Oxford dictionary of Byzantium*, volume1, New-York Oxford, Oxford University Press, 1991, 268; *Dictionnaire encyclopedique du christianisme ancien*, Sous la direction de Angelo Di Berardino. Adaptation

განსაკუთრებით საყურადღებოა T. M. Shaw-ს გამოკვლევები. მან უმნიშვნელოვანესი წვლილი შეიტანა სხეულისა და სქესის ტვირთის შესწავლის საქმეში. მის გამოკვლევებში სხვა ავტორებთან ერთად ღირსშესანიშნავი ადგილი ეთმობა ბასილი ანკვირიელსა და მის ტრაქტატს „ქალწულებისათჳს“.⁹¹ მკვლევარი თავის წიგნში სხვა მნიშვნელოვან საკითხებთან ერთად დაწვრილებით განიხილავს ჩვენთვის კარგად ცნობილ ადრეულ ლიტერატურას, რომელიც ეხება ბასილი ანკვირიელს და მის თხზულებას.

რუს მკვლევართა და მეცნიერთათვისაც XIX საუკუნეშივე ყოფილა ცნობილი ბასილი ანკვირიელისა და მისი თხზულების შესახებ. ისინიც ისევ და ისევ გვაწვდიან წმ. იერონიმეს ცნობას, რომ ბასილის არც პოლემიკური წერილი მარკელოსისადმი და არც მისი თხზულება „ქალწულებისათჳს“ არ შემონახულა.⁹²

ქართულ სამეცნიერო ცნობიერებაში პირველად ნინო ქაჯაიამ შემოიტანა ბასილი ანკვირიელის ავტორობის საკითხი F. Cavallera-სა და F.J. Leroy-ს პუბლიკაციებზე დაყრდნობით.⁹³ მას შემდეგ სამეცნიერო ლიტერატურაში ეს თხზულება ბასილი ანკვირიელის ნაწარმოებად არის მოხსენიებული.⁹⁴

ჩვენს ხელთ არსებულმა წერილობითმა წყაროებმა და სამეცნიერო ლიტერატურამ თვალნათლივ დაგვანახვა, რომ ბასილი ანკვირიელის ავტორობის საკითხს დიდხანს აკვირდებოდნენ მკვლევრები და მეცნიერები. მათ გამოთქმულ ვარაუდთაგან ფიგურირებდა ორი:

1) თხზულება ანონიმურია

française sous la direction de François Vail, volume 1, 1990, 348; Altaner Berthold, Stubier Alfred, Patrologie, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 1980, 289. Lexikon für Theologie und Kirche, T.2, Verlag Herder, Freiburg, 1958, 31-32.

⁹⁰ Corpus Christianorum, Clavis Patrum Graecorum, vol. II, ab Athanasio ad Chrisostomum, cura et studio Mauriti Geerard, Brepols – Turnhout, 1974, 139.

⁹¹ T. M. Shaw, **The Burden of the Flash, Fasting and Sexuality in Early Christianity**, 1998, 81-92; 184-187; 235-238. **The Creation, Virginity and Diet in Fourth-Century Christianity: Basil of Ancyra's "On the True Purity of Virginity"**, *Gender & History* 9, 1997, 579-596.

⁹² Ф. А. Брокгауз и И. А. Ефронъ. Энциклопедический Словарь, С.-Петербург, Типо-Литография И. А. Ефрона, T.V^A, 1892, 579; Полный Православный ... T.1, [б. г.], 451.

⁹³ ნინო ქაჯაია, ბასილი ანკვირელი და მისი თხზულება... 1987, 14, 155-156. ნ. ქაჯაია, ბასილი კესარიელის თხზულებათა... 1992, 154-155.

⁹⁴ ნ. მელიქიშვილი, ბასილი კესარიელის, გრიგოლ ნაზიანზელის, გრიგოლ ნოსელისა და იოანე ოქროპირის ჰომილეტიკური თხზულებები ქართულ ენაზე, თბილისი, პროგრამა „ლოგოსი“, 2000, 17, სქოლიო 42.

2) თხზულებაში უნდა დავინახოთ მანამდე დაკარგულად მიჩნეული ბასილი ანკვირიელის „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათჲს“, რაც უმრავლესობისათვის (გარდა A. Vaillant-ისა) მისაღები გახდა.

ამრიგად, ბასილი ანკვირიელი უნდა გამოცხადდეს თხზულების ავტორად და წყაროებში ბასილი დიდის ტრაქტატად მიჩნეული „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათჲს“ თავის ნამდვილ ავტორს მიეკუთვნოს.

III თავი

ბასილი ანკვირიელის ცხოვრების გზა

ჩვენს ხელთ არსებული ცნობების მიხედვით, ბასილი ანკვირიელის ცხოვრების მნიშვნელოვანი მოვლენები ასე წარმოგვიდგება: ბასილი, ანკვირიის ეპისკოპოსი, ზომიერი არიანელების წინამძღოლი იყო IV ს.-ში.

335 წელს ტაროსის საეკლესიო კრებაზე, სადაც აღმოსავლეთის მამები დათანხმდნენ ათანასე ალექსანდრიელის გადადგომას⁹⁵, მის დასაცავად გამოვიდა ანკვირიის მაშინდელი ეპისკოპოსი მარკელოსი. იგივე მარკელოსი იერუსალიმში გამოვიდა არიოზის წინააღმდეგ. იერუსალიმიდან იგი გაემგზავრა კონსტანტინოპოლში, კონსტანტინე I დიდს⁹⁶ მართვა თავისი წიგნი, რომელიც პოლემიკური ხასიათისა უნდა ყოფილიყო და, როგორც ჩანს, ემსახურებოდა ნიკეის რწმენის დაცვას. იმპერატორმა წიგნის განხილვა მიანდო კონსტანტინოპოლის 336 წლის კრებას. ამ კრებამ დაამხო მარკელოსი და ეპისკოპოსად აირჩია ბასილი, რომელიც იყო მარკელოსის მემკვიდრე.⁹⁷ ბასილი იყო თავისი დროის უღირსეულები პიროვნება, სერიოზული ღვთისმეტყველი⁹⁸.

⁹⁵ Болотов В.В. Лекции по... 1918, 129, 47; John Chapman, Semiarians and Semiarianism, The Catholic Encyclopedia, copyright 1912 by the Encyclopedia Press, volume XIII, Robert Appleton Company, 1.

⁹⁶ იმპერატორ კონსტანტინე I დიდს გარდაცვალების შემდეგ სამი ვაჟი დარჩა, რომელთაც გაინაწილეს რომის იმპერია. აღმოსავლეთს მართავდა კონსტანციუსი (შდრ. Constantius) (337-361), გალიას – კონსტანტინე II უმცროსი (337-340), ხოლო იტალიას – კონსტანტი (337-350). კონსტანციუსმა მოიშორა ძმები თავიდან და 353 წლიდან ის იყო იმპერიის ერთპიროვნული მმართველი. მრწამსით იგი ემხრობოდა არიანულ ფრთას (История Византии..., т. 1., 1967, 170).

⁹⁷ Болотов В.В. Лекции..., 1918, 51-52. R. Janin, "Basile d'Ancyre... 1932, 1104. John Chapman, Semiarians and ... 1912, 1.

⁹⁸ Болотов В.В....1918, 52.

343 (344) წელს კონსტანტიმ⁹⁹ მოითხოვა კონსტანციუსისაგან ჩატარებულიყო მსოფლიო საეკლესიო კრება იმპერიის დასავლეთ ნაწილში. შეიკრიბა დასავლეთის 94 თუ 96 ეპისკოპოსი და 76 ეპისკოპოსი აღმოსავლეთიდან. აღმოსავლეთის წმინდა მამები აღმოჩნდნენ უმცირესობაში.¹⁰⁰ მამათა წინასწარი მოლაპარაკებები იმით დამთავრდა, რომ აღმოსავლეთის მამები სარდიკიდან (დღევანდელი ქ. სოფია) გაიპარნენ იმ მიზეზით, რომ კონსტანციუსის სპარსელებზე გამარჯვების გამო აღველინათ ლოცვა. ისინი შეჩერდნენ ფილიპოპოლში, სადაც ჩაატარეს კრება, უწოდეს სარდიკიის კრება, რომელზეც გაკიცხულ იქნა 9 ეპისკოპოსი, ათანასე ალექსანდრიელი, მარკელოსი და სხვები¹⁰¹.

არც დასავლეთის მამები დარჩნენ ვალში, გახსნეს კრება და ბასილი ანკვირიელი, რომელიც მონაწილეობდა ფილიპოპოლის საიდუმლო შეკრებაში, არ ცნეს ეპისკოპოსად, სამაგიეროდ, რეაბილიტირებული იქნა მარკელოსი. ამავე კრებაზე მონაწილეებმა დაამხეს სტეფანე ანტიოქიელი, აკაკი კესარიელი და 11 არიანელი წინამძღოლი.¹⁰²

ამ კრების შემდეგ კონსტანტიმ კონსტანციუსს მოსთხოვა კრების დადგენილების აღიარება. ამის შედეგად გადასახლებიდან დააბრუნეს ათანასე ალექსანდრიელი, მარკელოსი და სხვები. 346 წელს მარკელოსი დაბრუნდა ანკვირიაში,¹⁰³ მაგრამ განაჩენის აღსრულება ადვილი არ იყო, რადგან ბასილს შეჩვეული მოსახლეობა აჯანყდა.¹⁰⁴ მართალია, განდევნილი მართლმადიდებლები დაუბრუნდნენ სასულიერო ცხოვრებას, მათ შორის მარკელოსი დაუბრუნდა ანკვირიის სასულიერო ტახტს, მაგრამ არცთუ დიდხანს, რადგან მათი მდგომარეობა არ იყო მყარი, კონსტანტის სიკვდილის შემდეგ 350 წელს კი მათი პოზიციები შეირყა¹⁰⁵. კონსტანციუსის მმართველობის დროს ბასილმა დაიკავა თანამდებობა ანკვირიაში.¹⁰⁶ ამის შემდეგ იგი კვლავ არის ნიკეელების

⁹⁹ კონსტანტი (337-350) განსაკუთრებით გაძლიერდა თავისი ძმის, კონსტანტინე II უმცროსის სიკვდილის შემდეგ, ე.ი. IV საუკუნის 40-იანი წლების დასაწყისში. იგი ნიკეის მრწამსს ემხრობოდა (История Византии..., т. 1., 1967, 170).

¹⁰⁰ Болотов В.В. Лекции..., 1918, 62; R. Janin, "Basile d'Ancyre", ...1932, 1104-1105.

¹⁰¹ Болотов В.В. დასახ. ნაშრომი, 1918, 63.

¹⁰² Болотов В.В., დასახ. ნაშრომი, 64; R. Janin, "Basile d'Ancyre, "Dictionnaire"...1932, 1105. John Chapman, Semiarians and ... 1912, 1.

¹⁰³ Болотов В.В., დასახ. ნაშრომი, 65;

¹⁰⁴ იქვე; 65. R. Janin, "Basile d'Ancyre"... 1932, 1105.

¹⁰⁵ იქვე, 66. R. Janin, დასახ. ნაშრ., 1932, 1105.

¹⁰⁶ R. Janin, იქვე, 1105. John Chapman, Semiarians and Semiarinism ... 1912, 1.

მოწინააღმდეგეთა პირველ რიგებში და ეს ჩანს არიანელების მიერ გადადგმულ ყველა ნაბიჯში¹⁰⁷.

351 წელს სირმიუმში შედგა ევსებიანელთა საეკლესიო კრება, რომელშიც ბასილი ანკვირიელმაც მიიღო მონაწილეობა. კრებას დაესწრო თვით იმპერატორი კონსტანციუსი. ბასილი ანკვირიელსა და სირმიუმის ეპისკოპოსს, ფოტინოსს (☞ ♦ ◆ № ✕ ■ □ ≡ ✂ იხ. Болотов.В. В., Лекции..., 1918, 131). შორის გაიმართა დისკუტი. ბასილმა დაამარცხა მოკამათე და იმპერატორმა დაამტკიცა ფოტინოსის გასამართლება.¹⁰⁸ ფოტინოსი ეპისკოპოსობამდე იყო ანკვირიის დიაკვანი,¹⁰⁹ მარკელოსის მოწაფე, მაგრამ მისი მომხრე არასდროს ყოფილა. ბასილს შემდგომში ჰქონდა კამათი არიანელ აეთიოსთან.¹¹⁰ როდესაც არიანული პარტია დანაწევრდა და ოთხ ფრთად¹¹¹ დაიყო, ბასილი ანკვირიელი გახდა ნახევრად-არიანელების, უკიდურესი მემარჯვენეების, მეთაური, რომელთაც უწოდებდნენ ჰომოიუსიანელებს. ისინი თვლიდნენ, რომ შვილი ყოველმხრივ ჰგავს მამას, თვით არსითაც და ჰიპოსტასითაც.¹¹² 358 წელს ანკვირიაში გაიმართა ეკლესიის კურთხევისთან დაკავშირებული კრება, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ბასილი და ეს იყო ჰომოიუსიანელთა ოფიციალური აღიარება.¹¹³

ყველაფერი იმით დაიწყო, რომ 357 წელს თუ უფრო გვიან, როცა გარდაიცვალა ლეონტი ანტიოქიელი, კონსტანციუსის სასახლის კარზე იყო გერმანიკუმის ეპისკოპოსი ევდოქსიოსი, აშკარა არიანელი, (არიანელთა მარცხენა ცენტრის მეთაური), უსიმპათიო პიროვნება, რომელიც შეხედულებებს ძალიან ხშირად იცვლიდა. მას შემდეგ, რაც გარდაიცვალა ლეონტი ანტიოქიელი, მან ითხოვა თავის მრევლთან გაშვება. სინამდვილეში კი გაემგზავრა ანტიოქიაში, განუცხადა იქაურ ეპისკოპოსებს, რომ იგი იქნებოდა ეპისკოპოსი ლეონტის ნაცვლად, გამონახა მათთან

¹⁰⁷ R. Janin, დასახ. ნაშრომი...1932, 1105.

¹⁰⁸ Болотов.В. Лекции..., 1918, 133. R. Janin, "Basile d'Ancyre... 1932, 1105.

¹⁰⁹ Болотов.В. დასახ. ნაშრ.1918, 132. John Chapman, Semiarians and ... 1912, 1.

¹¹⁰ PG. LXV, 525 A-528 B; Болотов В. В., 1918, 72. John Chapman, Semiarians and ... 1912, 1.

¹¹¹ ეს ოთხი ფრთა იყო შემდეგი: 1) უკიდურესი მემარცხენეები, ანუ ანომეელები; 2) მემარცხენე ცენტრი, ანუ ევდოქსიანელები; 3) მარჯვენა ცენტრი, ანუ აკაკი კესარიელი და მისი მომხრეები; 4) უკიდურესი მემარჯვენეები, ანუ ბასილი ანკვირიელის მომხრეები. უკიდურესი მემარცხენეები მიიჩნევდნენ რომ შვილი არ ჰგავს მამას, მარჯვენა ცენტრი კმაყოფილებოდა იმის აღიარებით, რომ შვილი მსგავსია მამისა, მაგრამ არ განმარტავდნენ, რითი იყვნენ ისინი ერთმანეთის მსგავსნი (Болотов В.В. Лекции ... 1918, 73).

¹¹² Болотов В.В. Лекции ... 1918, 73; R. Janin, "Basile d'Ancyre"...1932, 1105

¹¹³ Болотов В.В. დასახ. ნაშრომი, 46-52; R. Janin, "Basile d'Ancyre"... 1932, 1105.

ო ჯე◆' მღ□◆◆(◆◆" თვითმფლობელობით) არამედ, როგორც "κατ'οισιαν" (არსითაც).¹¹⁹

კრებამ ელჩობა გაგზავნა კონსტანციუსთან და მოითხოვა ევდოქსიოსის წინააღმდეგ ბრძოლა, მართლმადიდებლობის დაცვა. წარგზავნილები იმდენად წარმატებულად მოქმედებდნენ, რომ კონსტანციუსმა განაცხადა, რომ იგი მოატყუეს. ეს იყო ჰომოიუსიანელთა დიდი გამარჯვება. ევდოქსიოსი და 70 ეპისკოპოსი გადასახლებაში გაიგზავნა.¹²⁰ შედგა სირმიუმის მესამე საეკლესიო კრება, სადაც ბასილი ცდილობდა, იმპერატორისათვის შთაეგონებინა თავისი მოწინააღმდეგეებისადმი მკაცრი ზომების გატარების აუცილებლობა. ამ პერიოდისათვის კონსტანციუსი თავს ნახევრად არიანელთა მფარველად აცხადებდა.

გადასახლებული არიანელები არ ისხდნენ გულხელდაკრეფილნი, მიაღწიეს კიდევ იმას, რომ კონსტანციუსმა გადაწყვიტა მსოფლიო საეკლესიო კრების მოწვევა, მაგრამ ეს უკიდურეს არიანელთა საქმეს არ წაადგებოდა, რადგან აღმოსავლეთში უმრავლესობა ფიქრობდა, რომ ძე არსით მსგავსია მამისა, დასავლეთში უმრავლესობა ნიკეის კრების მომხრე იყო. ეს ორი უმრავლესობა ერთმანეთს რომ შეხვედროდა, ორივე ნაწილი შეიცნობდა თავისი თვალსაზრისის ერთიანობას და უკიდურეს არიანობას სამუდამოდ დაასამარებდა. ამიტომ დაყოფის პრინციპი ამოქმედდა და გადაწყდა ორი კრების მოწვევა ერთის ნაცვლად.¹²¹

კრებები ჩატარდა სელევკიაში და არიმინიუმში 359 წელს. მანამდე კი შედგა სირმიუმის IV ფორმულა.¹²² კრებამდე შედგა სხდომა სირმიუმში, სადაც ჩავიდა ბასილი. კონფერენცია (სხდომა) მთელ ღამეს გაგრძელდა. მასში მონაწილეობდნენ: გერმანიუს

¹¹⁹ Болотов В.В., დასახ. ნაშრ., 75.

¹²⁰ იქვე. R. Janin, "Basile...1932, 1105.

¹²¹ De Synodis, Councils of Ariminum and Seleucia, St. Athanasius. Christian Classics Ethereal Library (CCEL): <http://www.ccel.org/fathers/NPNF2-04/Athanasius/Synodis/t222.htm>

¹²² გვწამს მამა ყოვლისა მპყრობელი და შვილი მხოლოდშობილი უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა და წინა დაუსაბამოა, უწინარეს ყოველთა ჟამთა და უწინარეს საცნაურთა არსისა, უვნებლად შობილი ერთისა ღმრთისაგან, მგავსად შობილი, რომლის შობასაც ვერავინ სწვდება გარდა მისი მამისა. ჩვენ ვიცით, რომ იგი გარდამოხდა ზეცით და ყოველნი განგებულეზანი აღასრულნა და გვწამს სული წმიდა. ხოლო რადგან სიტყვა ✠□◆◆(◆◆ შემოტანილი მამათაგან უცნობია ხალხისათვის, რადგან არ გვხვდება წმინდა წერილში, უნდა იქნეს ამოღებული ხმარებიდან და აღარ იხსენიებოდეს ✠□◆◆(◆◆-თან მიმართებაში. ასევე არ უნდა იხმარებოდეს სიტყვა ✠◆□□◆◆(◆◆(◆◆ მამასთან, ძესთან და სული წმიდასთან. ძეს კი მივიჩნევთ მამის მსგავსს ყველაფერში (ჯე◆◆(◆◆ □◆◆(◆◆), როგორც გვასწავლის წმინდა წერილი (Болотов В.В. Лекции... 1918, 76).

გამოიყენებდნენ სიტყვას $\square \circ \square \square \blacklozenge \blacklozenge \blacksquare$, რადგან ასეთი რამ არ იყო მოცემული წმინდა წერილში, ამასთან აღიარებდნენ, რომ შვილი ჰგავს მამას¹³⁰. ამის შემდეგ ჰომოიუსიანელებმა ვერ მიაღწიეს მიზანს. ბასილი, სილვანუსი და ელეუსიოსი წავიდნენ ერთად ელჩად კონსტანტინოპოლში კოსტანციუსთან, მაგრამ დაიგვიანეს, რადგან აკაკიმ გადაიბირა იმპერატორი.¹³¹ ამ მომენტიდან მოყოლებული ბასილის პარტია მალე დაიშალა და დაკარგა თავისი მნიშვნელობა.¹³²

360 წ. საეკლესიო კრებაზე კონსტანტინოპოლში განიხილეს ორივე მრწამსი homoiousios და homoousios შესახებ და დაუშვეს მხოლოდ ჰომოიუსიანელები, რომლის ლიდერი გახდა აკაკი კესარიელი¹³³ ევდოქსიოსთან ერთად. აკაკი კესარიელი, იმისთვის, რომ გამარჯვება მოეპოვებინა და მწვავე შეტევით დაეფანტა უკიდურესი მემარჯვენეები, დასცილდა ანომეელებსა და ევდოქსიანელთა დარჩენილ ნაწილებს. რეაქცია რომ შეენელებინა, სცადა ახალი მეკავშირეები ეპოვა. მაგ., 360 წელს ანკვირიის კათედრაზე აღსაყდრდა ათანასე ალექსანდრიელი¹³⁴, რომელიც საკმაოდ კეთილგანწყობილი იყო ბასილიანელთადმი.¹³⁵

ამავე საეკლესიო კრების შემდეგ გადაასახლეს ბასილის მეგობრები.¹³⁶ ბასილს ბრალი დაედო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებაში, მასვე ბრალდებოდა არეულობის გამოწვევა სირმიუმში, რადგანაც აქეზებდა ერთგულებს ეპისკოპოსების წინააღმდეგ. იგი შერაცხეს დამნაშავედ, ფიცის გამტეხად.¹³⁷ ბასილი ეპისკოპოსი განდევნეს ილირიაში. კონსტანციუსი გარდაიცვალა 361 წელს.¹³⁸

ბასილს ამის შემდეგაც არ მოუსვენია და გადავიდა მაკედონიუსის მხარეზე, რომელმაც შექმნა პარტია ბასილის მომხრეებისა და მემარჯვენე ცენტრის საფუძველზე. 363 წელს მან სხვა გადაყენებულ ეპისკოპოსებთან ერთად ხელი მოაწერა საჩივარსა თუ შუამდგომლობას იობიანე იმპერატორის (მხარს უჭერდა ნიკეელებს) სახელზე, რომ მას გაეტარებინა მკაცრი ზომები ანომეელების წინააღმდეგ, მოეწვია დიდი საეკლესიო კრება

¹³⁰ Болотов В.В. Лекции ..., 1918, 78.

¹³¹ იქვე, 80.

¹³² R. Janin, "Basile d'Ancyre, "Dictionnaire"...1932, 1105.

¹³³ Болотов В.В. Лекции ..., 1918, 80. John Chapman, Semiarians and ... 1912, 2.

¹³⁴ Болотов В.В., *dasax. naSr.* 80-81.

¹³⁵ Болотов В.В., *dasax. naSr.*, 79.

¹³⁶ John Chapman, Semiarians and ... 1912, 2.

¹³⁷ R. Janin, "Basile d'Ancyre ...1932, 1105-1106.

¹³⁸ John Chapman, Semiarians and ... 1912, 2.

ეკლესიის გასაერთიანებლად ნამდვილ ორთოდოქსიაში, მაგრამ იობიანემ სარწმუნოებრივ საკითხებში თავი არაკომპეტენტურად გამოაცხადა.¹³⁹

ბასილი, შესაძლებელია, კიდევ დაბრუნდა იულიანე განდგომილის მიერ გამოცხადებული გენერალური ამნისტიით, მაგრამ ვერ დაიკავებდა თანამდებობას ანკვირიაში, რადგან ანკვირიის საეპისკოპოსო ტახტზე უკვე იჯდა ათანასე ალექსანდრიელი. იგი თუ არ მოკვდა, 364 წელს, შესაძლებელია, დასწრებოდა ლამპსაკოსის საეკლესიო კრებას ვალენტის პერიოდში.¹⁴⁰

ზოგიერთი მკვლევარი ბასილი ანკვირიელის აღსასრულის შესახებ არაფერს ამბობს, ზოგიერთი ცნობით, იგი 364 წელს გარდაიცვალა ილირიაში¹⁴¹, ზოგიერთი თვალსაზრისით, იგი უნდა ასპარეზიდან გაუჩინარებულიყო იმპერატორ ვალენტის ზეობის ხანაში.¹⁴²

ბასილი ანკვირიელის შეფასება ადვილი არ არის. წმ. ათანასეს აზრით, იგი იყო მორწმუნე არიანელი და საკმაოდ კარგად მალავდა თავის ნამდვილ გრძნობებს, მაგრამ მისი მტრად აღთქმა არ იქნებოდა მისაღები, რადგან ის ღებულობდა ნიკეის ყველა დოგმას, მხოლოდ ეჭვი ეპარებოდა ტერმინში „ $\alpha\omega$ $\alpha\beta\gamma\delta\epsilon\zeta\eta\theta\iota\kappa\lambda\mu$ “¹⁴³ (ერთარსი, თანაარსი¹⁴⁴). წმ. ათანასე თავის De Sinodis“-ში ის ძმებს უწოდებდა ბასილსა და მის მომხრეებს, განუმარტავდა ტერმინს „ $\alpha\omega$ $\alpha\beta\gamma\delta\epsilon\zeta\eta\theta\iota\kappa\lambda\mu$ “. მას სურდა ბასილიანელები მოექცია ნიკეის მრწამსისაკენ¹⁴⁵.

ბასილი ანკვირიელის მრწამსის გარკვევა ჭირს მისი ნაწარმოების „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათჳს“ მიხედვითაც. ტრაქტატი მეტისმეტად შეუსაბამოა საიმისოდ, რომ ჰიპოსტასებზე ვიმსჯელოთ, რადგან ავტორის აზრი სამეზაზე ძლივს საცნობია, გაბნეულია აქა-იქ.

ბასილი ანკვირიელი, წყაროების მიხედვით, მოიკვეთეს, როგორც არაორთოდოქსი, დასაჯეს. ბუნებრივია, გაქრობა ელოდა მის თხოვრებებს და, მართლაც, მის ნაშრომს

¹³⁹ Болотов В.В. dasax naSr., 73, 85, R. Janin, "Basile ...1932, 1106.

¹⁴⁰ Болотов В.В. დასახ ნაშრ., 85; R. Janin, "Basile d'Ancyre, "Dictionnaire"...1932, 1106. ლამპსაკოსის კრება 365 წ. ჩატარდა (John Chapman, Semiarians and ... 1912, 2).

¹⁴¹ Altaneri Berthold... 289, The Oxford dictionary... 1958, 138-139.

¹⁴² F.Cavallera, "Le ' De Virginitate"... 1905, 14 .

¹⁴³ R. Janin, dasax. naSr. 1107.

¹⁴⁴ ამ ტერმინის შესახებ იხ.: მ. რაფავა, ქართული დოგმატიკის ისტორიიდან, მრავალთავი, II, 1974, 110-126. ე. ჭელიძე, ძველი ქართული საღვთისმეტყველო ტერმინოლოგია, თბილისი, გამომც. „მეცნიერება“, 1996, 145;

¹⁴⁵ De Synodis, Councils of Ariminum and Seleucia, St. Athanasius. Christian Classics Ethereal Library (CCEL)...

მარკელოსის წინააღმდეგ ჩვენამდე არ მოუღწევია, ტრაქტატი „ქალწულებისათაჲს“
ბასილი დიდს მიაწერეს უხსოვარი დროიდან.

ჩვენი აზრით, ეს მოხდა არა მხოლოდ იმიტომ, რომ ორივე ბასილი დაახლოებით
ერთ ეპოქაში მოღვაწეობდა, არამედ იმიტომაც, რომ, მართლმადიდებლის სახელს
ამოაფარეს ბასილი ანკვირიელის ის თხზულება, რომელიც დიდად იყო პოპულარული
და გასანადგურებლად არ ემეტებოდათ.

II ნაწილი

ბასილი ანკვირიელის მსოფლმხედველობისათვის

I თავი

ბასილი ანკვირიელის ფიზიოლოგიის ცოდნა

ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატი ნათელი დასტურია იმისა, რომ სასულიერო მოღვაწეობაში ავტორი წარმატებით იყენებს თავის პირველ საქმიანობას, ზნეობის ქადაგებისას კარგად უთავსებს ერთმანეთს სამედიცინო და თეოლოგიურ შეხედულებებს.

თხზულების ერთ-ერთ ბოლო ნაწილში იგი წერს, რომ მკურნალობის ხელოვნების მცოდნენი სენისმოქმედ წამალთა ცოდნით და „*Áორცის Áელოვნების*» მეშვეობით სძლევენ ავადმყოფობას, თუ სადმე წააწყდებიან. სასულიერო პირებიც თავს მოვალედ მიიჩნევენ, რომ თავიანთ სულიერ შვილებს, მთელ საზოგადოებას ბრძნული მეტყველებით ასწავლონ ცოდვისაგან თავდახსნის გზები (66, 9-10). ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ ბასილი ანკვირიელი გვევლინება ერთდროულად სხეულისა და სულის მკურნალად.

თხზულების ხასიათის შესახებ ევროპელ მკვლევართა შორის აზრთა დიდი სხვადასხვაობა იყო. მაგ., R. Janin-ი, რომელიც განიხილავს ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში კვების საკითხს, აღშფოთებას ვერ მალავს, რომ თხზულების ტექსტის დიდ ნაწილში არის საუბარი ხორციელი სიამოვნების პათოლოგიის შემთხვევებზე. მკვლევარს მიუღებლად ეჩვენება, რომ ტრაქტატის შემთხვევლი, სასულიერო პირი და ექიმი, რომლის მიზანიც ქალწულების, უბრწუნელების ქადაგებაა, ადგილს უთმობს ამგვარ პასაჟებს.¹⁴⁶

ზოგიერთი მოსაზრებით, ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში ფიზიოლოგია ეყრდნობა ფსიქოლოგიას, იგი ძირითადად პლატონურია¹⁴⁷.

სრულიად გასაზიარებელია და მნიშვნელოვან მოვლენად გვესახება ნაშრომი, რომელშიც შესანიშნავად არის განხილული სხეულის სიმძიმის პრობლემატიკა, გამოთქმულია მოსაზრება, რომ თხზულება „ქალწულებისათვის» არის ის შემთხვევა,

¹⁴⁶ Cuesta Janini, Jose. "Dieta y virginidad: Basilio de Ancira y San Grigorio de Nisa." *Miscelanea Comillas* 14, 1950, 187-190.

¹⁴⁷ A. Vaillant, *De Virginitate de Saint Basile, Paris...* 1943, II.

როდესაც სამედიცინო და ფიზიოლოგიური პარამეტრების გათვალისწინება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ასკეტური ცხოვრების განვითარებაში.¹⁴⁸

ჩვენი მხრივ, დავძენთ, რომ ავტორი, ბასილი ანკვირიელი, თეოლოგიურ-გნოსეოლოგიურ, ფიზიოლოგიურ, დიეტეტიკურ-ჰიგიენურ ცნებებზე დაყრდნობით საინტერესოდ აშუქებს თავისი თხზულების თემატიკას, რომლის განხილვის ობიექტია მდედრობითი სქესის ქალწული (გარკვეულწილად მამრობითი სქესის ქალწულიც – ლ. შ.), რომელსაც ქრისტიანული გაგებით ევალება უბიწოება.

ტრაქტატში ბასილი ანკვირიელი ხაზს უსვამს ქალისა და მამაკაცის ხორციელი ბუნების წარმოჩენის თვალნათლივ აუცილებლობას, რომ უკეთ აჩვენოს ქალწულების უპირატესობა. ქალწულმა რომ დაიცვას თავისი უბიწოება, ქალწულებრივი სული, უნდა გაიცნობიეროს ქალისა და მამაკაცის სხეულის ნაწილების ხასიათი, თვისებები და გულისწადილნი, ვინაიდან მათ იმდენივე იციან ერთმანეთის შესახებ, რამდენიც თავიანთ თვისებებზე. მაგ., ბაგეებმა იციან ტრფიალი. არც გული უკარნახებდა სხვა ორგანოებს, რომ არ სცოდნოდა მათი ბუნება. სანამ ადამიანი არ არის ზრდასრული, სხეულის ნაწილები დადუმებულია და ცოდვის რჯულიც დუმს, მაგრამ გულისთქმა თავის გზაზე მიდის. პირუტყვებისთვის არავის უსწავლებია, მაგრამ ისინი მაინც აღასრულებენ ბუნებით საქმეებს (65, 1-5).

უხრწნელების მსურველმა ცოდვას რომ წინააღმდეგობა გაუწიოს, უნდა ერკვეოდეს, საიდან მოდის ხორცის საცთურება. ამიტომაც დგას თხზულების ცენტრში ქალწულის ხორციელი ბუნების გაცნობიერება. ეს კიდევ უფრო დამაჯერებელი და სარწმუნო ხდება სასულიერო პირისაგან, ამავე დროს ექიმისაგან, რომელიც აანალიზებს სხეულის ნაწილების თვისებებს და ამჟღავნებს მეტად საინტერესო პროფესიულ ცოდნას რელიგიაშიცა და მედიცინაშიც.

ავტორი ტრაქტატში მსჯელობას იწყებს უშუალოდ ღვთის მიერ სამყაროს შექმნით და იუწყება, რომ დამბადებელმა **☩✠⦿✠✠✠✠✠✠** შექმნა ყველა ცოცხალი არსება, ისინი ხორციით შემოსა და დააწესა, რომ მსგავსმა ყოველი მსგავსად შვას; ადამიანიცა და პირუტყვიც ორ ნაწილად დაყო: მდედრობითი და მამრობითი სქესის წარმომადგენლებად და ერთმანეთს განუკუთვნა (3, 5-7)¹⁴⁹.

¹⁴⁸ T. Shaw. The Burden of the Flesh...1998, 82.

¹⁴⁹ T. M. Shaw, The Creation, Virginity and Diet in Fourth-Century Christianity...Basil of Ancyra 's "On.. Virginity", Gender & History 9, 1997, 157.

ღმერთმა ყოველ არსებას გამრავლებისათვის სქესობრივი კავშირი დაუწესა. მას შემდეგ ქვეყნიერებაზე გრძელდება სიცოცხლე და სრულდება ბრძანება ღვთისა: „აღორძნდით და განმრავლდით და განავსეთ ქუეყანა“ (დაბადება, 1, 28). ამ დებულებას თბუღლებაში მოჰყვება ქალწულის ცხოვრების ყველა მნიშვნელოვანი ასპექტის განხილვა. ესენია: კვება, ვნებები, ოცნებები, სურვილები, ზრახვები, ეკლესიური თუ საზოგადოებრივი მოღვაწეობა.

ღმერთმა ქალი მამაკაცის ნაწილიდან წარმოშვა, მას დაუმორჩილა და მათი ურთიერთობა სქესობრივ წადილზე, „სურვილისა და ტრფიალების ნათელზე“ დააფუძნა, მათი ერთად ცხოვრების საფუძვლად სიყვარული დააწესა. ამრიგად, ერთისაგან შექმნა ორება და ორისაგან კვლავ ერთი დაამტკიცა (3, 13) ორივე სქესის წარმომადგენელს ფუნქციებიც ღვთისაგან მიენიჭა. ქალსა და მამაკაცს შორის მოვალეობები ასე განაწილდა: „ძლიერება, სიმტკიცე და შრომისმოყვარეობა მამაკაცის» თვისებებს შეადგენს, როგორც პირველდაბადებულისა (3, 15), ქალს კი დედობის დიდი ინსტიქტი ებოძა, რომ „ტომთა შემდგომებისა სიყვარული ძლიერად აღსძვრიდეს სულსა მისსა“ (3, 15). ეს თვისება მას იმისთვის სჭირდება, რომ არ გაექცეს ქმრის სიყვარულს შობის სიძნელისა და შვილების აღზრდის გამო (3, 16). თავის მხრივ, არც ქმარმა უნდა მოიწყინოს ცოლი თავისი უძლურების გამო და მიატოვოს, ამიტომ ორივეს შორის ენით გამოუთქმელი სიყვარული და გულისწადილი უნდა არსებობდეს, რომ ურთიერთსიყვარულმა შეკრას ისინი. განსაკუთრებით ქალს აქვს უნარი თავისი ბუნებით მამაკაცი დაატყვევოს, მაგნიტივით მიიზიდოს (3, 16-19). ქალი გულისწადილს უღვივებს მამაკაცს და იმონებს, რომ არა მარტო შვილიერებისათვის იცხოვროს მასთან, არამედ ტრფიალების საფუძველზე სქესობრივი ტკბობა განიცადოს. ამიტომაც ტოვებს კაცი მშობლებს და ცოლს ირთავს (3, 20-23). ქალის აგებულება, ღვთის ნებითა და განწყობებით, არის ნაზი, უჩვილესი, რომ შეხებით, სიარულით, მზერით და სხეულის თითოეული ნაკვთის ფუფუნებით მამაკაცის საღბუნი იყოს (3, 24).

ქრისტიანულმა სარწმუნოებამ მოიტანა მრავალი სიახლე. იგი გახდა ცხოვრების წესის შეცვლის გზა. ამ იდეოლოგიის მიხედვით, შესაძლებელია, რომ ქალწულს მოესურვოს ზეციურისაკენ, ამაღლებულისაკენ სწრაფვა, გაუჩნდეს უქორწინებლობის სურვილი. მიზნის შესრულებაში ხელისშემშლელად რომ არ მოველინოს ხორციდან მომდინარე სხვადასხვა საფრთხე, უნდა გაიცნობიეროს მათი არსი. ამრიგად, ქალწულების მსურველის მიზანია, რომ მოახერხოს სულის გამიჯვნა სხეულის ბუნებისაგან, დაუმორჩილოს თავისი წყურვილი სხვა ტიპის წყურვილებს. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ ქალწული უნდა შეეწინააღმდეგოს სქესობრივ წადილს და ნაყროვანებას, იმის მიუხედავად, რომ სხეულს ღმერთმა მიანიჭა ეს უნარ-ჩვევები მხოლოდ სასარგებლო მიზნით¹⁵⁰.

¹⁵⁰ T. Shaw. The Burden of the Flesh...1998, 85 (Sen. 13).

გრძნობის ორგანოების ფუნქციის გაცნობიერება უდიდეს როლს თამაშობს ქალწულის ცხოვრებაში. ქალწულების დამცველი მოვალეა, გაერკვეს იმ საცთურთა არსში, რომელმაც შეიძლება მისი სული ჩააგდოს ცოდვის მორევში ხუთი გრძნობის მეშვეობით.

ბასილი ანკვირიელი განიხილავს ხუთ გრძნობას და გრძნობის ხუთ ორგანოს, მათ რაობას, მათ გავლენას სხეულსა და სულზე. იგი წერს: „ნივთი გულისთქუმისა ორთსახე არს და, ვითარცა წყარო ორადმე, ორცთაგან აღმოდის და, ვითარცა ხუთთა ნაკადულთა მიმართ, ხუთთა საცნობელთა მიმართ განიყოფის და მათ მიერ შინაგან საგრძნობელთა შევალს და უხილავთა მიმართ სულისათა დის» (4,6). ამ ხუთი გრძნობიდან ერთ-ერთია:

1) მხედველობა ანუ

„სახედველი» მისი ორგანოს, თვალის, მეშვეობით, გონებაში აღიბეჭდება „ორადმე სახე» და უწმინდური „ხატი» და იქმნება პრეცენდენტი, რომ ამ ჩვენებით (ოცნებით _ ზმანებით, სული შეშფოთდეს. ხორციელი თვალი როცა ღიაა, მაშინ სულის თვალეები დახუჭულია (5, 1-2).

2) მაცთურების წყაროა სმენა, ანუ „სასმენელი» ქალწულმა სმენა არ უნდა გაუხსნას ყველაფერს „განუკითხველად» (უკრიტიკოდ). მან უჯერო სიტყვები უნდა განაგდოს, როგორც დამპალი და მყრალი საკვები (5, 3).

3) გემოსხილვის თხზულების დასაწყისშივეა ხაზგასმული, რომ ხორცის საცთურისათვის ყველაზე დიდ საფრთხეს წარმოადგენს და მრავალ გულისწადილს წარმოშობს გემოსხილვისა და ცოდვის შეხება, რომელიც სიძვას აღმოაცენებს. მას წინ მიუძღვის ნაყროვანება და უკან მიჰყვება სიძვა (5, 10; 6, 6). ნაყროვანება სიძვას ეალერსება და ზრდის გემოთა მეშვეობით, რომ გამოკვებოს ხორცი. მის სიღრმეებში გამოკვებილი სხვადასხვა გემო თავდაუქერლად დულს და ხორცის აღძრვის წყალობით სიძვის ნდომით ავსებს სულს (6, 7).

4) შეხება გრძნობათა შორის ყველაზე მოღალატეა, რადგან მას აქვს უნარი, მისწვდეს არა მხოლოდ გარეშე სანახავს, არამედ სულის

ადამიანის განპოხებისა (68, 4), რადგან საზრდელის გარეშე ხორცის ცხოვრება შეუძლებელია, ხოლო საჭმლის მიმღები ორგანო მუცელია.

ბასილი დაბეჯითებით იმეორებს, რომ ღორმუცელობა მრავალ საცთურს აღძრავს, რადგან სქელი მუცელი არა მარტო აგებულებისაგან არის სქელი და ბუნებითი, არამედ იმის გამოც, რომ მასში ჩადის მსუყე და ნოყიერი საკვები, რომელიც გონებას ამღვრევს, პოხიერად ედება. მეორე მხრივ, იმავე გონებას, ანალიტიკურს, გამჭრიახსა და სიბრძნით გამომკვლევს, უსულო-ჰყოფს და დაშრეტს ფრიად გაწვრილებული მუცელი, ხორცის უძლურებით მოშლილი (10, 4-5).

ავტორი დიდ ყურადღებას უთმობს საკვების ზომიერად მიღების აუცილებლობას. ამ პრობლემის გაშუქებისას იგი მიმართავს მეტაფორულ სახეს და „*Āორცის ცხენის*“ მეშვეობით წარმოაჩენს სხეულის სიჯიუტეს. საჭმლის სიმრავლის გამო თვითნებობას, ურჩობას იწყებს ადამიანის „*Āორცის ცხენი*“ და იქით გაიტაცებს მხედარს, საითაც სურს (8, 4-5). ზოგიერთი მოსაზრებით, ეს არის პლატონური ხატი, რომელიც ძალიან მოსწონთ ასკეტიკური ჟანრის ავტორებს.¹⁵¹

ბასილი ანკვირიელი სხეულისადმი ასეთ მოპყრობას კატეგორიულად არ იწონებს. მისი აზრით, არაფერი ისე არ დასწევს ძირს სულის ფრთებს, როგორც ხორცის სიმძიმე. ფრთების უძლურება სულს არ მისცემს ზეცაში აფრენის საშუალებას, სიკეთის მოპოვებას გაუძნელებს მას თავისი უძლურებით არამედ უკვე მოპოვებულ მშვენიერებასაც მოჰპარავს მოშლილობით (10, 2-3).

ბასილის ეს თვალსაზრისი ძალიან ჰგავს პლოტინეს თვალსაზრისს ადამიანში სულის მოქმედების ორგანობაზე, რომელთაგან ერთია გონთან დაკავშირებული სული, მეორე კი ცხოველური მოთხოვნილებებით დამძიმებული სული. გრძნობადის ტყვეობაში მყოფი სული მორჩილების გამო ემსგავსება იმ ფრინველს, რომელთაც თავისი ბუნების მიხედვით, ფრენის უნარი გააჩნია, მაგრამ მაღლა ვერ ფრენს¹⁵².

როგორც არ არის სასურველი, მრავალფეროვანი სანოვაგით გაღალღეს „*Āორცის ცხენი*“, ისე არც ის შეიძლება, რომ მოღვაწეობით (იგულისხმება ასკეტიკური ცხოვრება

¹⁵¹ T. Shaw. *The Burden of the Flesh...*1998, 86.

¹⁵² მ. ჭელიძე, *ელინოზმის ფილოსოფია...* 1998, 209.

ლ. შ.) მისი სიარული შეფერხდეს, შიმშილმა მოაშთოს იგი და მისი ძალი უსარგებლო გახადოს (8, 4, 6).

ანალოგიურ მოსაზრებას გამოთქვამს ბასილი ანკვირიელი მონისა და მეუფის შესახებ მსჯელობის დროს. მეუფეში იგი გულისხმობს სულს, მონაში კი – ხორცს. კვების რეჟიმის არასწორად წარმართვის შემთხვევაში (პროდუქტის გადაჭარბებული მიღებით ან მისი სრულიად იგნორირებით) მეუფე თავად ხდება მონის მონა (11, 3-5, 13-14)¹⁵³.

ავტორის აზრით, მორწმუნეობის მსურველმა საკვები უნდა მიიღოს ზომიერად, რადგან საჭმლის მორიდება, ან რომელიმეთი ურცხვად გაძლომაც ჭეშმარიტად პირუტყვებაა (10, 6-7). ხორცის იწროება უნდა იყოს არატენდენციური: „ნუ მისდრკები მარჯუენით, გინა მარცხენით“ (11, 7).

ბასილი საგანგებოდ ამახვილებს ყურადღებას იმ ორგანოებზე, რომლებიც მუცელის ღრუშია მოთავსებული. ესენია: ღვიძლი, ნაღველი, თირკმელი.

ნაყოვანებისა და გულისთქმის ორგანო არის ღვიძლი, რომელშიც რჩება ნაღველი. ძველ ქართულ სამკურნალო კრებულებშიც ხაზგასმულია, რომ ღმერთმა ტანის ძალი ყველა ღვიძლშიგან გაყო და სტომაქისა ძალი ღვიძლმან მიიღის. ღმერთმა ღვიძლი სტომაქისა ცეცხლად დაჰბადა, რომელი საჭმელი აადულოს და მასთან მიიზიდოს. რომელი საჭმელი მ^აურვალი და ^ამელი არის, იგი ღვიძლსა თანა და ნაღველსა თანა მივა... თირკმელები კი ღმერთმა დაბადა ... საძირკველად ტანისა, თესლი კი ყოველი მისგან გამოვა“...¹⁵⁴

თირკმლის ფუნქცია ბასილისთვის, როგორც ექიმისათვის, ზედმიწევნით კარგადაა ცნობილი. იგი წერს, რომ თირკმელებში დულს ვნება და მათგან გამოვა „გრგენა^ა და მცენარება^ა თესლისა“ (68, 11).

ბასილი ანკვირიელი დასკვნით თავში იყენებს მოსეს მიერ ხბოს დაჭრის მეტაფორულ სახეს იმისათვის, რომ მოღვაწემ გაიცნობიეროს, თუ როგორ უნდა

¹⁵³ T. Shaw. The Burden of the Flesh...1998, 89.

¹⁵⁴ უსწორო კარაბადინი, ლადო კოტეტიშვილისეული გამოცემა, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა დარეჯან კუხიანიძემ, გამომცემლობა „ენგადი“, 1997, 107; 109.

მიუძღვნას თავი სულიერ ცხოვრებას. მოსემ იცოდა, რომ უნდა მოეწყლა ღვიძლის კიდე და არა მთელი ღვიძლი, მუცლის ქონი, რომელიც მუცელს ფარავს და არა მთელი მუცელი და არა მხოლოდ თირკმელთა ცხიმი, არამედ თირკმელები ქონთან ერთად.

ღვიძლი სურვილის ორგანოა, ხოლო ღვიძლის კიდე არის ცოდვიანი სხეულის ნაწილი, რომელშიც ცოდვიანი სურვილები არსებობენ საღვთოს საპირისპიროდ. ამრიგად, ქალწული დაჭრის ღვიძლის კიდეს, მოსეს მსგავსად, როცა უფალი მოიხილავს მის წადილებს.

ცნობილია ისიც, რომ სხეული საკვების გარეშე ვერ ცოცხლობს, მაგრამ როცა შემოდარცვულია მუცლის ქონი, მუცელი რჩება სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის სამსახურში.

ბოლოს ბასილი წერს: „ხოლო ვინაჲთგან თირკუმელთა არცა ცხორებისა მიმართ ვხედავთ საჭიროდ, ვითარცა მუცელსა, და არცა გულისთქმისა განთაჲსებულსა მას, ხოლო გულისთქუმისა კერძა მივითუალავთ მისგან შვილიერებისათაჲს, ვინაჲცა არა ხოლო თუ ცმელსა ოდენ მათსა, არამედ თაჲთ მათცა მრგულიად დავსწუავთ ცეცხლითა, რამეთუ შესაძლებელ არს თაჲნიერ თირკუმელთაცა, ესე იგი არს თაჲნიერ ქორწინებისაცა ცხორებად და ანგელოზთა მოზადვისა მოქალაქობისა ამასვე სოფელსა შინა წარმართებად“ (68, 9).

ამ ნაწილში ბასილმა შემოიტანა პლატონური თეორიის ასპექტები სამსახოვანი სულის შესახებ...¹⁵⁵

საკვების მიღებისას მორწმუნის ასაკის გათვალისწინებაც საჭიროა. აქ ხაზგასმულია მოხუცისა და ახალგაზრდის კვების განსხვავებულობის შესახებ. მაგალითად, ახალგაზრდას ბუნებითი მხურვალეობა (ენერგია) სჭარბობს, ამიტომაც აღარ არის საჭირო საზრდელისმიერი ენერგიის გარედან შემატება...(8, 6). ზოგადად, როდესაც ახალგაზრდას ხორცის ენერგია მოედალეობა, ცეცხლს წმინდა წყაროს წყალი უნდა დაასხას და სიტყვის ძალით მყუდროებასა და სიმშვიდეს მისცეს თავი.

¹⁵⁵ T. Shaw. The Burden of the Flesh...1998, 90-91.

დაუძღვრებულ მოხუცებს კი საჭმელ-სასმელით უნდა შეეწიოს ადამიანი და ძალა მისცეს (8, 7).

უხრწნელების მსურველისათვის საფრთხეა, თუკი შეუწებელი მარხვა დაეზარება. მაშინ მოღვაწებით მისაღები სიკეთე მის წინააღმდეგ იქნება მიმართული მისივე უგუნურების გამო, რადგან ორგანოს დაზიანებისა და ფუნქციის დარღვევის მიზეზით ვეღარ შეძლებს წიგნის კითხვას, ლოცვას და უფალზე ფიქრს, ძმათათვის კეთილი საქმის ქმნას, მსახურების შესრულებას, ვეღარც მორჩილებას მოახერხებს უძღვრების გამო (11, 11).

ტრაქტატის დასასრულს ავტორი დასკვნის მეშვეობით აფრთხილებს მორწმუნეობის მსურველებს: ვინც შეუდგება გემოსმოყვარეობას, ნაყროვანებას და ასე მოინდომებს გულისწადილის ცთუნებების ჩახშობას და ამგვარად მოინდომებს გულისწადილისთვის თავის წარკვეთას, ვერ წარკვეთს, არამედ გემოსმოყვარეობას მოსპობის ნაცვალად შვიდჯერ უფრო ააღორძინებს და მეძავობისა და უწმინდურების მეშვეობით გულისწადილის მონა გახდება (67, 7).

თხზულების მიხედვით, მარხვისათვის ყველაფრის მიღება არ შეიძლება. საკვების კალორიულობის ცოდნა ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა საკვების გამოყენების საქმეში. ავტორი წერს: „სიპოხესა ჭამადთაჲსა სიბრძნით განვარჩევდეთ» (8, 12). საკვების შერჩევისას მათი თვისების გარკვევა ხდება 4 ელემენტის მეშვეობით (9, 9; 12, 8).

ბასილი ანკვირიელი იყენებს საყოველთაოდ მიღებულ ფილოსოფიურ საექიმო პრინციპს, რომელსაც კლასიკური მედიცინა ემყარება. ეს პრინციპები გულისხმობს ჰიპოკრატეს¹⁵⁶ ჰუმორალურ-პათოლოგიურ სისტემას, რომლის მიხედვითაც სხეულში ხდება წვენების (ჰუმორეს) ცირკულაცია. ამ სისტემაზეა აგებული საბერძნეთისა და შემდგომ არაბეთის მედიცინა. ჰიპოკრატეს ეს სისტემა დაედო საფუძვლად კლაუდიუს გალენის სამედიცინო მოძღვრებას, რომელიც სამართლიანად ითვლება ახლო აღმოსავლეთისა და არაბეთის სამოქალაქო მედიცინის ფუძემდებლად.

¹⁵⁶ Гипократ, Избранные Книги, Гос. Издат. Биологической Медицинской Литературы, Москва, 1936, 196-211.

ქართულად თარგმნილ სამედიცინო კრებულებშიც¹⁵⁷, რომლებიც ბერძნულიდან და არაბულიდან მომდინარეობენ, დამოწმებულია ჰიპოკრატესა და გალენის შეხედულებები. მაგ., „დიდი ბრძენი გალიანე ასე ბრძანებს“...¹⁵⁸ „ჯალინოზ იტყვის“¹⁵⁹ ... „ბაყრატს (ჰიპოკრატეს) და ჯალინოზს (გალენს) უთქვამთ“...¹⁶⁰

ისტორიულ და ტრადიციულ მედიცინაში მკურნალობის აუცილებელ პირობად არის წარმოდგენილი საკვების თვისებების მითითება, თითოეულის სიმხურვალე, სიგრილე, სინოტივე და სიხმელე.

ჰუმორალურ-პათოლოგიური სისტემის მიხედვით, ქვეყანაზე არსებობს 4 სტიქიონი: 1. წყალი, 2. ჰაერი, 3. ცეცხლი და 4. მიწა. ადამიანთა სხეულში მას უთანაბრდება ოთხი ელემენტი, წვენი, სითხე, ანუ ხილთი. ესენია: სისხლი, ზაფრა, სევდა, ბალღამი. ცეცხლი მხურვალია, ჰაერი_გრილი, წყალი_ნედლი, მიწა_ხმელი. თვისებათა მიხედვით სხეულის ეს წვენები, ანუ ხილთები (ხილტები) ლაგდებიან შემდეგნაირად: სისხლი მხურვალია და ნედლი, ზაფრა _ ყვითელი ნაღველი, მხურვალია და ხმელი, ბალღამი _ ნახველი, გრილია და ნედლი, სევდა კი _ შავი ნაღველი, გრილია და ხმელი. ამ ოთხი ელემენტის შეზავება არის პირობა ჯანმრთელობისათვის. ნორმალური შეზავების მოშლა ამა თუ იმ ელემენტების გაძლიერებით ან შემცირებით, იწვევს ავადმყოფობას. ამ საყოველთაოდ მიღებულ თვალსაზრისს ბასილი ანკვირიელიც ავითარებს და წერს, რომ საჭიროა შეერთება ოთხი ნივთისა, რომლისაგანაც ვართ აგებულნი. ესენია: მიწა, წყალი, ჰაერი და ცეცხლი (9, 9).

¹⁵⁷ აღსანიშნავია, რომ შუა საუკუნეების საქართველოს მედიცინის ისტორიისათვის უდიდესი მნიშვნელობის სამედიცინო-პროფილაქტიკური ხასიათის კრებულებად მიჩნეული „უსწორო კარაბადინი“ (XI) და „წიგნი სააქიმო“ (XII-XIII), რომლებიც იმდენად ამომწურავად აშუქებენ სამედიცინო-პრაქტიკულ საკითხებს, შეიძლება მსოფლიო მნიშვნელობა მიენიჭოთ. ამ ძეგლებში არის მოცემული ანატომიურ-ფიზიოლოგიური ცნობები, ჰიგიენის, ავადმყოფობის კლინიკის, დიაგნოსტიკის, დიეტეტიკის, მკურნალობის საშუალებანი (იხ. M.C. Шенгелия. История Медицины Грузии. Изд. „Ганатლება,“ Тбилиси, 1984, 47).

¹⁵⁸ უსწორო კარაბადინი... 1997, 112.

¹⁵⁹ წიგნი სააქიმო, ლადო კოტეტიშვილი, მედიცინა ძველ საქართველოში, XIII ს., სახელმწიფო გამომცემლობა, სამეცნიერო სექტორი, ტფილისი, 1936, 29.

¹⁶⁰ იქვე, 11.

მარილი მნიშვნელოვანი ყურადღების საგანია ბასილი ანკვირიელისათვის. ის კატეგორიულია მოთხოვნისას, რომ ასკეტმა მარილი $\text{☩} \blacklozenge \square \text{⚡} \blacklozenge \blacklozenge \blacklozenge \text{Ⓢ} \text{Ⓣ}$ არ უნდა გამოიყენოს შეუზღუდავად. ავტორი მიუთითებს მოღვაწეთა მაგალითზე, რომელთაც უარი თქვეს საკვების მიღებაზე და მხოლოდ მარილს იყენებდნენ პურთან ერთად. ასეთი არ ფიქრობდნენ, რომ მარილი თესლმცენარეა, ხორცს ზიანს აყენებს და ცოდვის საქმის გამლადებელია (9, 3).

როგორც სამეცნიერო ლიტერატურაშია მითითებული, ეგვიპტელები გაურბოდნენ მარილს რიტუალური განწმენდის დროს, რადგან მარილი აძლიერებს მადას. ისინი თავს იკავებდნენ მარილის მიღებისაგან იმ მოტივითაც, რომ ის იწვევს ალგუნებას თავისი სიმხურვალის გამო. მარილი, გადმოცემით, ცხოველებშიც აძლიერებს ხორცის წადილს, რადგან იწვევს ხორცის ქავილს¹⁶².

ხილიც ისეთივე საზიანოა, როგორც ზემოთ ჩამოთვლილი საკვები. ხილი გულისწადილის ანკესია (9, 2).

პურიც ($\text{Ⓢ} \square \blacklozenge \square \text{Ⓢ} \text{Ⓣ}$) ზომიერად უნდა მიიღოს კაცმა, რადგან იგი კაცის გულს განამტკიცებს. თუკი ვინმე სანოვანეს მიიღებს პურის ნაკლებად მირთმევის მიზნით, ამგვარი კვების წესიც მიუღებელია, რადგან იგი სანოვანე კი აღარ არის, არამედ პური. საჭმლის სიმრავლე აანაზღაურებს პურის სიმცირეს და გემოთმოყვარებად გადაექცევა მოღვაწეს. არა მარტო საკვები, არამედ მარილიც კი პურთან ერთად შეუზღუდავად უნდა გამოიყენოს ასკეტმა (9, 7).

ავტორი რამდენჯერმე ასახელებს ღვინოს. იგი არ მიიჩნევს სასურველად, რომ ახალგაზრდამ ეს სასმელი კვების რაციონში შეიტანოს, რადგან ღვინო ენერგიით ავსებს სხეულს. ეს კი შესაძლებელია, უზნეობის მიზეზად ექცეს მას (8, 10). ავტორი მოგვიანებით კიდევ ერთხელ იმეორებს, რომ ღვინო ახალგაზრდამაც და ასაკოვანმაც მცირე უნდა მიიღოს, რომ არ დაარღვიოს ის წონასწორობა, რომლის შენარჩუნებაც სხეულს სულის აღზევებაში სჭირდება (12, 5-6).

მარხვა არის საუკეთესო საშუალება ჯანმრთელობის შესანარჩუნებლად.¹⁶³

¹⁶² T. Shaw. The Burden of the Flesh... 1998, 88 (შენ. 23).

¹⁶³ T. Shaw. დასახ. ნაშრ... 1998, 81.

სამეცნიერო ლიტერატურით ცნობილია, რომ ბასილის ნააზრევის შედარებამ კლაუდიოს გალენის, რუფიუს ეფესელის, აეტიოს ამიდას¹⁶⁴ სამედიცინო კონცეფციებთან ნათელი გახადა კიდევ ერთხელ, რომ მისი სამედიცინო განათლება და ფიზიოლოგიის ცოდნა ემყარება იმ შეხედულებებს, რომლებიც იყო მოწინავე და წამყვანი IV საუკუნეში.

ამრიგად, ბასილი ანკვირიელის თხზულების ცენტრში დგას სხეული სულთან ერთად. თხზულებაში ხაზგასმითაა აღნიშნული, რომ ხორციელი საქმიანობის სწორი წარმართვა არის უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, მითითებულია: „უკუეთუ ჰნებავს ზიარებისათჳს ზრუნვაჲ მისი, სიმრთელისაცა მისისა მოღუაწებაჲ საჭირო არს, ხოლო რაჟამს არა აქუნდეს Ⴀორცთა ძალი თჳსთა მსახურებათა სრულყოფად, უგუნურებისა საქმე არს ესე...“ (8, 8). ეს კი ნიშნავს, რომ ჯანმრთელი სხეული არის აუცილებელი პირობა იმისათვის, რომ უბიწოების მოსურნემ სულისათვის ზრუნვა შეძლოს და დაიმკვიდროს ღირსეული ადგილი უფლის წიაღში.

¹⁶⁴ T. Shaw. The Creation, Virginity and Diet in Fourth-Century Christianity...Basil of Ancyra 's "On.. Virginity"... 1997, 161-164.

II თავი

რამდენიმე ფიზიოლოგიური ცნების გაგებისათვის

ბასილი ანკვირიელი ტრაქტატში ვრცლად და დამაჯერებლად საუბრობს, რათა დაინტერესებული ადამიანები გაარკვიოს უბიწოების ჭეშმარიტებაში, მის უპირატესობაში მიწიერ ცხოვრებასთან შედარებით. ავტორი გვევლინება მასწავლებლად, ჭკუის დამრიგებლად და კეთილ მრჩევლად. მისი მიზანია, დამოდვროს მორწმუნეობის ყველა მოსურნე, უბიწოების დაცვის ყველა მსურველი. ამიტომაც იგი განმარტავს ჭეშმარიტი სათნოებისაკენ სწორ გზაზე მავალთა ზნეობას, ქადაგებს სულიერ და მორალურ ღირებულებებს. მისი ქადაგება ემყარება იმ პერიოდისათვის არსებულ საეკლესიო ნორმებს, რომლებიც უკვე შემუშავებული იყო და არსებობდა მოციქულთა კანონებში, ადგილობრივ საეკლესიო კრებებზე, ნიკეის I მსოფლიო საეკლესიო კრებაზე, წმინდა მამების ნააზრევში, სასულიერო მწერლობის ნიმუშებში. ამასთან ბასილი ავითარებს თხზულებაში პოპულარულსა და მოწინავე იმ თეოლოგიურ-ფილოსოფიურ კონცეფციებს, რომლებიც დიდად იყო მიღებული ბიზანტიაში მისი მოღვაწეობის დროს, IV საუკუნის II მესამედში, და შემდეგაც.

ბასილი ანკვირიელის თხზულების იდეალია ქალწული, მდედრობითი სქესის წარმომადგენელი, რომელსაც ქრისტიანული გაგებით ევალება უბიწოება. ის არ არის ოჯახის პატრონი, მისი ცხოვრების წესი განსხვავებულია ტრადიციულად მცხოვრები ქალისაგან. ის არის ქალწული (რაც მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარი ნების გამოხატულებაა), თავისუფალი პიროვნება, რომელსაც ქრისტიანული სარწმუნოება აძლევს საშუალებას, ხორცისა და სულის უხრწნელებით ღმერთს მიუძღვნას თავი და ახალი სარწმუნოების მეშვეობით ახალი ასპარეზი იპოვოს, რაც მისთვის საზოგადოებაში თვითდამკვიდრების საშუალება იქნება.

თხზულების ერთ-ერთ ბოლო ნაწილში ირკვევა, რომ ავტორის მიზანი იყო ზოგადად ქალწულების არსის განმარტება, რადგან სასულიერო პირთა პირდაპირ მოვალეობას შეადგენს ზრუნვა როგორც ქალწულებზე, ასევე მამაკაცებზე, საჭურისებზე, ქვრივებზე და ყველაზე ერთად, რადგან ისინი უნდა გაერკვნენ თავიანთთვის სასარგებლო და მავნე თვისებების რაობაში (65, 8).

ავტორისათვის მცნებები «ქალწულება» და «ქალწული» არის ზოგადად უხრწნელებისა და უხრწნელის სინონიმები და ითქმის ორივე სქესის წარმომადგენელთა მისამართით, «საჭურისობა» და «საჭურისი» კი მამაკაცების უხრწნელების აღმნიშვნელი მცნებებია და მათი სამი სახე არსებობს. თხზულების თემატიკის მიხედვით, შევეცადეთ გაგვერკვია ფიზიოლოგიურ მცნებათა „ქალწულება“, „ქალწული“, „საჭურისობა“, „საჭურისი« არსი.

ტრაქტატში ხაზგასმითაა მითითებული, რომ უხრწნელებისათვის გზის მიება მას შემდეგ გახდა შესაძლებელი, რაც მაცხოვარი მოევლინა კაცობრიობას, თავს იდო კაცობრიობის ცოდვები, უხრწნელების სიკეთე ამ წუთისოფელშივე მიანიჭა მსურველს და განადიდა იგი. მაცხოვარმა ქორწინების გამოცდილება არ მიიღო, რადგან თავად უხრწნელი ქალწულისაგან ხორციელადაც უხრწნელად იშვა და, როგორც ადამმა დაუდო სათავე ამ ცხოვრებას ქორწინების გულისწადილით, ასევე მაცხოვარმა მისცა დასაბამი საუკუნო ქალწულებას (54, 9-10).

ავტორი ეტაპობრივად ავითარებს მსჯელობას ქალწულების შესახებ. იგი საუბრობს ხორციელ ქალწულებაზე, ქალწულთა კვების რეჟიმზე, იმ საცთურებზე, რომელსაც იწვევს ხუთი გრძნობა გრძნობის ორგანოების მეშვეობით; ამას მოჰყვება მსჯელობა სულიერ ქალწულებაზე, საჭურისებსა და საჭურისობაზე. ბასილი ანკვირიელი ზოგჯერ თავის საუბარში საკმაოდ საჩოთირო საკითხებს ეხება, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ იგი ექიმი იყო, ყველაფერი გასაგები გახდება.

ბასილი უდიდესი პასუხისმგებლობით ეკიდება იმ მისიას, რომელიც თავს იდო. ამიტომაც დაწვრილებით ჩხრეკს თითოეულ საკითხს. მსჯელობას რომ მეტი დამაჯერებლობა შესძინოს, ავტორი იმოწმებს შესაბამის ადგილებს ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებიდან.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქალწულების ქადაგებას ჰქონდა თავისი მნიშვნელოვანი საფუძველი, რაც მხოლოდ და მხოლოდ ქრისტიანული სარწმუნოების წიაღშია საძიებელი. ტრაქტატში გატარებული მოსაზრების მიხედვით, რომელიც ემყარება საყოველთაოდ ცნობილ თვალსაზრისს, ქალწულების აუცილებლობას არც ძველი და არც ახალი რჯული არ მიუთითებს. არც მოსეს რჯული აწესებს ქალწულებას, არც სახარებაში იძლევა მაცხოვარი ამგვარ მცნებას, რადგან მისთვის კარგად იყო ცნობილი კაცისა და ქალის ხორციელი ბუნება. მოსეს რჯულის სათნოებად მოხსენიებულია მცნება: „არა იმრუშო!“ (გამოსლვათა 20, 14), მაცხოვარი კი ბრძანებს: «არც გსურდეს!» (მათე, 5, 27-28). მოსეს მოძღვრება იესო ქრისტემ სრულ-ყო, მაგრამ ქალწულება „არც ძუელსა შინა დადვა... შჯულად და არცა ახალსა« (55, 11).

ბასილი ანკვირიელი იძლევა ახსნას, თუ რატომ არ განიხილებოდა ქრისტიანობამდელ სამყაროში ქალწულება, როგორც სულიერი და ზნეობრივი მოვლენა. ავტორი მიმოიხილავს ქალწულების რაობას სამოთხეში და მიუთითებს, რომ სანამ ადამი სამოთხეში იყო, „არა მისცა თავი თაჲსი დედაკაცსა“, მხოლოდ სამოთხიდან გასვლის შემდეგ, პირველი ცოდვის შემდეგ, გაიგო ქალის რაობა, რომ ბუნების მოკვდავებისათაჲს შთამომავლობით მაინც ევა ნუგეში. ახლაც სამოთხეს რომ დაუბრუნდეს ქალწული, იმავე უხრწნელებასა და უბიწო ცხოვრების ფუფუნებას ეზიარება¹⁶⁵. სამოთხიდან რომ გამოდიოდა ევა, დაიწყებდა. მანამდე კი ადამთან ერთად იყო ბედნიერი და თავისუფალი წყევლისაგანაც და ხრწნილებისაგანაც (54, 14-15).

ბასილი ავითარებს აზრს, რომ სქესებად, ორ საწყისად, მდებრობითი და მამრობითი სქესის წარმომადგენლებად, კაცობრიობა უკვე იყო დაყოფილი სამყაროს შექმნის ჟამს, სქესობრივი ლტოლვის

¹⁶⁵ ქალწულის სამოთხეში დაბრუნების შესახებ იხ. T. Shaw. The Burden of the Flesh... 1998, 184-187.

თვისება და ტრფიალი უკვე იყო ღვთის შექმნილი, მაგრამ სქესობრივი ცხოვრების აქტს ადგილი ჰქონდა მხოლოდ პირველი ცოდვის შემდეგ. ის ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ადამსა და ევას შორის ტრფიალი მაშინ დაიშვა, რაც ისინი სამოთხიდან გამოვიდნენ (54, 12). ქორწინებაც ღმერთმა შექმნა და დაუშვა იგი არა როგორც ბოროტება (56, 14).

მიუხედავად ცოდვისა, ღმერთი ადამიანების მიმართ მაინც მოწყალე აღმოჩნდა, ამიტომაც ისინი ქორწინების საკრველით შეამტკიცა, უკვდავება ქორწინების მეშვეობით მიანიჭა ადამისა და ევას მოდგმას. მათ შთამომავლობის დატოვება და გამრავლება უბრძანა, რადგან მაშინ შეუძლებელი იყო კაცობრიობისთვის უხრწნელების შჯულის დადება. ღმერთი თავად ხედავდა „კაცთა უკეთურებითა აღმრულთა მათ ბრძოლათაგან... შობილთა მათ განლევასა...“ (55, 3-4).

ქრისტეს მოსვლის შემდეგ, როდესაც კაცთა მოდგმისა და „ნაყოფთა მიერ“ (55, 5) ყოველმხრივ სახვე იყო ქვეყნიერება, კვლავ აღმოცენდა ქალწულებისა და უხრწნელების ცნებები, მაგრამ არჩევანი ღვთის ნებით, ისევ და ისევ ადამიანის ნებას მიენდო.

ბასილი ანკვირიელი აღწერს ქალწულების არსს და განიხილავს ამ ცნების რაობას. მისი აზრით, ქალწულება არის ადამიანის მიერ უხრწნელი ღმერთის მიზამვა და მიმსგავსება. უბიწოების მსურველმა (ქალი იქნება ის თუ მამაკაცი) ამის მისაღწევად დიდი შრომა უნდა გასწიოს. უხრწნელება ორ ეტაპად ხორციელდება და ერთმანეთს განაპირობებს – ხორციელი უბიწოება უნდა დაედოს საფუძვლად სულიერ უხრწნელებას, ის უნდა გახდეს პირობა სულის სიწმიდისა. ამასთან უხორცო სულის ქალწულება უხრწნელად იცავს ხორცს. როცა მორწმუნე ამ ჭეშმარიტი მშვენიერების სიკეთეს აცნობიერებს, ხორცს ღირსების მხეველად გამოიყენებს.

ქალწულებისა და ქორწინების შედარებისას ავტორი, ცხადია, პირველს ანიჭებს უპირატესობას. ის არაერთგზის იმეორებს, რომ ქალწულების სიკეთე უფალს ყველასათვის არ დაუწესებია სავალდებულო მცნებად – იგი დააწესა პატივად სათნოებისმოყვარე სულისათვის და მორწმუნეს მისცა არჩევანის საშუალება ბუნებასა და მცნებას შორის. რჯული არ კრძალავს ქორწინებას, უფალმა ადამიანის ნებას მიანდო უხრწნელების სურვილი, რადგან ეს შესაწირავი ღვთისმოყვარე სულისა და არ ჰგავს ქორწინებას.

ბასილი ანკვირიელს მიაჩნია, რომ უმრავლესობას თუმცა აქვს წარმოდგენა ქალწულების რაობაზე, მაგრამ არ ზრუნავს ჭეშმარიტი უხრწნელებისათვის.

ძველ დროში, ადრექრისტიანულ ხანაში, სავარაუდოდ, მანამ, სანამ ბერმონაზვნობა ჩამოყალიბდებოდა, და მერეც, არსებობდნენ უბიწოდ ცხოვრების მსურველი ქალწულები, რომლებიც დებდნენ ქალწულების აღთქმას, მაგრამ არ ეკურთხებოდნენ მონაზვნებად, ცხოვრობდნენ თავიანთი მშობლებისა და ნათესავების ოჯახებში, იმოსებოდნენ სამოქალაქოდ, მაგრამ თავს უძღვნიდნენ ღმერთს, სახეიმოდ დებდნენ ფიცს ეპისკოპოსთა წინაშე, რომ სამუდამოდ დაიცავდნენ ქალწულებას. ისინი ითვლებოდნენ ქრისტეს სასძლოებად, უფალს სწირავდნენ თავიანთ უხრწნელებას, რის გამოც ეკლესიის მიერ იწოდებოდნენ წმიდა ქალწულებად. უბიწოების აღთქმის დამდებნი ვეღარ ბედავდნენ ქორწინებას, რადგან ჩაითვლებოდნენ ქრისტეს ორგულებად.¹⁶⁶ თუმცა, როგორც ჩანს, დადებული ფიცის გატება მაინც ხდებოდა. ამ მიზეზის გამო ავტორს საგანგებოდ უხდება ზემოთ ხსენებული შემთხვევების განხილვა, როცა ქალწული დებდა უხრწნელების აღთქმას, მაგრამ იმის გამო, რომ ხორცის წადილს ვერ ერეოდა, არღვევდა მას, თხოვდებოდა. ბასილი ანკვირიელი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ აღთქმის დამრღვევი ვერ იპოვის კანონიერ მეუღლესთან ბედნიერებას იმის გამო, რომ ვნება რყვნის ქორწინების წესს. ყოველი ის კანონი, რომელსაც წესი და სულის კანონი წინ არ უძღვის, მიუღებელია.

ამგვარ ფაქტებს ბასილი ანკვირიელის ეპოქაშიც, მანამდეც და შემდგომაც მრავლად უნდა ჰქონოდა ადგილი, რადგან ამ ცოდვის შესახებ საუბარია სჯულისკანონშიც.¹⁶⁷ (იხ.

IV მსოფლიო კრება, კანონნი ხალკიდონს შეკრებულთა მამათანი, ივ (16). ქალკედონის

¹⁶⁶ Правила Православной Церкви, с Толкованиями Епископа Далматинско-Истрийского, Т. 1, Репринтное воспроизведение издание, изд. Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 1996, 371.

¹⁶⁷ დიდი სჯულისკანონი... თბილისი, 1975, 272.

კრებამ განიხილა ადრეული კანონები და დაადგინა ალექსის დამრღვევთა განკვეთა ეკლესიიდან. მაგრამ ამ კანონის არსებობის მიუხედავად, გადაწყვეტილება შეიძლებოდა განეხილა ეპისკოპოსს და გულმონაწილთა გამოეჩინა, თუმცა ეს ისე არ უნდა გავიგოთ, თითქოს, ეპისკოპოსს შეეძლო, ამგვარი ქორწინება კანონიერად ეცნო. ეს, როგორც ჩანს, ქრისტიანული საზოგადოების განწყობის ასახვა იყო. ამით უნდა ავხსნათ ბასილი ანკვირიელის დამოკიდებულებაც ალექსის დამრღვევების ცოდვიანობის მიმართ.

ქალწულების ალექსის დამრღვევებს ეხება აგრეთვე ანკვირიის ადგილობრივი კრების მე-19 კანონი¹⁶⁸. ეს კრება 314 წელს ჩატარდა. ხსენებულ კანონში ლაპარაკია დანაშაულზე, რომელშიც არ უნდა ვიგულისხმოთ მრუშობა. აქ უნდა იგულისხმებოდეს კანონიერი ქორწინება, რომელსაც შეუდგა უბიწოების ალექსადადებული ქალწული. ამკარაა, რომ კანონი ასეთებს ადებდა მეორედ ქორწინების სასჯელს, რომელიც ითვალისწინებდა წმინდა ზიარების აკრძალვას ერთი წლით (იხ. ბასილი დიდი, 4).¹⁶⁹ უბიწოების ალექსადადებული ქალწულის ქორწინება სიძვის ან მრუშობის ცოდვის რანგში რომ განხილულიყო, ალექსის დამრღვევებს წმინდა ზიარების მიღება აკრძალვებოდათ 4 წლით (იხ. ბასილი დიდი, 22).¹⁷⁰ ამ დროს ჯერ კიდევ არ იყო განსაზღვრული და დამტკიცებული ბერმონაზვნობის ინსტიტუტი. ის IV საუკუნის II ნახევარში იქნა მიღებული და თანაც კანონის დამრღვევთა სასჯელი უფრო მკაცრი იყო¹⁷¹.

ბასილი ანკვირიელი თხზულებაში განმარტავს, თუ რა სახით უნდა წარემართათ მორწმუნეებს თავიანთი მოღვაწეობა, ქალწულების ალექსის დამრღვევის ცოდვა რომ აეცილებინათ თავიდან. ესენია: ა) ბრძოლა ცთუნების წინააღმდეგ; ბ) ხორცის მოკვდინება. უხრწნელი სულის უმანკოება არის ჭეშმარიტი მონაპოვარი მორწმუნისათვის, რომელიც მოვალეა, დათრგუნოს ქალური წადილი, ხორცის შეგინებისაგან თავი შორს დაიჭიროს, მოთმინებითა და ღვთის სიყვარულით სძლიოს ხორციელ სურვილებს, რომლებშიც იგულისხმება გემოს, ნაყროვანების, გულისთქმის ცთუნებები, რომლებიც უწმინდურებას წარმოშობენ (7, 1).

¹⁶⁸ Правила православной церкви, с Толкованиями *Епископа Далматинско-Истрийского*, Т. 2, Репринтное воспроизведение издание, изд. Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 1996, 21.

¹⁶⁹ დიდი სჯულისკანონი... 1975, 476.

¹⁷⁰ იქვე, 486.

¹⁷¹ Правила Православной Церкви, с Толкованиями... Т. III. 1996, 22.

როგორც ცნობილია, ქალწულების ყველა მსურველს არ შეეძლო ღვთის გზას დასდგომოდა, თუ მას გარკვეული ასაკი არ შეუსრულდებოდა. ქალწულების დამცველის ასაკს რომ დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა, ამის შესახებ ცნობებს ვხვდებით დიდ სჯულისკანონში. მაგ., ბასილი დიდი ამბობს, რომ 16-17 წლის მორწმუნეს აქვს უფლება დადოს ქალწულების აღთქმა. უფრო პატარების აღთქმას ის „საბავშვო ასაკად“ თვლის. ტრულის კანონი 10 წლის ასაკიდან მიიჩნევს შესაძლებლად ქალწულების აღთქმის დადებას, რადგან ამ პერიოდისათვის ეკლესია უფრო გაძლიერდა, მორწმუნენი განმტკიცდნენ რწმენითა და სასოებით. ადრეულ ხანაში, პავლე მოციქულის დროს, 60 წლის ქალებს ენიჭებოდათ ეს უფლება. საერთოდ კი მაინც ეპისკოპოსზე იყო დამოკიდებული აღთქმის დამდებთა ასაკის გადაწყვეტა.¹⁷²

ბასილი ანკვირიელი მორწმუნის კონკრეტულ ასაკს არ მიუთითებს, მაგრამ წერს, რომ ქალწულის ასაკიც გამოსაძიებელია და საკითხავი, რადგან თუ იგი ახალგაზრდაა, ეკლესიაში მარტო არ უნდა მივიდეს, არამედ წესიერ და ღირსეულ ქალწულებთან ერთად, რათა აღასრულოს მცნების წესი (19, 4). ქალწულს ეკრძალებოდა კონტაქტი მამაკაცთან, საჭურისთან, მდედრობითი სქესის წარმომადგენელთანაც კი. ბასილი ანკვირიელი ცხოვრებისეული მაგალითების მოხმობით ცდილობს ამგვარი მოთხოვნის გამართლებას, მიაჩნია, რომ ადამიანები თავისთავად სახიფათონი არიან. თხზულებაში ვკითხულობთ, რომ საჭურისს არა აქვს ქალის შვილიერების შიში და შეუძლია სიცოფე ჩაადენინოს ქალწულს (61, 28; 62, 11; 63, 4-5). ქალწული ქალს რომ მიუახლოვდეს სარეცელზე, შესაძლებელია გაიხსენონ თავიანთი ხორციელი ბუნება და ერთმანეთი გააღიზიანონ, რაც ცოდვის ხორცში შესასვლელად საკმარისია (62, 9; 63, 4). ქალწულს მორიდება მართებს მამაკაცისაგანაც (62, 11). ბასილი კატეგორიულად მოითხოვს ქალწულისაგან, რომ მას მამაკაცი არ შეეხოს, სარეცელი წმიდად შეინახოს (59, 7). ამას აქვს თავისი ახსნა: ვინც მამაკაცის გამოცდილებას მიიღებს, ის გამოუცდელი ვეღარ იქნება, შეიძლება სინანაულიც დაეუფლოს, შეინანოს კიდევ, მაგრამ უხრწნელებას ვეღარ დაიბრუნებს (59, 11), (ე.ი. სულიერი ქალწულება მისთვის მთავარია, მაგრამ ხორციელი უხრწნელებაც სულიერი ქალწულების მნიშვნელოვანი პირობაა).

ბასილი ანკვირიელის აზრით, შედეგი ასეთია:

¹⁷² Правила Православной Церкви, с Толкованиями... Т 1, 1996, 526-527.

1) ქალწულების დაცვა არის გზა განღმრთობისაკენ, რადგან იგი „უხრწნელებასა ღვთისასა მობაძვ-ჰყოფს კაცსა და მიაძმგავსებს.“

2) მორწმუნისათვის არის ზეციურ სასუფეველში დამკვიდრების საშუალება, რადგან, როცა მასთან (ქრისტესთან) მივა, რომ არ დასცილდეს მას. ის წყალობით მიმართავს მორწმუნეებს: „დაადგერით ჩემ თანა და მე თქუნ თანა« (იოვანე, 15, 4).

3) ქალწულება არის ანგელოზთა მიბაძვა. ანგელოზნი „თანიერ Ἀორცთა შინა« იცავენ უხრწნელებას ღვთის წინაშე, ხოლო ქალწულების დამცველნი მიწაზე, ქვეყნიერებაზე, ამ წუთისოფელში, ეშმაკის ბრძოლისაგან შევიწროვებულნი, ანგელოზთა სათნოებას ბაძვენ და ღვთისათვის მარხულობენ.

„ქალწულების« ცნებას უშუალოდ უკავშირდება ტერმინი „ქალწული«, რომელიც, საყოველთაოდ ცნობილი მნიშვნელობით – ფიზიკური უხრწნელების მნიშვნელობით, ძველი აღთქმის ტექსტებშიც გვხვდება. მაგ.,

„და იყოს ქალწული, რომელსა ვჰრქუა მე«... დაბად. 24,14.

„ხოლო ქალწული შუენიერ იყო ხილვითა ფრიად, და ქალწული იყო, მამაკაცი არა უწყოდა მან“. დაბად. 24,16.

ქალწულისაგან მაცხოვრის შობის შესახებ ძველ აღთქმაშია ნაწინასწარმეტყველევით:

„ამისთჳსცა თვით უფალმან მოგცეს სასწაული თქუნ: „აჰა, ქალწულმან მუცლად-იღოს და შვეს ძე და უწოდონ სახელი მისი ემმანუილ«. ესაია.7გ.14.

მათე მახარებელი კი თავის სახარებაში გვამცნობს:

„ესე ყოველი იქმნა, რაჲთა აღესრულოს სიტყუაჲ იგი უფლისაჲ პირითა წინასწარმეტყუელისათა თქუმული. „აჰა ქალწული მიუდგეს და შვეს ძე, და უწოდინ სახელი მისი ემმანოელ, რომელ არს თარგმანებით: „ჩუნ თანა არს ღმერთი“. 1, 22-23.

ბასილი ანკვირიელი კიდევ ერთხელ შეახსენებს ყველას, რომ ქალწული არის ღვთისათვის შეწირული (ქალი იქნება თუ კაცი), გვაუწყებს, რომ ქალწულებრივი სული ქრისტეს ხატით არის ავსებული და მასში ადგილი არ უნდა დარჩეს მანკიერებისათვის, რომელსაც უნარი აქვს, შეავსოს სიცარიელე და წაბილწოს.

ქალწულს უბიწოების ლოცვა-კურთხევა აქვს მიღებული. თუ ის უხრწნელ სიძეს შეუერთდება, მხოლოდ და მხოლოდ სიწმინდესა და უბიწოებას შეინარჩუნებს.

ქალწულს, უპირველეს ყოვლისა, ევალება, სულით განიწმინდოს ბიწიერებისაგან, რომ თავისი ქცევით ჭემმარიტი ქალწულება შეამკოს. სამაგიეროდ, უნდა ძალუძდეს,

დამალოს თავისი გარეგნული მშვენიერება, არ ეცადოს თავის მოწონებას. თუ ბუნებრივი სილამაზე არ გააჩნია, არც დამშვენება ისურვოს.

ქალწულის უბიწოებას საფრთხეს უქმნის გრძნობათა ორგანოები, რომელთაგან ხუთი გრძნობა ხუთ წყაროდ ამოედინება. ესენია: ხედვა, სმენა, გემოსმოყვარება, შეხება, ყნოსვა.¹⁷³ ავტორი კატეგორიულად აცხადებს: ნუ იმრუშებს ქალწული ენით, თვალთ, სმენით, შეხებით, გონებით, რომ არ გახრწნას თავისი ბუნებითი მშვენიერება. მისი ხორცი, ანუ ტამარი მეუფისა, უნდა იყოს მომზადებული, სული კი იმგვარად შემკული – როგორც წმინდა რძალი (27, 1-2).

ქალწულს ევალება მორიდება, მორცხვობა, რომ მეტყველება პატიოსნად და წმინდად დაიცვას. მისი წარმოთქმული სიტყვა მსმენელთათვის სასარგებლო უნდა იყოს და ისეთი, რომ საღვთო ფასეულობათა გაგებაში დაეხმაროს მათ. ქალწულს უნდა ჰქონდეს უნარი, რომ თავისი ქცევით, ზნეობრივი ნორმებისადმი პატივისცემით გავლენა მოახდინოს გარშემო მყოფთა მორალზე, რომ მისმა ხილვამ, სიარულმა, მოძრაობამ ყველა განაწყოს მოწიწებით და თითოეული მნახველის ცნობიერებას კეთილ მაგალითად ექცეს (22, 8-12).

მნიშვნელობა არა აქვს ქალწულის სოციალურ წარმოშობას, არის ის „მხევალი, უაზნო, მკოდავი, მთხოვარი“. ზეციური სიძე მას ცათა დედოფლად წარმოაჩენს და თავისი უხრწნელებით იქნება პატივცემული ღვთისაგან (26, 3).

ქალწულის ცხოვრების წესი განსხვავდება ქორწინებულის ცხოვრების წესისაგან. განსხვავება დიდია: უქორწინებელი ზრუნავს უფლისათვის, ქორწინებული ამ ცხოვრებისათვის, ამ წუთისოფლისათვის.

ბასილი ანკვირიელი დაბეჯითებით განიხილავს უქორწინებლობისა და ქორწინების არსს (21, 2-12), ერთმანეთს ადარებს ამ ორ მოვლენას და აშკარა უპირატესობას პირველს ანიჭებს, რადგან თავის უხრწნელად დაცვა არის გამოხატვა ადამიანის თავისუფალი ნებისა, სურვილისა, მიემსგავსოს ქრისტეს, რაც, როგორც ზემოთაც იყო აღნიშნული, ნიშნავს უფლის წიაღში დაბრუნებას. ამაში მას უნდა დაეხმაროს შინაგანი ძალისხმევა, ჭიდილი, ბრძოლა, რომ დაძლიოს წინააღმდეგობანი. ქორწინება კი მხოლოდ თავისუფლების დაკარგვის პირობაა და მრავალი უსიამოვნების მიზეზი. ავტორი საკმაოდ საინტერესოდ მოგვითხრობს ამ საკითხებზე, ამიტომაც საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ პერიფრაზს თანამედროვე ქართულით:

ის ქალწული (აქ მდებარებითი სქესის წარმომადგენლებზეა საუბარი), რომელიც მოკვდავ ქორწილს ეზიარება, ორი სხეულის ერთობის გამო ორმაგ ზრუნვაში ჩავარდება და ორი გვამითა და ერთი სულით იწვალებს, იძულებული გახდება, ქმრის ღირსება და

¹⁷³ იხ. ბასილი ანკვირიელის ფიზიოლოგიის ცოდნა, II ნაწილი, I თავი, 33-34.

ნაკლი თვითონაც გაიზიაროს. შვილოსნობისას თითოეული შვილის გაჩენას სულს ამოაყოლებს, გაწვალდება. თუ კარგი ქმარი შეხვდა, შიშით იქნება, სიკვდილმა არ წაართვას, თუ ეს საფრთხე მაინც არ ასცდა, დარდისაგან დაილევა. ქალს თუ ქმარი ცუდი გამოადგება, გათხოვება ტანჯვად ექცევა, ვეღარ გაიგებს, რა ამჯობინოს – ქმრის სიკვდილი და დაქვრივების სიმწარე, თუ ქმრის სიცოცხლე. ცხოვრება კი სასტიკად მოექცევა ცუდი მეუღლეობისათვის და მისი სული სამუდამოდ განილევა. დედას თუ კარგი შვილები ეყოლება, მათი სიკვდილის შიში გაუჩნდება. თუ ქალი უშვილო აღმოჩნდება, თავისი იღბლის გამო უმძიმეს ყვედრებას უნდა გაუძლოს. ქალი ქვრივობისათვისაც უნდა იყოს მზად. თუ უშვილო დაქვრივდება, აღარც ქალწულია, აღარც დედაკაცი, აღარც დედა; ან შესაძლებელია, ქვრივს ობოლთა ზრდა დასჭირდეს, მაშინ გამუდმებულ სულთქმასა და ცრემლში მოუწევს არსებობა. ასეთი ქალები საბრალონი არიან და ამ ცხოვრებაში მწუხარების საგნად მოჩანან.

ქმარი ცოლს მზითევის მეშვეობით ყიდულობს, ქალი ხდება თავისი მეუღლის მხევალი და კარგავს თავისუფლებას. ქალი ქორწინებით მრავალ პრობლემას უღებს კარს, რადგან ყოველ ქორწინებას ახლავს სულის წყევლა, რომ მწუხარებითა და ტკივილით შვას თავისი შვილები და ქმარი გახდეს მისი ბატონ-პატრონი (23, 2-24).

ამ მხრივ, გაცილებით მომგებიან მდგომარეობაშია ქალწული, რომელმაც ქმრის უღელზე უარი თქვა და ღმერთს შესწირა თავი. ქორწინებაზე უარის თქმით, იგი გასცილდა შვილთა შობის ტკივილებს, გათავისუფლდა მოკვდავი ქმრის მონობისაგან და ქორწინების ბოროტისაგან, გაემიჯნა ამ ცხოვრებაში ცოდვისაგან ნაქსოვ ბადეებს. კერძოდ, განშორდა ქორწინებას – ხორცის ხრწნილებას, უხრწნელი ხორცის მეშვეობით უფლის რძალი გახდა და უბიწო ცხოვრებით უფლის სათნოება შეიყვარა (22, 7 – 24, 2).

ბასილი ანკვირიელი შორსმჭვრეტელი რიტორია, ამიტომ ითვალისწინებს იმასაც, რომ ქალწულების არსის ქადაგება, შესაძლებელია, ვინმემ თავის სასარგებლოდ გამოიყენოს, საღვთო მცნებას ამოეფაროს, ქორწინებისაგან „თავისუფალ იქმნეს“, მაგრამ ეს მხოლოდ იმისათვის მოიმოქმედოს, რომ არავინ დაუწესოს მას კონტროლი თავის საქციელზე, იხეტილოს, ურიდად იაროს, „სადაცა ენებოს“; ეს გახდეს ქორწინების ბოროტებისაგან თავის არიდების უმთავრესი მიზეზი და არა ღვთის ჭემმარიტი სიყვარული. ავტორი კიცხავს მათ, ვინც ამგვარად გაიგებს ქორწინებისაგან

გათავისუფლების არსს და დაბეჯითებით აცხადებს, რომ ასეთებს ჭეშმარიტების სიტყვა ქალწულს არ უწოდებს, რადგან ისინი სწავლობენ უქმობას, ამოიებას, ფიქრობენ უჯეროსა და ცუდს (19, 1-11).

ქალწულის იდეალი უნდა იყოს: წუთისოფლის ფუფუნების დათმობა – გულისთქმის, გემოთმოყვარების, სიმდიდრის უარყოფა და მიქცევა ღვთისადმი, რომ სათქმელი ჰქონდეს: კეთილია ღვთისადმი ჩემი მიახლება და სასოება.

თხზულების ბოლო ნაწილში ავტორი მსჯელობს ცნებებზე – „საჭურისობა“ „საჭურისი«, „გამოსაჭურისება«. ამ და ამგვარი ბუნების ადამიანებს იცნობდნენ ოდითგანვე. ეს ეხება მამაკაცებს. მათ შესახებ ძველი აღთქმის წიგნებში ვკითხულობთ:

1) „ხოლო იოსებ შთაიყუანეს ეგაპტედ და მიიყიდა იგი პეტეფრი, საჭურისმან ფარაოსმან, მზარეულთა მთავარმან...“ დაბად. 39.1.

2) „და განურისხნა ფარაო ორთავეს მათ საჭურისთა, ღანისმნესა მას და მეპურეთმოდლუარსა“. დაბად. 40.ა.2.

3) „და ნაყოფისაგანი ყანათა და ვენაათა თქუენთა ათეული მიიღოს, და მისთა საჭურისთათა და მონათა“. I მეფეთა 8. გ. 15.

ზემოთმოყვანილ მაგალითებში იგულისხმებიან ფიზიკური ნაკლის მქონე მამაკაცები. მათ გარკვეული თანამდებობებიც ეკავათ ხოლმე. ესაია წინასწარმეტყველი წერს, საჭურისების შესახებ, რომ ისინი ნუგეშცემულნი არიან ღვთისაგან და შეუძლიათ თავიანთი სათნოებით ღირსეული ადგილი დაიმკვიდრონ ღვთის საბრძანისში.

„...ნუ იტყან საჭურისი, ვითარმედ: მე ვარ ხე აბელი“...ესაია 56,3.

„რამეთუ ამას იტყან უფალი: საჭურისთა, რაოდენთაცა დაიმარხენ ბრძანებანი, ჩემნი და აღირჩინენ, რომელნი მე მნებვან, და შეეწეოდინ აღთქუმათა ჩემთა, ესაია 56,4.

„მივსცე მათ სახლსა შორის ჩემსა და ზღუდესა შინა ჩემსა ადგილი სახელოანი, უმჯობესი ძეთა და ასულთასა, და სახელი საუკუნოა მივსცე მათ, და არა მოაკლდეს“. 56. 5.

ესაია წინასწარმეტყველი ზოგადად საუბრობს საჭურისებზე, სახარებაში კი მაცხოვარი საჭურისებს სამ განსხვავებულ ჯგუფად ანაწილებს მათ. სამივეს „საჭურისნი« ეწოდებათ. მათ შესახებ მათეს სახარებაში თ. 19,12. ვკითხულობთ: „არიან საჭურისნი, რომელნი მუცლითგან დედისა თანისათ საჭურისნი იშვნეს; და არიან საჭურისნი, რომელნი კაცთაგან გამოისაჭურისნეს; და არიან საჭურისნი,

რომელთა გამოისაჭურისნეს თავნი თ^ასნი სასუფევლისათ^ას ცათა^ასა. რომელნი შემძლებელ არს დატევნად, დაიტიენ.“

ბასილი ანკვირიელი ერთმანეთს უპირისპირებს წინასწარმეტყველისა და სახარებისეულ ინტერპრეტაციას საჭურისებზე, ხაზს უსვამს სახარებისეული თვალსაზრისის სრულყოფილებას ძველი აღთქმის წიგნებთან შედარებით (57, 5-6). ამასთან ეყრდნობა ახალი აღთქმის წიგნებს, იყენებს თავის სამედიცინო განათლებას და ამომწურავად აანალიზებს საჭურისობას. მისი აზრით, საჭურისობა შეიძლება იყოს გზა როგორც ღვთისადმი მიახლოებისაკენ, ასევე ცოდვისაკენ. სამივე კატეგორიის მამაკაცი „გამოსაჭურისებულია», ოღონდ სხვადასხვანაირად. უფალს საჭურისობა კანონად, სავალდებულოდ არ დაუწესებია, მსგავსად ქალწულებისა, არამედ იგი პატივად დააწესა და არჩევანი ადამიანს მიანდო (60, 19).

ის მორწმუნე მამაკაცი, რომელმაც უფალს აღუთქვა თავისი უბიწოება, რომელმაც ქრისტეს მოძღვრებით აირჩია უბრწნელი გზა ცხოვრებაში, გონებით მზად არის, ღმერთს განუკუთვნოს თავი, იწოდება ქალწულად, ქალთა მსგავსად, მაგრამ ამავე დროს ავტორი მას იხსენიებს საჭურისად, ღვთისათვის გამოსაჭურისებულად, რომელსაც ისევე ევალება უბრწნელების დაცვა, როგორც ქალწულს. ავტორის აზრით, ამ წუთისოფელში უბიწოდ მცხოვრებნი, გონებითა და სულით საღმრთონი საჭურისნი, იქნებიან უდიდეს პატივში ზეციურ სასუფეველში (57, 1-6; 58, 2; 60, 1-12). ავტორი ცნებებს „საჭურისი» და „ქალწულება» ან „ქალწული» ერთმანეთის გვერდით ხმარობს. მაგ., „ეკითხა რა^ა უფალსა ქალწულებისათ^ას, სახე იგი საჭურისთა^ა წარმოთქუა“ (56, 7), „სამნი უკუე სახენი გამოსაჭურისებისანი გ^არ^აენა უფალმან ქალწულებისა მიმართ უბრწნელებასთან მიმყვანებელნი» (66, 11).

ამ კატეგორიას შეიძლება მიეკუთვნონ ისინიც, ვინც ახალგაზრდული გამოუცდელობით გამოსაჭურისა თავი ფიზიკურად, მაგრამ ხორცის გამოსაჭურისებასთან ერთად ნებით – გონების გამოსაჭურისებით, ღვთაებრივ უბრწნელებას ეზიარა, ყოველგვარ ბოროტებას გაემიჯნა, ასრულებს იმას, რაც ნებაგს უფალს და იცავს მის მცნებას. საჭურისობა, ანუ საშუალება ქალწულებისა, უბრწნელებისა არის ანგელოზური ცხოვრების წესი (60, 8).

არიან საჭურისნი, რომლებიც ცათა სასუფევლისათვის ქალწულებას იცავენ, ქორწინებას და მიწიერ ცხოვრებას შეურაცხყოფენ, მაგრამ ისინი დაბადებით, დედის მუცლიდან არიან საჭურისნი. ამგვარნი უბიწოდ იმიტომ კი არ იქცევიან, რომ ქალწულების სიყვარულით უარი თქვეს ქორწინებაზე, არამედ მათ ხრწნილებას ზურგი აქციეს იძულებით, ბუნების მძლავრებით.

არიან კაცთაგან გამოსაჭურისებულნი, რომელთაც სიწმინდის დაცვის მიზნით, ვიღაცის რჩევით, ფიზიკურად დაისაჭურისეს თავი. მათ, მართალია, აირჩიეს ცხოვრების წმინდა გზა, მაგრამ ისინი საკუთარი თავის სათნოებად კი არ იცავენ ქალწულების უბრწნელებას, არამედ თავიანთ უბიწოებას აჩვენებენ იმათ, ვინც აიძულა, ამგვარი ღონისძიებისათვის მიემართათ. ასეთი მამაკაცები ემსგავსებიან მარქენალ ხარებს, რომელთაც ბრძოლის სურვილი შერჩათ, უბრალოდ, რქები აღარ აქვთ. ავტორი

განსაკუთრებით დაუნდობელია ამგვარი საჭურისებისადმი. მათ საქციელს პირუტყვობას უწოდებს (63, 3 – 64, 6).

საჭურისობის შესახებ საკითხის ირგვლივ ინტერესი და შეხედულებანი ადრექრისტიანული ეპოქისათვისაც არ ყოფილა უცხო. ეს საკითხი გაუთვალისწინებიათ მოციქულთა კანონებში: 21-24-ში.¹⁷⁴ ამ კანონებში არ არის ლაპარაკი იმ ადამიანებზე, ვინც სულით აღწევს ისეთ სრულყოფილებას, რის შესახებაც მაცხოვარი ბრძანებს მათეს სახარებაში (თ. 19,12); წინააღმდეგობა არ ხვდებათ მათაც, ვინც დაბადებით ასეთია. განსაკუთრებული მსჯელობის საგანნი არიან ადამიანები, რომლებმაც განაჩენი გამოუტანეს საკუთარ თავს. მათი ამგვარი საქციელი არის სერიოზული მიზეზი იმისა, რათა ისინი არ იქნან მიღებულნი წმინდა დასში.

როგორც ჩანს, უშუალო მიზეზი მოციქულთა ამ კანონის მიღებისა იყო ბასილიანელთა სექტა, აღორძინებული II საუკუნეში, რომლის მიმდევრებმაც თავისებურად გაიგეს მაცხოვრის სიტყვები და ასონი დაიკვეთეს. ამ სექტის საწინააღმდეგოდ იქნა მიღებული კანონი, რომელიც აჩვენებს, რომ ეს არაადამიანური საქციელი საკმაოდ გავრცელებული ყოფილა. ნიკეის I მსოფლიო საეკლესიო კრებამ კიდევ ერთხელ განიხილა ეს საკითხი¹⁷⁵. ის ნიკეის I მსოფლიო კრების (325წ.) I კანონია: „თუკი ვინმე სნეულების გამო მკურნალთა მიერ იქნა წინადაკვეთილი, ან ბარბაროზთა მიერ, ან ბატონის მიერ, შეუძლიათ გახდნენ მღვდელთა დასის წევრები. თუკი ვინმე ჯანმრთელი გამოისაჭურისებს თავს, მას მღვდლობის უფლება აღარ ექნება»¹⁷⁶

ნიკეის კრების ეს კანონი მოციქულთა კანონს ეყრდნობა, მაგრამ ერთ-ერთი მოსაზრებით, კანონი გამოიცა მღვდელთმთავარ ლეონტი ანტიოქიელის გამო, რომელსაც უყვარდა ერთი ქალი, იგი შინ ჰყავდა და მისი გაშვება არ სურდა. თავისი საქციელი რომ დაეფარა, ასო დაიკვეთა. ევსტათი ანტიოქიელმა განკვეთა ლეონტი წმინდა მსახურებისაგან და, როგორც ნიკეის კრების თავმჯდომარემ, ჩანს, დაარწმუნა კრების მონაწილენი, აღედგინათ ძველი კანონი საჭურისებზე, რაც კრებამ ადასრულა

¹⁷⁴ დიდი სჯულისკანონი... 1975, 218.

¹⁷⁵ Правила Православной Церкви, с Толкованиями... Т. I, 1996, 173.

¹⁷⁶ დიდი სჯულისკანონი... 1975, 231.

კიდევ მოცემული კანონის მეშვეობით.¹⁷⁷ „პირველად და მეორედ კოსტანტინეპოლის შინა შეკრებულისა კრებისა“ Α (მე-8) კანონიც ეთანხმება ნიკეის I კრებისა და მოციქულთა კანონებს.¹⁷⁸

ბასილი ანკვირიელი იმ ეპოქის მოღვაწეა, როცა ჩატარდა ნიკეის კრება, როცა, როგორც ჩანს, აქტუალური იყო ეს პრობლემა. ამიტომაც იგი მოვალედ თვლის თავს, თავის შრომაში დაწვრილებით აღწეროს თვითგამოსაჭურისების მავნეობა და შენდობასაც კი ითხოვს, რომ ვრცლად უხდება საუბარი, მაგრამ თავს იმით იმართლებს, რომ საჭიროა, შეაჩერონ ეკლესიაში უჯერო საჭურისთა, ასოს მომკვეთელთა კრებული და თვითგამოსაჭურისების უწესოება აღმოფხვრან, რადგან ეს საქმე აშკარად ეშმაკისაგან მოდის. იგი წარმართთა შორის იყო გავრცელებული, ახლა ამ ცხოვრების ამოებამ შემოიღო და წარმოაჩინა. მაშინაც და ახლაც მოჩვენებითი სიწმინდის სახით ბოროტებამ გაიმარჯვა ადამიანთა ბუნებაზე (62, 3). ავტორი მეტაფორულად, მრავალი მაგალითის გამოყენებით მსჯელობს ამ მავნე ჩვევის შესახებ. ხაზგასმით აცხადებს, რომ ეს არ არის თავდახსნის გზა. თავისი სამედიცინო განათლების გამოყენებით აღწერს ფიზიკურად დასაჭურისებული მამაკაცის ფიზიოლოგიურ აღძრვას, ადარებს მას ბუნებითი ცხოვრებით მცხოვრებ მამაკაცს. დასკვნა ასეთია: ეს საქმე არის ბოროტი და გამრყენელი უფლის რწმენისა (61, 2 _ 62, 10 – 64, 18).

ამრიგად, „ქალწულებას» სხვადასხვანაირი გააზრება აქვს ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში. ქალწულება, ჩვენი საკვლევი ტექსტის მიხედვით, არის:

1) ანგელოზური ცხოვრების წესი. თუ ადამიანი დაძლევს ხორცის სიამოვნებას, ნაყროვანების სიტკბოებას და ამ წუთისოფელში ხორციელი იწროებით წარმართავს თავის ცხოვრებას, შესაძლებელია ანგელოზთა მიბაძვაზე ლაპარაკი.

2) ქალწულება უფრო სულიერი უპირატესობაა, ვიდრე ხორციელი, რის საჩვენებლად არის კიდევ შექმნილი ეს თხზულება. ხოლო ვისაც სურს ქალწულების გვირგვინის დადგმა, მან უნდა შეიმეცნოს ჭეშმარიტება, უბიწოების უდიდესი ღირსების არსი, რათა თავისი უმეცრებით უაღრეს სიკეთეს არ მოშორდეს.

¹⁷⁷ Правила Православной Церкви, с Толкованиями... Т1, 1996, 173-174.

¹⁷⁸ დიდი სჯულისკანონი... 1975, 441.

3) ქალწულებაში, ტექსტის მიხედვით, იგულისხმება უქორწინებლობა. საჭურისობასაც, ისევე როგორც ქალწულებას, სხვადასხვა გააზრება აქვს:

1) საჭურისობა, გამოსაჭურისება არსებობს სამი სახისა:

a) დაბადებით საჭურისობა;

b) ღვთისათვის გონებით გამოსაჭურისება;

გ) თავის ფიზიკურად გამოსაჭურისება ღვთის სიყვარულისა და უბიწოების შენარჩუნების სურვილით. საჭურისობის ამგვარი სახეობა განსაკუთრებული გაკიცხვისა და გმობის ობიექტი იყო ისტორიულადაც და თხზულების მიხედვითაც.

2) საჭურისთაგან განსაკუთრებული დაფასების ღირსია ის, ვინც გონების გამოსაჭურისებით, ღვთაებრივ უხრწნელებას ეზიარება.

3) საჭურისობა, ქალწულების მსგავსად, არის ანგელოზური ცხოვრების წესი.

III ნაწილი

ბასილი ანკვირიელის თხზულების „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათას» ტექსტოლოგიურ-ფილოლოგიური ანალიზი

I თავი

ქართული ნუსხები და მათი ურთიერთმიმართება

ბასილი ანკვირიელის თხზულება „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათას», რომელიც ხელნაწერებში მიეწერება ბასილი დიდს, დიდად პოპულარული ყოფილა არა მარტო ბიზანტიაში, არამედ ყველა იმ ქვეყანაში, რომელსაც რელიგიური, კულტურული თუ პოლიტიკური კავშირი ჰქონია მასთან. ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატი რომ გაცილებით დიდი მოწონებით სარგებლობდა, ვიდრე გრიგოლ ნოსელისა და იოანე ოქროპირის ანალოგიური ხასიათის თხზულებანი, ამას მოწმობს ბერძნულ და ლათინურ ენებზე არსებული ნუსხების რაოდენობა.¹⁷⁹ ცნობილია თხზულების სლავური ვერსიაც¹⁸⁰.

თხზულებამ „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათას» ქართულ ენაზე დღესდღეობით ოთხი ნუსხით მოაღწია. ესენია: Ath-49 (XI ს.), A-55 (X ს.), A-927 (XII ს.), A-66 (XVIII ს.). A-55 და A-66 არსებობა A-927-სა და Ath-49-ზე ადრე იყო დადასტურებული.

A-55 XI ს. ასკეტიკურ-ჰომილეტიკური ხასიათის ფრიად საგულისხმო კრებულია. იგი 440 ფურცლისაგან შედგება, ფურცლების ზომაა 36X24, შესრულებულია ქალაქდზე, ჩასმულია ტყავგადაკრული ფიცრის ყდაში. ნაწერი დაზიანებულია, ფურცლები აღუდგენიათ ძველადვე, დაუწებებიათ ქალაქდით, შიგადაშიგ ტექსტი გაუცხოველებიათ. მთელი კრებული ნუსხურითაა შესრულებული, ნაწერია ყავისფერი მელნით, სათაურები – სინგურით. ხელნაწერს ახლავს რვეულებრივი სათვალავი ქართულად (ჩვენი საკვლევი თხზულება განთავსებულია მ@ე - ნ@ რვეულებზე) და ფურცლობრივი სათვალავი ლათინური ანბანით. Ir-ზე არის მხედრულით შესრულებული მინაწერი: „...გრიგოლ ნოსელის ნათარგმნი დიდი წიგნი,“ Iვ-ზე ასევე მხედრულით ვკითხულობთ: „წმიდა მამა ღვთივსულიერი გრიგოლ ნოსელი შეიწყალე.“

¹⁷⁹ F.J. Leroy, "La tradition" ... 1972, 196-197.

¹⁸⁰ A. Vaillant. "De Virginitate de Saint Basile"... 1943, I-VIII.

441-ე ფურცლად ჩაკრულია მომცრო ზომის ქაღალდი, რომელზედაც ფანქრით შესრულებულია ლექსი, მხედრულით ნაწერი.

ხელნაწერი, მინაწერის მიხედვით, 1855 (ჩყნე) წლისათვის ეკუთვნოდა „დიდ მცხეთის სობორს». ეს მინაწერი ტექსტში და ზოგადად ხელნაწერშიც გარკვეული სიხშირით მეორდება. 418რ-ზე გვიანდელი ნუსხურით შესრულებული მინაწერი იუწყება, რომ „ესე წიგნი დაუწერია ელიაზარს».

A-55 შეიცავს 29 საკითხავს. მასში უპირატესად შეტანილია გრიგოლ ნოსელის ნააზრევი, მაგრამ კრებულში ასევე შედის ბასილი დიდის, ნექტარი კონსტანტინოპოლელის, ათანასე ალექსანდრიელის, თალასი მონაზონის, ეგნატი ღმერთშემოსილის და სხვ. თხზულებები. მათი ქართული თარგმანები შესრულებულია ექვთიმე ათონელის, გიორგი მთაწმიდელის, ეფრემ მცირის მიერ.

ჩვენი საკვლევი თხზულება A-55-ში შეტანილია 21-ე საკითხავად. მისი სრული სათაურია: „[თქუმული] წმიდისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა კესარიელ-კაბადუკიელისა^ა. ქალწულებსა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათ^ას. _ „მრავალნი, რომელნი სიძესა ჩუნსა ქრისტესა შეუდგან»... ტექსტი სრულია და მოიცავს 43 ფურცელს, ანუ 86 გვერდს _ 344რ-დან 430რ-მდე¹⁸¹.

ტექსტის ადგილები, განსაკუთრებით გვერდების პირველი და მეორე სტრიქონები, უმეტესად გადარეცხილია. წაშლილი სტრიქონები მოგვიანებით გაუცხოველებიათ იმ ორთოგრაფიული ნორმების მიხედვით, რაც მოქმედი იყო იმ პერიოდისათვის. ერთი ფურცელი (383rv) შუაზე ყოფილა გახეული და, სავარაუდოდ, მე-19 ს.-ში აღუდგენიათ, დაუწებებიათ ყვითელი ქაღალდით. ის ადგილები, რომლებიც ქაღალდმა დაფარა, აღუდგენიათ შავი მელნით და ზოგიერთი მცირეოდენ განსხვავებული იკითხვისით.

გაცილებით ადრე ტექსტი ჩვენთვის უცნობ პირს შეუსწორებია, გამოტოვებული ადგილები მიუწერია აშიებზე, სავარაუდოდ მასვე შემოუხაზავს სამიოდე ადგილი იმიტომ, რომ ტექსტში ერთი და იგივე პასაჟი გადაწერილია ორჯერ (345rI, 367vI, 372rI).

¹⁸¹ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტომი I, თბილისი, 1974, 147-153.

A-66-ც¹⁸² არის ასკეტიკურ-ჰომილეტიკური ხასიათის კრებული, გადაწერილი XVIII ს.-ში; ხელნაწერის პირველი ნაწილი გადაუნუსხავთ _ 1710 წელს, მეორე ნაწილი კი _ XVIII ს.-ის 30-იან წლებში. თხზულებას ერთვის გადამწერის ანდერძი, რომელიც იუწყება, რომ იგი გადაუწერია მთავარდიაკონ ელისე საგინაშვილს მეფეთმეფე ლევანის მის, კათალიკოზ დომენტის ბრძანებით. თ. ჟორდანიას აღწერილობაში დაწვრილებით არის მოყვანილი ცნობა იმის შესახებ, რომ მთავარდიაკონ ელისე საგინაშვილს ეს სამუშაო შეუსრულებია საბერძნეთში, კუნძულ ტენედოსზე¹⁸³. ამას იუწყება ანდერძი: «ქრისტე, ადიდე ორსავე შინა ცხორებ@Áს პანკრ@ტიონ-შარ@Áვანდედი საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი დომენტი, ამინ; რომელმან თÁსითა საფასითა აღმწერინა წმიდაÁ ესე წიგნი წმიდის სამებისათÁს მე ცოდÁლს მათ მთავარდიაკოს ელისეს საგინასშÁლს. ვინც Áელად მიიღოთ, ლოცვაÁ ყავთ, დაიწერ@Á ქალაქსა ტენედოს» (370v).

კრებული 382 ფურცლისაგან შედგება, დაწერილია ქაღალდზე ნუსხურით, გამოყენებულია შავი მელანი. ფურცლების ზომაა 22,5X30. ტექსტი გადაწერილია ორი ხელით: I ნაწილი, 2r-147v, ანონიმის მიერ, II ნაწილი 152r-380v-ს ჩათვლით კი გადაუწერია ელისე საგინაშვილს.

კრებულში შესულია იოანე დამასკელის, ათანასე ალექსანდრიელის, გრიგოლ ღმრთისმეტყველის, თალასი მონაზონის, ბასილი კესარია-კაბადუკიელის, ეგნატი ღმერთშემოსილის, გრიგოლ ნოსელის, თეოდორიტეს, მაქსიმე აღმსარებლის თხზულებები. ხელნაწერში სულ 13 თხზულებაა შეტანილი. თარგმანები შესრულებულია არსენ იყალთოელის, ექვთიმე ათონელის, ეფრემ მცირის, გიორგი მთაწმიდელის, თეოფილე ხუცეს მონაზონის მიერ.

ტრაქტატი „ქალწულებისათÁს« კრებულში მე-7 საკითხავადაა შეტანილი. მისი სრული დასახელებაა: „თქუმული წმიდისა ბÁ@სილი მთავარეპისკოპოზისა კესარია-კაბÁდუკიელისა ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათÁს...„მრავალნი,

¹⁸² იქვე, 230-234.

¹⁸³ Т. Жордания. Описание Рукописей Тифлисскаго Церковнаго Музея, Карталино-Кахетинскаго Духовенства, книга I, Издание Церковнаго Музея, Тифлись, Типография "Гутенберг", 1901, 65-66.

რომელნი სიძესა ჩუენსა ქრისტესა შეუდგენ»... ტექსტი სრულია, მოთავსებულია 196რ-270რ-ზე და უკავია 74 ფურცელი.

თხზულებას ახლავს გადამწერის ანდერძი: „ქრისტე, ადიდე ორსავე შინა ცხოვრებ@სა, სულით და Ⴀორცით განაძლიერე და განამტკიცე და დაუმორჩილენ ქუემႠ ფერხთა მისთა ყოველნი მტერნი და მბრძოლნი პანკრატიონ შარავანდედს, იესეან-დავითიან-სოლომონიანს მეფეთ-მეფის ლევანის ძეს, კათალიკოზს-პატრიარხს დომენტის, ამენ. და მეცა, ცოდვილს საგინასშႠლს მთავარდიაკოს ელისეს, შენდობႠ და კურთხევ@Ⴀ ჩემზედა, რომლისა ბრძანებითა სრულ ვყავ» (270რ).¹⁸⁴

კ. კეკელიძე თავის ნაშრომში „უცხო ავტორები ძველ ქართულ მწერლობაში» ჩვენი საკვლევი თხზულების ავტორად, ცხადია, ბასილი დიდს აცხადებს. მითითებულია, რომ ტექსტი მოთავსებულია ორ ხელნაწერში – A-55-სა და A-66-ში. ბერძნული ტექსტის წყაროდ კი დასახელებულია – PG. 30, 669-810.¹⁸⁵

ტრაქტატის მთარგმნელის ვინაობაზე არც ამ ნაშრომშია ნათქვამი რაიმე. საერთოდ, მკვლევარი წყაროებთან ერთად უთითებს ხოლმე მთარგმნელსაც, თუ, რა თქმა უნდა, აქვს ცნობა მის შესახებ.¹⁸⁶ ამჯერად ეს პრობლემა ჩვენი საანალიზო თხზულების მიმართ უკვე გადაჭრილია.

კ. კეკელიძის მონაცემებს ეყრდნობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერთა ინსტიტუტისეული A-55-ისა და A-66-ის აღწერილობაში მოთავსებული შენიშვნებიც ¹⁸⁷.

არა მარტო ქართული სამეცნიერო წრეებისათვის, არამედ უცხოელთათვისაც ორი ნუსხით – A-55, A-66 – იყო ცნობილი ტრაქტატი „ქალწულებასა შინა ჭემმარტის უხრწნელებისათႠს».

გრიგოლ ფერაძე იმეორებს კ. კეკელიძის მონაცემს. მას მე-10 ნომრით აქვს შეტანილი თავის საძიებელში ამ თხზულების სათაური და დასაწყისი.¹⁸⁸ მის

¹⁸⁴ იხ.: A-66; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტომი I, თბილისი, 1974, 232. Т. Жордания. Описание Рукописей...1901, 42-46.

¹⁸⁵ კ. კეკელიძე, ეტუდები... ტ.V, 1957, 21.

¹⁸⁶ იქვე.

¹⁸⁷ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა. ყოფილი საეკლესიო მუზეუმი (Aკოლექციისა), ტ.11, 1974, 151; 232.

¹⁸⁸ G. Peradze. Die alt-christliche Literatur in georgischen Überlieferung, 285 (ამონაბეჭდი).

ინფორმაციას ეყრდნობა ბიზანტიური პატრისტიკული თხზულებების კატალოგი, რომელიც მოკლედ ცნობილია როგორც კლავისი, ანუ CPG¹⁸⁹.

1963 წელს ჟ. გარიტმა გამოაქვეყნა კ. კეკელიძის ბიბლიოგრაფია¹⁹⁰, რომელშიც 132-ე ნომრად შესულია „ეტიუდების» V ტომი, რომელშიც მოცემულია თხზულების სათაური და წყაროები.

.M. Van Esbroeck-ის მეშვეობით ხელნაწერები A-55 და A-66 გამხდარა ცნობილი F.ჟ. Lეროჟ-თვის.¹⁹¹ მკვლევარი რატომღაც A-55-ს XV საუკუნით ათარიღებს, უთითებს ფფ. 344-387, A-66-ის თარიღს კი, 1710 წ.-ს, ნაწილობრივ სწორად იმოწმებს. I ნაწილი მართლაც XVIII საუკუნის I ათწლეულშია შესრულებული, II ნაწილი კი გადაწერილია ამავე საუკუნის 30-იან წლებში და ხელნაწერში მართლაც მოიცავს ფფ. 196-270. ამასთან მას დამოწმებული აქვს ჟორდანიასეული აღწერილობაც¹⁹².

თხზულების მესამე ნუსხას მიაკვლია ნინო ქაჯაიამ A-927-ში¹⁹³. ეს ხელნაწერი შეიცავს ბასილი დიდის თხზულებებს და XII ს.-შია გადაწერილი. A-927¹⁹⁴ არის „ითიკა», ბასილი დიდის თხზულებების კრებული, XII ს.-ში შესრულებული ქალაღზე. იგი 261 ფურცლისაგან შედგება. მისი ზომაა 42x28, აქვს გვიან გაკეთებული რვეულებრივი სათვალავის ნაშთები. მაგ. 14ვ, 80რ-ზე არის ფურცლების ანბანური სათვალავი მხედრულით. 8ვ-დან 26რ-მდე 8-8 ფურცლის ფარგლებში ანბანური სათვალავი ნუსხურით, 56რ-დან ბოლომდე კი ვხვდებით სომხურ ანბანურ სათვალავს. ეს სათვალავები ერთმანეთს არ შეესატყვისება და არც ერთი არ არის სწორი. ქალაღი დაზიანებულია, ახალი რესტავრირებული. ტექსტი ალაგ-ალაგ გადასულია და ძნელად იკითხება, განსაკუთრებით ბოლო ფურცლები (კრებულის ბოლო თხზულება არის ჩვენი საანალიზო ძეგლი). ზოგიერთი ადგილი XVIII საუკუნეში გაუცხოველებიათ. ხელნაწერს აქვს შავი ფერის ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა, ნაწერია ნუსხურით. XVIII საუკუნის

¹⁸⁹ CPG I... 1974. № 2827.

¹⁹⁰ Le Muséon, Revue D'Études Orientales Tijdschrift voor Orientalisme, T.76; G. Garitte, Bibliographie De K. Kekelidze (+1962), Louvain 1963, №132, 469-470.

¹⁹¹ F.J. Leroy, " La tradition... 1972, 197 (შენიშვნა 2).

¹⁹² იქვე.

¹⁹³ ნ. ქაჯაია, ბასილი კესარიელის თხზულებათა... 1992, 155.

¹⁹⁴ Т. Жордания. Описание Рукописей...1902, 201-202. A-927 აღწერილობა ჯერ გამოცემული არ არის. ვეყრდნობით ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციის თამარ ბრეგამის მიერ შედგენილ აღწერილობას.

ხელით დაწერილია ფურცლები 1-7; 195-196. კრებული სამი ნაწილისა და 48 საკითხავისაგან შედგება.

ცნობილია, რომ ბასილი დიდის ბერძნული $\tau\alpha\ \eta\theta\iota\kappa\alpha$ -ს კორპუსში გაერთიანებულია ამ კაზადუკიელი მამის მორალური ჰომილიები, ასკეტიკური ხასიათის სწავლანი და „ფსალმუნთა თარგმანება“. ეს ქადაგებები ცალ-ცალკე კრებულებში გვხვდება, მაგრამ A-927 არის პირველი კრებული, რომელშიც ორივე სახის ქადაგებებია შეტანილი, რაც ბერძნული კრებულების გავლენით აიხსნება. გვიანდელ კრებულებში თხზულებათა გაყოფის არც ერთი შემთხვევა არ არსებობს.¹⁹⁵ ეს ხელნაწერი კი სტრუქტურული თვალსაზრისით სცილდება საქართველოში გადაწერილ ამ ტიპის ხელნაწერებს და დგება Aტ3-32-თან, რომელიც თარგმნილია ეფთვიმე ათონელის მიერ, 977წ. ხელნაწერი უნიკალურია, როგორც ათონზე გადაწერილთაგან ყველაზე ძველი. იგი 27 საკითხავს შეიცავს. 21 მათგან ბასილი დიდის ჰომილიაა.¹⁹⁶ ამის საფუძველზე გამოთქმულია ვარაუდი, რომ ხელნაწერი საქართველოს ფარგლებს გარეთ არის გადაწერილი (რაც უფრო სარწმუნოა), ან გადამწერს სხვა ხელნაწერი ჰქონია ხელთ¹⁹⁷.

მოცემულ კრებულში ტექსტს „ქალწულებისათჳს“ წინ უსწრებს კიდევ ერთი ასკეტიკური შინაარსის თხზულება „თქუმული, რამეთუ სრული იგი საქმე მოღუაწებისაჲ“. ¹⁹⁸ 48-ე საკითხავად კი შესულია ბასილი დიდის თხზულებად მიჩნეული ჩვენი საკვლევი ტექსტი „[თქუმული] წმიდისა ბასილისი მთავარეპისკოპოსისა კესარიელ-კაზადუკიელისაჲ. ქალწულებასა შინა ჭემმარტისა უხრწნელებისათჳს“. – 220v-261v.

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ A-927-ში შეტანილი ყველა საკითხავი ბასილი დიდის სახელს ატარებს. თხზულების სათაური შესრულებულია სინგურით, მთელ ტექსტში სათაურის შემდეგ მხოლოდ სამი სტრიქონია გაცხოველებული. ნაწერი შესრულებულია ბაცი ყავისფერი მელნით, ადგილ-ადგილ იგი ისეა გადარეცხილი, რომ პრაქტიკულად აღარ იკითხება, ამოკითხვა ვერ ხერხდება პარალელური ტექსტის მოშველიებითაც. 227r-ზე, I სვეტში, ერთი სიტყვა „მთავრდომილი“ წითელ წერტილოვან ჩარჩოშია ჩასმული,

¹⁹⁵ ნინო ქაჯაია. ბასილი კესარიელის თხზულებათა... 1992, 37.

¹⁹⁶ ბასილი კესარიელის „სწავლათა« ეფთვიმე ათონელისეული თარგმანი, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ც. ქურციკიმემ, „მეცნიერება«, თბილისი, 1983, 010.

¹⁹⁷ ნინო ქაჯაია. ბასილი კესარიელის თხზულებათა... 1992, 44.

¹⁹⁸ იქვე, 43-44. ნ. მელიქიშვილი. ბასილი კესარიელის, გრიგოლ ნაზიანზელის, გრიგოლ ნოსელის, იოანე ოქროპირის... 2000, 16-17, სქოლიო 42.

233r II სვეტში კი წითელ წერტილოვან ჩარჩოში ჩასმულია ფრაზა „რაათა არა ვინათგან». ამგვარი აღნიშვნით გამოყოფილი ადგილები თხზულების პარალელურ ნუსხებში არ დასტურდება. ალბათ ამიტომაც ჩასვეს ჩარჩოში.

მეოთხე ნუსხა, რომელშიც დადასტურებულია ჩვენი საკვლევი ტექსტი, არის Ath-49. ამ კრებულში ბასილი ანკვირიელის თხზულების არსებობა სულ ცოტა ხნის წინ იქნა დადგენილი. Ath-49 ძირითადად შეიცავს გრიგოლ ნოსელის თხზულებებს. ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატი მოღწეულ ნაწილში მოჰყვება გრიგოლ ნოსელის „ქებათა-ქებათაჲს», არის ყველაზე ბოლო საკითხავი. ამის გამო ტექსტი ძალიან დაზიანებული და ნაკლებია, ფრაგმენტულია. შესაძლებელია, იგი ამავე მდგომარეობაში იყო, როდესაც რ. ბლეიკმა აღწერა ხელნაწერი. ამიტომაც აღმწერელს ტექსტი შეუმჩნეველი დარჩა.¹⁹⁹

Ath-49 წარმოადგენს გიორგი მთაწმიდელის ავტოგრაფს, გადაწერილია თეთრ ეტრატზე XI საუკუნის შუა წლებში. ტექსტი შესრულებულია ყავისფერი მეღვინით, საზედაო ასოები და სათაურები კი – სინგურით. გვერდზე 50 სტრიქონია, ხშირად სტრიქონთა რაოდენობა იცვლება, ნაწერია წვრილი კუთხოვანი ნუსხურით, ტექსტში მუხლები გამოყოფილი არ არის, ნაწერია მჭიდროდ. კრებულში ფურცლობრივი პაგინაცია არ ჩანს, ამიტომ პაგინირება მომხდარა უკვე ფოტოპირისა. ხელნაწერი უყდოა, გადაკრული აქვს შავი ქსოვილის გარეკანი.²⁰⁰

ბასილი ანკვირიელის თხზულება Ath-49-ში იწყება 203v-ს 25-ე სტრიქონიდან, გაბმული ტექსტი იკითხება 204v-ს ბოლომდე და მოიცავს თავებს: 1. 1 - 4. 3. ფოტოს 205r-ზე შემორჩენილია თხზულების მე-14. 8 – მე-15. 8 თავების ფრაგმენტები. ეს ნაწილი ძალიან დაზიანებულია, 205v-ზე კი ტექსტის ისევ ის ფრაგმენტია, რომელიც 204v-ზეა მოთავსებული, მოიცავს თთ. 3. 9 - 4. 3 -ს, ე.ი. სულ რამდენიმე მუხლს. ფოტოზე ჩანს კიდევ ეტრატის ნაკუწი, მაგრამ ფოტო იმდენად ბუნდოვანია, რომ სიტყვების ამოკითხვა შეუძლებელია.

ამ ოთხი ნუსხიდან ქრონოლოგიურად უძველესი Ath-49 მხოლოდ ფრაგმენტებს შეიცავს, დაზიანებულია; რამდენიმე ფურცელი აკლია A-927-საც, სრულყოფილადაა მოღწეული A-55, ჩინებულ მდგომარეობაშია A-66. ამიტომაც A ლიტერით აღვნიშნავთ

¹⁹⁹ ცნობა მოგვაწოდა ინსტიტუტის თანამშრომელმა ლილი ხევსურიაძემ.

²⁰⁰ Catalogue des Manuscrits Georgiens de la bibliotheque de la laure d' Iviron au mont Athos, par Robert Blake. Paris, Librairie Auguste Picard, 82, 1934, 135-138.

ყველაზე უკეთ გადარჩენილ ადრეულ ხელნაწერს – A-55, B-თი – A-66, C-თი A-927-ს, D-თი კი – Ath-49-ს.

ნუსხების ტექსტოლოგიურმა შედარებამ გვიჩვენა, რომ მათ შორის არსებობს გარკვეული სხვაობანი, ამდენად, ნუსხების თავისებურებათა ანალიზის დროს შეიძლება დავუშვათ რამდენიმე ვარაუდი:

- 1) მთარგმნელს ჰქონდა ჩვენს ხელთ არსებული ბერძნული ორიგინალისაგან განსხვავებული ტექსტი;
- 2) ხელნაწერთა გადამწერებმა შეცვალეს ესა თუ ის ადგილი;
- 3) გადამწერებმა დაუშვეს შეცდომები.

თვალში მოსახვედრია, რომ ზოგჯერ ერთი და იგივე მუხლი ნუსხებში სხვადასხვაგვარადაა გამოყოფილი.

ვარიანტული სხვაობების მნიშვნელოვანი წილი მოდის ხელნაწერების ორთოგრაფიაზე, რადგან ოთხივე ნუსხის ორთოგრაფია გადაწერის დროისათვის არსებული ენობრივი ტრადიციის ამსახველია.

სამ ადრეულ ნუსხაში ACD ორთოგრაფიული თავისებურებანი მცირეა. D ნუსხის გადამწერი, რომელიც ამავე დროს მთარგმნელიცაა, და A ნუსხის გადამწერი განუხრელად იცავენ ძველი ქართული სალიტერატურო ენის მართლწერის ნორმებს, რამდენიმე შემთხვევაში გვხვდება \dot{A} ი-ს ნაცვლად თ \dot{A} თოეული (AD). ერთადერთხელ არის დადასტურებული \dot{A} -ს ნაცვლად უი ბგერათა ჯგუფი ფორმაში „ზაკუისა« (A), ზოგჯერ ო და უ ცვლის ერთმანეთს, ხოლო \dot{A} საერთოდ არ არის დამახასიათებელი AD – სთვის არც სახელობით ბრუნვაში, არც ნათესაობითსა და მოქმედებითში, არც ფუძეებში. BC ტექსტებში თვალში საცემია ე-სა და \dot{A} -ს აღრევა. \dot{A} -ს განსაკუთრებული სიჭარბე B-ს ახასიათებს. უ ე ჯგუფი BC-ში უ \dot{A} - დ წარმოდგება.

B ხელნაწერი გამორჩეულია იმითაც, რომ ახასიათებს ახასიათებს ი ო ტ ა მ ე ტ ო ბ ა . \dot{A} ჩნდება სახელებში (მამ \dot{A} კაცისა (4,3); სა \dot{A} დუმლოსა (54, 5)), მასდარის ფორმებში (მა \dot{A} ძულებელთა (4,5); დინებ \dot{A} სა (4,7)) და ზმნებშიც კი (განეშორ \dot{A} (9, 2); ა \dot{A} ძულებდენ (13,9); დადვ \dot{A} (15, 4); [პოვ \$\dot{A}\$ @მცა](#) (49, 7)). ამ ასოს, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, ქარაგმის ნიშანი უზის, გვხვდება ბოლოკიდურ ბგერადაც და სიტყვის შუაშიც ფუძისეული ხმოვნის შემცვლელად. ზოგჯერ გაშლილადც არის დაწერილი. B ნუსხაში აღრეულია უი-ს, \dot{A} -სა და ვ-ს ხმარებაც განიზრახ \dot{A} დენ (B) || განიზრახვიდენ (48, 14); განკითხ \dot{A} თ (B) განკითხვით (43, 5) და ა. შ.

ACD ხელნაწერებში სიტყვათა დაქარაგმების პრინციპი საყოველთაოდ მიღებული ნორმების მიხედვით გვხვდება. გადამწერები ნაკლებად აქარაგმებენ ბრუნვის ნიშნებს, თემისა და მწკრივის ნიშნებს, ზოგადად ლექსიკურ ერთეულს. სამაგიეროდ, B-ში სიტყვები იმდენად გაურკვევლადაა ზოგჯერ დაქარაგმებული, რომ პარალელური ტექსტის გარეშე ჭირს კიდევ მათი გაგება, მაგ., ბნბ@Áსა _ ბუნებასა (4, 5); თ@აწ@რლ@რს _ თანაწარუვალ არს (13, 11); გამოსხ@Á გამოსახა (49, 7).

ეს არის ორთოგრაფიულად ის საერთო და განსხვავებული, რაც ახასიათებს ოთხივე ნუსხას.

იკითხვისებით ნუსხები ძირითადად მიჰყვებიან ერთმანეთს, მაგრამ ამ ოთხიდან განსხვავებული წაკითხვებით ყველაზე უფრო გამორჩეულია A-55, ანუ A ნუსხა. ამ ნუსხას აშიებზე აქვს გაკეთებული შედარებით გვიან შესრულებული მინაწერები, რომლებიც წარმოადგენს ტექსტში გამოტოვებული ფრაზების ჩამატებას. ეს ფრაზები თავის დროზე გადამწერს ან გამორჩა, ან შეგნებულად გამოტოვა (რაც ჩვენთვის უფრო სარწმუნოა), ან ჰქონდა ისეთი პირი, რომელშიც ეს ფრაზები არ იყო შესული. ისინი უკლებლივ დასტურდება BC ნუსხებში, ეს წაკითხვები უნდა ყოფილიყო ქართული თარგმანის ავტოგრაფში, D-ში, რომლის მოღწეულ ნაწილში დღეს მხოლოდ A ნუსხაში ჩამატებულ ფრაზათაგან ერთიღაა გადარჩენილი. ამ ფრაზების უმეტესობა დასტურდება ბერძნულ ტექსტში, ზოგი კი მთარგმნელისაა.

A ნუსხაში ფრაზის, ან სიტყვის ჩამატების ადგილი აღნიშნულია განსხვავებული ტექნიკური ნიშნებით. შეიმჩნევა ორგვარი ტექნიკური ნიშანი, რომელთაგან ერთია ერთმანეთის ქვეშ სიგრძეზე შესრულებული რამდენიმე წერტილი ①, მეორე კი ორი პაწაწინა მუცელშეკრული რგოლი, რომელსაც მოჰყვება ჩამატებული ფრაზა ან სიტყვა. ① ასეთ წერტილებს ჩამატების ნიშნად გადამწერი იყენებს, ხოლო რგოლებს _ ტექსტის ჩამსწორებელი. საჭიროდ მივიჩნევთ, ხაზი გავუსვათ იმ ფაქტს, რომ გადამწერი ამჩნევს ტექსტში დაშვებულ თავის შეცდომას, გამოტოვებულ სიტყვას და ის თავად ასწორებს უზუსტობას, როცა საჭიროდ მიიჩნევს (354rI, 356rII, 364rI, 374vI, 367rII, 367II). დაკვირვება აჩვენებს, რომ A ხელნაწერში გამოტოვებული ფრაზებიდან არც ერთი არ არის ჩასწორებული გადამწერის მიერ. ე. ი. მას საჭიროდ არ მიუჩნევია ჩამატება, ან

უბრალოდ იმ პირში, საიდანაც იწერდა, არ არსებობდა ეს ადგილები. მოგვიანებით, მათი არარსებობა შეუმჩნევია ვილაცას, საგულდაგულოდ შეუდარებია A ნუსხის ტექსტი თხზულების რომელიღაც ხელნაწერთან, ან, დასაშვებად მიგვაჩნია, ვივარაუდოთ, დედანთან, და პრაქტიკულად ტექსტში არსებული ყველა განსხვავება თუ შეცდომა გაუსწორებია.

გვიან შუა საუკუნეებში A-ში გაუცხოველებიათ გადარეცხილი და წაშლილი ადგილები, XIX ს.-ში კი ხელნაწერისათვის მთლიანად გაუკეთებიათ რესტავრაცია – იმ დროისათვის ტექსტში არსებული დაზიანებული ადგილები ქალაქდით გაუმაგრებიათ და წაკითხვები შავი მელნით აღუდგენიათ.

საილუსტრაციოდ მოვუხმობთ A ნუსხაში ნაკლულ, სავარაუდოდ, გადამწერის მიერ ამოღებულ (გამოტოვებულ) და მოგვიანებით კვლავ ჩამატებულ ფრაზებს.

1) „ზემოწსენებულთა ამათგანსა, არამედ ქებასა ხოლო ზემოთქუმულთა მათ სათნოებათასა წარმართებად კეთილისა კმა-ყოფად ჰგონებენ» 1. 1. (BCD).

2) „ტკბილთა და გემოვანთა უძღებად განულებს თავსა თაწსსა და შეიწყნარებს თავსა თაწსსა». 5, 10 (BC).

3) „ესრეთ სიმრავლემან საჭმელთამან, ღონისძიებითა მოპოვნებულმან, ნაკლულევანებაა-იგი პურისაა აღმოაგის» 9, 7 (BC).

4) „უღონო არს, რომელი ცეცხლსა შეეხოს აელითა უკუეთუმცა დაწუვისა ტკვილთა თანა წარჰადა»... 14, 6 (BC).

5) „ესე ყოველნი, ვითარცა ჯაჭუნი, ურთიერთარს დამოკიდებულნი, საქმით ცოდვისა შეხებასა დამწინდებელ იქმნებიან» 15, 11 (BC).

6) „მომაწსენებელად საღმობათა შობისათა და განმაახლებელად ტკვილთა ქმრისათა და სამარადისოთა სულთქუმათა და ჭირთა და ცრემლთა მიერ ისურების» 23, 13 (BC).

7) „რამეთუ არავინ არს მათგანი, რომელი არა ყოველსავე ხედავს» 29, 6 (BC).

8) „და რამეთუ ქორწინებაა ბუნებითი არს და შჯულიცა ამცნებს სჯულსა მას ბუნებისასა. ხოლო ქალწულებაა, ვინაათგან აღმატებულ არს შჯულსა ბუნებისასა, არა დამონებულ არს შჯულისადა» 55, 13 (BC).

A ნუსხაში სხვისი ხელით ჩამატებულია ის თანდებულები და ნაწილაკები, რომლებიც გადაწერს გამორჩა (თავად არ შეიტანა, მის ხელთ არსებულ გადასაწერ ტექსტში არ იყო _ ლ. შ.) მუშაობის პროცესში.

A ნუსხა გამორჩეულია არა მარტო ფრაზებისა და უმცირესი ელემენტების კავშირებისა და ნაწილაკების გამოტოვებით, არამედ განსხვავებული იკითხვისებითაც.

1) თავისა თასისა მიმართ (A) || თავისა მიმართ თასისა 3, 19 (BC).

ამ შესიტყვებას ბერძნულში შეესაბამება ✱□□□≡ჰ ႁႁႁႁ◆◆ႁႁႁႁ. ქართულში მისი ადეკვატური შესატყვისი არ არსებობს, მაგრამ ვფიქრობთ, ის ვარიანტი უფრო ზუსტად ჩაითვლება, რომელიც BCD ნუსხებში გვხვდება, A-ს გადამწერი მას ისე ცვლის, როგორც თავად მოსწონს და მიიჩნევს მართებულად.

2) მიერ (A) || მიმართ 4, 7 (BC)

✱□□□ჰ ႁႁႁႁ◆◆□ႁႁႁႁ ალბათ მართლაც უფრო მართებული იქნებოდა, ყოფილიყო „მიმართ», ისე, როგორც ეს BC ნუსხებშია დადასტურებული. ამ შემთხვევაშიც იკითხვისის გადამწერისეულ ცვლასთან უნდა გვქონდეს საქმე.

3) და გზა გმობისა (A) || საგზალ გმობისა 22, 13 (BC)

✱ႁႁႁႁჰ ႁႁႁႁ◆◆ႁႁႁႁ სიტყვას ბერძნულად აქვს ორივე მნიშვნელობა. A ნუსხის გადამწერმა BC ნუსხისაგან განხვავებული, სინონიმური მნიშვნელობის დაფიქსირება ამჯობინა.

4) ცოდვისაგან დამბრალ (A) || ცოდვისაგან დამბრმალ 27, 10 (BC)

ბერძნულ ორიგინალში ამ ადგილად ზის სიტყვა ✱◆ႁႁႁႁ◆◆ႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁ, რაც ნიშნავს დამბრმალს. ტექსტში ამ ადგილას ლაპარაკია ცოდვილ ადამიანზე, რომელსაც ჰგონია, რომ მის ცოდვას ვერავინ ამჩნევს, ამ თავისი უგუნურებით არის მართლაც დამბრმალი, ანუ დაბრმავებული. ამ შემთხვევაშიც გადამწერისეულ ინტერპრეტაციასთან უნდა გვქონდეს საქმე, ან, შეიძლება, სულაც შეცდომასთან.

5) სიყვარულითა აღორძინეს (A) || სიყვარულითა აღიდრნეს 36, 9 (BC)

BC -ს იკითხვისს უჭერს მხარს ბერძნული ႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁႁ აღორძინებას არ ნიშნავს, ის აღძრვის ეკვივალენტია.

6) ზრახვითა (A) || სახითა 48, 14 (BC)

ახალგაზრდისა და მოხუცის მიერ ღვინის მიღების ზომიერებაზე, რომ ამ სასმელის ჭარბი სმით ან სრულიად მიუღებლობით ორგანიზმს უძლურება არ მოეძალოს.

სიტყვა „სალმობა» ჭირსა და ავადმყოფობას ნიშნავს. შეიძლება XVIII საუკუნეში, როცა ეს ტექსტი კიდევ ერთხელ გადაიწერა, „სალმობანი» უფრო გასაგები იყო, ვიდრე – „დაწნილობა». ამიტომაც გადამწერმა ფორმა „სალმობა» არჩია „დაწნილობას».

გ ა დ ა მ წ ე რ ი ს შ ე ც დ ო მ ე ბ ი თ გ ა მ ო წ ვ ე უ ლ ი განსხვავებანი არცთუ ცოტა შეიძლება მოიძებნოს B ნუსხაში.

1) განასივის (AC) || განავსის 14, 7 (B)

2) განმზადის (A), განჰმზადის (C) || განმიზიდის 15, 19 (B)

ბერძნული შესატყვისი აქ AC-ს წაკითხვას უჭერს მხარს, B-ს იკითხვისი გადამწერის შეცდომა უნდა იყოს.

3) ეტყინებოდეს მას Ἄორცნი მისნი (AC) B-ში წაკითხვა გადამწერს გამორჩენია 31, 2.

4) ამის ცხორებისა განყოფადსა მას აღდგომასა და უხრწნელებასა (AC), B-ში გამორჩენილია 53, 9.

გადამწერის შეცდომები C ნუსხაშიც მოიძებნება.

1) სიცილით (AB) || სიცილით 40, 3 (C)

2) პატივად (AB) || მარტივად 55, 12 (C)

3) „...ეკრძალეზოდის და რომლითამე კადნიერ იქმნებოდის და ურიდ და უგლიმ, არამედ რაათა ყოველნივე ბიწნი და ნაბრძალნი და ბრალთა მომატყუებელნი მიზეზნი შორითვე უჩინო-ყვნეს და იქმნეს წმიდა სულით და Ἄორციით და რაათა არარას»... 46, 1 (AB).

C-ში ეს ადგილი საერთოდ არ არის გადაწერილი.

ამრიგად, ბასილი ანკვირიელის თხზულების „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათა» ნუსხათა ურთიერთმიმართება ასეთია:

1) ABC ნუსხების საერთო წყაროა, გიორგი მთაწმიდელის ავტოგრაფი Ath-49, ანუ D ნუსხა.

2) ის განსხვავებანი, რაც A ნუსხას გააჩნია, შეიძლება იყოს ან გადამწერისეული, ან მომდინარე იმ დედნიდან, რომელითაც ის სარგებლობდა.

3) BC ხელნაწერებში არსებული განსხვავებანი გადამწერებს უნდა მიეკუთვნოს, მათ მიერ შეცვლილად ჩაითვალოს შემდეგი მიზნით:

a) სათქმელისათვის შთამბეჭდაობის მისანიჭებლად;

b) ან უბრალოდ, სიტყვის, ფრაზის, შესიტყვების შეცდომით გადაწერის გამო.

4) ოთხივე ნუსხაში მრავლადაა ორთოგრაფიული სხვაობანი, რაც უმთავრესად განაპირობებს კიდევ მათ განსხვავებულობას.

II თავი

ბასილი ანკვირიელის თხზულების „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათაჲს» რედაქციები და გამოცემები სხვადასხვა ენაზე

ბასილი ანკვირიელის თხზულების ბერძნული რედაქციის შესწავლისას გაირკვა, რომ იგი ბასილი დიდის სახელითაა ცნობილი.²⁰² ეს თხზულება რომ დიდად პოპულარული ყოფილა, ამას ადასტურებს ნუსხათა რაოდენობა არა მარტო ბერძნულსა და ლათინურ ენებზე, არამედ სლავურად და ქართულად. არსებობს ტექსტის უძველესი ბეჭდური გამოცემები (ვენეციური, პარიზული). XX ს. 70-იანი წლების დასაწყისში იცნობდნენ ტექსტის დაახლოებით 52 ხელნაწერს (ბერძნულსა და ლათინურს), რომელთაგან 7 განეკუთვნება X ს.-ს, ხოლო 8 – XI ს.-ს.²⁰³

ბერძნული ხელნაწერი ნუსხები ორ დიდ ჯგუფად იყოფა. ესენია: I - თ ჯგუფი და II – A ჯგუფი. A ჯგუფი მოიცავს 8 ხელნაწერს, რომელთაგან 3 ძალიან ახლოსაა ერთმანეთთან. იგივე ვითარებაა თ ჯგუფის ხელნაწერთა შორისაც. ეს ჯგუფი კიდევ ორ ნაწილად იყოფა. I ნაწილში შედის 23 ნუსხა, რომელიც უფრო უნიფიცირებული ჩანს, ვიდრე II ჯგუფი, რომელიც შეიცავს ძალიან ნაკლებ იტალიურ-ბერძნულ ხელნაწერს და ტრანსლიტერაციის ერთ დამოუკიდებელ ცალს (P). ტექსტის ბერძნულ ნუსხებს შორის მიმართება შესწავლილი აქვს ფრანგ მეცნიერს F.ჟ. Lეროჟს, რომელიც ჩატარებული შრომის საფუძველზე იძლევა საინტერესო დასკვნებს. კერძოდ, ირკვევა, რომ არსებობს განსხვავებანი ხელნაწერებს შორის და ბეჭდურ ტექსტსა და ნუსხებს შორის. ეს შედარება 1-5 თავების ბაზაზეა წარმოებული.²⁰⁴ მკვლევარს დაკვირვება უჩვენებს, რომ ტექსტში თავს იჩენს დამატება, ინვერსია, გამოტოვება, ორთოგრაფიულ თავისებურებები. ამ შედეგების გამო ჩნდება შეკითხვა, რა მიზანს ემსახურებოდა ამგვარი სწორება (ცვლილება – ლ. შ.) შესაძლებელია ეს ხდებოდა პურისტული და გამაკეთილშობილებელი მიზნებით, როგორც ბასილის ავთენტურ ნაწერებში.²⁰⁵

²⁰² F.J. Leroy, " La tradition manuscrite...", 1972, 196.

²⁰³ იქვე.

²⁰⁴ იქვე, 201.

²⁰⁵ იქვე, 203.

თხზულების AT რედაქციის ბერძნული ნუსხები დაცულია: ათენში, ათონის ივირონის ლავრაში, ფლორენციაში, ლონდონში, მილანში, მოსკოვში, მიუნჰენში, პარიზის ნაციონალურ ბიბლიოთეკაში, სინის მთაზე წმ. ეკატერინეს მონასტერში, სმირნაში, ვატიკანში, ვენეციაში, ვენაში²⁰⁶.

არსებობს რამდენიმე მეტაფრასული რედაქციაც ბერძნულ ენაზე, სამი მათგანი არის დაცული ათონის ხელნაწერთა შორის.²⁰⁷ მეტაფრასული ტექსტები ახალ ბერძნულ ენაზე დაცულია ათენში, სტამბოლში, რიგაში.²⁰⁸

ბასილი ანკვირიელის თხზულების ბერძნული ტექსტის I ბეჭდური გამოცემა 1535 წელს განეკუთვნება, დაბეჭდილია ვენეციაში წმინდა ბასილის სახელით. ამავე ტომში არის შესული ბასილი დიდის „ასკეტიკონი“ და მხოლოდ სამი I წიგნი „ემონის წინააღმდეგ“.²⁰⁹ ამ გამოცემას საფუძვლად დაედო პარიზის 969-ის ტექსტი და იგი ხელახლა გამოიყენეს მავრისტებმა,²¹⁰ რომლებმაც თხზულება „ჭეშმარიტი ნამუსიანობა ქალწულებაში“, ანუ „ქალწულებასა შინა ჭეშმარიტისა უხრწნელებისათჳს“ შეიტანეს დიდ გამოცემაში (Garnier et Maran, Paris) და იგი არაავთენტურ ნაწარმოებთა რიცხვს მიაკუთვნეს. ეს გამოცემა უმთავრესად ეყრდნობა მოგვიანო ხანის ხელნაწერებს, რომლთაგან 6-7 ქალაქის ნუსხაა და დაცულია პარიზის ნაციონალურ ბიბლიოთეკაში²¹¹.

არსებობს ტექსტის ერთი თარგმანიც ცოცხალ დასავლურ ენაზე, რომელიც გამოცემულია XVI ს.-ში, 1566 წელს²¹².

იტალიელი მამები და მავრისტები საკმაოდ დიდ დროს უთმობდნენ ტექსტის შესწავლას. ერთ-ერთი ასეთი რევიზიის დროს, მამა Ambrose Traversarius, Camaldule-ად წოდებულს, უნდა მოეცა ამ თხზულების ლათინური ვერსია, რომელმაც მრავალი ხელნაწერის მეშვეობით მოაღწია ჩვენამდე. მან ეს თარგმანი მიუძღვნა კარდინალს და შესრულებული უნდა იყოს 1431 წელზე ადრე.²¹³ Ambrose Traversarius-ს ვერსიის

²⁰⁶ იქვე, 204-207.

²⁰⁷ იქვე, 198.

²⁰⁸ იქვე, 205-207.

²⁰⁹ იქვე, 195

²¹⁰ იქვე, 201.

²¹¹ იქვე, 195-196.

²¹² იქვე, 198.

²¹³ იქვე, 198, (შენიშვნა 1).

რამდენიმე ხელნაწერი ინახება: ბოლონიაში, დრეზდენში, ფერარაში, ფლორენციაში, მილანში, მოდენაში, პადუაში, რომსა და ვატიკანში²¹⁴.

აქვე უნდა ითქვას ისიც, რომ არ არსებობს ძველი ლათინური ვერსია.

ძველი ლათინურის მსგავსად არ არსებობს არაბული და სირიული ტექსტები.²¹⁵

ს ლ ა ვ უ რ ი თ ა რ გ მ ა ნ ი ტრაქტატისა „ქალწულებისათა“ მიეკუთვნება ძველი ბულგარულის გვიანდელ ეპოქას, დაახლოებით X ს.-ის II ნახევარს. ამ თხზულების თარგმანი დაუდევარი და არათანამიმდევრულია, ზოგჯერ – მექანიკური და ზოგჯერაც – საკმაოდ თავისუფალი. იგი გადაკეთებული და სახეცვლილია. ეს ტრაქტატი ძალიან პოპულარული ყოფილა ძველ ბულგარულ პერიოდში და ჩვენამდე უამრავი ასლით მოაღწია.²¹⁶ „ქალწულებისათა“ თარგმანი ჰგავს წმიდა ბასილის „კანონთა“ თარგმანს, რომლის ძველი სლავური ფრაგმენტი აღმოუჩენია ლავროვს „ზოგრაფის“ ფურცლების სახით. ფრაგმენტი ძალიან მოკლეა საჭირო დასკვნების გამოსატანად, მაგრამ შესწავლით მიღებული შთაბეჭდილებით შეიძლება ითქვას, რომ ბასილის „კანონებისა“ და ჩვენთვის საინტერესო თხზულების თარგმანის სტილი ერთნაირია.²¹⁷

ტრაქტატის სლავური თარგმანის კიდევ ერთი ნაწილია ჩვენამდე მოღწეული. ეს არის ანასტასი სინელის „კითხვა-მიგებანი“, რომლის თარგმანი დაცულია დაცულია სვიატოსლავის კრებულში. ეს თარგმანი შესრულებულა „ოქროს საუკუნეში“. კრებულში ვხვდებით იმ თავის ნაკვეთებს თხზულებიდან, რომელშიც საუბარია საჭურისებზე²¹⁸.

თხზულება „ქალწულებისათა“ ძალიან მნიშვნელოვანია, როგორც დასტური ძველი ბულგარული ცივილიზაციის დაკნინების ეპოქაში თარგმნილი ლიტერატურის ნიმუშისა. მისი ლექსიკა საგრძნობლად არის შეცვლილი და განიცდის ძველი სლავური ლექსიკის მოძალეზას.

არსებობს „ქალწულებისათა“ რუსული რედაქციის ორი ხელნაწერი, XVI საუკუნეში შესრულებული. ერთი ინახება სანკტ-პეტერბურგის სახელმწიფო ბიბლიოთეკაში, მოიცავს 215-269რ,

²¹⁴ იქვე, 207.

²¹⁵ იქვე, 197 (შენიშვნა 2).

²¹⁶ A. Vaillant. De Virginitate de Saint Basil... 1943, IV.

²¹⁷ A. Vaillant. დასახ. ნაშრ. IV-V.

²¹⁸ იქვე, V.

ხოლო მეორე ხელნაწერი №110 (496), დაცულია მოსკოვის სინოდალურ ბიბლიოთეკაში. თხზულება განთავსებულია 226რ-339რ.²¹⁹

ეს ხელნაწერები ძალიან ახლოს დგანან ერთმანეთთან, ისინი წარმოადგენენ ერთი და იმავე ორიგინალის ორ დამოუკიდებელ ასლს²²⁰. ზოგჯერ A და B ხელნაწერები სცილდებიან ერთმანეთს (უმეტესად საქმე გვაქვს მატერიალურ შეცდომებთან), მაგრამ ზოგჯერ ეთანხმებიან ერთმანეთს, რითიც ინარჩუნებენ თავიანთი არქეტიპის დამახინჯებულ და გაუგებარ ტექსტს. ორიგინალიდან ტექსტი იმდენად ერთგულადაა გადატანილი, რომ ორიგინალის შეცდომებიც კი არის შენარჩუნებული.²²¹ ეს ორიგინალი უნდა ყოფილიყო საკმაოდ ძველი, საფიქრებელია, ჩრდილო-დასავლეთ რუსეთის XIII საუკუნის ხელნაწერი, მომდინარე ძველ-ბულგარული ორიგინალის უშუალო ასლი ან ერთ-ერთი მომდევნოთაგანი.²²²

X საუკუნის სლავური ვერსია, რომელსაც გამოცემაში ფრანგული თარგმანი ახლავს, არ შეესაბამება მთლიან ტექსტს: ხელნაწერს ხარვეზი აქვს იმ ადგილას, ბერძნულის 10-სა და 21 თავებს რომ შეესატყვისება (PG. 30, 688 A 13-716 B 2). მხოლოდ 32-სა და 43 თავებს გააჩნიათ ზუსტი ექვივალენტი სლავურად. ბერძნულის ბევრი პასაჟი გამოტოვებულია. რაკი ბერძნულში შემოკლების კვალი არ ჩანს, ალბათ ამგვარი შერჩევა მთლიანად მთარგმნელის მიეკუთვნება.²²³

მართალია, სლავურად არ არსებობს „ქალწულებისათჳს“ სრული თარგმანი, მაგრამ მისი დიდი ნაწილი შემონახულია. შემოკლებელი დაკმაყოფილდა ტექსტის შეკვეცით. ტექსტს აქვს ბევრი ხარვეზი, მაგრამ ბერძნულთან შედარება იძლევა იმის თქმის უფლებას, რომ, შესაძლოა, სლავურთან შეთანხმებით, საკმაოდ სარწმუნო ტექსტის დადგენა.

²¹⁹ იქვე, V-VI.

²²⁰ A. Vaillant-ის გამოკვლევაში ეს ხელნაწერები აღნიშნულნი არიან A და B ლიტერებით.

²²¹ იქვე, VI.

²²² იქვე.

²²³ F.J. Leroy, " La tradition manuscrite"... 1972, 197. (შენიშვნა 1 3).

III თავი

ქართული თარგმანის სავარაუდო ბერძნული დედნის დადგენის ცდა

ის ცვლილებები, რომლებსაც იძლევა ბერძნული ნუსხები ბერძნული ვულგატისაგან, ანუ ბეჭდური გამოცემისაგან განსხვავებით, მოცემულია ქართულ თარგმანშიც. ამისი მიზეზი უნდა იყოს ის ბერძნული დედანი, რომლითაც სარგებლობდა მთარგმნელი გიორგი მთაწმიდელი. მაგალითად:

1) *◆◆⊗■ ✎⊗ □ Ⴀ ◆◆⊗■ ✎ Ⴀ □ ✎◆◆⊗◆◆❖◆◆* 1 (PG XXX 672 A, შენ. 35).

„ბ უ ნ ე ბ ი ს ა (ა Ⴀ◆◆Ⴀ◆◆) მათისა Ⴀ გულისხმა-გიყავ შენ“ (1, 3).

არსებული სხვაობა, სადაც ◆◆⊗■ ✎⊗ □ Ⴀ ◆◆⊗■ ფორმის ნაცვლად არის გამოყენებული ა Ⴀ◆◆Ⴀ◆◆ წაკითხვა, როგორც PG გვაუწყებს, ყოფილა editio Veneta-ში, რასაც ეთანხმება კიდევ ხუთი კოდექსი. შენიშვნაში მითითებულია, რომ ფსევდო არასწორი წაკითხვაა. ამ მცდარ წაკითხვას მიჰყვება ქართული თარგმანი.

2) *◆◆⊗⊗✂ ✎Ⴀ Ⴀ □ ◆◆❖◆◆⊗✂ ✎ Ⴀ ◆◆ □ ✎ ❖ ⊗ ✂ * 📁 📞PG XXX 672 B, შენ. 37Ⓣ.

„გონიერთა გ უ ლ ს მ ო დ გ ი ნ ე ბ ი თ ა ...“ (1, 4).

ქართული გ უ ლ ს მ ო დ გ ი ნ ე ბ ი თ ა უფრო შეეფერება ერთ-ერთი კოდექსის ფორმას ✎✎⊗■ □ ✎⊗-ს და კარდინალ Mazarini-ს კოდექსის ✎ Ⴀ ■ ■ □ ✎ ❖ ⊗ ✂ ✎ ✎, ✎ Ⴀ ◆◆ □ ✎ ❖ ⊗ ✂ კი სიტყვა-სიტყვით არის „კეთილგანწყობა.“

3)

*⊗⊗⊗□ ✎ ✎ Ⴀ ⊗◆◆⊗■ ⊗⊗❖●●□◆✂ □ Ⴀ □ ⊗ □ Ⴀ ❖ ✎ ⊗ ■ ✎ Ⴀ □ ⊗ ❖ ✎ Ⴀ Ⴀ ◆◆⊗✎ * 📁 📞PG XXX 672BⓉ შენ. 40).

„...კ ე თ ი ლ ი ს ა მის მსახურებისა მ Ⴀ ევლად ი Ⴀ მარებს...“ (2, 3).

ზოგადად ტექსტში ⊗⊗❖●●□◆✂ გადმოდის ხოლმე როგორც „მშვენიერება“, მაგრამ ორ კოდექსში გამოყენებულია ფორმა ◆□⊗ ⊗⊗⊗●□■ - კეთილი. ქართული თარგმანიც კოდექსების წაკითხვას მიჰყვება.

4) ✎⊗□□ Ⴀ Ⴀ ❖ ⊗ ■ ✎ ✎ ✎ ✎ Ⴀ Ⴀ Ⴀ Ⴀ ❖ ■ 📁 (PG XXX. 672C. შენ. 41).

„ქალწულება Ⴀ მისთ Ⴀ ს და კ უ ა ლ ა დ თ Ⴀ თ “ (2, 6).

გამოკვლევაში არ შესულა მხოლოდ მცირე რაოდენობა მსგავსი მაგალითებისა. სავარაუდოდ, ჩვენი მთარგმნელის ხელში უნდა ყოფილიყო საკმაოდ კარგად გამართული ბერძნული პირი.

ძნელია იმის თქმა, კონკრეტულად რა ტექსტს იყენებდა სათარგმნად გიორგი მთაწმიდელი, მაგრამ ნათელია, რომ მის ხელთ არსებული პირი უნდა ყოფილიყო ბერძნული A T 28 ჯგუფის რომელიმე ნუსხა.

IV თავი

ბასილი ანკვირიელის თხზულების ქართული თარგმანი

დღეს უკვე გარკვეულია, რომ ბასილი ანკვირიელის თხზულება „ქალწულებსა შინა ჭეშმარიტისა უხრწნელებისათჳს» გიორგი მთაწმიდელისეული თარგმანითაა ჩვენამდე მოღწეული, ვინაიდან თხზულების ნუსხა არსებობს გიორგის ავტოგრაფად მიჩნეულ კრებულში Ath-49-ში. ის დღესაც ათონზე ინახება. ამდენად, საეჭვო არ უნდა იყოს, რომ მთარგმნელს ათონზე მოღვაწეობის ჟამს უნდა შეესრულებინა ჩვენი საკვლევი ტექსტის თარგმანი.

გიორგი მთაწმიდელი, როგორც ჩანს, დიდ ინტერესს იჩენდა ქალწულების ჟანრის ასკეტური თხზულებებისადმი. მას მოუხდენია გრიგოლ ნოსელის თხზულების „ქალწულებისათჳს და საღმრთოჳსა მოქალაქობისა» ეფთვიმე მთაწმიდელისეული თარგმანის რედაქტირება Ath-39-ში, რომელშიც შეუტანია შესწორებები, ჩამატებები ეფთვიმესეულ თარგმანში ბერძნულ ორიგინალთან შედარების საფუძველზე.²²⁴

საყოველთაოდაა ცნობილი, რომ ათონის სალიტერატურო სკოლა X-XI სს.-ში ინტენსიურ მწიგნობრულ საქმიანობას ეწეოდა. ამ მთარგმნელობითი სკოლის უმთავრესი მიზანი იყო, ბერძნული ტექსტი ზედმიწევნით გადმოტანა და ძველი თარგმანების შესწორება ბერძნულის მიხედვით. მაგრამ ამ მთარგმნელობითმა სკოლამ მთლიანად ვერ გაწყვიტა კავშირი ძველ ტრადიციასთან, რომელიც უპირატესობას აძლევდა თავისუფალ თარგმანს²²⁵.

²²⁴ დეკანოზი გიორგი ზვიადაძე, წმიდა გრიგოლ ნოსელი – „ქალწულებისათჳს და საღმრთოჳსა მოქალაქობისა» (ავტორეფერატი), თბილისი, 2004, 5-6.

²²⁵ ვ. კეკელიძე. ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, 1980, 61-62; 220; მისივე, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. I, სტალინის სახ. თსუ გამომცემლობა, 1956, 185-186; შენიშვნები ძვ. ქართული ლიტერატურიდან, იქვე, 252.

ჩვენს ხელთ არსებული ქართული თარგმანიც რამდენადმე ამჟღავნებს ამ თავისებურებას. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ჩვენი თხზულების მთარგმნელმა შესანიშნავად იცის ბერძნული ენა, ანუ ის ენა, საიდანაც თარგმნის და ასევე ჩინებულად ფლობს ქართულ ენას. მთარგმნელი ყველგან ახერხებს ქართული ენის ბუნების დაცვას, ამჟღავნებს ორიგინალის უზადო ცოდნას და მას უხამებს ქართულ ენობრივ რესურსებს, რაც სძენს თარგმანს შინაარსობრივსა თუ მხატვრულ ღირსებას. მისი მთარგმნელობითი მეთოდის გათვალისწინება გვარწმუნებს, რომ მთარგმნელი ისე მოქცევია ქართულ ტექსტს, როგორც „ჩუანსა ენასა მოვიდოდა და წესი საქმესა ეძიებდა“.²²⁶

გიორგი მთაწმიდელი ბრმად არ ემონება დედნის ყველა ელემენტს. მას შეუძლია გაავრცოს, დააზუსტოს ან შეცვალოს დედნის მონაცემი. ეს კი იმისთვის სჭირდება, რომ გასაგებად მიიტანოს მკითხველამდე ტექსტის შინაარსი და ამავე დროს დაიცავს ქართული ენის ბუნება.

საერთოდ, სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოყოფენ თარგმანის ორ სახეობას დედანთან ადექვატურობის გათვალისწინებით. ამის მიხედვით თარგმანი შეიძლება იყოს თავისუფალი, ანუ დინამიკურ-ექვივალენტური და ზუსტი, სიტყვა-სიტყვითი, ანუ ფორმალურ-ექვივალენტური.

თარგმანის ტიპებად დასაყოფად უნდა გათვალისწინებული იქნეს მთარგმნელის მიზანი და მისი მთარგმნელობითი ოსტატობა, თარგმანის შესრულების დრო და მთარგმნელის დამოკიდებულება სათარგმნი ტექსტისადმი – რამდენად არის ის მოკრძალებული ორიგინალისადმი, თუ ცდილობს თავისი მოსაზრებებიც ჩაურთოს ტექსტში.²²⁷

თუ მთარგმნელი ორიენტირებულია მკითხველზე და ცდილობს, ორიგინალში გადმოცემული აზრები მას მიაწოდოს მაქსიმალურად გასაგები ფორმით, შესთავაზოს მას თარგმანის ენისათვის დამახასიათებელი კულტურული ექვივალენტი (იდიომატური გამოთქმები და სხვ. შდრ. გიორგი მთაწმიდელის ანდერძი: „ჩუანს

²²⁶ A-351, ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. II, შეადგინეს და დასაბუქდად მოამზადეს: თ. ბრეგამემ, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ, გამომც. „მეცნიერება“, თბილისი, 1985, 68-69.

²²⁷ Barr J., The Typology of Literalism in Ancient Biblical Translations (Mitteilungen des Septuaginta-Unternehmens, XV), Vorgelegt in der Sitzung vom. 12. Januar, №11, Gottingen, 1979, 279-323; Brok S., Aspects of Translation Technique in Antiquity, Greek-Roman and Byzantine Studies vom. 20, Spring, 1979, №1, North Carolina, 69-87; Brok S., Towards A History of Syriac Translation, Studies in Syriac Christianity (CS 357), Great Britain, 1992, X, 1-13.

რომელი ჯერ-იყო, ჩაგართავს და რომელი ჯერ-იყო, დაგაკლავ, ვითა ჩუანსა ენასა მოვიდოდა და წესი საქმესა ეძიებდა»), რომ ამით შეძლოს მკითხველში აღძრას ისეთი ემოცია, როგორც შეიძლებოდა მას ჰქონოდა თხზულების ორიგინალის კითხვისას, ასეთი თარგმანი არის დინამიკურ-ექვივალენტური²²⁸.

ზუსტი, ანუ ფორმალურ-ექვივალენტური თარგმანის შემთხვევაში, როცა მთარგმნელს მკითხველი მიჰყავს ორიგინალთან, ის ცდილობს, ზუსტად გადმოსცეს დედნის შინაარსიცა და ფორმაც, მისი ყურადღება განსაკუთრებითაა მიქცეული ორიგინალისადმი და უკვე შემდგომ ტექსტის სემანტიკური ადექვატურობისადმი. სიტყვა-სიტყვითი თარგმანის მიმდევარისათვის უმთავრესია იმდენად ახლოს იყოს ორიგინალის ფორმასთან, რომ მკითხველი თარგმანს გაეცნოს ორიგინალის პოზიციიდან²²⁹.

რა თქმა უნდა, ასეთი კლასიფიკაცია მაინც არ არის ზუსტი, სამეცნიერო ლიტერატურაშიც აღინიშნება, რომ როგორც წესი, ასეთი არც ერთი თარგმანი არ არის ბოლომდე სწორხაზოვანი²³⁰. იმის გასარკვევად, თუ რა ხარისხით არის თარგმანი თავისუფალი ან ზუსტი, საჭიროა, თარგმანის შედარება ორიგინალთან, მისი შესწავლა²³¹. ამგვარი მიდგომა იძლევა საშუალებას, განისაზღვროს, თუ რამდენად შეძლო მთარგმნელმა თავისი ნამუშევრით მიზნის მიღწევა.

გიორგი მთაწმიდელის მიერ თარგმნილი ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატის შედარებამ ბერძნულ ტექსტთან გვიჩვენა, რომ იგი ბერძნულ ორიგინალს საკმაოდ თავისუფლად ეკიდება, ქართულ ტექსტში უხვადაა ჩანართი სიტყვები, ფრაზები, რომლებიც ანალოგს ვერ პოულობენ ბერძნულ დედანთან, ორი ან მეტი შესატყვისით გადმოტანილი ცალკეული სიტყვები და სხვ. თარგმანში ასევე გვხვდება გადასხვაფერებელი ადგილები, გვაქვს კლების შემთხვევებიც, როდესაც ქართულად გადმოტანილი არ არის სიტყვები, ან ფრაზები.

ამ ზოგადი სურათის მიხედვით, შეიძლება ითქვას, რომ „ქალწულებისათაჲს“ ქართული თარგმანი არის თავისუფალი, ანუ მთარგმნელი გვთავაზობს ორიგინალის დინამიკურ ექვივალენტს.

²²⁸ Brok, Towards... 1992, 4-5.

²²⁹ Barr, The Typology...1979, 80; Brok, Towards... 1992, 4-5.

²³⁰ Brok, Towards... 1992, 5-6; Barr, The Typology...1979, 294.

²³¹ Brok, Towards... 1992, 5; Barr, The Typology...1979, 280.

მატება

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ოპერაცია, რომელსაც მთარგმნელი მიმართავს ჩვენ საკვლევ თხზულებაში, არის ჩართვა, ანუ მ ა ტ ე ბ ა, რაც სხვადასხვა შემთხვევაში ვლინდება.

A) გიორგი მთაწმიდელი თხზულებას თარგმნის ქართული გრამატიკული ნორმების მიხედვით, ბერძნულისათვის დამახასიათებელი პასიური და მიმდებარე კონსტრუქციები ზმნის პირიანი, აქტიური ფორმებით გადმოაქვს. მაგალითად:

✱✱□◆♣ უფ□□ ჭ□□◆♣✱ ჭფ□□◆♣ ✱✱ □◆♣✱✱ ✱ფ□◆ფ♣✱ფ
■ ●ფ□□◆♣◆ფ □ფ□ფ◆□□◆ ◆♣♣✱ფ □◆♣□◆♣ □□□✱ფ ფ◆◆
□□ ◆♣♣◆ფ ✱ფ♣□ფ□◆♣ფ □◆♣□◆♣✱ფ □◆♣□◆♣✱ფ ჭფ□□◆♣ ◆♣◆
✱□□□◆♣ ◆□□ □□□□□◆ფ ◆♣◆ფ ✱♣■ ✱ფ◆◆♣◆ფ ✱ფ♣
□ფ□◆♣ფ ✱♣□◆ფ ◆□□ ✱ფ♣□ფ□◆□ ◆♣□□ □♣□ფ□♣
◆◆♣◆ფ □□◆♣✱ ✱□□□✱ ✱ფ□◆♣ფ ◆ფ□□□◆♣◆ფ ◆♣□
◆□◆♣ ◆◆ფ□ფ□ ✱ფ□□♣◆ფ◆ფ □♣□ფ◆ფ□ფ◆ფ ✱♣✱
◆♣□ ◆□◆♣ ჭფ□✱ ✱♣ფ◆◆♣□ ჭფ◆◆□□◆✱ □♣□ფ□♣◆
ფ ✱♣□ფ◆ფ□♣◆ფ ჭფ□□ □ფ◆□♣□□ □ფ□♣◆♣◆◆✱ □
□□□✱ ◆♣□ ◆□◆♣ □♣□◆♣ □♣◆♣◆ფ ◆ფ◆◆◆♣ ◆♣♣♣
✱ფ♣□ □◆◆□□□◆♣◆ფ◆ფ ◆ფ□ ✱♣□♣◆♣◆◆◆ფ ✱ფ◆◆♣
◆ფ ◆□◆♣ ◆◆ფ□ფ□ ✱♣□□ფ□ ✱◆✱ □□□□◆ფ◆◆ ✱♣◆
◆◆♣♣✱ 2 (PG. XXX, 672. B-C).

„რამეთუ რაჟამს ჭემმარიტისა მის სიკეთისა შუენიერებაჲ განიცადოს სულმან, ვითარცა ფრთითა რაჲთმე, უხრწნელებითა ფრთოვან-იქმნების მისსა მიმართ და მსგავსითა მსგავსსა, რომელ არს უხრწნელებაჲ, მსახურებასა ხოლო უხრწნელისა ღმრთისასა განიცდის ღირსად და ორცთა ქალწულებასა კეთილისა მის მსახურებისა მწევლად იამარებს და სამარადისოდ ღმრთისა მიმართ ხედვისა და წინაშე მდგომელად უშფოთველად ამისი ქონებაჲ განიზრახის და შემაშფოთებელთა მათ მისთა ორციელთა გულისთქუმათა შორად წარიოტებს»...(2,3).

გიორგი მთაწმიდელს თარგმანში ბერძნული მასდარული კონსტრუქციები პირიანი ფორმებით აქვს გადმოცემული: ●ფ□□◆♣◆ფ განიცადოს; □◆♣□◆♣◆ფ ფრთოვან-

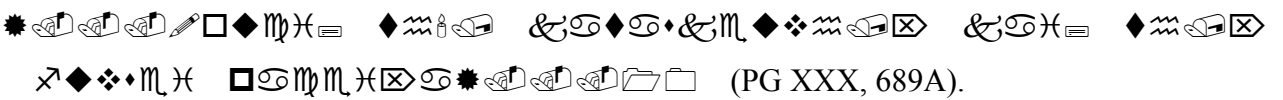
იქმნების; განიცდის;
განიზრახის.

B) მთარგმნელი ადადგენს წინადადების ნაკლებ წევრებს. მაგ., ქართულ თარგმანში არს ჩართულია მთარგმნელის მიერ, რადგან ეს აუცილებელია ქართული ენის გრამატიკული ნორმების დასაცავად.

 (PG XXX, 672

A)

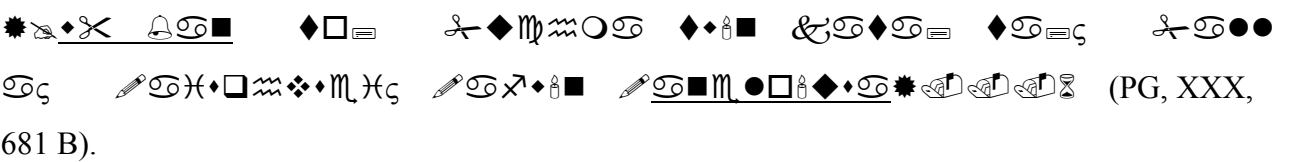
„თუ რაა არს თითოეული ამათი... (1, 2).

 (PG XXX, 689A).

„...ზრქელი მუცელი არათუ აგებულებისაგან არს ზრქელ და ბუნებით» (10, 4).

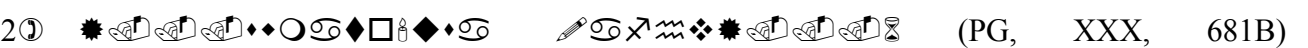
C) მთელი თარგმანის მანძილზე უხვადაა ოსტატურად გაქართულებული წინადადებები მატების ხარჯზე. მთარგმნელს მიმღეობური კონსტრუქციები უმრავლეს შემთხვევაში რთული ქვეწყობილი წინადადებებით გადმოაქვს.

1)

 (PG, XXX, 681 B).

„[თანა-აც ქალწულსა] ...სრულიად მოიძულოს, რომელი იგი სხუათა მათ საცნობელთა ეტლ-ექმნების, რომელი-იგი უკუეთუ მოიკლას, მის თანა მოიკლვიან ყოველთავე მათ საცნობელთა ბოროტნი იგი ნივთნი და სახენი» (6, 3-4.)

ამ ფრაზას ბერძნულში ზმნა არა აქვს, მთარგმნელი თარგმნის „ეტლ-ექმნების“, ქმნის აღწერილობით ფორმას, ხოლო -საგან დამატებით ქმნის კიდევ ერთ განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებას.

2) (PG, XXX, 681B)

ქართულად სიტყვა-სიტყვით არის: „ხორცადმქცევი შეხება“, მთარგმნელს კი გადმოაქვს განსაზღვრებითი წინადადებით.

„...თანა-აც ქალწულსა, რაათა... განწმიდოს გონებაა თასი და შემაგინებელი იგი შეხებაა, რომელი ბორცად გარდააქცევს სულსა»... (6, 3-4.)

10) *◆◆⊗⊗ ⊕⊖ ⊙⊚ ⊛⊜⊝⊞⊟ ⊠⊡⊢⊣⊤ ⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
◆⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿ ⊕
⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿

⊛◆⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿ 8 (PG XXX 685 B)

„არა აქუნდეს ორცთა ძალი თანათა მსახურებათა სრულყოფად“... (8, 8)

თარგმანი დაახლოებით ასეთი უნდა იყოს: „რათა სრულ-ყოფ ვარჯიშით მსახურის მსახურებათათვის სრბოლა“...

20) *⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿

◆◆⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿ 8 (PG XXX 685 B)

„ვინაშე თანა-გუაც ძალისაცა განცდად ორცთასა და სიპოხესა ჭამადთა“...

(8, 10)

მისი თანამედროვე თარგმანი დაახლოებით ასეთი უნდა იყოს: „ამის გამო საჭიროა განხილვა როგორც სხეულის მდგომარეობისა, ისე საკვების ხარისხისა“.

30) ⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
◆◆⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿

◆⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿

⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
◆◆⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
◆◆⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿

⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿
⊕⊖⊗⊘⊙⊚⊛⊜⊝⊞⊟⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊿⊿⊿⊿ 8 (PG XXX 685 B-C).

„...და ჭაბუკ რაა ვიყვნეთ და ბუნებითი მწურვალეზაა გუმძლავრობდეს, არღარა შევსძინებდეთ საზრდელთა მიერსა მწურვალეზასა გარეთ, რაათა არა აღვაორძინოთ მდულარეზაა იგი სიჭაბუკისაა შთასხმითა ღანისაათა და ცეცხლი ცეცხლსა ზედა დაურთოთ და საწუმილი ვნებათაა აღვტეხოთ“ (8, 10).

ბერძნული ტექსტის ზოგიერთი ადგილი ქართულად არაა თარგმნილი. წარმოვადგენთ თარგმანს რიგის მიხედვით:

○□✕□■ ◆□□❖□□■ ◆♣◆□☉□□❖❖◆■ ◆♣ ზღჳჰ= ✎♣□□♣◆◆☒■❖3
(PG XXX 673 C)

„და ეგრეთვე ერთისა ადამის მიერ მეუღლითურთ ბევრეულთა ტომთა მიერ ყოველი სოფელი განავსო, ვითარცა ინება. და ყოველთა პირუტყუთა და ოთხფერათა და ქუეწარმავალთა და მფრინველთა და თევზთა და ყოველთა მცურვალთა მიერ ზღუანი და ამელნი განაშუენნა“ (3, 9-10).

მთარგმნელმა II წინადადებაში ქართულად აღარ გადმოიტანა ღჳ ♣■□❖, რადგან იგი წინა წინადადებაში იყო და აღარ გადატვირთა ფრაზა.

დედნის მონაცემის ცვლილება

A) მთარგმნელი „ჩამატება-დაკლებასთან“ ერთად ცვლის კიდევ ტექსტის მონაცემებს. ეს კი ძირითადად სტილურ-მხატვრული მიზეზებით უნდა იყოს განპირობებული.

☒① ❖❖■◆□♣■ ♁♣☉= ზ◆ჳ ჰ♣♣♣ჰ ჯ◆◆♣◆ჳ ◆□= □❖☒●◆
□□□=ჳ ◆□= ჰ☉□□❖☒☒ ჰ♣ჰ ი□◆❖●♣ჰ☒ ✎♣□ჰ◆❖♣☒◆
❖○♣□☉☒ ☉ჰ■☉ ზღჳჰ= ◆□=■ ◆❖☒ჳ ჰ☉□□♣■ჰ❖ჳჳ ◆❖□
□□=■ ✎♣◆❖□ჰ■◆☒ჳ ზღჳჰ◆❖❖◆○♣■❖ 3 (PG XXX 673 B)

„და უკუეთუ გნებავს პირველითგან, გამოვიძიოთ, თუ ვითარ არს ბუნებაა მამაკაცისა და დედაკაცისა, რათა ქალწულებისაცა ქება განჭემმარიტებულად ვიხილოთ“...(3, 4)

ქართულად წყობა შეცვლილია

❖◆□ □❖●◆ ☉☉☉☉□□□ჳ ◆□ ☉□□❖■❖ „მამაკაცისა... დედაკაცისა“.

ძველი ქართული მწერლობის ნიმუშებში გვხვდება ეს გამოთქმა სწორედ ამ წყობით, ჯერ მოიხსენიება მამა, შემდეგ კი – დედა. მაგ., გიორგი მერჩულე „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ გვამცნობს, რომ გრიგოლი იყო შვილი „წარჩინებულთა მამა-დედათა“.²³³ მთარგმნელი, როგორც ჩანს, ამოდის ქართულ ენაში არსებული ნორმიდან, ამას ითვალისწინებს და უცვლის ადგილს სიტყვებს ქართული ენის მიხედვით.

ბერძნულიდან ქართულად ❖☒◆◆❖❖❖❖❖❖❖ მთარგმნელს უთარგმნია, როგორც „ქება“, ბერძნულად კი ის ნიშნავს „მიზანს“. ❖♣◆❖□ჰ■◆ჳ❖ სიტყვა-სიტყვით აღნიშნავს „სათანადოდ“, მთარგმნელთან კი – „განჭემმარიტებულად“, რაც მისი ოსტატობის მაჩვენებელია.

²³³ ქართული პროზა, ტ.1, „საბჭოთა საქართველო“, 1981, 216.

30) (PG XXX 676 A)

„და ეგრეთვე მამაკაცისა სურვილი თანისა მის ასოასაა შეახო ძლიერად“... (3, 13)

„შეახო ძლიერად“ მთარგმნელს ეკუთვნის. მან ერთი ინფინიტივისაგან შექმნა შემასმენელიცა და ვითარების გარემოებაც „შეახო ძლიერად“.

მთარგმნელი თავისუფლად ეპყრობა სათარგმნ ტექსტს.

8 (PG XXX 684 C- 685A).

„რამეთუ ჭეშმარიტად, ვითარცა ყოველთა ჭამადთა მიმართ უაღაროდ მიშუებაა გემოასხილვისაა ბოროტ არს ზემოთქმულთა მათთან მიზეზთა, ეგრეთვე საამრისაგან *აორცთაასა ჯეროვნისა*, რომელი-იგი უძლურებისათან ბუნებისა თანა-აც, განყენებაა და უამარ-ქმნა *აორცთაა*, სრულიად პირუტყუებაა არს, რამეთუ ჭეშმარიტი წარმატებაა *სიტყასაებრ ბრძნისა ვისმე*, ორთავე ამათ კერძოთა სწორებასა შინა გამოჩნდების“ (8, 2-3).

ზუსტი თარგმანი ასეთია: რადგან უაღვიროდ მიშვება ყოველთა ჭამადთა მიმართ გემოისხილვისა, ყოველივე ზემოთქმულის მიხედვით, ჭეშმარიტად ბოროტებაა, ხოლო მისგან (ჭამადისაგან) თავის არიდება სხეულის დასუსტებით უხმარ-ქმნამდე სრულიად პირუტყული არის, როგორც თქვა ვინმე ბრძენმა, უკიდურესობანი ჭეშმარიტად თანაბარნი არიან.

თავშეუკავებლად, მთარგმნელს გადმოაქვს „უაღაროდ“; წინადადების II ნაწილში „თანა-აც“ მთარგმნელის დაკონკრეტებაა, ამ შინაარსის ზმნა ბერძნულში არ არის; „*საამრისაგან აორცთაასა ჯეროვნისა*“ და „*ბუნებისა*“ მთარგმნელის ჩამატებულია, „უსარგებლობა“ თარგმანში გადმოდის,

V თავი

ბიბლიური ციტაცია ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში „ქალწულებასა შინა ჭეშმარიტისა უხრწნელებისათჳს“ და მის ქართულ თარგმანში

ბასილი ანკვირიელის მიზანია, დამოდღვროს უბიწოების დაცვის ყველა მსურველი. ამ მიზნისათვის იგი ბიბლიურ ციტატებსაც უხვად იყენებს თავის თხზულებაში. ნაშრომში წამოჭრილი საკითხების არსმა და პრობლემატიკამ კიდევ ერთხელ დაგვარწმუნა იმაში, რომ ბასილი ანკვირიელის შემოქმედებაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია ბიბლიური ციტაციის დამოწმება ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებიდან, რასაც ავტორი საკმაოდ ხშირად მიმართავს. ეს ციტატები არის დამხმარე საშუალება მკითხველისა და მსმენელისათვის თხზულების ძირითადი აზრის მიწოდებისას ავტორის აზრის საილუსტრაციოდ, თვალსაჩინოებისათვის მოხმობილ მაგალითად, როგორც ერთი არგუმენტი რაიმე დებულების მტკიცების დროს, ან როგორც განმარტება.

ტრაქტატში 140-ჯერ არის მოხმობილი ესა თუ ის ადგილი ბიბლიიდან. ზოგჯერ ეს არის დამოწმება ციტატისა (ადგილისა) წმინდა წერილიდან მთხრობელის მითითებით. მაგ., „ვითარცა-იგი მოსეს მიერ მარტივად თქუა“ (57, 4), „ეგრეთვე ესაიას მიერ“ (57, 4). ზოგჯერ დამოწმებისას მითითებულია უბრალოდ წმინდა წერილი: „უხრწნელსა ქორწინებასა წინაწარმეტყუელისა მიერ გუასწავებს“ (50, 19) ან „რომელი ესე თარგმნა მოციქულმან“ (50, 11)... და სიტყვები მოყვანილია პავლენიდან, ანდა უბრალოდ მითითებულია, რომ მოყვანილი აზრი ავტორს კი არ ეკუთვნის, არამედ დამოწმებაა წერილისა სიტყვებით: „ვითარცა იტყჳს, ვითარმედ“ (50, 10), „ვითარცა თქუმულ არს“ (3, 25), „რამეთუ წერილ არს, ვითარმედ“ (8, 1) და სხვ. წყაროს მითითებას მოჰყვება უშუალოდ ციტატა, ან ხსენება რომელიმე ეპიზოდისა, ან ესა თუ ის გამოთქმული თვალსაზრისი, რომელიც გამყარებულია ბიბლიიდან მოყვანილი ეპიზოდით და მიაწინებს თხზულებაში გამოთქმული აზრის მსგავსებაზე, ან კავშირზე წმინდა წერილთან. ტრაქტატში გვხვდება ციტატის საკმაოდ მოზრდილი მონაკვეთებიც. შესაძლებელია, ეს მონაკვეთი წმინდა წერილის

მხოლოდ ერთი საკითხავიდან იყოს, შესაძლებელია, ძველი და ახალი აღთქმის სხვადასხვა წიგნებიდან²³⁴.

ტრაქტატში მოყვანილია ეპიზოდები მხოლოდ კანონიკური წიგნებიდან. ესენია: ადგილები ოთხივე სახარებიდან, სამოციქულოდან: საკითხავები რომაელთა მიმართ, კოლასელთა მიმართ, გალატელთა მიმართ, განსაკუთრებით ბევრია მონაკვეთები პავლენიდან: საკითხავები ჰრომაელთა მიმართ, კორინთელთა მიმართ I და II, ასევე ძველი აღთქმიდან, როგორცაა: დაბადება, II შჯულისათა, II მეფეთა, წინასწარმეტყველთა წიგნებიდან: ზაქარიას, იერემიას, ისაიას და სხვ.

სამწუხაროდ, ავტორის მუშაობის, შემოქმედებით პროცესზე არაფერია ცნობილი, თუმცა თხზულების მიხედვით მისი დიდი სამწერლო ნიჭი, განათლება და უნარი დასტურდება. ეს უდავოა, რადგან მისი თხზულება ლიტერატურული ძეგლია, ხატოვანი გამოთქმებითა და შედარებებით²³⁵. ციტატების უშუალო, ძალდაუტანებელი ჩართვა მსჯელობაში კი იმაზე უნდა მიანიშნებდეს, რომ ავტორმა იცოდა ძალიან ბევრი ადგილი წმინდა წერილიდან და მას ხშირად იყენებდა. ჩვენი აზრით, ციტატების დამოწმება წერისას უნდა მომხდარიყო გონებით, ზეპირად. ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ტრაქტატის შექმნისას ბიბლია ედო წინ და მას იშველიებდა.

²³⁴ ბიბლიურ ციტატებს ვიმოწმებთ შემდეგი გამოცემების მიხედვით: 1) წიგნი ძუელისა აღთქმისანი, ნაკვეთი I შესაქმისა, გამოსლვათა, ყველა არსებული ხელნაწერის მიხედვით გამოსაცემად მოამზადეს ბაქარ გიგინეიშვილმა და ცოტნე კიკვიძემ. გამოკვლევა ბაქარ გიგინეიშვილისა, „მეცნიერება“, თბილისი 1989; 2) წიგნი ძუელისა აღთქმისანი, ნაკვეთი II ლევიტელთა, რიცხუთა, მეორისა სჯულისა, ყველა არსებული ხელნაწერის მიხედვით გამოსაცემად მოამზადეს ილია აბულაძემ, +ბაქარ გიგინეიშვილმა, ნარგიზა გოგუაძემ და ციალა ქურციკიძემ, „მეცნიერება“, თბილისი, 1990. 3) მცხეთური ხელნაწერი (მოსეს ხუთწიგნული, ისო ნავე, მსაჯულთა, რუთი), ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა და გამოკვლევა დაურთო ელ. დოჩანაშვილმა, „მეცნიერება“, თბილისი, 1981; 4) მცხეთური ხელნაწერი (მეფეთა I, II, III, IV; ნემტთა I, II, ეზრას I, II, III წიგნები), „მეცნიერება“, თბილისი, 1982. 5) მცხეთური ხელნაწერი (ეკლესიასტე, სიბრძნე სოლომონისა, ქება ქებათა სოლომონისა, წინასწარმეტყველთა წიგნები – ესაია, იერემია, ბარუქი, ეზეკიელი), „მეცნიერება“, თბილისი, 1985; 6) ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, გამოსცა აკ. შანიძემ, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემლობა, თბილისი, 1945. 7) ქართული ოთხთავის ორი ბოლო რედაქცია, ტექსტი გამოსცა და გამოკვლევა დაურთო ივ. იმნაიშვილმა, თსუ გამომცემლობა, თბილისი, 1979. 8) ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X-XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით, გამოსცა მზექალა შანიძემ, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემლობა, თბილისი, 1960. 9) *Novum Testamentum Graece, post eberhard et Erwin Nestle editione Septima revisa, communiter ediderunt et Kurt Aland, Johannes Ksavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1993.* 10) *Septuaginta Id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes, edidit Alfred Ralfs, editio minor, Duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.*

²³⁵ იხ. რიტორიკული ხერხები ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში და მისი გადმოტანის საშუალებები ძეგლის ქართულ თარგმანში. III ნაწილი, თავი VII.

მწელი სათქმელია, წმინდა წერილის რა რედაქციის ტექსტებს იყენებდა ბასილი ანკვირიელი (რას ემყარებოდა მისი ცოდნა ციტატებისა). ჩვენი აზრით, ციტირებისას ის იყენებდა ბერძნულ ტექსტს, რადგან, იმ შემთხვევებში, როცა ციტაცია ზუსტია, მონაკვეთები ზუსტად მიჰყვება სახარების, პავლენის, ან ფსალმუნის, ან ძველი აღთქმის სხვა წიგნების ბერძნულ, დღეისთვის დამუშავებულ კრიტიკულ ტექსტებს.

მწელია იმის თქმაც, გაიარა თუ არა რაიმე დამუშავება სააანალიზო ძეგლის ბერძნულმა ორიგინალმა, რასაც არ გამოვრიცხავთ, რადგან ეს თხზულება ბასილი დიდის ნაწარმოებებს შორის განიხილებოდა.

ამჯერად ჩვენი კვლევის მიზანი იყო, გაგვეჩვენა, ტრაქტატში ბიბლიური ციტატების ქართულად გადმოტანის რაგვარობა.

ბასილი ანკვირიელის თხზულება უთარგმნია გიორგი მთაწმიდელს (ჩვენ ამ ვარაუდს გამოვთქვამდით,²³⁶ რაც რეალურად დადასტურდა კიდევ მას შემდეგ, რაც Aტკ-49-ში, გიორგი მთაწმიდელის ავტოგრაფში აღმოჩნდა იგი).

როგორც მასალის კვლევამ აჩვენა, გიორგი მთაწმიდელის ციტატების გადმოღების თავისებურებანი ეთანხმება მის მთარგმნელობით მეთოდს. ბიბლიური ციტატის თარგმნის შემთხვევაში გიორგი მისდევს ბასილი ანკვირიელის ტექსტს. საეჭვო არ არის ის ფაქტი, რომ გიორგი მთაწმიდელმა, რომელმაც შეასრულა ფსალმუნის, სახარების, სამოციქულოს თარგმანები, რომელთაც ვულგატის სტატუსი მიენიჭათ, კარგად იცის, ავტორის მიერ მოყვანილი ამა თუ იმ ციტატის სიზუსტე და უზუსტობა, მაგრამ იგი იცავს ავტორის უფლებებს და თარგმნის ისე, როგორც ეს არის ბერძნულ ორიგინალში და არა ისე, როგორც არის ეს მოცემული წმინდა წერილის ტექსტში.

ბასილის მიერ წმინდა წერილის დამოწმების მაგალითები სამ ჯგუფად დაიყო:

- 1) ბასილს მოჰყავს ტექსტის გარკვეული მონაკვეთი ზუსტად, რომელსაც ეწოდება პირდაპირი ციტაცია;

²³⁶ ლ. შათირიშვილი, ბასილი ანკვირიელის თხზულება და მისი ქართული თარგმანი, მრავალთავი, XIX, 200, 186-200.

გიორგი: „უკუეთუ სული *Á*ელმწიფებისა*Á* აღმოვიდეს შენ ზედა, ადგილსა ნუ სცემ შენ შორის“ (49, 5).²³⁸

ძვ. აღთქმა: „უკუეთუ სული *Á*ელმწიფებისა*Á* მოვიდეს შენ ზედა, ადგილ ნუ სცემ“ (ეკლესიასტე, X, 4).

3) ბასილის პირდაპირი ციტაციის გიორგისეული თარგმანი განსხვავდება ბიბლიის თარგმანების ყველა რედაქციისაგან. ასეთი შემთხვევები საკმაოდაა ჩვენს თხზულებაში.

ბასილი: ✱ 𐌆𐌔𐌕𐌖𐌗𐌘 𐌠𐌡𐌢𐌣𐌤𐌥𐌦𐌧𐌨𐌩𐌰𐌱𐌲𐌳𐌴𐌵𐌶𐌷𐌸𐌹𐌺𐌻𐌼𐌽𐌾𐌿 52 (PG. XXX 773 D).

ახ. აღთქმა: „ხოლო ამას გეტყ^Á: სულითა ვიდოდეთ და *Á*ორცთა გულისთქუმასა ნუ აღასრულებთ» (გალათელთა, V, 16).

4) გიორგი ამოკლებს ბასილი ანკვირიელის პირდაპირ ციტატებს. ასეთი შემთხვევები საკმაოდ მცირეა. ის უბრალოდ არ თარგმნის ბერძნული ტექსტის ნაწილს, მაგ.,

ბასილი: ✱... 𐌆𐌔𐌕𐌖𐌗𐌘 𐌠𐌡𐌢𐌣𐌤𐌥𐌦𐌧𐌨𐌩𐌰𐌱𐌲𐌳𐌴𐌵𐌶𐌷𐌸𐌹𐌺𐌻𐌼𐌽𐌾𐌿 52 (PG XXX 721 D)

გიორგი: „გამოვედ ქუეყანისაგან შენისა და ნათესავისაგან შენისა და სახლისაგან მამისა შენისა“ (25, 13).

ძვ. აღთქმა: „გამოვედ ქუეყანისაგან შენისა და ნათესავისაგან შენისა და სახლისაგან მამისა შენისა და მოვედ ქუეყნად, რომელიცა გიჩუენო შენ“ (შესაქმე XII, 1).

²³⁸ კ. კეკელიძე, თარგმანება*Á* ეკლესიასტისა*Á* მიტროფანე ზმ*Á*რნელ მიტროპოლიტისა*Á* (LXXXIII, ქართული ძეგლები), ტფილისი, ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, I, საეკლესიო მწერლობა № 1, 1920, 220.

გიორგი: „რამეთუ უქმობასა ისწავებნ და მიმოვლენ სახლითი სახლად და არა ხოლო
თუ უქმობასა, არამედ სიჩქურესაცა და სივერაგესა და ზრახვენ უჯეროსა და ცუდსა»
(19,11)

ახ. აღთქმა: „და მის თანა უქმობასა ისწავებნ და მიმოსლვასა სახლითი სახლად, არა
ხოლო უქმობასა, არამედ სიჩქურესა და გამოწულილვასა და იტყაღდ უჯეროსა»
(ტიმოთე I, 5, 13).

ასოციაციური პერიფრაზი:

ასოციაციური პერიფრაზის შემთხვევები ძალიან ბევრი არ არის, მაგრამ მაინც
გვხვდება მაგ.,

a) *basili*: ✨✍️✌️●●✚ ✍️ლ■ ○ლ≡■ ◆♦☒☞ ☞✚☞≡ ●*◆◆⊕◆ლ◆✚ ■□≡○◆
☞☞ &☞✚≡ ✍️ლ◆●□☞✚❖☞✚ ✍️☞☒✚□■ ◆□≡ □☞✚☞□□□✚❖☒◆
☞✚

✍️ლ■□○✚❖❖ლ◆□* 55 (PG 30, 780 B).

გიორგი: „ვინააღცა მოსეს შჯულსა შინა შვილიერებაა არა ხოლო თუ დაყენებულ იყო,
არამედ კურთხევადცა შერაცხილ» (55, 5).

ძვ. აღთქმა: „კურთხეულ იყვნენ ნაშობნი მუცლისა შენისანი და ნაყოფი ქუეყანისა
შენისა»(II სჯულისაა XXVIII, 4).

ბ) *ბასილი*:

✨⊕☞✚≡ ☞◆❖□ ☞ლ≡ ☞■□□◆❖□◆■ ❖❖ ○☞□◆◆□✚❖☞ ✍️☞●❖
□❖❖❖✚ ✍️ლ◆◆✚■* 61 (PG 30 796 D).

გიორგი: „ვინააღთგან ორისა კაცისა წამებაა ჭემმარიტ არს მრავალთათა» (61, 27).

ახ. აღთქმა: „ხოლო უკუეთუ არა ისმინოს, მოიყვანე თანა ერთი ანუ ორი სხუაა,
რათა პირითა ორისა და სამისა და მოწამისათა დაემტკიცოს ყოველი სიტყუაა».
(მათე 18, 16).

ცალკეული შემთხვევები:

შესაძლებელია, რომ ს ხ ვ ა და ს ხ ვ ა ს ა ხ ი ს ციტატა (პირდაპირი,
დაახლოებითი და ასოციაციური) ერთად იყოს წარმოდგენილი. მაგალითად:

მონაკვეთიდან რამდენჯერმე იმოწმებს სხვადასხვა ფრაგმენტებს და უნდა ითქვას, რომ ყველა ის თავისებურება, რაც ახასიათებდა ციტაციის დამოწმებას ავტორის მიერ და მათ გადმოტანას მთარგმნელის მიერ, დასტურდება მოცემულ შემთხვევებშიც²³⁹.

ამრიგად, როგორც ვხედავთ, ბასილი ანკვირიელის თხზულების გიორგი მთაწმიდელისეულ თარგმანში ბიბლიური ციტაციის გადმოღების საკმაოდ საინტერესო სურათი იქმნება. უპირველესად, რაც შესამჩნევია და აშკარაა თხზულების თარგმანის მიხედვით, მთარგმნელი უმეტესად მიჰყვება ავტორს, ისე, რომ არ იყენებს ბიბლიის კანონიკურ ტექსტს.

²³⁹ იხ. ქალწულ. 23,25; 43,6; 55, 2; 56,2; 56, 7-16.

VI თავი

თხზულების ქართული თარგმანის ენობრივი ანალიზი

გიორგი მთაწმიდელის ორიგინალური თხზულების ენა სადაა, სხარტი და მოქნილი. ავტორი ჰყვება მომხდარ ამბავს ისე, რომ თხრობის სისადავე იოტის ოდენა გავლენას ვერ ახდენს აღწერილი ამბების გამომსახველობაზე, სრულებითაც არ ამცრობს კითხვით მიღებულ შთაბეჭდილებას, მაგრამ სხვაგვარია ვითარება, როდესაც ვეცნობით მის თარგმანებს. ისინი გართულებულია ვრცელი პერიოდებით, დიდი მოცულობის რთული წინადადებებით, რაც ზოგადად ქართულისათვის ნაკლებად არის დამახასიათებელი, მაგრამ, ამ შემთხვევაში, მთარგმნელი თავს ვერ არიდებს ორიგინალის ენის თვისებებს, თუმცა ეს მაინც არ ნიშნავს მონურ მიმბაძველობას და არ იწვევს აზრის გაბუნდოვნებას.

ჩვენი მიზანია, გავარკვიოთ, რა თვისებებით ხასიათდება გიორგი მთაწმიდელის თარგმანის ენა, რამდენად ექცევა იგი სათარგმნი ენის გავლენის ქვეშ, ემსგავსება თუ არა ჩვენი საკვლევი თხზულება ენობრივი სიახლეებით მთარგმნელის ორიგინალურ თხზულებას, რა გამომსახველობით ხერხებს იყენებს გიორგი მთაწმიდელი მკითხველზე ემოციის გასაძლიერებლად და შთაბეჭდილების მოსახდენად, როგორია ტექსტის ლექსიკა.

ფონეტიკა

ძველი ქართული ენის ძეგლების მსგავსად წინაენისმიერი სისინა ს A-ში ასიმिलირებულია შ-ინად ჭ-არისა და ჯ-ანის მეზობლობაში.

აღშქურვენ (17, 1)

დაშქირდა (23, 12)

BC ნუსხებში ამოსავალი ფორმებია: აღსქურვენ(17, 1), დასქირდა(23, 12).

შჯულიერად (25, 12)

განშჯად (25, 17)

უშჯულოებისა (29, 1)

მშჯავრსა... არა შჯის (11, 13).

A ხელნაწერშიც არის ზოგიერთი ფორმა, რომლებიც არ არის ასიმილირებული. ძირითადად ეს ეხება სიტყვას შემსჭუალულ (იხ. 25, 5; 26, 2; 57, 4).

იშვიათად გვხვდება დისიმილაციური ფორმები, მაგრამ ეს ისინი თითზეა ჩამოსათვლელი. C-ში გვხვდება წაკითხვა „სალბულ“ (18, 2), A-ში კი იმავე ადგილას ჩვეულებრივი ფორმაა „სალბუნ“²⁴⁰.

ბ გ ე რ ა თ ა დ ა კ ა რ გ ვ ა

იკარგვის მ: მზითევის ნაცვლად გვაქვს ზითევი

*ზმნისწინების გამარტივება*²⁴¹:

მაგ. –*აღ ზმნისწინში თანხმოვანი დაკარგულია და მხოლოდ ხმოვანი ა არის დარჩენილი, მაგრამ ეს იმ ზმნებსა და მასდარის ფორმებში ხდება, რომელსაც ფუძე Ⴀ-ზე ეწყება და ორი თანხმოვანი ერთნაირი საწარმოთქმო ადგილის გამო ვერ ჩერდება ერთად. მაგ.,*

აჰჰადის || აღჰჰადის (C) (30, 3)

აႠოცნეს – (13, 9)

აႠოცად – (13, 10)

სხვა შემთხვევებში *აღ-* ზმნისწინი შენარჩუნებულია, მაგ., აღსძრვიდეს, აღსძრავს (13, 16).

წარ- ზმნისწინის გამარტივების მხოლოდ ერთი შემთხვევა გვაქვს: წაეკიდა – (42, 6). სხვა შემთხვევაში ეს ზმნისწინი ჩვეულებრივად, XI-XII საუკუნეების სალიტერატურო ნორმის მიხედვით იწარმოება.

ბ გ ე რ ა თ ა განვითარება:

სიტყვაში ჩნდება ასო –ვ. მაგ.,

განაბრწყინ-ვ-ოს –2, 6;

შეიმკობ-ვ-იან – 17, 1;

მოძრა-ვ-ობასა _ 27, 14;

²⁴⁰ არ. მარტიროსოვი, საერო მწერლობის ძეგლების ფონეტიკური თავისებურებანი, იკე, IV, 1954,99. ს.ქლენტი, ქართველურ ენათა ფონეტიკის საკითხები, „განათლება“,თბილისი, 1965, 250. მ. ძიძიშვილი, ფონეტიკური პროცესები ძველ ქართულში, თბილისი, საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, 1960, 77.

²⁴¹ გიორგი მთაწმიდელი, ცხორება Ⴀ იოვანესი და ეფთႠმესი, გამოსაცემად მოამზადა ივ. ჯავახიშვილმა, გიორგი მთაწმიდელის ენა, იოვანესა და ეფთვიმეს მიხედვით _ აკაკი შანიძემ, საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1946, 69-70; ივანე იმნაიშვილი. იოვანეს გამოცხადებისა და მისი თარგმანების ძველი ქართული ვერსია. ძვ. ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, 1961, 139-140.

რა-ვ-ოდენიცა – 52, 13 || რა-ვ-დენ – 53, 4;

უ-ვ-აღრესსა (A) || უაღრესსა (BC) 56, 6;

განცრუ-ვ-ნეს – 48, 9 ;

დააცხრ-ვ-ნეს – 48, 1.

სიტყვაში ჩნდება ასო -ნ:

აღაგზ-ნ-ებს – 22, 13;

აღეგზ-ნ-ების – 6, 6;

აღეგზ-ნ-ნეს – 45, 7.

ტექსტში მოიპოვება პარალელური ფორმებიც –ნ-ს გარეშე, ესენია:

აღაგზებს – 4, 3;

აღაგზებენ – 6, 7 და სხვ.

ასო მ-ს გაჩენა: მლიქ-მ-ნელისა – 45, 5

ო-სა და უ-ს მონაცვლეობა ძირითად ტექსტში:

შეცვალებოლსა – 50, 16;

საუჯარნი – 31, 12 || საოჯრება^ა 52, 5;

არი || ურთა 66, 12;

რაუდენითაცა – 52, 12 || რავოდენ – 35, 1;

ამ უკანასკნელ ფორმაში ზოგჯერ ო დავიწროვებულია და ვ გვხვდება. ეს ფორმაა რავდენიცა; ზოგჯერ ო-ც შენარჩუნებულია, მის წინ კი ვ ჩნდება. ასეთ მოვლენას ძირითადი ტექსტის მიხედვითაც აქვს ადგილი და ნუსხების მიხედვითაც. რაოდენითაცა^ა B || რავდენითაცა C

ო-სა და უ-ს მონაცვლეობის შემთხვევას ნუსხებს შორის ასევე წავაწყდით ფორმაში „უდეს“, რომელსაც B-ში შეესაბამება „ოდეს“ 28, 4.

ჰ-აე შემორჩენილია:

ჰასაკი (19, 5; 22, 2); ჰამოთა (5, 9).

ვ იკარგვის –ავო, -ოვა, -ოვო, -ოვე, -ივო, -ივი და სხვა კომპლექსებში, მაგ.,

ჯეროანსამცა (22, 14);

ნაყროანნი (25, 1);

მწუანვილოანთა (14, 1);

სანოაგე (9, 6);

საგლოელი (11, 5; 53, 3);

ისწავოს (31, 12) || ისწავოს (იქვე);

ქურობა (23, 11);

ღამეყოელ (66, 6);

ოქროსოქსოილი (A) (26, 4);

განმსყიდელი (1, 1) || განმსყიდველთა (1, 2);

სამუღელთა (31, 16);

მხილელნი (31, 2) || მხილველთა (34, 1).

ვითარებითი ბრუნვის ფორმების გამარტივება:

მიპირუტყულამდე (3, 6)

ფრჩხილთამდე (14, 10) || ფრჩხილადმდე (56, 2).

ვითარებითი ზმნიზედის ფორმაში დაკარგულია –დ: ძნია (57, 1).

მ ო რ ფ ო ლ ო გ ი ა

სახელთა ბრუნება

სახელთა ბრუნების მხრივ ჩვენი საკვლევი თხზულება ძირითადად იცავს კლასიკური ქართულის ნორმებს, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ე აქ მტკიცე ნორმადაა ქცეული ე-ზე ფუძეგათავებული საზოგადო სახელებისა სახელობითსა და ადამიანთა ამავე დაბოლოების მქონე სახელების ნათესაობითში.

ბერძნული წარმოშობის ადამიანთა სახელები, ძველი ქართულის სხვა ძეგლების მსგავსად, ბრუნებისას აქაც ინარჩუნებენ ფუძისეულ ი-ს. ტრაქტატის სათაურში მითითებულია:

„*ბასილი* ეპისკოპოსისა კესარიელ -კაბადუკიელისა“ (1, 1) (A)

ბასილი ეპისკოპოზისა (C D).

საკუთარი სახელები ტექსტში საკმაო რაოდენობით გვხვდება. ისინი იბრუნებიან ძირითადად კლასიკური ნორმების მიხედვით.

თანხმოვანფუძიანი საკუთარი სახელები:

ადამ-ი (54, 11; 26, 4);

დავით (33, 5);

მარკიონ (33, 6);

იოსებ (41, 5);

ზირაქი (64, 2);

ხმოვანფუძიანი საკუთარი სახელები, მაგ.,

ლიტოიე (1, 2),

ევა (54, 14),

მოსე (55, 9-10-11; 57, 5; 68, 1),

პავლე (67, 1),

ესაია (57, 5-6).

ეს საკუთარი სახელები სახელობითა და მოთხრობით ბრუნვებში არ დაირთავენ ბრუნვის ნიშნებს. სახელობითა და ნათესაობით ბრუნვებში ე-ზე დაბოლოებული ფუძეები ე-ს გვიჩვენებენ და არა ႀ. გვაქვს საკუთარ სახელზე ემფატიკური ა-ს დართვის შემთხვევაც:

ბრძნისა *პავლესა* (67, 1).

თანხმოვანზე დამთავრებული საზოგადო სახელების ფუძეები ბრუნებისას განსაკუთრებულ თავისებურებას არ იჩენენ. მისდევენ ძველი ქართულისათვის მიღებულ კლასიკურ ნორმებს.

სოფლისა (3, 5 ; 56, 11)

ლამპრითა (21, 6)

ბრძნისა (8, 3)

ისრითა (68, 3)

მეძვისასა (41, 8)

მოძღურად (65, 3)

გარეგნით (13, 5)

საგზლად (66, 9)

ყოვლით (53, 8)

პატიოსნად (20, 3, 14)

-ელ მარცვალზე დამთავრებული სიტყვები იკუმშებიან მაშინ, თუ -ელ ფუძისეულია, ზოგჯერ მაშინაც თუ მაწარმოებელია. მაგ.,

კუმშვადი:

უკუმშველი:

მუცლისა (68, 2),

საგრძნობელისა (4, 7)

სამოსლისა (30, 10)

სასუფეველისათ^ას(57,4).

არ კუმშება მარცვალი –არ, თუ იგი მიმღეობას აწარმოებს. მაგ., თანამჭუვარისა (5, 10), მტყუვარისა (37, 9). იკუმშება „საწმრისა“ (20, 10), სიტყვები, რომელშიც შედის „მოდღუარ“ ფუძე, მაგ., „წინამდღურისა“ (17, 11), „ეზოწმოდღურისა და მოდღურისა“ (37, 14).

მრავლობითი რიცხვი

ძეგლისათვის ტიპიურია მრავლობითი რიცხვის წარმოება *ნ/თ* სუფიქსებით. მაგ., „ერთისა ადამის მიერ მეუღლითურთ ბევრეულთა ტომთა მიერ ყოველი სოფელი განავსო, ვითარცა ინება, და ყოველთა პირუტყუთა და ოთხფერწათა და ქუეწარმავალთა და მფრინველთა და თევზთა და ყოველთა მცურვალთა მიერ ზღუანი და აწმელნი განაშუენა და ალავსო ყოველი ქუეყანაწ და მძლავრებასა ვერძთასა დაუმორჩილნა ნეზუნდი და გულისთქუმითა ადალთაწთა მოამშადებს ხუადთა“ (3, 9-11).

თხზულებაში ერთადერთხელ გვხვდება მრავლობითის მაწარმოებელი -ებ ფორმანტი. ეს შემთხვევაც არის ციტატა ბიბლიიდან. ჩვენ საკვლევ ძეგლში -ებ დაერთვის ხმოვანზე დაბოლოებულ ფუძეს, რა ჯგუფის სახელს სახელობით ბრუნვაში, ესაა : ყან-ებ-ი (54, 2).

ჩვენი აზრით, -ებიანი მრავლობითის პრაქტიკულად გამოყენებლობასა და ნართანიანი მრავლობითის ერთპიროვნულ გამოყენებას უნდა განაპირობებდეს ძეგლის ხასიათი, რის გამოც მთარგმნელი ცდილობს, ამგვარად გადმოსცეს დედნის ე. წ. ამადლებული რიტორიკული სტილი.

ზ მ ნ ა

ზმნების თავისებურებანი, რაც შენიშნულია „იოვანესა და ეფთამეს ცხოვრებაში“, ძირითადად დასტურდება კიდევ გიორგი მთაწმიდელისეულ თარგმანში „ქალწულებისათას“. ერთი მხრივ, მტკიცეაა დაცული კლასიკური ქართულის ნორმები, მეორე მხრივ, ამკარად შეიმჩნევა სიახლისაკენ მიდრეკილება.

პრეფიქსები მ- და გუ- ტექსტში

აღსანიშნავია ტექსტში ობიექტის მრავლობითობის მაწარმოებლების, პრეფიქსების მ- და გუ- ხმარება. მათ სპეციალურ ლიტერატურაში სხვადასხვა ახსნა აქვთ

მოძებნილი.²⁴² ეს მორფემები განარჩევდნენ ინკლუზივ-ექსკლუზივს ძვ. ქართულ ენაში, მაგრამ ჩვენი საანალიზო ტექსტის მიხედვით, ისინი სინონიმური მორფემებია. განსაკუთრებით ხშირია გუ-პრეფიქსის გამოყენება.

გუ-მძლავრობდეს ჩუენ (8, 10) ;

აღუყავს (50, 1);

გუემატოს, დაგუაკლდეს (12, 2);

თმანი თავისა ჩუენისანი აღუემართნიან, გუამი ჩუენი შეგაძრწუნდისა (14,10);

გუეტართნიან (47, 4);

გუეყოფვის (47, 5);

გუაქუნდეს (47, 6);

გუასწავებს (50, 17);

მოგუატყუებს (50, 19);

მიგაყვანეს; გუეტყას (50, 22);

გაჩვენა (66, 11);

მ- მაწარმოებელი სულ ორჯერ შეგვხვდა.

1) ჩუენ არა წარმადგინნეს ღმრთისა (12, 11). ეს ფრაზა არის მოხმობილი პავლენიდან, (I კორინთელთა, თ. 8, 8). ტექსტის გამოცემაში ობიექტის მრავლობითობის პირველი პირის ნიშნად გვხვდება გუ²⁴³.

2) შემკრებს ჩუენ (53,9).

ხოლმეობითები

ხოლმეობითების მწკრივთა წარმოებაში შეინიშნება ძველი და ახალი ფორმები. უწყვეტლის ხოლმეობითი, როგორც ცნობილია, იშვიათად ხმარებული მწკრივია.²⁴⁴ ამ მწკრივის ნიმუშები დადასტურდა ჩვენ ძეგლშიც. მაგ.

²⁴² ვ. თოფურია, სვანური ენა, I, ტფილისი, საქ. სახ. პედ. ინსტიტუტის გამოცემა, 1931, 27; ა.შანიძე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1976, 65-66.

²⁴³ იხ. პავლენი, პავლეს ეპისტოლეთა ქართული ვერსიები, გამოსაცემად მოამზადეს ქეთევან პოწენიძემ და კორნელი დანელიამ, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1974, 119.

„... და ესრეთ ბოროტთა მათ თაშთა შუვა შეიგდიან უბადრუკი იგი, რამეთუ წინააღწარ ცხადნი იგი წინა-უძლოდნი და მიზეზ-იღვიდნი მას საშჯელად და უჩინოთა მათ მიერ და, რომელი იგი განუყოფელ-იყვნინ მისგან, უკუანა იქენებინ და ვითარცა პირუტყ, იღვენებინ“... (32, 3).

| ხოლმეობითიც საკმაოდ ხშირად იხმარება. ხოლმეობითები, ტექსტის თხრობის ხასიათიდან გამომდინარე, საკმაოდ ხშირად ენაცვლებიან ერთმანეთს ერთი და იმავე წინადადების ფარგლებში, რაც მათი ფუნქციური იგივეობით არის გამოწვეული.²⁴⁵

„მსგავსად ცეცხლისა დამწუართა დაწვდს გული მისი და განასივდს მწართა მით ვნებითა ტრფიალებისაათა შინაგან მისა დაფარულად აღძრულთა ვიდრე-ღა დუღნ და ექუღ და განიჭრებინ და დაუცადებულად აურვებინ და უთქუამნ ცოდვისა წუთხითა აღვსებად მყისსა შინა და ანუთუ ადრევე აღვსებულ არნ წუთხითა და წალითა არაწმიდებისაათა სიღრმეთა შინა გული იგი სავსე არნ სიმყრალითა“ (14 7).

| კავშირებითი

-ოდინი ზმნების | კავშირებითის სუბიექტური მესამე პირის დაბოლოება –ოდინ სამეცნიერო ლიტერატურაში მიჩნეულია გარდამავალ საფეხურად ზმნათა უღლილებაში.²⁴⁶ ეს სიახლე დასტურდება ექვთიმე ათონელის თარგმანში²⁴⁷. ამ ხაზს აგრძელებს გიორგი მთაწმიდელის ორიგინალური თხზულება და მისივე თარგმანები, მათ შორის ჩვენი საკვლევი ძეგლიც.

„ესრეთ აღელვებოდინ... განიპებოდინ“ (17, 7).

²⁴⁴ აკ. შანიძე, სამი მწკრივის წარმოების თავისებურებანი ძვ. ქართულში. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. VI, 1 10, 1945, 245; მისივე, გიორგი მთაწმიდლის ენა...73-74.

²⁴⁵ არნ. ჩიქობავა, ერგატული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში, თბილისი, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ.-ბა, 1948, 43.

²⁴⁶ აკაკი შანიძე, ვნებითი გვარის ზმნათა უღლების ერთი თავისებურება საშუალ ქართულში: ენის ინსტიტუტის IV სამეცნიერო სესიის თეზისები, 11-12. მისივე, გიორგი მთაწმიდლის ენა... 77-78.

²⁴⁷ ი. იმნაიშვილი, იოვანეს გამოცხადებისა... თბილისი, 1961, 134.

„აღორძნდებოდინ (33, 9),
 უძღუებოდინ (47, 9),
 ტიროდინ (56, 11),
 ეკრძალებოდინ (59, 22),
 იყოფებოდინ (60, 2),
 უწყოდინ (66, 7).

მსგავსი მაგალითები თხზულებაში არცთუ ცოტაა.

| თურმეობითი

გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი სხვაობს მისი ორიგინალური თხზულებისაგან იმითაც, რომ | თურმეობითი ჩვეულებრივ წარმოდგენილია *-იეს* დაბოლოებით, ან ობიექტის მრავლობითობის დაბოლოებით. ახალი *-ია* დაბოლოებით შეგვხვდა ერთი ზმნა „გულს-უდგენ-ია“ (14, 9).

ვნებითი გვარი

ვნებითი გვარის ზმნების შესწავლა გვიჩვენებს პარალელიზმს ზოგიერთ ფორმათა წარმოებაში. სუფიქსიანი ვნებითის საწარმოებლად გამოიყენება *ნ-არი*. თხზულებაში გვხვდება დონიანი ვნებითებიც და ერთი და იმავე ვნებითის ფორმების წარმოება *ნართაც* და *დონითაც*. მაგ.,

-ნარიანი ვნებითი:

აღსუბუქ-ნების (61, 25);

დაგლახაკ-ნებოდის (18, 5)

-დონიანი ვნებითი:

განცოცხლ-დ-ა (53, 3);

დამდაბლ-დ-ებოდის (26, 5);

განკარ-დ-ებიან (1, 1);

დაბნელ-დ-ეს (27, 11);

დაშჳირ-დ-ეს (2, 9);

განშუენ-დ-ების (2, 10);

განკვ-დ-ებიან (48, 11).

ერთი და იმავე ვნებითის ფორმების წარმოება *ნართაც* და *დონითაც*:

აღღულ-ნ-ებოდის (49, 2) || აღღულ-დ-ებიან (6, 7)

-დონითაა ნაწარმოები ერთი ფორმა, რომელიც ტრადიციულად ინიანი ვნებითია: განხრწნდებოდის (39, 12).

ერთპირიანი ვნებითები

ძველი ქართულის სხვა ძეგლების მსგავსად გვხვდება ერთპირიანი ვნებითის ე პრეფიქსით წარმოების ფაქტებიც.²⁴⁸

აღ-ე-ტყინებოდის (49, 3) || აღ-ე-ტყინების (63, 5);

აღ-ე-სრულების (61, 21);

ე-გზების (63, 4);

განვ-ე-წყვნეთ (68, 9).

ძეგლში გვხვდება –ოვ სუფიქსიანი დრონაკლი ზმნა „პეროს“ (61, 22), სადაც, როგორც ვხედავთ ვ შენარჩუნებული არ არის.

გიორგი მთაწმიდელის თარგმანისათვის დამახასიათებელია, რომ ძველის გვერდით იყოს ახალი ფორმებიც. თხზულებაში არის ფორმა „აქუნდა“ და არის ფორმა „ჰქონდა“.

„სახენი იგი მისნი (სიმისანი) არა ჰქონან გამოსახულად სულსა ზედა...

²⁴⁸ ლ. ნოზაძე, ინ-ენიანი ვნებითის ერთიერთობის საკითხებისათვის ქართულში: იკე, IX-X, 1958, 134.

...სულსა შინა ჰქონან საუცარნი იგი გულისსიტყუანი" (31, 12).

„...უკუეთუ სხუებრ რაჲმე ვისმე ჰქონდის...“ (32, 4).

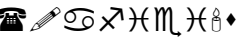
„...სიძესა მისსა... სავანე არა აქუნდეს...“ (48, 1).

„...გუაქუნდეს მისა მიმართ“ (68, 7).

ზმნისწინიანი აწმყოს წარმოება და ზმნისწინის მაპერფექტებელი უნარი

ზმნისწინის მაპერფექტებელი ფუნქცია ჩვენ საკვლევ თხზულებაში ყურადღების მიქცევას ითხოვს იმ თვალსაზრისით, რომ გიორგი მთაწმიდელის ორიგინალურ თხზულებაში საკმაოდ მრავლადაა წარმოდგენილი ის ფორმები, რომლებიც თვალნათლივ მიანიშნებენ ზმნისწინის მაპერფექტებელ უნარზე. ასეთ სურათს არ აჩვენებს გრიგოლ ნოსელის „ქება-ქებათა-სა“ გიორგი მთაწმიდელისეული თარგმანი, რომელშიც ზმნისწინიანი აწმყოს ფორმები არ შეიცავს მომავლის გაგებას და არც ზმნისწინი ამჟღავნებს ასპექტის გამოხატვის ახალ სისტემაზე გადასვლის ნიშანწყალს, რადგან ყველა საექვო შემთხვევაში ზემოთ ხსენებული ტექსტის ორიგინალში დადასტურდა აწმყო.²⁴⁹

ამ მხრივ დიდად განსხვავებულ სურათს არც ჩვენი საანალიზო ტექსტი ქმნის, არც ამ თარგმანში დასტურდება ზმნისწინის ახალი თვისება. იგი აწმყო დროისა და უსრული ასპექტის გაგებას შეიცავს ამ თარგმანშიც. მაგ,

„და ანუ თუ წინამდებარისა მისგანისა მიმართ ხედავს და ჰმართებს
 გონებასა თასსა, ანუ თუ სხუაჲ და უც წინაშე მისსა, და სხაით
 კერძო წარჰმართებს (3. 1-2).

ბერძნულში ეს ფორმები წარსული დროის მიმღობებითაა გადმოცემული და ორივე გულისხმობს სრულ ასპექტს, ქართულში კი ერთი ზმნისწინიანი ფორმაა, მეორე – უზმნისწინო.

„დაღაცათუ რომელთამე მიმართ თუალნი ორცთანი განახუნეს
 საჭიროასა მისთას ამის ცხორებისა ნათლისა, გარნა
 სულისანიმცა დაწუხვილ არიან და ჰემმარიტისა მის ნათლისა

²⁴⁹ გ. კვიციანი, გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი გრ. ნოსელის თხზულებისა „თარგმანებაჲ ქებათ-ქებათა-სა“ (ტექსტი, გამოკვლევა თარგმანი), სადისერტაციო ნაშრომი, 1967, 102.

და მისისა მის შუენიერებისა განცდად, და დაწუხვილნიცა მოსწრაფედმცა აღუხუმიან
 ☎☎■□✦❖☒ℳ✦Ⓣ... (5. 2).

ბერძნულ ტექსტში ზმნები არის მომავალში
 ✎ℳ□✦○◆❖•ℳ✦☎ ☎■□✦❖☒ℳ✦☎ მაგრამ ქართულში ერთი გადმოდის აწმყო
 დროის მეშვეობით და აღწერილობითი ფორმით, მეორე კი – ზმნისწინიანი ფორმით.
 ძნელი სათქმელია, რამდენად აქვს ამ ზმნისწინს მოცემულ შემთხვევაში
 მაპერფექტებელი უნარი, ის უფრო მიმართულების აღმნიშვნელად უნდა ჩაითვალოს.

„არა ხოლო თუ კეთილთა მოგებასა დააჭირვებს ☎✎☎□□◆❖ℳ□□◆❖•☎Ⓣ მას
 უძლურებითა თაწითა, არამედ მოგებულთა მათცა შუენიერებასა მიჰპარავს ამაოათა
 მით დააწნილობითა“ (10. 3).

„მიზეზითა დამონებისა და აღკრძალვისაათა ჰგონებს, თუ აჭირვებს
 ☎☎◆□□□✦☎❖✎ℳ✦■Ⓣ მას“ (11, 3).

ორივე ფორმა – ზმნისწინიანი და უზმნისწინო – უსრულ ასპექტს გულისხმობს.

ტმესი

გიორგი მთაწმიდელის თხზულებაში „იოვანესა და ეფთაძემს ცხოვრებაში“ ტმესის
 ერთადერთი შემთხვევა დასტურდება.²⁵⁰ ტმესი სამეცნიერო ლიტერატურაში
 მიჩნეულია ენის უძველესი ვითარების ამსახველ მოვლენად. იგი მაჩვენებელია
 ზმნისწინის იმ დამოუკიდებლობისა, რომელიც მას ჰქონდა მორფემად ქცევამდე.²⁵¹
 ჩვენს ძეგლში კი მისი ხმარების არე მეტნაკლებად გაფართოებულია. თარგმანში ტმესის
 გამოყენების დაახლოებით 12 შემთხვევაა.

ზმნისწინსა და ზმნას შორის ჩართულია კავშირი, მაგ.,

მი-რაა-ვიდა – 31, 3

მი-რაა-ვიდის – 15, 13

გან-რაა-ვიდა – 33, 3

მი-რაა-ვიდეთ – 50, 22

მი-რაა-იწია – 53, 3

შთა-რაა-ვარდენ – 14, 11

²⁵⁰ აკაკი შანიძე, გიორგი მთაწმიდლის ენა... 1946, 7.

²⁵¹ აკაკი შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, თხზულებანი 12 ტომად, ტ. III, თბილისის
 უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1980, 259.

გან-რა^ა-მწყსნენ – 23, 14

გან-რა^ა-ვიძარცუნეთ – 30, 13

მო-რა^ა-კუდებოდა – 59, 18

ზოგჯერ ჩართულია ნაწილაკი და ნაცვალსახელი ერთად, მაგ.,

გან-თუ-ასნილ-ხარ – 43, 6

გამო-მე-ვი-იკრისა – 45, 8

მო-და-ვით-ირგოს – 11, 5

გან-სამე-მცა-ემორა – 61, 15

როგორც ვხედავთ, ტმესიან ფორმებში ყველაზე ხშირად დასტურდება დამოკიდებული წინადადების კავშირი „რა^ა“, რომლებშიც ლაკონურადაა წარმოდგენილი გარემოებითი წინადადების შინაარსი.

უნდა აღინიშნოს, რომ ბერძნულ ორიგინალში, იქ, სადაც ქართულში „რა^ა“ კავშირია, უმეტესად დადასტურდა მიმღეობები, თუმცა გვხვდება ინფინიტივით გადმოცემული ერთი ფორმაც, მაგ., გან-რა^ა-მწყსნენ –   23, 14)

ტმესის გამოყენების შემთხვევები განპირობებული უნდა იყოს სათარგმნი ენობრივი მოვლენის შინაარსის გადმოსაცემად ენაში არსებულ გამომსახველობით საშუალებებთან შეგუებით.

სიტყვათწარმოებასთან დაკავშირებული საკითხები

ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათ^ას“ ხშირად ახალი სიტყვის საწარმოებლად გამოიყენება მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვის ფორმანტები, ასევე თანდებულები (ნათესაობითი, მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვებისა) სიტყვის მნიშვნელობის მცვლელი აფიქსების ფუნქციით.²⁵²

ახალი ლექსიკური ერთეულის საწარმოებლად აღებულია მოქმედებითი ბრუნვის ფორმა:

„ერგო ღონისძიებ-ით-ი Ἀორცთა უხრწნელება^ა“ (13, 12)

„ არაბუნებ-ით-ი“ (61, 27)

²⁵² აკაკი შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები... 1980, 117.

„ბუნებ-ით-ი და იძულებ-ით-ი“ (68, 4)

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს თხზულებაში „ბუნებით“ ფორმის სიხშირე, რომელზეც სახელობითი ბრუნვის ნიშნის დართვით ნაწარმოებია ზედსართავი სახელი „ბუნებითი“. ეს ფორმა ჭარბად გვხვდება ტექსტში. მას ტერმინის დატვირთვა აქვს საკვლევ ძეგლში.

„ბუნებ-ით-ი სიყუარული“ (8, 7);

„ბუნებ-ით-ი ეტლი“ (8, 9);

„ბუნებ-ით-თა აგებულებათა“ (16, 13);

„ბუნებ-ით-ისა ტრფიალებისაგან“ (45, 5);

„ბუნებ-ით-ი მადლი“ (46, 5);

„ბუნებ-ით-ი შუენიერება“ (58, 4);

„ბუნებ-ით-ნი ბეჭედ-ნი“ (58, 8);

„ბუნებ-ით-ი უხრწნელება“ (54, 9);

„ბუნებ-ით-ი მყუდროება“ (47, 2);

„ბუნებ-ით-ი საზრდელი“ (48, 6);

„ბუნებ-ით-ი განბჭობა“ (64, 16).

ვითარებითი ბრუნვის ფორმა:

„ზოგ-ად-ი“ (65, 8);

„შობ-ად-ი“ (23, 24);

„ფრი-ად-ი“ (36, 8);

„დაშრეტ-ად-ი“ (60, 4);

„განხრწნ-ად-ი“ (39, 11);

„ქორწინებ-ად-ი“ (21, 10);

„განყოფ-ად-ი“ (53, 9);

„თავ-ად-ი“ (54, 10).

უნდა აღინიშნოს, რომ საკმაოდ ხშირად გამოიყენება „ჭამად“ ტიპის წარმოება თხზულების იმ მონაკვეთებში, სადაც საუბარია ქალწულის კვებაზე. მასდარის ვითარებითი ბრუნვა გამოიყენება ვნებითი გვარის მიმღეობის მნიშვნელობით.²⁵³

²⁵³ ივ. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნება და სახელთა ფუნქციები, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1957, 755.

ამგვარი ტიპის წარმოება ჩვეულებრივი იყო ძველ ქართულში. მან განსაკუთრებით ფართო ასპარეზი მოიპოვა ფილოსოფიური ძეგლების ენაში და ტერმინთა შექმნის საშუალებაა დღესაც.²⁵⁴ იხ. „ჭამადთა“ (7, 7; 8, 1; 8, 2; 8, 4; 8, 10).

თანდებულიანი ფორმები

-*ებრ* თანდებულიანი ფორმა არცთუ ბევრია თხზულებაში, მაგ.,

„*მამაკაც-ებრ-ი*» (65, 2).

-*ებრ* ზოგჯერ გავრცობილია –ივ ელემენტით, რომელიც წარმოშობით ბრუნვის ნიშანია.²⁵⁵ მაგ.,

„*ქალწულ-ებრ-ივ-ი*» (43, 10; 49, 6).

ზოგიერთ ფორმაში –*ობრ* აფიქსი იჩენს თავს. იგი –*ებრ* თანდებულის ბადალია და ასევეა გავრცობილი –ივ ელემენტით. მაგ.,

„*დედ-ობრ-ივ-ი*» (51, 5; 54, 5; 63, 4).

„*კაც-ობრ-ივ-ი*» (39, 11; 47, 12).

საკუთრივ –*ივ* ელემენტიც გვხვდება ფორმები. მაგ.,

„*ღმრთ-ივ-შუენიერი*» (52, 14)

„*ღმრთ-ივ-ბრწყინვალე*» (49, 11; 66, 13)

„*მარტ-ივ-ი*» (58, 2).

*ნაწარმოებ სახელთაგან საკმაოდ დიდია აბსტრაქტულ სახელთა ხვედრითი წონა. ეს სახელები ნაწარმოებია აფიქსების: სი-ე, სი-ო, -ება, -ობა-ს მეშვეობით.*²⁵⁶

სი-ე:

სი-ჭაბუკ-ე (8, 11);

სი-გრილ-ე (9, 10);

სი-Ãმელ-ე (9, 10);

²⁵⁴ ნ. ნათაძე, შესაძლებლობის მიმდევრებათა წარმოებისათვის თანამედროვე ქართულში, იკე, XIV, 1962, 127. აკაკი შანიძე, ქართული გრამატიკის... 1980, 145.

²⁵⁵ აკაკი შანიძე, დასახ. ნაშრომი... 1980, 146.

²⁵⁶ იქვე, 130-133. ალ. ლლონტი, ქართული ლექსიკოლოგია, თბილისი, „ცოდნა“, 1964, 8; არ. მარტიროსოვი, აბსტრაქტულ სახელთა წარმოება და საწარმოებელ აფიქსთა შედგენილობა ძველ ქართულში, იკე, IX-X, 121-127.

სი-ზრქ-ე (10, 4);

სი-მრგულ-ე (15, 5);

სი-ვერაგ-ე (15, 8);

სი-ჩქურ-ე (19, 12);

სი-წმიდ-ე (5, 13);

სი-ღრმ-ე (6, 7);

სი-უზმ-ე (8, 4);

სი-მრთელ-ე (8, 8);

სი-მწურვალ-ე (8, 11);

სი-პოხ-ე (8, 10).

საკმაოდ ხშირად ტექსტში გვხვდება ატრიბუტივები, რომლებიც, სხვა ძველი ქართული ენის ძეგლების მსგავსად, განყენებულ მნიშვნელობას ატარებენ. ესენია სიტყვები სიკეთე და კეთილი. სიკეთე გვხვდება მშვენიერების, სილამაზის სინონიმად. ერთმანეთის გვერდით იხმარება „ბოროტი (68, 3; 15, 7), რაც უდრის მნიშვნელობით „ბოროტებას» და „სიბოროტე» (66, 9).

სი-ო:

სი-ჩჩ-ო (60, 13);

სი-წრფ-ო-ება (52, 1).

ეს უკანასკნელი სიტყვა ორმაგი წარმოების ნიმუშია.

- ე ბ ა - ო ბ ა სუფიქსიანი სახელები

განსაკუთრებით ინტენსიურია –ება და –ობა სუფიქსიანი წარმოება, რაც ეხმაურება აბსტრაქტულობის სუფიქსების შესაბამის პროპორციას ძველი ქართული ენის ძეგლებში. –ება და –ობა განყენებულობის მნიშვნელობას ანიჭებს სხვადასხვა აღნაგობისა და წარმოების ფუძეებს. ეს აფიქსები დაერთვის ზმნებს, მასდარულ ფორმებს.

-ება: ქალწულება^Á (1, 1);

უხრწნელება^Á (1, 1);

ფეროვნება^Á (1, 4);

თ^Áსება^Á (60, 5);

უთესლოება^Á (64, 3).

-ობა:

უადრესობა^Á (60, 6);

მოქალაქობა^Á (7, 6);

ტრიობა^Á (8, 4);

სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ *-ება* და *-ობა* სუფიქსები ერთნაირი წარმომავლობის რთული სუფიქსებია²⁵⁷. ამგვარი წარმოება ისტორიულად ახალი მოვლენაა პრეფიქს-სუფიქსურ წარმოებასთან შედარებით. ამ სუფიქსების შეფარდება ქართული სალიტერატურო ენის განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე განსხვავებულ სურათს იძლევა. ახალ ქართულში იგრძნობა *-ობა* სუფიქსის გაბატონების ტენდენცია.²⁵⁸ ძველ ქართულშიც არა არის ერთგვარობა, მაგრამ ჩვენ საკვლევ თხზულებაში *-ება* სუფიქსით წარმოება სჭარბობს *-ობა* სუფიქსით ნაწარმოებ ფორმებს. თუმცა სიტყვათწარმოებაში არის ფორმები, როცა ერთი და იმავე ფუძიდან წარმოებული ფუძეები ზოგჯერ *-ება*-ს დაირთავენ, ზოგჯერ კი – *-ობა*-ს. ეს მაინც ერთ ფორმას ეხება. ესაა ლექსემები საჭურისება, საჭურისობა. მაგ.,

საჭურის-ებ-ისა^Áთა (60, 19), (62, 7);

საჭურის-ობ-ა^Á, საჭურისის-ობ-ისა^Á (65, 9).

აბსტრაქტული სახელების სიუხვე ძეგლში შემთხვევითი არ არის. ამას განაპირობებს ნაწარმოების ხასიათი. ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში ვრცელი ადგილი აქვს დათმობილი მსჯელობას, რაც ბუნებრივად აპირობებს აბსტრაქტული სახელების ხმარებას ორიგინალსა თუ თარგმანში. ამასთან აბსტრაქტული სახელები ტერმინების წყაროა. ქართულმა ფილოსოფიურმა მწერლობამ აბსტრაქტული სახელები გამოიყენა ტერმინოლოგიური დანიშნულებით. იმდენად, რამდენადაც გიორგი მთაწმიდელი ქართულად თარგმნისას კარგად ახერხებს განყენებულ ცნებებს მოარგოს ქართული ექვივალენტი, ტერმინოლოგიური სათავეების ძიებისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული გიორგი მთაწმიდელის თარგმანების მონაცემებიც.

²⁵⁷ აკაკი შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები... 1980, 131-132

²⁵⁸ არნ. ჩიქობავა, სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში, თბილისი, საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა, 1942, 238.

ჩვენს ძეგლშიც ტერმინოლოგიური ღირებულებისაა *-ება* და *-ობა*-თი ნაწარმოები სიტყვები:

რაბამობა^Á (9, 10-11);

ვითარება^Á (9, 11);

თ^Áსება^Á (58, 5);

არსება^Á (3, 15);

ხატება^Á, მსგავსება^Á (3, 5);

აგებულება^Á (3, 5);

ტომება^Á (3, 5);

ერთობა^Á (3, 13);

ორება^Á (3, 13).

ქონების სახელები:

ქონების სახელების საწარმოებლად გამოყენებულია:

-იერ:

ნივთ-*იერი* (58, 7; 67, 3; 68, 3);

გონ-*იერი* (1, 4; 2, 6; 65, 9);

წეს-*იერი* (7, 6);

სულ-*იერი* (58, 4);

წად-*იერი* (36, 6);

შუენ-*იერი* (56, 3);

შჯულ-*იერი* (38, 1).

შჯულიერი ზოგჯერ ატრიბუტივად გვხვდება. მაგ.,

„ქორწინება^Á შჯულ-*იერი*» (39, 5);

„შჯულ-*იერი* შეერთება^Á» (54, 5);

შობად-*იერებ-ა-Á* (62, 5);

შვილ-*იერებ-ა-Á* (55, 4);

-იან:

წამლ-*იანი* (13, 1).

სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ ქონების მაწარმოებელი *-იან* სუფიქსი ძალზე იშვიათად გამოიყენება ძველ ქართულში.²⁵⁹ ჩვენ საკვლევ თხზულებაში ორიოდ მაგალითი დადასტურდა. მაგ.,

-იან: გემრ-იან (18, 2);

გესლ-იან (44, 5);

-ევან: მწიკულ-ევან-ი (28, 1);

-ოსან: პატი-ოსან-ი (52, 15);

რქ-ოსან-ი (63, 3).

თხზულებაში განსაკუთრებით ნაყოფიერია აფიქსი *-ოვან*. მაგ., ჯეროვანი (1, 4) (ეს ფორმა ძალიან ხშირად გვხვდება ძველში), ახოვანი (4, 5), გემოვანი (5, 10), ფრთოვან-იქმნების (2, 3) (ეს უკანასკნელი აღწერილობითი ფორმის სახელადი ნაწილია).

შეინიშნება *-ოვან* სუფიქსის ფონეტიკურად გამარტივებული სახეც. ერთმანეთის გვერდით იხმარება ჯერ-ოვან-ი || ჯერ-ოან-ი. გამარტივებული ფორმაა აგრეთვე ლერწმ-ოან-ი (67 3) და სხვ.

ბასილი ანკვირიელის თხზულების ქართულ თარგმანში უხვადაა უქონელობის სახელები, რომლებიც ნაწარმოებია პრეფიქს-სუფიქსის მეშვეობით. ესენია: უ-ურ (უ-ულ) და უ-ო.

უ-ურ (უ-ულ): უ-გემ-ურ (5, 10)

უ-გრძნ-ულ (7, 16)

უ-ო: უ-აღ^არ-ო და უ-რცხ^ან-ო (4, 8);

უ-ჯერ-ო (5, 3).

უქონელობის სახელები თხზულებაში ტერმინებად წარმოდგება. მაგ.,

უ-^აორც-ო-^ათა მით სულითა (4, 3).

უ-^აორც-ო-^ასა ღმრთისა საკუთრებასა (4, 3).

უ-^აორც-ო-თა მათ ხელთა მიერ (13, 13).

უ-ნივთო-სა მას სიყვარულსა (4, 3).

უცნებათა მათ მიერ უ-გუამ-ო-თა (5, 12).

²⁵⁹ ივ. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნება... 1957, 434.

ძეგლში გვხვდება უფროობითი ხარისხის ფორმები. ხარისხის საწარმოებლად ტექსტში გვხვდება *უ-ეს* და *უ-ო-ბ*²⁶⁰ პრეფიქს-სუფიქსები. ძველი ქართულისათვის ნორმად მიღებული *უ-ბ* ჩვენ ხელნაწერს უკვე აღარ მოეპოვება, ო-სთან კი შენარჩუნებულია ნათ. ბრ. ნიშანი *-ბ*.

უ-ეს:

უ-ჩჩ-ბ-ეს (3, 24);

უ-მძაფრ-ეს და *უ-ბრწყინვალეს* (4, 3);

უ-მქანრ-ეს (4, 7);

უ-ლბილ-ეს და *უ-წყლ-იან-ეს* (18, 2).

ამ უკანასკნელ ფორმაში დასტურდება ქონების მაწარმოებელი აფიქსი *-იან*.

უ-ო-ბ:

უ-ფრ-ო-ბ (3, 17).

ეს ფორმა გარკვეული სახშირით დასტურდება თხზულებაში და ყოველთვის შენარჩუნებულია *-ბ*.

ძეგლში არის ზედსართავი სახელებისაგან ნაწარმოები უფროობითი ხარისხის ფორმები. მაგ.,

უ-მეტ-ესი (3, 17);

უ-მწარ-ესი (63, 3);

უ-ძმარ-ესი (63, 4).

ტექსტში გვხვდება უქონელობის სახელებიდან ნაწარმოები ხარისხის ფორმები. მაგ., *უ-უძღურ-ესი* (3, 21). ორმაგი წარმოების ხარისხის ფორმა *უ-უხუ(ც)ესნი* (24, 19).

თ ხ ზ ვ ა

ძეგლში გვხვდება ფუძეგაორკეცებული სიტყვები, რომლის ორივე წევრი ვითარებით ბრუნვაშია დასმული. ასეთი გაორკეცება აძლიერებს სიტყვის მნიშვნელობას.²⁶¹ მაგ.,

„მრავალნი, რომელნი იგინი სიძესა ჩუენსა ქრისტესა შეუდგან... მოღვაწეთა შორის ეკლესისათა პირად-პირადნი სახენი კეთილისანი იხილნეს“ (1, 1).

„შეხება^ა ... ყოველსავე გუამსა ჩუენს პირად-პირადად შეარხევს“ (5, 13).

²⁶⁰ აკაკი შანიძე, ძვ. ქართ. ენის გრამატიკა... 1976, 55-56.

²⁶¹ აკაკი შანიძე, დასახ. ნაშრომი, 1976, 56.

ბერძნულ ტექსტებში დადასტურებული $\blacklozenge\blacklozenge\circ$ წინსართი, რომელიც თავისი მნიშვნელობით უდრის „ერთად“, თარგმანებში გადმოტანილია „თანა“ წინსართით. რთული სიტყვების ასეთი წარმოება ჩვენს ძეგლშიც გვხვდება, მაგრამ მას არასდროს აქვს ხელოვნური, ენისთვის შეუფერებელი იერი, ისეთი, როგორც პეტრიწონისტულ მთარგმნელობით სკოლას ახასიათებს²⁶⁷.

„თანა-შემწე“ - $\blacklozenge\blacklozenge\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„თანა-ეწამების“- $\blacklozenge\blacklozenge\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„თანამოლუაწე, თანამჭუვარი“- $\blacklozenge\blacklozenge\circ\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„თანა-ხატ-ექმნებოდის“ - $\blacklozenge\blacklozenge\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

ასეთი ფორმით ქართულად თარგმნილი ეს სიტყვა გვხვდება გრიგოლ ნოსელის „ქებათა-ქებათა“ გიორგი მთაწმიდელისეულ თარგმანში. იგი ნიშნავს „დამსგავსებას“ და ნიმუშია, ერთი მხრივ, დედნისა და, მეორე მხრივ, ქართული ტრადიციების ერთგულებისა²⁶⁸.

მთარგმნელს $\blacksquare\blacklozenge\blacklozenge\blacksquare$ გამოაქვს როგორც „თ^ათ“:

„თ^ათ-მფლობელობა“- $\blacksquare\blacklozenge\blacklozenge\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„თ^ათ-მებრ“ $\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

ეს ორივე ფორმა ბერძნულის კალკია, მაგრამ ამავე დროს არ ამცრობს ქართული ენის ბუნებას.

ბერძნული ტექსტის კომპოზიტები თარგმნილია ერთი მარტივი სიტყვით ან შესიტყვებით, მაგ.,

„სიქველე“- $\circ\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„სათნო“ - $\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„თავით თ^ასით“ $\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„წამალთა ფეროვანთა გამოხატული“- $\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„სიბრძნეთა მათ მოლუაწება“- $\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

„სამგზის სანატრელი“- $\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare\blacksquare$

ამ უკანასკნელ შემთხვევაში მთარგმნელი იყენებს ქართულ მწერლობაში ოდითგანვე ეპითეტად დამკვიდრებულ უმშვენიერეს შესიტყვებას, რომელიც გვხვდება

²⁶⁷კ. კეკელიძე, შენიშვნები ძველი ქართული ლიტერატურის ... ეტ. I, თბილისი, 1956, 255.

²⁶⁸გ. კვიციანიძე, გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი... სადისერტაციო ნაშრომი, 1967, 59.

ჩვენამდე მოღწეულ პირველ ქართულ ორიგინალურ თხზულებაში „შუმანიკის წამება»,²⁶⁹ სასულიერო მწერლობის სხვა ნიმუშებში, ქართული მწერლობის სხვადასხვა პერიოდის თხზულებებში.

აღსანიშნავია, რომ კომპოზიტების თარგმნისას რთული სიტყვით გადმოაქვს იგი მთარგმნელს თუ მარტივით, ან იყენებს შესიტყვებებს, რომლებიც მნიშვნელობის მხრივ სრულ შესაბამისობაშია ბერძნულთან, მთარგმნელი ყოველთვის ერთგულია პრინციპისა, დაიცვას ქართული ენის სიწმინდე, გაითვალისწინოს ბერძნული ტექსტის ხასიათი და ის ტრადიციები, რომლებიც ჩამოყალიბებულია ბერძნულთან ხანგრძლივი ზეპირი თუ მწიგნობრული ურთიერთობის საფუძველზე.

სინტაქსი

ნაგენეტივარი მსაზღვრელის ვითარებით ბრუნვაში ძველი ქართულის ძეგლებში, როგორც ცნობილია, გვხვდება *-ისა* და *-ისად* დაბოლოებანი. ამასთან მეორე უფრო იშვიათად იხმარება²⁷⁰.

შეიძლება ითქვას, ორივე დაბოლოება თანაბრადაა წარმოდგენილი ჩვენ თხზულებაში. მაგ.,

წინდად სარწმუნოებისად (24, 13)

ტექსტში მოიპოვება შემთხვევა, როდესაც ერთ ნაგენეტივარ მსაზღვრელს ორზე მეტი საზღვრული უზის წინ. მაგ.,

ჯოჯოხეთად და სიკუდილად და მთხრებლად წარწყმედისად (42, 7);

ტრფიალად უფლისა (25, 15);

სახედ მტუერისა (19, 1);

სძლად მისა (56, 18).

შედგენილი შემასმენელი

შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი თხზულებაში, ჩვეულებრივ წრფელობითია წარმოდგენილი, თუმცა წრფელობითის ფუნქციით გამოდის სახელობითი ბრუნვაც.

a) *წრფელობითი ბრუნვა:*

²⁶⁹ იაკობ ცურტაველი, „შუმანიკის წამება“, ქართული პროზა, ტ. I, თბილისი, 1981, 21.

²⁷⁰ ი. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნვა... 1957, 591.

1) „ნუცამცა ჰასაკი არს განუკითხველ და გამოუძიებელ“ (19, 5).

2) „ქალწულება არს მონაგებ ჭეშმარიტ“ (4, 4).

3) „იგი არს ნათელ და ცხორება და უხრწნელება და აღდგომა“ (42, 7).

b) *სახელობითი ბრუნვა:*

1) „მაიძულებელთა არს სასუფეველი ცათა“ (4, 5).

2) „უკუეთუ უშვილოა ქურობასა მიეცეს, არცადა ქალწული არს, არცა_დედაკაცი, და არცა_დედა“ (23, 11).

3) „რომელი-იგი არს ღმერთი, შურისმაძიებელი, სათნოებისა“ (19, 8).

4) „განყენება და უამარ-ქმნა ორცთა სრულიად პირუტყუება არს“ (8, 2).

სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ შემასმენლის²⁷¹, ანუ თანასაერთის ბრუნვებს შორის ეს განსხვავება ქრონოლოგიურია და შესაძლებელია შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილის წრფელობითი და სახელობითი ბრუნვები ერთმანეთის პარალელურად არსებობდეს.

ჩვენ საკვლევ თხზულებაში გვხვდება შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილის ჩავარდნის შემთხვევები, რომლებსაც ადგილი აქვს თანწყობილ წინადადებაში. მაგ.,

„სალბუნ გულისთქუმისა მამათა არს დედაკაცი: და თუალითა ულბილეს არს მამაკაცისა და _ უწყლიანეს, და _ მიმზიდველ სახედველთა, და _ ამითა უტკბილეს, და _ მლიქნელ სასმენელთა, და _ ჩჩალ ასოთა, და _ ორცთა აგებულებითა და _ ყოვლითავე გუამითა, და _ ხატითა, და _ სლვითა ნანარ და გემრიან, და _ აღმძრველ გულისთქუმათა“ (18, 2).

სავარაუდოდ, თანწყობის ადრეულ საფეხურზე შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილი ყველა წინადადებას უნდა ჰქონოდა. მსგავსი მაგალითები შეიძლება ჩვენ საკვლევ თხზულებაშიც ვიპოვოთ. მაგ.,

„და უკუეთუ არცა მამათა მიმართ და არცა დედათა, რომელთა შორის არს გრძობა ცოდვისა გულისთქუმათა, შეიცვალეზიან ვნებათა მიმართ სულნი მათნი და სრულქმნილ არს მათ შორის სიტყუა იგი წერილისა, და არღარა არს

²⁷¹ ანტონ კიზირია, მარტივი წინადადების შედგენილობა ძველ ქართულში, თბილისი, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემლობა, 1963, 97.

მამაკაცება და დედაკაცება და არა არს ვნება და გულისთქუმა..." (51, 8).

მაგრამ ზოგჯერ ასეთ წინადადებებს თიშავს თავ-თავისი დამოკიდებული წინადადებები. *არს (არიან)* შეიძლება ახლდეს მხოლოდ პირველ მათგანს.

„არა არიან ანგელოზ, რომელნი-იგი განხრწნადითა ამით Ἄორციტა, ვითარცა ანგელოზნი, მოქალაქობენ, და ანგელოზ არა უჩინო, არამედ ფრიადცა საჩინო და პატიოსან“ (51, 1).

ასეთი მაგალითები არ გვხვდება გიორგი მთაწმიდელის ორიგინალურ თხზულებაში, მაგრამ დასტურდება მის თარგმანებში „ექუსთა დღეთა^ა“-ში და გრიგოლ ნოსელის „თარგმანება^ა ქებათა ქებათა^ასა“-ში.²⁷²

სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ „შენებად“ ტიპის ფორმები ძველ ქართულში აღჭურვილნი იყვნენ პირდაპირი ობიექტის მართვის უნარით სახელობითსა და მიცემითში.²⁷³ ამ მონაცემების საფუძველზე გამოიყოფა ინფინიტიური კონსტრუქციები ძველ ქართულში.

„იოვანესა და ეფთამეს ცხოვრებაში“ დასტურდება ერთი მაგალითი „ინფინიტიური კონსტრუქციისა“, ჩვენ საკვლევ თხზულებაში კი ასეთი მაგალითების რაოდენობა ბევრია.

a) პირდაპირი დამატება სახელობით ბრუნვაში:

„არცაღა Ἄორციტა ჯერ - არს ქალწულად წოდება^ა“ (13, 14).

«თანიერ ზაკუისა და ორგულებისა ესევითართა გონება^ა შეუძლებელ არს პოვნად» (17, 6).

„არცა მას თანა-აც ესევითარისა რა^ამე მოცემად» (19, 1).

b) დამატება მიცემით ბრუნვაში:

„ამისათ^ას თანა-წარუვალად შევჰრაცხე მათთ^ას, რომელთა-იგი სურის მიღებად ჭემმარიტსა მას გ^არგ^ანსა ქალწულებისასა» (2, 9).

„ვინა^აცა თანა-გუაც ძალსაცა განცდად» (8, 10).

²⁷² გ. კვიციანი, გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი გრ. ნოსელის თხზულების... 1967, 114-115.

²⁷³ აკ. შანიძე, ძველი ქართული ენის გრამატიკა... 1976, 168; ი. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები... 421-422, თ შარაძენიძე, მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვებისა წარმოება და ფუნქციები ძველ ქართულში, სახელის ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში, I, 1956, 426-428. ა. კიზირია, მარტივი წინადადების შემადგენლობა... 1963, 162-163.

⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ (PG XXX 705 BC).

⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ da ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ საკვლევი ტექსტის ბერძნულ დედანში, სახარების ბერძნულსა და ქართულ ტექსტებშიც მომავალი დროის ზმნური ფორმებია, მაგრამ მთარგმნელი მაინც ვით. ბრუნვის დახმარებით თარგმნის. ჩვენ არ გამოვრიცხავთ, რომ მთარგმნელს, შესაძლებელია, ჰქონდა ბერძნული ტექსტის ისეთი პირი, სადაც ჩვენთვის საინტერესო ფორმები ინფინიტივით იყო მოცემული, თუმცა ნაკლებ სავარაუდოდ მივიჩნევთ.

„ესევიტარისა უკუე სიტყჲსა თანა-აც ქალწულსა აღთქუმად, რომლისა ძალი ესმას რაჲ მსმენელსა, სარგებელ ეყოს».. (20, 4)

⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ 20 (PG XXX 709 C)
⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿ [რამეთუ თანა-აც ქალწულსა აღმოთქუმად]

ყურადსაღებია ⊠⊡⊢⊣⊤⊥⊦⊧⊨⊩⊪⊫⊬⊭⊮⊯⊰⊱⊲⊳⊴⊵⊶⊷⊸⊹⊺⊻⊼⊽⊾⊿, რომელიც ნაზმნარი სიტყვაა და აღნიშნავს მომავალში აუცილებლად მოსახდენ მოქმედებას. მთარგმნელს ეს მოვლენაც ვითარებითი ბრუნვის მეშვეობით გადმოაქვს.

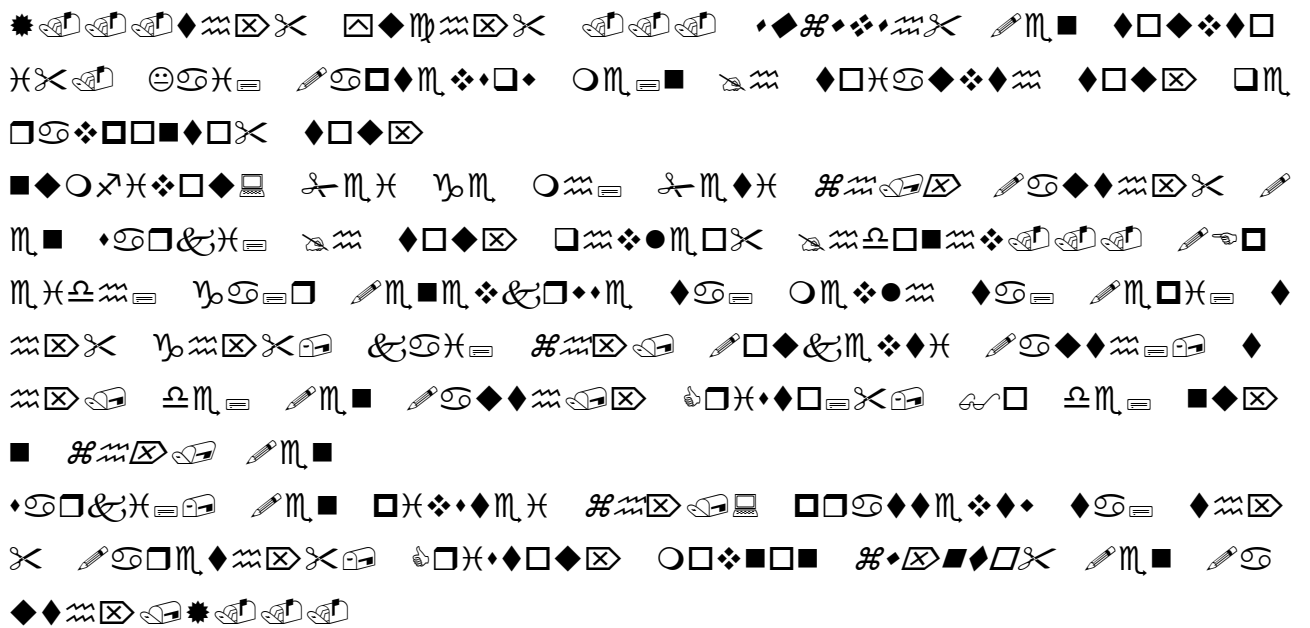
ამ ნიმუშების საფუძველზე შექმნილი სურათის მიხედვით, ვვარაუდობთ, რომ ეს კონსტრუქცია ქართულში არის არა მხოლოდ სტილური ან შინაარსობლივი ფაქტორებით განპირობებული, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, იმით, რომ ეს კონსტრუქცია თავად არსებობს ენაში, ცოცხალია და არ არის მხოლოდ თარგმანის გადმოცემის საშუალება.

სიტყვათგანლაგების საკითხი თხზულებაში საკმაოდ საინტერესო სურათს იძლევა, რადგან მას განაპირობებს თარგმანის ხასიათი, მთარგმნელის დამოკიდებულება სათარგმნი ტექსტისადმი, ის თავისუფლება, რომელსაც იჩენს ამ შემთხვევაში გიორგი მთაწმიდელი, როცა ცვლის ტექსტს, ამატებს ან აკლებს, ურთავს საკუთარ კომენტარს, სათქმელს ექსპრესიულად გადმოსცემს, ან უფრო ლმობიერია, ვიდრე _ ავტორი, ე.ი. იძლევა თარგმანის დინამიკურ ექვივალენტს.

საილუსტრაციოდ მოვუხმობთ ქართულსა და ბერძნულ ტექსტებს.

მუსიკალურადაც კი ჟღერს. მთარგმნელი შესანიშნავად წარმოაჩენს ქართულ ტექსტში ორიგინალის ამ ღირსებას.

„სული ცხოველ არს მათ შორის... მიეახლნენ ესევითარი იგი მსახურსაცა სიძისასა, უკუეთუ არღარა ცხოველ არს Ἄორცთა შინა მისთა გულისთქუმა Ἄ დედათა Ἄ ... და ცხოველ არს არღარა იგი, არამედ ცხოველ არს ქრისტე მის შორის, ხოლო ესე აწ ცხოველ არს სარწმუნოებითა, ცხოველ არს იქმოდენ წესსა სათნოებათას, ვინა Ἄთგან ქრისტე ცხოველ არს მის შორის“... (51, 9 –52, 1-4).

51-52 (PG XXX 772 D-773 A).

გიორგი მთაწმიდელი *♦♯♦♯♯♯ (რაც ნიშნავს „გადარჩება“) თარგმნის როგორც «ცხოველ არს,» ნიუანსურად განსხვავებულია *♯♦♯♦♦♯♯, რომელიც ბერძნულში არის genetivus absolutus-ის ფორმა. იგი ქართულში, როგორც წესი, გადმოდის ზმნის პირიანი ფორმით.

შინაარსობრივი ხერხები

ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში უხვადაა მოცემული მხატვრული ხერხები, რომელსაც ავტორი წარმატებით იყენებს თავის ნააზრევში ზნეობრივ-მორალური შეხედულებების გადმოსაცემად.

მხატვრული ხერხი, რომელზედაც აგებულია თხზულება, ეს არის დაპირისპირება, თეზა და ანტითეზა. თემატიკის მიხედვით, თხზულებაში ერთმანეთს უპირისპირდება ღვთისაგან შექმნილი ორი საწყისი, ქალი და მამაკაცი, მიწიერი და ზეციური ცხოვრება,

ხორციელი და სულიერი ბუნება, ხრწნილება და უხრწნელება, ქალწული და ქალი²⁷⁹. მაგალითად:

„რამეთუ ვითარცა რომელი-იგი შეეყოს მეძავსა, ერთ-ორც არს მისთანა. ეგრეთვე, რომელი შეეყოს უფალსა, ერთსულ არს მისთანა» (49, 10).

თხზულებაში დიდი დატვირთვა აქვს *ტროპის* სხვადასხვა სახეს, როგორცაა მეტაფორა, შედარება, რიტორიკული შეკითხვები. ეს ყოველივე იმას ემსახურება, რომ ნათლად წარმოჩნდეს ასკეტური თხზულების შემეცნებითი, ესთეტიური და ემოციური დანიშნულება. ამ მხატვრული ხერხების გადმოსაცემად ბერძნულ ტექსტში უხვადაა გამოყენებული ბუნების ისეთი მოვლენები, რომლებშიც მოიაზრება მზე, ღამე, სიცხე, სიგრილე, წყალი, ცეცხლი, ფლორა, ფაუნა და სხვ. მოვუხმობთ მაგალითებს:

„და ესე ვითარსა რასმე ვნებასა მსგავს არს ვნება იგი მათი, ვითარცა-იგი, უკუეთუ ვითარცა კერეონისმოქმედთა კაცის სახენი ძეგლნი შექმნნეს ცალისაგან *ღამე*. და *მზე* რაა აღმოჰყინდის, მცხინვარებისაგან *მზისა*, დადნეს-მცა და განილინეს, რამეთუ იგინი, ვიდრემდის ბნელ-იყოს და *ღამე*, აჩრდილსა ქუეშე ნიავისაგან *ღამისა* განყინულად ეგნიან სახესა მას ზედა, რომლითა გამოისახნეს და სიმტკიცესა რასმე აჩუენებდიან, ხოლო *მზე* რაა აღმოზრწყინდის და თასსა სრბასა წარემართის, სხუანი იგი ყოველნი *ნერგნი* და *მცენარენი* იზარდებიან და იშუებენ ძალისა მისგან და ნათლისა მისისა, ხოლო იგინი დადნიან და სახენი და ხატნი მათნი და ყოველივე აგებულებაა მათი განლიიან და წარწყმდიან“ (48, 12-13).

„ხოლო რაჟამს მოღუაწე ვინმე კაცი და მასწავლელი სათნოებათაა და მოძღუარი, ვითარცა მზისთუალი, *განთიად* აღმოზრწყინდის, სახენი იგი ყოველნი, რაოდენნიცა ღმრთისმოყუარისა და კეთილისა ცხოვრებისა მოგებად სურვიელ-იყენიან, საღმრთოასა ტრფიალებისა ბრწყინვალეებითა მის მიერ აღივსნიან და *თესლნი* იგი სათნოებისანი დათესულნი მათ შორის აღზარდნიან და *ნაყოფი* გამოიდიან. ხოლო მოშურნეთა მათ იხილიან რაა ღმრთისმოყუარებაა იგი მისი *სახედ მზისა* შეუხებელი მათგან და უფროასდა, ვინათგან ხედვი[დიან მას განათლებულად საქმეთა მიერ სათნოებისათა, ვითარცა ძეგლთა ცალისათა, სახენი იგი ორცთა] და სულთა მათთანი, ერთბამად

²⁷⁹ თეზისა და ანტითეზის ერთ-ერთ შესანიშნავ ნიმუშს წარმოადგენს ავტორისეული შეხედულება ქალწულის ცხოვრების მშვენიერებაზე ქალის ოჯახურ ცხოვრებასთან შედარებით. იხ. II ნაწილი, II თავი, 47-48.

შურითა აღვსებულნი, მყისა შინა განლინიან და განკვდიან და დადნიან და წარწყმდიან“ (48, 15-16).

„და ვითარცა-იგი, უკუეთუ *ქვა* ვინმე შთააგდოს *გუბსა შინა წყლისასა*, არა ხოლო თუ მას ოდენ ადგილსა აღაშფოთებს, რომელსა შინა შთავარდა *ქვა* იგი, არამედ მრავალგზის კიდით კიდემდე აღავსის იგი ღელვითა, ეგრეთვე ტრფიალებით მიხედვან, ანუ თუ სიტყუან, გულისთქუმათა ლიქნილი, შთა-რან-ვარდენ სულსა ქალწულისასა, ვითარცა წყალსა წმიდასა სიღრმეთა შინა გონებისათა, ზედასზედათა ტრფიალებათა აღსძრვენ და შთავრდომილისა მის უცნებათა წყლულებითა ყოვლით კერძო ღელვითა აღავსებს“ (14, 11).

შედარებით მცირეა სამხედრო ხელოვნებასთან დაკავშირებული სახეების გამოყენება თხზულების ეპიზოდებში. მაგ.,

„ხოლო უკუეთუ განუკრძალველად პოის სახლი იგი და შინაგან შევიდის და [ერთი რამე] *საჭურველთა* თანთაგანი დამოჰკიდის სახლსა მას შინა: *ლახუარი*, *გინა ჩაფხუტი*, *ანუთუ ფარი*. დაღაცათუ მოყუასთა მიმართ თანთა განვიდის და საგონებელ იქმნეს, თუ გარეშე არს, არამედ ძალითა *საჭურველისა* მისისანთა, რომელი-იგი დადვა მას შინა, შინაგან არს და თან მან და მოყუასთა მისთა, რომელთაცა ინების მიყვანება მის თანა, განითანსიან სახლი იგი და განიკუთნიან. ეგრეთვე გულისთქუმისა და ცოდვისა მძანვარე იგი *მადარი* მიმოვალს საცნობელთა სიმრგულესა შინა და სავანესა ეძიებს სადგურად თავისა თანისა. და უკუეთუ პირველი შესავალი დაეშას, სხანთ კერძო მიდრკების. ხოლო უკუეთუ საცნობელთაგანი რანმე განუკრძალველად და განღებულად პოვის, და ვითარ შევიდის სულსა შინა, და ერთი რანმე *საჭურველთა* თანთაგანი დადვის მას შინა. ესე იგი არს *სახედველთა ლახუარი* თუალთა მიერ შორით განმგურემელი, ანუ *ჩაფხუტი გულისთქუმათა* და *სიტყუან მაცთური შემაგინებელი სასმენელთა*, ანუ თუ შეხება, ვითარცა *ფარი* რანმე, რომელი-იგი აელთა მათ მიერ შეხებისათა ყოველსავე გუამსა გულისთქუმად აღატყინებს. დაღაცათუ გარეშე საგონებელ არნ, თუ არს ამისთან, რამეთუ წუთლა საქმითა ცოდვისანთა არა განეხრწნის გუამი, გარნა ეგრეთცა შინაგანვე არს და ძალითა მით მის შორის დადებულისა *საჭურველისანთა განხრწნის გონებასა*“ (15, 4-5-6).

✦◆◆☒■ ◆☒☒✦✕ ✦◆◆☒■ ◆☒✦□◆❧○☒❧◆◆◆☒☒☒☒ ✎☒◆☒☒☒✦❧☒
 ✕✦ ნიშნავს ნახტომთა უწესრიგობას, მთარგმნელს გადმოაქვს „უწესონი კრთომანი“.
 ✦□ ☒❧■✦❧□☒☒✦ ამ ეპიზოდში გადმოდის როგორც მხედარი, თუმცა
 ბერძნულში ის უფრო მეეტლეს მნიშვნელობით იხმარება. ქართულში არ ჩანს
 ✦□☒■◆❧●◆✕ ✎□◆☒☒ ✎☒☒■◆❧❧❧☒☒◆☒☒, რითაც ავტორი ახასიათებს
 ძალას _ ✦☒◆❧❧☒○✦✕✦, რომელიც ერთიანად დაუოკებელია, მაგრამ ქართულში
 ჩნდება ბერძნულისათვის სავსებით უცნობი „კლდეთა და კაპანთა“.

როგორც ვხედავთ, თარგმანი სიტყვასიტყვითი არ არის, მაგრამ შენარჩუნებულია
 ყველა მნიშვნელოვანი ნიუანსი და სათქმელის სულისკვეთება.

მეტაფორულია ეპიზოდები, რომლებშიც ავტორი ზეთისა და წყლის მაგალითით
 საუბრობს სულისა და ხორცის სიწმიდით დაცვაზე (46, 3-6). თხზულებაში
 წარმოდგენილია გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული სახე _ ტამარი, ანუ
 ქალწულის გვამი; დაწვრილებითაა აღწერილი მეუფისა და მონის ურთიერთობა,
 რომელთაგან მონაში იგულისხმება სხეული, ანუ ხორცი, მეუფეში კი _ სული. გიორგი
 მთაწმიდელის მიერ ავტორის სათქმელი სრულყოფილად არის მიტანილი
 მკითხველამდე.

რიტორიკული შეკითხვები თხზულების ერთ-ერთი თავისებურებაა.
 ამგვარი შეკითხვების ხვედრითი წილი განსაკუთრებით ბიბლიურ ციტატებზე მოდის.
 ავტორი უხვად იყენებს ადგილებს ძველი და ახალი აღთქმის წიგნებიდან.
 მთარგმნელსაც გადმოაქვს ეს ადგილები ქართულად. ციტატებში, რომლებიც
 წყაროებშიც ძირითადად კითხვითი ინტონაციით ხასიათდებიან, უმეტესწილად
 ბერძნულადაც და ქართულადაც კითხვითი კილო შენარჩუნებულია, მხოლოდ თითო-
 ოროლა შემთხვევა გვიჩვენებს, რომ მთარგმნელი ცვლის კილოს.

„ხოლო რა არს, რომლითა-იგი ქალწული სათნო ეყოფის ღმერთსა? ესე იგი არს, რაათა
 ბუნებითსა მას სიკეთესა თასსა მონაზონებისა მოლუაწებათა მიერ სამარადისოდ
 განაბრწყინვებდეს და განუხრწნელად სცვიდეს მარადის“ (24, 4).

✦✦✦❧ ✎❧❧ ✎❧◆◆✦ ◆□☒ ✎☒☒❧❧❧❧❧✦ □☒□□❧❧❧❧ ✎❧◆☒
 ☒ ☒❧☒ ◆□☒ ✎❧◆◆✦❧❧❧❧❧ ✎☒◆◆❧❧❧❧❧ ❧☒●●□✕ ◆☒✦❧❧ ✎☒☒
 ❧◆◆☒❧❧❧

რომლებსაც ავტორი იყენებს, ამიტომ მაქსიმალურად აჩვენებს ბასილი ანკვირიელის სტილურ თავისებურებებს თავის თარგმანებში.

VIII თავი

ბეგლის ლექსიკა

ჩვენი საკვლევი ტექსტის ჩატარებული მთარგმნელობითი მუშაობის შესასწავლად საინტერესოა თარგმანში დადასტურებული ბერძნული ლექსიკა. დედანში არსებული ლექსიკის გადმოტანისას საინტერესოა ის შემთხვევები, როცა ბერძნული სიტყვები უთარგმნელად გადმოდის ქართულში, ან დედანში არსებულ სიტყვებს თარგმანში შეესაბამება სინონიმური მნიშვნელობის ბერძნულივე ნასესხობანი. ზოგჯერ ბერძნული სიტყვები ქართული ენის წიაღში არსებული მათი ბერძნული შესატყვისებით გადმოდის.

გიორგი მთაწმიდელს უთარგმნელად გადმოაქვს:

ანგელოზი - ღუოუოლ●□ც;

ბარბაროზებრ - ბღ□ბღ□ჩღ♦ც;

ეპისკოპოსი - ◆□■ ლ□ჩ♦ღ□□□■;

ეპიტროპი - ლ□ჩ◆□□□□ჩც;

ლამპართა - ●ღ○□ღღჩ;

მალნინტი - ○ღუ■ჩ◆ჩც;

მოქლონთა - ○□მუ●□ჩც;

ორლანო^A - □□უღ■□;

სტრატოტი - ♦◆□ღ◆ჩ♦◆ჴ;

ს^Aნიდისი - ♦◆■ლღჴ♦ჩ■

ბერძნული სიტყვა ბერძნული სინონიმური ლექსიკური ერთეულითაა თარგმნილი ტექსტში:

ემბაზი - ◆□ ●□◆◆□□■

ლიტონი - ღ□●□ც

მთარგმნელს ბერძნულიდან ხან უთარგმნელად გადმოაქვს სიტყვა, ხანაც ქართული შესატყვისით:

●ღ○□ღ□□ც - ნათელი

♦◆■ლღჴ♦ჩ■ - გონება

ბერძნულიდან ქართულად ტექსტის გადმოტანისას ყურადღებას იქცევს საკუთარი სახელები. ფრიად საგულისხმოა მათი ქართულად გაფორმება ჩვენს საკვლევ ტრაქტატში. პირველი საკუთარი სახელი ბერძნული ტექსტის ბერძნული სათაურში

როგორც ვხედავთ, ბერძნული ტექსტის ლექსიკა და მისი გადმოტანა ქართულში მეტად საინტერესო სურათს იძლევა, მაგრამ გვინდა ყურადღება გვინდა შევაჩეროთ სინონიმების გადმოტანაზე.

სინონიმები

მეგლის ლექსიკური მარაგის დახასიათებისას ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ მასში უხვად მოიპოვება სინონიმური სიტყვები და გამოთქმები, რომლებიც ზოგჯერ ერთისა და იმავე მნიშვნელობისანი არიან სხვადასხვა კონტექსტში, ხან კი ერთმანეთის გვერდით ავსებენ ბერძნულ ოდენობას და მიუთითებენ გიორგი მთაწმიდელის, როგორც ბრწყინვალე მთარგმნელის, ენის ხატოვანებასა და გამომსახველობით სიძლიერეზე.

მეგლისთვის ნიშანდობლივია, რომ სინონიმური წყვილები ერთმანეთს უკავშირდებიან მაგგუფებელი და კავშირით. მაგ., „ლოცვა^Á და ვედრება^Á» (16, 5) და სხვ.

ზოგჯერ სინონიმები და ჰენდიადისები ქმნიან მაპირისპირებელკავშირიან წყვილებს:

და გინათუ: „გინათუ მ^Áევალი იყოს და გინათუ უაზნო^Á და გინათუ მკოდავი და მთხოელი» (26, 3).

უარყოფითი ნაცვალსახელისა და ნაწილაკის დართვის შემთხვევაში სინონიმები ერთიანდებიან „არავინ-არცა,» „ნუმცა-ნუცა», „ყოველსავე-ყოველსავე», „ანუ-ანუ» კავშირებით:

ა რ ა ვ ი ნ - ა რ ც ა : „არავინ ჰყვეს მსაჯული, არცა განმკითხველი, არცა შურისმძებელი, არცა გამომწულილველი ქცევათა და აღძრვათა» (19, 8).

ა ნ უ - ა ნ უ : „ვინ განმაშორნეს ჩუენ სიყუარულსა მას ქრისტესა? ჭირმან, ანუ იწროებამან, დევნამან, ანუ სიყმილმან, შიშულოებამან, ანუ ჭირმან, ანუ მახვილმან?» (25, 14).

ყოელსავე - ყოველსავე : „ყოელსავე თავს იღებდ, ყოველსავე მოითმენდ«
(25, 5).

ზოგჯერ სინონიმებს აერთიანებს ამხსნელი წინადადება. ამ ხერხს გიორგი მთაწმიდელი მაშინ მიმართავს, როცა საქმე ეხება უცხო სიტყვას:

„... კომენტი ეწოდების, რომელ არს მალემწერალი » (31, 10).

ამ ხერხს მთარგმნელი იყენებს მაშინაც, როდესაც განმარტავს ზეციური სიძის ღირსებებს: „სიძესა, ხოლო თასსა შეეყოსა, რომელი-იგი არს ღმერთი შურისმაძიებელ სათნოებისა» (19, 8).

გიორგი მთაწმიდელის თარგმანში გაერთიანებულია სხვადასხვაგვარი წარმოებისა და აღნაგობის სიტყვები, რითიც ის აღწევს დიდ გამომსახველობით ძალას. ტექსტში „ქალწულებისათას» წყვილად გვხვდებიან:

არსებითი სახელები:

სახისა და პირისაგან განვარდების (3, 2)

ასოა და კერძოა (3, 2)

პირუტყუთა და ოთხფერათა (3, 10)

თევზთა და ყოველთა მცურვალთა (3, 10)

სახენი რამე და ხატნი (5, 1)

უბანთა და ფოლოცთა (19, 11)

ზედსართავები:

უმძაფრეს და უბრწყინვალეს (4, 3)

ტკბილთა და ჰამოთა (5, 9)

ტკბილთა და გემოვანთა (5, 10)

შუენიერი იგი და სახეკეთილი (16, 9)

ზედსართავი სახელებისაგან შედგენილ შესანიშნავ სინონიმურ წყვილთა ნიმუშს წარმოადგენს ნაწყვეტი ბასილი ანკვირიელის თხზულებიდან:

„...საღბუნ გულისთქუმისა მამათაჲსა არს დედაკაცი; და თუალითა უღბილეს არს მამაკაცისა და – უწყლიანეს და მიმზიდველ სახედველთა, და – ომითა უტკბილეს და მლიქნელ სასმენელთა, და – ჩხალ ასოთა და ორცთა აგებულებითა, და ყოვლითავე გუამითა და ხატითა, და სლვითა – ნანარ და გემრიან, და – აღმძრველ გულისთქუმათა» (18, 2)

ნაცვალსახელი:

ესევითარნი (არიან) და ესეოდენნი (29, 7)

ზმნები:

ხედავს და ჰმართებს (3, 2)

შეარყევს და აღელვებს (5, 13)

დააცხრობდეს და განჰლევდეს (8, 1)

მიმღეობები:

შეწყობილი და მორთული (9, 11)

განუკითხველი და გამოუძიებელი (19, 5)

დაწყნარებული და მყუდროა (20, 16).

სახელები ზმნი ზედის მნიშვნელობით:

ულაროდ და ურცხანოდ (4, 8)

ჩხალად და ნანარად (5, 9)

შიშით და ძრწოლით (20, 3)

ბასილი ანკვირიელის თხზულების თარგმანზე დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ სინონიმურ წყვილებში სიტყვათა შერჩევის რამდენიმე სტილურ ხერხთან გვაქვს საქმე. შეწყვილებულია მსგავსი წარმოების სიტყვები, ზმნები ან მიმღეობები ერთნაირი ზნისწინებით. ისეთი შეწყვილება, როდესაც ხდება ნაწილების მაწარმოებელთა ბგერობრივი, ალიტერაციული დამთხვევა, ემოციური ზეგავლენის

შესანიშნავი საშუალებაა, რადგან ფრაზას კეთილხმოვანებას ანიჭებს, ამგვარი სინონიმური წყვილების მეშვეობით გამოთქმულ აზრს კი ექსპრესიულობა ემატება.

უ-ფრო-Á-ს და უ-მეტ-ეს (24, 4)

უ-მრავლ-ეს-ნ-ი და უ-უხუ-ეს-ნ-ი (24, 13)

უ-კრძალველ-ად და უ-რიდ-ად (14, 3)

სი-ჩქურ-ს-ა-ც-ა და სი-ვერაგე-ს-ა (19, 12)

ესე-ვითარ-ნ-ი (არიან) და ესე-ოდენ-ნ-ი (29, 7)

თანა-ხატ-ექმ-ნენ და თანა-ეწამ-ნენ (13, 14)

თანა-მოჰასაკე და თანა-მჭუვარი (5, 10)

მო-უ-მძევლ-ებ-ს და მო-უ-მანქნ-ებ-ს (16, 7)

და-Áსნ-ა-Á და და-რლუევ-ა-Á (8, 8)

წინა-მორბედი და წინა-დამწინდებელი (14, 4).

აბსტრაქტული ცნებების გამოხატვისას მთარგმნელი პრეფიქსურ-სუფიქსური წარმოების ერთ ცალთან აწყვილებს სუფიქსური წარმოების მეორე ცალს. მაგ.,

სი-მტკიც-ე და ძლიერ-ებ-ა-Á (3, 15)

სი-ლად-ე და ზუა-ობ-ა-Á (16, 3)

სი-მÁნ-ით და აÁოვნ-ად (19, 1)

სი-რცხÁლ-ით-ა და ყუედრ-ებ-ით-ა (21, 7)

სი-რცხÁლ-ის-ა და გან-ქიქ-ებ-ის-ა (30, 7)

ეს ბოლო მაგალითი პრეფიქსურ-სუფიქსური წარმოების სინონიმური ცალების შეწყვილების ნიმუშია. თარგმანში ვხვდებით სუფიქსური წარმოების წყვილების გაერთიანებასაც. მაგ.,

ლმობიერ-ებ-ა-Á და წყალ-ობ-ა-Á (3, 15)

მყუდრო-ებ-ა-ს-ა და მშÁდ-ობ-ა-ს-ა (8, 11)

ზაკუ-ის-ა და ორგულ-ებ-ის-ა (17, 6)

ზოგჯერ წყვილის ერთ-ერთი წევრი არის ზმნა, ხოლო მეორე წევრი შედგენილი შემასმენელი, ან შესიტყვება, რომელიც ძირითადად იმავე შინაარსს გამოხატავს. მაგ.,

„უღელი ქმრისაგან განაგდოს და უმარ-ექმნეს ცხორებასა“ (19, 9).

„შეაურვებენ და ლმობიერ-იქმნებიან“ (22, 7).

„სოფლისა ზრუნვასა განემოროს და ორცთა გულისთქუმისაგან უცხო-ყოს სული თასი“ (22, 14).

„გულსავსე-ყოს და ერჩდეს“ (25, 9).

„წმიდა-ყოს იგი და განწმიდოს“ (45, 9).

„იავარ-ქმნან და წარსწყმდენ“ (46, 4).

ერთსა და იმავე ოდენობას ერთი წევრი გადმოსცემს დადებითი ფორმით, მეორე კი – უარყოფითი ფორმით. მაგ.,

უშუერ და საძაგელ (30, 7)

სიწმიდით და უბიწოდ (19, 1)

უჯეროსა და ცუდსა (19, 12)

ურიდობა (თანა-აც) და კადნიერება (20, 10)

პატიოსნებისა და უბიწოებისა (34, 4).

პატიოსნად და ქალწულად (20, 3)

ბოლო ნიმუშში სინონიმური წყვილი დადებითი ფორმით არის მოცემული.

uwesoÁ da arawmidaÁ (15, 10)

ზემოთ მოყვანილ წყვილში მოცემულია უარყოფის ნაწილაკებით წარმოებული სინონიმები.

ზოგჯერ სინონიმებს თიშავს წინადადების სხვა წევრები. მაგ.,

„განითასიან სახლი იგი და განიკუთნიან“ (15, 4).

გამოყენებულია დაპირისპირების ხერხიც. მაგ., „არა ხოლო თუ უქმობასა, არამედ სიჩქურსაცა და სივერაგესა ზრახვენ» (19, 12).

საკვლევ ტექსტში გვხვდება სინონიმური სამეულებიც. ზოგჯერ ბერძნულის ნეიტრალური შინაარსის სიტყვას მთარგმნელი სამი შესატყვისით თარგმნის და მისეული სათქმელიც გაცილებით ექსპრესიულია, ვიდრე ავტორისა.

„გემოთმოყვარება^Á და ნაყროვანება^Á და გულისთქუმა^Á» Ⴀ■Ⴂ□ჟႣႤ-ს თარგმანია (6, 1)

„მჭმუნვარენი, მგლოვარენი და ლმობიერებითა აღსავსენი»(22, 7). ფაქტიურად ერთი ტერმინის *ღჳ◆ႣႤႥ ႣႦႧ ႣႨႩ-ს თარგმანია.

აღსანიშნავია, რომ „და» კავშირით შეერთებული წყვილები ორცნებიანი კომპოზიტების შექმნის ერთ-ერთი წყაროა. ჩვენ ტექსტში ორცნებიანი შერწყმული კომპოზიტები ძალიან ცოტაა. ესენია:

მამა-დედანი (25, 17)

„მამალ-დედლობითა» (3, 6).

ეს ფორმები ორი ფუძის შეერთებით მიღებული კომპოზიტებია, რაც საინტერესოა კომპოზიციის ისტორიისათვის.

ამრიგად, თარგმანში გიორგი მთაწმიდელი მოხდენილად არჩევს და მრავალფეროვანი საშუალებებით უკავშირებს ერთმანეთს სინონიმურ წყვილებს, რაც კიდევ უფრო გამორჩეულ ადგილს უმკვიდრებს ძველს ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიაში.

ბასილი ანკვირიელის თხზულებაში „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უბრწუნელებისათ^Áს» ყურადღებას იქცევს რამდენიმე ლექსიკური ერთეული, რომელთაგან ზოგი იშვიათად გამოიყენება ძველ ქართულ მწერლობაში და ამ თვალსაზრისით მეტად საინტერესოდ გამოიყურება ჩვენ საკვლევ თხზულებაში. ესენია: „სიმია», „კომენტი», „შაბათობნ და შაბათობა^Á», „ეზო^Áსმოძლუარი».

ტექსტის ერთ მონაკვეთში საუბარია სულისა და გონების მოძრაობაზე, გონების გავლენის შესახებ სულზე, რომელსაც შეუძლია გამოხატოს „მის ზედა (იგულისხმება

სული) კეთილი გინა ბოროტი“. ამ აზრის ნათელსაყოფად ავტორი ჩვეული მანერით მოუხმობს პარალელებს, იშველიებს წერითი ხელოვნების ერთ-ერთი სახეობის – სიმითწერის აღმნიშვნელ ტერმინებს და იუწყება:

„ესე ყოველი, ვითარცა ფიცარსა შინა აღწერილი, გამოწულილვით გამოჩნდეს მაშინ განცხადებულად და საცნაურად. და არა ხოლო თუ საქმით სრულ-ქმნილნი, არამედ რომელნი-იგი წუთდა საქმით ვერ სრულ-იქმნენ წიგნსა მას შინა სულისასა აღწერილნი გონებანი, რამეთუ არცა რაა არს სხუაა წერილი სულისაა თანიერ გონებისა რაასმე მის ზედა გამოსახული მოგონებაა.“ (31, 5)...

„და ვითარცა, რომელმან-იგი სიმით წერისა აღვინებაა ისწავოს, ყოველთა მათ სიმითა სახე და სახელი და გუარი... სულსა შინა თასსა უტართავს გამოსახულად...“ (31, 6).

მსჯელობისას გამოყენებული ლექსემები, სიმით წერასთან დაკავშირებული სიტყვები უკავშირდება დამწერლობათმცოდნეობის საკითხებს.

სიმია ყურადღების მიპყრობას მოითხოვს თავისი მრავალნაირი მნიშვნელობის გამო. სიმია ყოფილა ქრისტეს საოცრებების, სასწაულების აღმნიშვნელი ტერმინი, რომ გამოევიდნა მისი ღვთაებრიობა; მახარებლების დროში სიმია აღნიშნავდა რწმენის გავრცელებას არამორწმუნეთა შორის. ორიგენეს მიხედვით, სემია/სიმია არ აღნიშნავს რაიმე არაჩვეულებრივს. სხვა მწერლები სიმიას განიხილავენ როგორც რაღაცის ქმედებას, რომლის ეფექტიც არის ბუნების მიღმა. თუმცა ის საშუალებები, რომლის წყალობითაც იგი გამოჩენილ-იქნა, არის სასწაულებრივი.²⁸⁴

სიმიას მნიშვნელობათა ვრცელ ჩამონათვალში მითითებულია, რომ ეს ლექსიკური ერთეული აღნიშნავს ასევე საზომ ერთეულს, ასტროლოგიურსა და მათემატიკურ ნიშანს, დროშას და სხვ. სხვადასხვა ლექსიკონებიც მიუთითებენ ჩვენთვის საინტერესო ლექსემის მრავალ მნიშვნელობაზე.²⁸⁵

ზემოთ თქმულის გარდა, სიმია არის ემბლემა, კვალი, სიგნალი (პირობითი ნიშანი), სამანი, ბეჭედი, სტენოგრამული – მალემწერლობის ნიშანი.²⁸⁶

ეს ლექსემა ცნობილია ქართული დამწერლობათმცოდნეობისათვის. სიმია ეწოდებოდა სწრაფი საუბრის საგანგებო ნიშნებით წერას, *სიმოვრაფოსი* კი იყო

²⁸⁴ A Patristic Greek Lexicon, edited by G.W.H. Lampe, D. D. Fascicle 5. Oxford at the Clarendon Press, 1968, 1231.

²⁸⁵ იქვე, 1231.

²⁸⁶ Дворецкий И.Х., Древнегреческо-Русский Словарь., Т2. Москва, Гост. Изд. Иностраных и Национальных Словарей, 1958, 1470.

ადამიანი, რომელიც ამ ნიშნებით წერდა, ე.ი. აკეთებდა ე.წ. სტენოგრამას, რომელიც გაცილებით გვიანდელია.²⁸⁷

ბერძნულად $\blacklozenge\blacksquare\blacktriangle\blacklozenge\blacksquare\blacktriangle\blacklozenge$ ეწოდება ნიშანს, გამოითქმოდა „სიმიად“. ძველ ქართულ მწერლობაში გვხვდება სიმოგრაფოსის შესატყვისობაც. ეს არის სიტყვა „სიმიათა-მწერალი“.

„სიმია“ შემოკლებული წერის აღმნიშვნელ ტერმინად არის ნახმარი „შატბერდის კრებულში“.²⁸⁸

სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით, „სიმია არის წერტილი“,²⁸⁹ ხოლო „სიმიათამწერალი_წარსაგებლის მწერალი, გინა მონასმენის მწერალი“²⁹⁰.

ეს სიტყვები გვხვდება „რიფსიმიაზეთა მარტვილობის“ ქართულ თარგმანში²⁹¹. „ძველი ქართული ენის ლექსიკონშიც“ შეტანილია „მალე-მწერალის“ განმარტება, რომელიც აღნიშნავს „ჩქარა მწერალს“.²⁹² ლექსიკონში განმარტებულია ლექსიკური ერთეული „მწერალი“²⁹³, სინონიმებით: „მალე-მწერალი“, სიმიაათ-მწერალი“, ხოლო „სიმიაათ-მწერალი“-ს, „სიმოგრაფი“-ს, „სემეოგრაფი“-ს განსაზღვრისას გამოყენებულია ლექსემა „მწერალი“²⁹⁴. „სიმიაათმწერალი“-ს ანალოგიურ განმარტებას გვთავაზობს ზ. სარჯველაძე. „სიმიაათმწერალი“ არის ნიშანთა მწერალი (სწრაფად მწერალი) ²⁹⁵, „სიმით“ კი – სწრაფად.²⁹⁶

„სიმია“ დასტურდება „იოანე ოქროპირის ცხოვრების“ ტექსტში. იგი ნიშნებით წერას გულისხმობს: „წერდეს სიტყუათა მათ სიმით“.²⁹⁷

²⁸⁷ ჯავახიშვილი ივანე. ქართული პალეოგრაფია, თბილისი, 1949, 130.

²⁸⁸ ს. ყაუხჩიშვილი., შატბერდის კრებულის სასწავლო წიგნი, თბილისის უნივერსიტეტის მოამბე III, ტფილისი, 1923, 184-185 (ამონაბეჭდი).

²⁸⁹ სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, ტ. II, გამომც. „მერანი“, თბილისი, 1993, 90.

²⁹⁰ იქვე, 90.

²⁹¹ ილია აბულაძე, აგათანგელოსის „რიფსიმიაზეთა მარტვილობის“ ძველი ქართულ თარგმანი, ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, ტ. II, 1960, 153.

²⁹² მისივე, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი... 1973, 309.

²⁹³ იქვე, 391.

²⁹⁴ იქვე, 213.

²⁹⁵ ზურაბ სარჯველაძე, ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა...2001, 197.

²⁹⁶ იქვე, 197.

²⁹⁷ „იოანე ოქროპირის ცხოვრების“ ძველი ქართული თარგმანი და მისი თავისებურებანი 968 წლის ხელნაწერის მიხედვით, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო რ. გვარამიამ. „მეცნიერება“, თბილისი, 1986, 92.

თასსა უტართავს გამოსახულად საამარად თასად და მისათხრობელად და ასენებისამიერ სულსა შინა აღწერილთა მათ აელითა მიერთა აღწერთა წიგნთა შინა წარმოაჩინებს“ (31, 6).

მოყვანილი მაგალითიდან ნათელია, რომ ავტორი ვრცლად ლაპარაკობს ამ სახეობაზე და მას „სიმითწერის აელოვნებას“ უწოდებს, რომელსაც ბერძნულად შეესაბამება $\text{✦} \text{◆} \text{■} \text{■} \text{◆} \text{✦} \text{○} \text{ℳ} \text{✕} \text{□} \text{⊥} \text{□} \text{⊥} \text{✕} \text{✕} \text{⊥} \text{⊥} \text{■} \text{◆} \text{ℳ} \text{✕} \text{⊥} \text{■} \text{■} \text{◆} \text{✦}$. ამ მაგალითში სიმით წერის ხელოვნების რამდენიმე მნიშვნელოვანი მომენტია მითითებული.

1) სიმით წერა, როგორც ირკვევა, მოითხოვდა *თითოეული ნიშნის მოხაზულობის, სახელწოდებისა და რაობის, ტიპის ცოდნას, ანუ „სახეს, სახელსა და გუარს“* (31, 6).

2) ნიშნებით, ანუ სიმითწერისას, როგორც ჩანს, ჩანაწერს თავისი გარკვეული ფორმა ჰქონდა. ნიშნები იწერებოდა *რვამწყობრად ან ოთხმწყობრად* (31, 6).

ნიშნების რვამწყობრად და ოთხმწყობრად წერის ანალოგს ვერ წავაწყდით. მაგრამ ძველ ქართულ საიდუმლო დამწერლობათაგან ჩვენი ყურადღება მიიქცია კრიპტოგრამულმა ანბანმა, სადაც გვხდება ერთ, ორ, სამ და ოთხ მწყობრად შესრულებული ხაზები თავზე წერტილებით.

ეს სისტემა ყველაზე გავრცელებული ყოფილა სომხურში, მას ეწოდება „სვეტოვან-ხაზოვანი“ დამწერლობა, რადგან ჩაწერა ხდებოდა ვერტიკალური ხაზებისა და მათ თავზე განლაგებული წერტილების მეშვეობით. ხაზები მიუთითებდა ერთეულებზე, ათეულებზე, ასეულებსა და ათასეულებზე, მარჯვენა მხარეს დასმული წერტილები კი ასოებზე შესაბამის რიგში³⁰¹. „სვეტოვან-წერტილოვანი“ დამწერლობა გვხდება ორ ხელნაწერში Q-1459 და S-436³⁰².

არსებობს *სიმოვრაფის, სიმიათამწერალის, მალემწერალის* კიდევ ერთი სინონიმი – *ნოტარი notarios*-ი, რომელიც აღნიშნავს ასევე მწერალს, მდივანს, სწრაფმწერალს, სტენოგრაფს, სასამართლო თხოვნათა შემდგენელს.³⁰³ ეს სიტყვა დასტურდება ბასილი

Abrahamyan, A;G;, Hayd' Gir ewGrqu Eyu n,Erevani hamalsarani hrat arakqu Eyu n Erevan,

³⁰¹ 1973 ä4244-251;

³⁰² ლილი ათანელიშვილი, ძველი ქართული საიდუმლო დამწერლობა, გამომც. „მეცნიერება“, თბილისი, 1982, 368-369; 175-177.

³⁰³ ენრიკო გაბიძაშვილი, რუს-ურბნისის კრების ძეგლისწერა, გამომც. „მეცნიერება“, თბილისი, 1978, 26. სქოლიო 21.

ანკვირიელის თხზულების ლათინურ თარგმანში. ის სიმოიოგრაფოსის, სიმიათამწერალი-ს ეკვივალენტია თარგმანში. სპეციალური ლიტერატურაც ადასტურებს ამას. მაგ. ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ – ნოტარიუსი – ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ – ნოტარი³⁰⁴; მდივანი, ეპისკოპოსის მდივანი³⁰⁵, ლათ. *notarius*³⁰⁶.

საქმე ის იყო, რომ III მსოფლიო კრებიდან დაწყებული კრებათა მსვლელობის დროს დგებოდა ზუსტი „სტენოგრაფიული“ ჩანაწერები, რომლებმაც ჩვენამდე მოაღწიეს „მსოფლიო კრებათა აქტების“ სახით.³⁰⁷ კრებას ჰყავდა მთავარი *ნოტარიუსი* (ქართული თარგმანით „ნოტარი“), დღევანდელი ტერმინოლოგიით არის მდივანი, რომელიც თავისი ხელქვეითი ნოტარიუსების დახმარებით აწარმოებდა კრების მსვლელობის დაწვრილებით აღწერას. გარდა ამისა, თითოეულ ეპისკოპოსს ახლდა საკუთარი *ნოტარი*, რომლის მოვალეობასაც წარმოადგენდა თავისი ეპისკოპოსის წარმოთქმული სიტყვის ზუსტი ჩაწერა, რომ მოწინააღმდეგე ბანაკის წარმომადგენელი ეპისკოპოსის ნოტარიუსს არ დაემახინჯებინა ან შეგნებულად არ გადაეკეთებინა მისი სიტყვა.³⁰⁸

საფიქრებელია, ქართულ სინამდვილეშიც არსებობდნენ ნოტარები, რომლებიც, მაგალითად, აღნუსხავდნენ რუის-ურბნისის მსვლელობას. ქართულ სინამდვილეში ნოტარიუსების დამადასტურებელი შეიძლება იყოს ათონის ივერთა მონასტრის ალაპებში დაცული ცნობა: „თუესა აპრილსა კ̄ა ალაპი არს სვიმონ ნოტარისა ქართველისა“ (ათონის ივერიის მონასტრის 1074 წ. ხელნაწერი ალაპებით, 1901 წ., 233).³⁰⁹ წერა, როგორც თხზულებით ვიგებთ, ხდებოდა საგანგებო საწერი ჯობით, ანუ „საწერელით“ (ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ ⲛⲟⲧⲁⲣⲓⲥⲓ)³¹⁰. ავტორი პარალელს ავლებს საწერელით გამოსახულ სიმის ნიშნებსა და სულზე აღბეჭდილ თვისებებს შორის.

„და რომელი-იგი წარმოაჩინა, სიმია^ა საწერელითა გამოუწერა, ხოლო რომელსა-იგი Ἀელითა ვერ ეწიფა აღწერად, სულსა შინა აღწერითა დაუუნჯებეს“ (31, 8)...

³⁰⁴ E. A. Sophocles, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods*, vol. II, Frederick Ungar Publishing Co, New-York, 786.

³⁰⁵ *A Patristic Greek Lexicon*, edited by G.W.H. Lampe, DD. Fascicle 4. Oxford at the Clarendon Press, 1965, 922-923.

³⁰⁶ H.G. Liddell, Robert Scott, H. Stuart Jones, *Greek-English Lexicon, A Supplement*, edited by E. A. Barber, Oxford, at the Clarendon Press, 1968, 105.

³⁰⁷ იქვე, 26, შენიშვნა 20.

³⁰⁸ იქვე, 26.

³⁰⁹ ვეყრდნობით ე. გაბიაშვილის დასახ, ნაშრომში დადასტურებულ ცნობას. იხ. 26. შენიშვნა 21.

³¹⁰ *A Patristic Greek Lexicon*, edited by G.W.H. Lampe, DD. Fascicle 1...1961, 120.

მართალია, *კომენტი* ამ გაფორმებით სხვა ტექსტებსა და ლექსიკონებში ვერ მოვიძიეთ, მაგრამ სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონში დასტურდება ფორმა „*კომენტარი*“, რომელიც „*მალემწერალს*“ აღნიშნავს.³¹¹

სიტყვა „*კომენტარი*“ გვხვდება XI-XII სს.-ებით დათარიღებულ ძველ ქართულ ტექსტებშიც. მაგალითად, ერთ-ერთი მათგანი არის სვინაქსარი H-1661, გიორგი მთაწმინდელის მიერ თარგმნილი, გადაწერილი 1156 წელს. მასში ვკითხულობთ:

„ათანასე *კომენტარი*³¹² სარწმუნოებით მოვიდა“...

„ამასვე დღესა Ἀსენება წმიდისა ზოსიმე მონაზონისა და მოწამისა^Α და ათანასე *კომენტარისა*^Α“³¹³

ევედრა *კომენტარსა*³¹⁴ მას, რომელსა მიჰყვანდეს“...

H-2211-ში, რომელიც ასევე სვინაქსარია, გადაწერილი XI საუკუნეში, მოიპოვება ეს სიტყვა შემდეგი გაფორმებით:

„მრავალნი მოიყვანნა ქრისტეს სარწმუნოვებად, რომელთაგანი იყო *კომენტარისი*³¹⁵ და შემწე ელადიოს“...

„ევედრა *კომენტარისა*³¹⁶ მას, რომელსა მიჰყვანდეს, რა^Αთა შეჰრთოს იგიცა მათ თანა“...

XI-XII სს. მეტაფრასულ კრებულში S-384-ში ვკითხულობთ:

„ხოლო ერმან ვინმე მუნ მდგომარეთგანმან სახელით სოფრონიოს, პატივითა *კომენტარისმან*³¹⁷ არათუ სიწყალულითა რაითმე მოწამისათა, არამედ ლიქნობითა მთავრისათა და ყოვლისათა, იწყოდ წმიდისა ესრეთ“...

XII საუკუნის კრებულში S-417, რომელიც მოიცავს მეტაფრასულ ცხოვრებებს, გვხვდება ფრაზა:

„...მიმგებელმან პილასიოს *კომენტარისიოსმან*³¹⁸ ჰრქუა მთავრისა“...

³¹¹ სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, ტ I, გამომც. „მერანი“, 382.

³¹² H-1661, 95r, 24.

³¹³ H-2211, 136r, 20-21.

³¹⁴ H-1661, 18r, 16-17.

³¹⁵ H-2211, 168r, 17-18.

³¹⁶ H-2211, 21v, 22.

³¹⁷ S-384, 733v, 5-10.

³¹⁸ S-417, 194v, 3.

ეს ფორმები გვხვდება ბასილი ანკვირიელის თხზულებაშიც. მაგ.,

„...ამას იტყას უფალი, ვითარმედ საჭურისთა მათ, რომელნი იმარხვიდენ *შაბათთა* ჩემთა და აღმრჩეველთა მისთა, რომელი მე მნებავს და მმარხველთა შჯულისა ჩემისათა, მივსცეთ მათ სახლსა შინა ჩემსა და ზღუდესა შინა ჩემსა... სახელი საუკუნოა... და არა მოაკლდეს“. (58, 1). ამას უფალი მხოლოდ აღუთქვამს მათ, „რომელნი იმარხვიდენ *შაბათთა*“ (58, 2).

„ხოლო *შაბათი არა უქმობასა შინა, არამედ მოქმედებისა*. უქმობასა შინა იხილვების, რამეთუ *შაბათობაა* ჰნებავს ქალწულისაა გარნა არათუ რაათა უქმებით იმარხვიდეს ქალწულებასა, არამედ რაათა უქმობასა შინა ვნებათასა და *უხრწნელებასა ქალწულებისასა* დაუცხრომელად შურებოდის, საქმეთა სიმართლისათა და მცნებათა უფლისათა აღასრულებდეს“ (58, 3).

„ხოლო უკუეთუ სარეცელსა თასსა ზედა *შაბათობდე*, წმიდად დაიცვა ესე და ესრეთ გაქუნდეს პატიოსანი ესე საუნჯე ქალწულებისაა, რამეთუ არათუ ახლითა რაათმე და უცხოათა ღონისძიებითა მოუპოვო ესე თავსა თასსა, არამედ უკუეთუ ეგო უხრწნელად და ქალწულად, ვითარცა იშევ საშოათგან, ყოველთავე წინაშე სამარადისოდ კეთილ იყო“ (59, 10).

ზემოთმოყვანილი ტექსტი აშკარად მიანიშნებს, რომ შაბათის დაცვაში, ანუ შაბათობაში იგულისხმება არა უქმად ყოფნა, არამედ მოქმედება, ანუ ღმრთისმსახურება, ცოდვისა და ამსოფლიური საქმეებისაგან თავის შეკავება, უხრწნელებით უხრწნელებით დაუცხრომელი შრომა მართალი საქმისათვის, უფლის მცნებათა აღსრულება.

ამრიგად, თხზულების მიხედვით, შაბათის დაცვა, ანუ შაბათობა არის უბიწოებისათვის ზრუნვა ლოცვითა და ღვთის განდიდებით.

დასკვნები:

ჩვენს ნაშრომში წარმოდგენილი კვლევის შედეგად შედეგად შეიძლება დავასკვნათ შემდეგი:

1) ქართულ მეცნიერებაში სრულიად შეუსწავლელი იყო როგორც ბასილი ანკვირიელი, მოღვაწე და ავტორი, ისე მისი თხზულების „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათა“ ქართული თარგმანი.

2) წერილობით წყაროებსა და სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით გაირკვა, რომ მთელი ძველი ტრადიციის თანახმად, ბასილი დიდის სახელით ცნობილ თხზულებაში „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათა“ უნდა დავინახოთ მანამდე დაკარგულად მიჩნეული ბასილი ანკვირიელის ტრაქტატი, რაც უმრავლესობისათვის (გარდა A. Vaillant-ისა) მისაღები გახდა.

3) ისტორიულ-ფილოლოგიური, წყაროთმცოდნეობითი კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ:

a) IV საუკუნის II მესამედში მოღვაწეობდა სამი ბასილი ანკვირიელის ზედწოდებით. ცხადია, სამივე ერთდროულად ანკვირიის ეპისკოპოსი ვერ იქნებოდა. სახელებისა და ზედწოდებათა დამთხვევის მიუხედავად, გადაჭრით შეიძლება ითქვას, რომ ისინი სხვადასხვა მოღვაწენი არიან. მათგან მხოლოდ ერთია ეპისკოპოსი, ჰომოიუსიანელთა მეთაური, ყოფილი ექიმი, თხზულების „ქალწულებისათა“ ავტორი, სასულიერო წრეებში ფრიად აღიარებული მოღვაწე, ჩვენი საკვლევი პირი ბასილი ანკვირიელი, რომელიც არასდროს შეურაცხავთ წმინდანად, მოწამედ. მეორე ბასილი ანკვირიის ხუცესი (პრესვიტერი) არის მღვდელმოწამე, აღსრულებული 22 მარტს (28 ივნისს), ხოლო მესამე მოწამე ბასილი ხუცია, ანკვირიელ-კესარიელი, რომლის მოხსენიებაც 1 (2) იანვარს ხდება.

ბ) ბასილი ანკვირიელის თხზულების ავტორად ბასილი დიდის გამოცხადების უმთავრესი მიზეზი ის იყო, რომ მართლმადიდებლის სახელს ამოაფარეს მოკვეთილი, გაძევებული არიანული მრწამსის ავტორის – ბასილი ანკვირიელის – ის ტრაქტატი, რომელიც დიდად იყო პოპულარული და გასანადგურებლად არ ემეტებოდათ.

ც) მეტაფრასული თხზულების _ „ბასილი ანკვირიელის წამების“ _ შესწავლით (მეტაფრასში აღწერილია ბასილი ხუცესის მოქალაქეობა და ღვაწლი), მასში აღნიშნული ერთი ისტორიული ფაქტის შეჯერებით ეპისკოპოს ბასილი ანკვირიელის ცხოვრებასთან და ეკლესიის ისტორიაში არსებული მოვლენების გათვალისწინებით გაირკვა, რომ ეს ორი პიროვნება ერთმანეთის წინაშე უნდა წარმდგარიყო ურთიერთსაწინააღმდეგო პოზიციით 335-336 წწ. გამართულ საეკლესიო კრებებზე პალესტინასა (იერუსალიმსა) და კონსტანტინოპოლში.

4) „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათჳს» შესწავლამ ბასილი ანკვირიელის მსოფლმხედველობის გასაცნობად, ნათელ-ყო, რომ მისი სამედიცინო განათლება, ფიზიოლოგიის ცოდნა, რომელიც ემყარება IV საუკუნის მოწინავე და პროგრესულ შეხედულებებს, შესანიშნავადაა ასახული თხზულებაში და ემსახურება ზნეობის ქადაგებას. ავტორის პრინციპია სულიერი ჯანმრთელობის მოპოვება და შენარჩუნება სხეულის სიმრთელეზე დაყრდნობით.

5) თხზულების ისეთი ფიზიოლოგიური ცნებების შესწავლამ, როგორცაა „ქალწულება«, ქალწული«, „საჭურისობა«, „საჭურისი« გამოავლინა, რომ მათში იგულისხმება უქორწინებლობა, უხრწნელება; „ქალწულად« შეიძლება იწოდოს უბიწოდ მცხოვრები ორივე სქესის წარმომადგენელი. ქალწულება არის:

ა) ანგელოზური ცხოვრების წესი. თუ ადამიანი დაძლევს ხორცის სიამოვნებას, ნაყროვანების სიტკბობას და ამ წუთისოფელში ხორციელი იწროებით წარმართავს თავის ცხოვრებას, შესაძლებელია ანგელოზთა მიბაძვაზე ლაპარაკი.

ბ) ქალწულება უფრო სულიერი უპირატესობაა, ვიდრე ხორციელი, რის საჩვენებლად არის კიდევ შექმნილი ეს თხზულება. ხოლო ვისაც სურს ქალწულების გვირგვინის დადგმა, მან უნდა შეიმეცნოს ჭემმარიტება, უბიწოების უდიდესი ღირსების არსი.

6) თხზულებაში მოცემული შედარება უქორწინებლობისა და ქორწინების შესახებ წარმოაჩენს ავტორის შეხედულებას, რომელიც არაერთგზის იმეორებს, რომ ქალწულების სიკეთე უფალს ყველასათვის არ დაუწესებია სავალდებულო მცნებად _ იგი დააწესა პატივად სათნოებისმოყვარე სულისათვის და მორწმუნეს მისცა არჩევანის საშუალება ბუნებასა და მცნებას შორის. რჯული არ კრძალავს ქორწინებას, უფალმა ადამიანის ნებას მიანდო უხრწნელების სურვილი, რადგან ეს შესაწირავი ღვთისმოყვარე სულისაა და განსხვავდება ქორწინებისაგან.

7) სხვადასხვა გააზრება აქვს თხზულებაში ცნებას „საჭურისობა“. „საჭურისობა“, „გამოსაჭურისება“ არსებობს სამი სახისა:

ა) დაბადებით საჭურისობა;

ბ) ღვთისათვის გონებით გამოსაჭურისება;

გ) თავის ფიზიკურად გამოსაჭურისება ღვთის სიყვარულისა და უბიწოების შენარჩუნების სურვილით.

საჭურისობის ამგვარი სახეობა განსაკუთრებული გაკიცხვისა და გმობის საგანი იყო ისტორიულადაც და თხზულების მიხედვითაც. საჭურისთაგან გამორჩეულად დაფასების ღირსია ის, ვინც გონების გამოსაჭურისებით, ღვთაებრივ უხრწნელებას ეზიარება. საჭურისობა, ქალწულების მსგავსად, არის ანგელოზური ცხოვრების წესი.

8) ბასილი ანკვირიელის თხზულების „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათჳს» ქართული თარგმანის შემცველ ხელნწერთა

კოდიკოლოგიურმა და ტიპოლოგიურმა შესწავლამ გამოავლინა 4 ნუსხა (ABFD), რომლითაც ქართული თარგმანია მოღწეული. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა ნუსხათა ამგვარი ურთიერთმიმართება:

ა) ABC ნუსხების არქეტიპს უნდა წარმოადგენდეს გიორგი მთაწმიდელის ავტოგრაფი Aტჰ-49, ანუ D ნუსხა.

ბ) ის განსხვავებანი, რაც A ნუსხას გააჩნია, შეიძლება იყოს ან გადამწერისეული, ან მომდინარე ტექსტის იმ დედნიდან, რომელითაც ის სარგებლობდა.

გ) BC ნუსხათა იკითხვისები, ვარიანტული ცვლილებები გადამწერთა შეგნებული თუ მექანიკური სწორების შედეგია.

დ) ოთხივე ნუსხაში მრავლადაა ორთოგრაფიული სხვაობანი, რაც უმთავრესად განაპირობებს კიდევ მათ განსხვავებულობას.

9) ბასილი ანკვირიელის თხზულების ბერძნული რედაქციების (AT28) ნუსხებს შორის არსებული განსხვავების შესწავლამ ქართული თარგმანის სავარაუდო ბერძნული დედნის დადგენის მიზნით, ნათელ-ყო, რომ გიორგი მთაწმიდელის ხელთ არსებული ბერძნული ნუსხა არ მიეკუთვნებოდა განსხვავებული რედაქციის ტექსტს. ეს უნდა

ყოფილიყო ბერძნული AT28 ჯგუფის რომელიმე ხელნაწერი, საკმაოდ კარგად გამართული პირი.

10) თხზულების მთარგმნელობითი მეთოდის კვლევამ გამოავლინა სავარაუდო მთარგმნელი – გიორგი მთაწმიდელი, რაც რალურად დადასტურდა კიდევ მოგვიანებით, კერძოდ მას შემდეგ, რაც საკვლევი ძეგლი აღმოჩნდა გიორგი მთაწმიდელის ავტოგრაფში, Ath-49-ში.

11) კვლევისას გამოიკვეთა გიორგი მთაწმიდელის მთარგმნელობითი მეთოდის უკვე დადასტურებული თავისებურებანი. მთარგმნელი დინამიკურ-ექვივალენტური თარგმანის მიმდევარია. იგი ბრმად არ ემონება დედნის ყველა ელემენტს. მას შეუძლია გაავრცოს, დააზუსტოს ან შეცვალოს ბერძნული ტექსტის მონაცემი. ეს კი იმისთვის სჭირდება, რომ გასაგებად მიიტანოს მკითხველამდე თხზულების შინაარსი და ამავე დროს დაიცვას ქართული ენის ბუნება.

11. ტექსტის თარგმანში ბასილი ანკვირიელის რიტორიკული სტილის გაანალიზება ნათელყოფს, რომ გიორგი მთაწმიდელი არ დალატობს თავის მთარგმნელობით მეთოდს, ის მცირეოდენად ავრცობს ან ამოკლებს სათქმელს, ცვლის ზოგიერთ მონაცემს, რომ მკითხველისათვის საინტერესოდ წარმოაჩინოს სათქმელი, დაიცვას ქართული ენის ბუნება. გიორგი მთაწმიდელი კარგად იცნობს სათარგმნ მასალას, შესისხლხორცებული აქვს თხზულების სტილი, მხატვრული ღირებულება. თარგმანის ყოველი სტრიქონიდან გამოსჭვივის, რომ მას არ სურს, მიიჩქმლოს ის მხატვრული და რიტორიკული ხერხები, რომლებსაც ავტორი იყენებს, ამიტომ მაქსიმალურად აჩვენებს ბასილი ანკვირიელის სტილურ თავისებურებებს თავის თარგმანებში. თუმცა ზოგჯერ ცალკეულ რიტორიკულ ხერხს (ჰარონომასია, რიტორიკული შეკითხვები) ბერძნულისაგან დამოუკიდებლადაც კი იყენებს.

12. ბასილი ანკვირიელის თხზულების გიორგი მთაწმიდელისეულ თარგმანში საინტერესო სურათს ქმნის ბიბლიური ციტაციის გადმოღება. უპირველესად, თხზულების თარგმანის მიხედვით აშკარა და თვალსაჩინოა, რომ მთარგმნელი უმეტესად მიჰყვება ავტორს, ისე, რომ არ იყენებს ბიბლიის კანონიკურ ტექსტს.

13. საკვლევი ტექსტის ენობრივი ანალიზი აჩვენებს, რომ გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი ბასილი ანკვირიელის თხზულებისა „ქალწულებსა შინა ჭემმარტი

უხრწნელებისათაღს» არის გართულებული ვრცელი პერიოდებით, დიდი მოცულების რთული წინადადებებით, მაგრამ ეს არ იწვევს აზრის გაბუნდოვნებას. თარგმანი ძირითადად იცავს კლასიკური ენის ნორმებს, მაგრამ ამასთანავე ავლენს სიახლისადმი მიდრეკილების ნიშნებსაც (ე ხმოვანი მტკიცე ნორმადაა ქცეული ე-ზე ფუძეგათავებული საზოგადო სახელების სახელობითსა და ადამიანთა ამავე დაბოლოების მქონე სახელების ნათესაობით ბრუნვებში. ზოგჯერ გამარტივებულია ზმნისწინები: *აღ*, *წარ* და *-მდე* თანდებულთან მეზობლობაში ვით. ბრუნვის ნიშანი, ერთმანეთის პარალელურად ტექსტში წარმოდგენილია ძველი და ახალი ფორმები ზმნისა „*ჰქონან*», „*აქუნდეს*»), რაც არის ასახვა ძველი ქართული ენის ისტორიული განვითარებისა.

14. ძველში გამოყენებული ლექსიკა, სიტყვათწარმოების საშუალებები ეყრდნობა ძველი ქართული სალიტერატურო ენის ლექსიკურ მარაგს, თუმცა ატარებს სიახლის ნიშნებსაც.

გამოყენებული ლიტერატურა:

წყაროები და ლექსიკონები:

1. A-55.
2. A-66.
3. A -351
4. A-927.
5. Ath-49.
6. H-1661.
7. H-2211.
8. K-3.
9. S-384.
10. S-417.
11. *აბულაძე ი.*, ძველი ქართული ენის ლექსიკონი, გამომც. „მეცნიერება,» თბილისი, 1973.
12. ბიბლიის ლექსიკონი (მასალები), ტ. II. 2000, Printed in the Netherlands.
13. *იმნაიშვილი ი.*, ქართული ოთხთავის სიმფონია-ლექსიკონი, თბილისის უნივერსიტეტის გამოცემა, თბილისი, 1986.
14. *ორბელიანი სულხან-საბა*, ლექსიკონი ქართული, ტ I, თბილისი, გამომცემლობა „მერანი“, 1991.
15. *ორბელიანი სულხან-საბა*, ლექსიკონი ქართული, ტ. II, თბილისი, გამომცემლობა „მერანი“, 1993.
16. *სარჯველაძე ზ.*, ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა, სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის თბილისის პედაგოგიური უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 2001.
17. Dictionnaire de Spiritualite, Ascétique et Mystique, doctrine et histoire, publ. sous la direct. de Marcel Viller, S.J., t. I, Gabriel Beauchesne et ses fils, Paris, 1937.
18. Dictionnaire encyclopedique du christianisme ancien, Sous la direction de Angelo Di Berardino. Adaptation française sous la direction de François Vail, volume1, 1990.
19. *H.G. Liddell, Robert Scott, H. Stuart Jones*, Greek-English Lexicon, A Supplement, edited by *E. A. Barber*, Oxford , at the Clarendon Press, 1968.
20. The Oxford dictionary of the Cristian Church, edited by F.L. Cross, London, Oxford University Press, New-York Toronto, 1958.
21. The Oxford dictionary of Byzantium, volume1, New-York Oxford, Oxford University Press, 1991.
22. A Patristic Greek Lexicon, edited by G.W.H. Lampe,DD. Fascicle 1. Oxford at the Clarendon Press, 1961.
23. A Patristic Greek Lexicon, edited by G.W.H. Lampe,DD. Fascicle 4. Oxford at the Clarendon Press, 1965.
24. A Patristic Greek Lexicon, edited by G.W.H. Lampe, D. D. Fascicle 5. Oxford at the Clarendon Press, 1968.
25. E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods, vol. II, Frederick Ungar Publishing Co, New-York.
26. Брокгауз Ф. А и Ефронъ И. А. Энциклопедический Словарь, С.-Петербург, Типо-Литография И. А. Ефрона, Т.V^A, 1892.
27. Вейсман А. Д., Греческо-Русский Словарь, издание Автора, С.-Петербург, 1899 (репринт V-го издания. 1899 г.).
28. Дворецкий И.Х. Древнегреческо-Русский Словарь. Т2. Москва, Гост. Изд. Иностраннных и Национальных словарей, 1958.

29. Дворецкий И.Х. Латинско-Русский Словарь. Москва, Издательство *Русский Язык*, 1976.
30. Полный Православный Богословский Энциклопедический Словарь [Б. г.] .

1. *აბულაძე ი.*, აგათანგელოსის „რიფსიმიანეთა მარტვილობის“ ძველი ქართულ თარგმანი, ხელნაწერთა ინსტიტუტის მოამბე, ტ. II, 1960.
2. *ათანელიშვილი ლილი*, ძველი ქართული საიდუმლო დამწერლობა, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1982.
3. ათონის მრავალთავი, *მ. მაისურაძე, მ. მამულაშვილი, ა. ღამბაშიძე, მ. ჩხენკელი*, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1999.
4. *ამონიოს ერმისის* თხზულებები ქართულ მწერლობაში, ტექსტები გამოსაცემად მოამზადეს *ნათელა კეჭაყმაძემ* და *მაია რაფავამ*, გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო *მაია რაფავამ*. „მეცნიერება“, თბილისი, 1983.
5. *ბაგრატიონი დავით*, იადიგარ დაუდი, გამოსაცემად მოამზადა, წინასიტყვაობა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და კომენტარები დაურთო *ლადო კოტეტიშვილმა*, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი, 1985.
6. *ბასილი კესარიელის* „სწავლათა“ ეფთვიმე ათონელისეული თარგმანი, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო *ც. ქურციკიძემ*, „მეცნიერება“, თბილისი, 1983.
7. *ბეზარაშვილი ქ.*, ეგრემ მცირის მთარგმნელობითი ტენდენციებისათვის, ლოგოსი, წელიწდეული ელინოლოგიასა და ლათინისტიკაში, ლოგოსი, თბილისი, 2003.
8. ბერძნული და რომაული საკუთარი სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი, შეადგინა *კ. გიგინეიშვილმა*, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის სამეცნიერო რედაქცია, თბილისი, 1985.
9. *გაბიძაშვილი ე.*, ქართული ნათარგმნი ჰაგიოგრაფია, თბილისი, 2004.
10. *გაბიძაშვილი ე.*, რუის-ურბნისის კრების ძეგლისწერა, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1978.
11. *გიორგი მთაწმიდელი*, „ცხოვრება ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოვანესი და ეფთამესი“, გამოსაცემად მოამზადა *ივ. ჯავახიშვილმა*; *გიორგი მთაწმიდელის* ენა „იოვანე და ეფთამეს ცხოვრების“ მიხედვით *ა. შანიძისა*, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა გამომცემლობა, თბილისი, 1946.
12. დიდი სჯულისკანონი, გამოსაცემად მოამზადეს *ე. გაბიძაშვილმა, ე. გიუნაშვილმა, მ. დოლაქიძემ, გ. ნინუამ*, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1975.
13. *ზვიადაძე გიორგი (დეკანოზი)*, წმიდა გრიგოლ ნოსელი – „ქალწულებისათა და საღმრთოთა მოქალაქობისა“ (ავტორეფერატი ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად), თბილისი, 2004.
14. ვ. თოფურია, სვანური ენა, I, ტფილისი, საქ. სახ. პედ. ინსტიტუტის გამოცემა, 1931.
15. *იაკობ ცურტაველი*, „შუმანიკის წამება“, ქართული პროზა, ტ. I, თბილისი, 1981.
16. *იმნაიშვილი ი.*, იოვანეს გამოცხადებისა და მისი თარგმანების ძვ. ქართული ვერსია. ძვ. ქართული ენის კათედრის შრომები, 7, 1961.
17. *იმნაიშვილი ი.*, სამი სინური ხელნაწერი და მათი ენა. ძვ. ქართული ენის ქრესტ. II ტ., 1963.
18. *იმნაიშვილი ი.*, სახელთა ბრუნება და სახელთა ფუნქციები, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1957.

19. *იმნაიშვილი ი.*, ქართული ოთხთავის სიმფონია-ლექსიკონი, თბილისის უნივერსიტეტის გამოცემა, თბილისი, 1986.
20. „იოანე ოქროპირის ცხოვრების“ ძველი ქართული თარგმანი და მისი თავისებურებანი 968 წლის ხელნაწერის მიხედვით, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო *რ. გვარამია*მ მეცნიერება, თბილისი, 1986.
21. *იორდანიშვილი ს.*, ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების დადგენისათვის, ნაკვეთი VII, ქართულ კომპოზიტების დაწერილობისათვის, სახ. გამომცემლობა, თბილისი, 1934.
22. *კახაძე მ.*, ბასილი დიდის ექუსთა დღეთა, მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვეთი II, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემლობა, თბილისი, 1947.
23. *კეკელიძე კ.*, თარგმანება ეკლესიასტისა მიტროფანე ზმარნელ მიტროპოლიტისა (LXXXIII, ქართული ძეგლები), ტფილ. უნ-ტის გამოცემა, I, საეკლესიო მწერლობა ¹ 1, ტფილისი, 1920.
24. *კეკელიძე კ.*, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1980.
25. *კეკელიძე კ.*, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ. I, სტალინის სახ. თსუ გამომცემლობა, 1956.
26. *კეკელიძე კ.*, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, ტ.V, საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1957.
27. *კიზირია ა.*, მარტივი წინადადების შედგენილობა ძველ ქართულში, თბილისი, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემლობა, 1963.
28. *კიკნაძე გ.*, გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი გრიგოლ ნოსელის თხზულებისა „თარგმანება ქებათა-ქებათა სასა“ (ტექსტი, გამოკვლევა თარგმანი), სადისერტაციო ნაშრომი, 1967.
29. *მარტიროსოვი არ.*, საერო მწერლობის ძეგლების ფონეტიკური თავისებურებანი, იკე, IV, 1954.
30. *მარტიროსოვი არ.* აბსტრაქტულ სახელთა წარმოება და საწარმოებელ აფიქსთა შედგენილობა ძველ ქართულში, იკე, IX-X, 1958.
31. *მაჭავარიანი მ.*, გრიგოლ ნაზიანზელის თხზულებათა დავით ტბელისეული თარგმანები (სადისერტაციო ნაშრომი), თბილისი, 1999.
32. *მელიქიშვილი ნ.*, ბასილი კესარიელის, გრიგოლ ნაზიანზელის, გრიგოლ ნოსელისა და იოანე ოქროპირის ჰომილეტიკური თხზულებები ქართულ ენაზე, თბილისი, პროგრამა „ლოგოსი“, 2000.
33. *მელიქიშვილი ნ.*, ბიბლიური ციტაცია გრიგოლ ნაზიანზელის ჰომილეტიკურ თხზულებებში და მათ ქართულ თარგმანებში, „რელიგია“, 1996, ¹ 10-11-12.
34. მსოფლიო მართლმადიდებელი ეკლესიის შეერთებული კალენდარი, I გამოცემა, თბილისი, 2001.
35. მცხეთური ხელნაწერი (მოსეს ხუთწიგნეული, ისო ნავე, მსაჯულთა, რუთი), ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა და გამოკვლევა დაურთო *ელ. დოჩანაშვილმა*, „მეცნიერება“, თბილისი, 1981.
36. მცხეთური ხელნაწერი (მეფეთა I, II, III, IV; ნემტთა I, II, ეზრას I, II, III წიგნები), „მეცნიერება“, თბილისი, 1982.
37. მცხეთური ხელნაწერი (ეკლესიასტე, სიბრძნე სოლომონისა, ქება ქებათა სოლომონისა, წინასწარმეტყველთა წიგნები – ესაია, იერემია, ბარუქი, ეზეკიელი), „მეცნიერება“, თბილისი, 1985.

38. *ნათაძე ნ.*, შესაძლებლობის მიმღობათა წარმოებისათვის თანამედროვე ქართულში: იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, XIV, 1962.
39. *ნოზაძე ლ.*, ინ-ენიანი ვნებითის ერთიერთობის საკითხებისათვის ქართულში: იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, IX-X, 1958.
40. ოთხთავის ორი ბოლო რედაქცია, ტექსტი გამოსცა და გამოკვლევა დაურთო ი. იმნაიშვილმა, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1979.
41. პავლენი, პავლეს ეპისტოლეთა ქართული ვერსიები, გამოსაცემად მოამზადეს *ქეთევან მოწინიძემ* და *კორნელი დანელიამ*, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1974.
42. *ჟღენტის ს.*, ქართველურ ენათა ფონეტიკის საკითხები, „განათლება“, თბილისი, 1965.
43. *რაფაეა მ.*, ქართული დოგმატიკის ისტორიიდან, მრავალთავი, II, 1974.
44. უსწორო კარაბადინი, *ლადო კოტეტიშვილისეული* გამოცემა, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა *დარეჯან კუხიანიძემ*, გამომცემლობა „ენგადი“, 1997.
45. ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X-XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით, გამოსცა *მზექალა შანიძემ*, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემლობა, თბილისი, 1960.
46. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A კოლექციისა), ტ. I¹. შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს *თ. ბრეგაძემ*, *მ. ქავთარიამ* და *ლ. ქუთათელაძემ*, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1973.
47. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. IV, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: *თ. ბრეგაძემ*, *მ. ქავთარიამ*, *ლ. ქუთათელაძემ*, გამომც. „მეცნიერება“, თბილისი, 1985.
48. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A კოლექციისა), ტ. II¹. შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: *თ. ბრეგაძემ*, *ც. კახაბრიშვილმა*, *მ. ქავთარიამ*, *ლ. ქუთათელაძემ*, *ც. ჭანკიევმა*, *ლ. ხევსურიანმა*, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1986.
49. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექციისა, ტ. I, საქართველოს სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1959.
50. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზ. (S) კოლექცია, ტ. IV, შედგენილია და დასაბეჭდად მოამზადებული *თ. ბრეგაძის*, *ლ. კიკნაძის*, *მ. ქავთარიას*, *ლ. ქაჯაიას*, *ქრ. შარაშიძის* და *ც. ჭანკიევის* მიერ, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1965.
51. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზ. (S) კოლექცია, ტ. V, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1967.
52. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზ. (S) კოლექცია, ტ. VI, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს: *თ. ბრეგაძემ*, *ლ. ქაჯაიამ*, *ლ. ქუთათელაძემ*, *მ. შანიძემ* და *ც. ჭანკიევმა*, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 1969.
53. ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით, გამოსცა *აკ. შანიძემ*, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამომცემლობა, თბილისი, 1945.
54. ქართული პროზა, ტ. I, „საბჭოთა საქართველო“, 1981.
55. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. I, სპეც. სამეცნიერო რედაქცია, თბილისი, 1975.

56. *ქაჯაია ნ.*, ბასილი ანკვირელი და მისი თხზულება „ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათა“ (CPG 2827), მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია, 1987, 14.
57. *ქაჯაია ნ.*, ბასილი კესარიელის თხზულებათა ქართული თარგმანები. თბილისი, მეცნიერება, 1992.
58. *ქურციკიძე ც.*, აპოკრიფები მოციქულთა შესახებ და მათი ენა: ქართული ვერსიები, აპოკრიფების მოციქულთა შესახებ (X-XI სს.), 1959.
59. *ღლონტი ალ.*, ქართული ლექსიკოლოგია, თბილისი, „ცოდნა“, 1964.
60. *ყაუხჩიშვილი თ.*, კომპოზიციები ძველ ქართულში, თსუ შრომები, 1952.
61. *ყაუხჩიშვილი ს.*, არმაზში აღმოჩენილი ბერძნული წარწერები, საქ. სსრ. მეცნ. აკად. მოამბე, ტ. II, 11-2 1941.
62. *ყაუხჩიშვილი ს.*, ბერძნული მამაკაცის სახელების გადმოცემისათვის ქართულში, სახელის ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში, თბილისი, 1956.
63. *ყაუხჩიშვილი ს.*, გიორგი ამარტოლის ხრონოგრაფის ქართული თარგმანი, ნაწ. II, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1926.
64. *ყაუხჩიშვილი ს.*, შატბერდის კრებულის სასწავლო წიგნი, თბილისის უნივერსიტეტის მოამბე III, ტფილისი, 1923 (ამონაბეჭდი).
65. *შათირიშვილი ლ.*, ბასილი ანკვირელის თხზულება და მისი ქართული თარგმანი, მრავალთავი, XIX, 2001.
66. *შანიძე აკ.*, ვნებითი გვარის ზმნათა უღლების ერთი თავისებურება საშუალო ქართულში: ენის ინსტიტუტის IV სამეცნიერო სესიის თეზისები.
67. *შანიძე აკ.*, სამი მწკრივის წარმოების თავისებურებანი ძვ. ქართულში. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. VI, 1 10, 1945.
68. *შანიძე აკ.*, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, თხზულებანი 12 ტომად, ტ. III, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1980.
69. *შანიძე აკ.*, ძველი ქართული ენის გრამატიკა, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1976.
70. *შანიძე აკ.*, წელიწადის ეტიმოლოგიისათვის, თხზულებანი 12 ტომად, ტ. II, თბილისი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1981.
71. *შანიძე აკ.*, Данные греческо-пехлевской билингвы в истории термина „ეზოაზმოდუარი“ в древнегрузинском. saq.ssr. mecn. akad. moambe, t. II, #1-2 1941.
72. *შარაძენიძე თ.*, მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვებისა წარმოება და ფუნქციები ძველ ქართულში, სახელის ბრუნების ისტორიისათვის ქართველურ ენებში, I, თბილისი, 1956.
73. *ჩიქობავა არნ.*, ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში, თბილისი, საქ. სსრ მეცნ. აკად. გამ.-ბა, 1948.
74. *ჩიქობავა არნ.*, სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში, თბილისი, საქ. მეცნ. აკად. გამომცემლობა, 1942.
75. *ძიძიშვილი მ.*, ფონეტიკური პროცესები ძველ ქართულში, თბილისი, საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, 1960.
76. წიგნი სააქიმოა, *ლადო კოტეტიშვილი*, მედიცინა ძველ საქართველოში, XIII ს., სახელმწიფო გამომცემლობა, სამეცნიერო სექტორი, ტფილისი, 1936.
77. წიგნი ძუელისა აღთქმისანი, ნაკვეთი I შესაქმისაა, გამოსლვათაა, ყველა არსებული ხელნაწერის მიხედვით გამოსაცემად მოამზადეს *ბაქარ გიგინეიშვილმა და ცოტნე კიკვიძემ*. გამოკვლევა *ბაქარ გიგინეიშვილისა*, „მეცნიერება“, თბილისი 1989.
78. წიგნი ძუელისა აღთქმისანი, ნაკვეთი II ლევიტელთაა, რიცხუთაა, მეორისა სჯულისაა, ყველა არსებული ხელნაწერის მიხედვით გამოსაცემად მოამზადეს

- ილია აბულაძემ, +ბაქარ გიგინეიშვილმა, ნარგიზა გოგუაძემ და ციალა ქურციკიძემ, „მეცნიერება“, თბილისი, 1990.
79. წმინდანთა ცხოვრება, წიგნი I, ბონდო მაცაბერიძის გამომცემლობა ბაკმი, თბილისი, 2003.
 80. *ჭელიძე ე.*, ძველი ქართული საღვთისმეტყველო ტერმინოლოგია, თბილისი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1996.
 81. *ჭელიძე მ.*, ელინიზმის ფილოსოფია ადრინდელი ქრისტიანობის ეპოქაში, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1998.
 82. ხელნაწერთა აღწერილობა (ქუთაისის სახელმწიფო ისტ. მუზეუმი), ტ. I., საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1953.
 83. *ჯავახიშვილი ი.*, ქართული პალეოგრაფია, თბილისი, 1949.
 84. Acta Sanctorum, Martii, Tomus I, editio Novissima, Parisiis et Rome, 1865.
 85. Acta Sanctorum, Martii, Tomus III, editio Novissima, Parisiis et Rome, 1865.
 86. *Altaner Berthold, Stubier Alfred*, Patrologie, Herder, Freiburg, Basel, Wien, 1980.
 87. *Barr J.*, The Typology of Literalizm in Ancient Biblical Translations (Mitteilungen des Septuaginta-Unternehmens, XV), Vorgelegt in der Sitzung vom. 12. Januar, №11, Gottingen, 1979.
 88. Bibliotheke Hagiographica Graeca, Tome I, par François Halkin, Bruxelles, 1957.
 89. *Brok S.*, Aspects of Translation Technique in Antiquity, Greek-Roman and Byzantine Studies vom. 20, Spring, 1979, №1, North Carolina.
 90. *Brok S.*, Towards A History of Syriac Translation, Studies in Syriac Christianity (CS 357), Great Britain, 1992, X, 1-13.
 91. Catalogue des Manuscrits Georgiens de la bibliotheque de la laure d' Iviron au mont Athos, par *Robert Blake*. Paris, Librairie Auguste Picard, 82, 1934
 92. *Cavallera, F.* " Le ' De Virginitate" de Basile d' Ancyre, Revue d' Histoire Ecclésiastique, T. VI, Louvain, 1905.
 93. *Chapman John*, Semiarrians and Semiarinism, The Catholic Encyclopedia, copyright 1912 by the Encyclopedia Press, volume XIII, Robert Appleton Company, 1.
 94. Corpus Christianorum. Clavis Patrum Graecorum, Qua Optima Quaeque Scriptorum Oatrum Graecorum Recensiones a primaevius Saeculis usque ad Octavum commode Rectuduntur, vol. II, cura et studio, Mauriti Geerard, Brepols – Turnhout, II, 1974.
 95. Janini R., Dictionnaire de Histoire et de Geographic Ecclesiastiques, Paris –VI, 1932.
 96. Janini Cuesta, Jose. "Dieta y virginidad: Basilio de Ancira y San Grigorio de Nisa." Miscelanea Comillas 14, 1950.
 97. Le Muséon, Revue D'Études Orientales Tijdschrift voor Oriëntalisme, T.76; *G. Garitte*, Bibliographie De *K. Kekelidze* (+1962), Louvain 1963, №132.
 98. Leroy F.J, " La tradition manuscrite du 'de virginitate de Basile d'Ancyre", Orientalia Christiania Periodica, 1972.
 99. Novum Testamentum Graece, post eberhard et *Erwin Nestle* editione Septima revisa, communiter ediderunt et *Kurt Aland, Johannes Ksavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1993.
 100. Patrologie cursus completus, accurante *J.P. Migne*, series Graeca, Indices digessit *F. Cavallera*, Turnholti (Belgium), Typographi Brepols Editores Pontificii.
 101. PG. XXX, De Vera Virginitatis Integritate.
 102. PG. XLII.42.
 103. PG. LXVII.
 104. *Peradze. G.* Die alt-christliche Literatur in georgischen Überlieferung (amonabeWdi).
 105. Septuaginta Id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX intepretes, edidit Alfred Ralfs, editio minor, Duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.
 106. *Shaw T. M.*, The Burden of the Flash, Fasting and Sexuality in Early Christianity, 1998.

107. *Shaw T. M.*, The Creation, Virginity and Diet in Fourth-Century Christianity: Basil of Ancyra's "On the True Purity of Virginity", *Gender & History* 9, 1997.
108. De Synodis, Councils of Ariminum and Seleucia, St. Athanasius. Christian Classics Ethereal Library (CCEL):<http://www.ccel.org/fathers/NPNF2-04/Athanasius/Synodis/t222.htm>
109. *Vaillant. A.* De Virginitate de Saint Basile, Institut d' Études Slaves, Paris, 1943.
110. De viris illustribus 89 (PL 23. 731C).
111. *Болотов В.В.*, *Лекции по Истории Православной Церкви*, т. IV (История Церкви в Период Вселенских Соборов), Петроград, третья государственная типография, 1918.
112. *Булгаковъ С. В.* *Настольная Книга* для Священо-церковного служителей. Изд. отд. Московского Патриарха. 1993.
113. *Гипократ*, *Избранные Книги*, Гос. Издат. Биологической Медицинской Литературы, Москва, 1936.
114. *Жордания Т.* Описание Рукописей Тифлисского Церковного Музея, Карталино-Кахетинского Духовенства, книга I , издание церковного музея, Тифлисъ, Типография "Гутенберг", 1901.
115. *Жордания Т.* Описание Рукописей Тифлисского Церковного Музея, Карталино-Кахетинского Духовенства, книга II , издание церковного музея, Тифлисъ, Типография "Гутенберг", 1902.
116. *История Византии*, в Трех Томах, т. 1. Редакционная коллегия: С. Д. Сказкин, В. Н. Лазарев, Н. В. Пигулевская, А. П. Каждан, Е. Э. Липшиц, Е. Ч. Скржинская, М. Я. Сюзюмов, З. В. Удальцова, Г. Г. Литаврин, К. А. Осипова, изд. „Наука“, Москва, 1967.
117. *Правила Православной Церкви*, с Толкованиями *Епископа Далматинско-Истрийского*, Т. 1, Репринтное воспроизведение издание, изд. Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 1996.
118. *Правила Православной Церкви*, с Толкованиями *Епископа Далматинско-Истрийского*, Т. 2, Репринтное воспроизведение издание, изд. Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 1996.
119. *Полный Месяцеслов Востока*.Т. II. Святой Восток. Д. Б. Архиепископа Сергия. Издание второе исправленное и много восполненное. Владимир, Типо-Литография В. А. Паркова во Владимире, 1901.
120. *Шенгелия. М.С.* История Медицины Грузии. Изд. "Ганатлеба," Тбилиси, 1984.
Abrahamyan, A;G;, *Hayd' Gi r ewGrqu Eyu n,Erevani hamalsarani hrat arakqu Eyu n Erevan*, 1973 ä/244-251;
- 121.

და ნ ა რ თ ი

344rI(A) || თქუმული წმიდისა ბასილისი¹ მთავარეპისკოპოსისა² კესარიელ-კაბადუკიელისა³
ქალწულებასა შინა ჭემმარიტისა უხრწნელებისათა⁴

1. 1. მრავალნი, რომელნი-იგი სიძესა ჩუენსა ქრისტესა შეუდგან, რომელნი-იგი ზეცისა ტრფიალებამან განცდად კეთილისა მოწყლნა, რომელთა-იგი მოლუაწეთა შორის ეკლესიისათა⁴ პირად-პირადნი სახენი კეთილისანი იხილნეს, რომელნიმე ქალწულებისა გალობითა⁵ და სხუანი მარხვითა და ომელსა ზედა წოლითა ორცთა შემაწრებელთა შესხმასა და სხუანი კუალად უფლისათა მონაგებთა განმსყიდელთა სიქველესა განკარდებიან და გრძელთა ქებათა წარმოიტყან. და არა ამას შეჰრაცხენ საჭიროდ, რათამცა ასწავეს, ვითარ ვჰგონებ, თუ ვითარ თანა-აც მოლუაწება. თითოეულსა⁶. ზემოწინებულთა *ამათგანსა, არამედ ქებასა ხოლო ზემოთქუმულთა* მათ სათნოებათასა წარმართებად კეთილისა კმა-ყოფად ჰგონებენ.
2. ხოლო მე, ეპისკოპოსთა შორის ზიარო სულისა ჩუენისაო ლიტოიე, არა ქალწულებისა გალობასა, არცა მონაგებთა განმსყიდველთა შესხმასა, არცა მარხვითა ორცთა განმლეველთა ქებასა, არამედ, თუ რა არს თითოეული ამათი და თუ ვითარ იქმნების წარმართებელთა მათთა ჭემმარიტ სათნოება, ვითარცა სიწმიდესა ჰაერისასა და ბრწყინვალეებასა მზისასა, ჩუენებად შენდა გულსმოდგინე ვიქმენ.
3. და არათუ რათა კეთილნი-იგი, რომელნი პირველითგანვე გონიერებასა შენსა შეუკრებიან, განყოფილება ომცა ხედვი || 344rII(A) სა ბუნებისა მათისა გულისა-გოყავ შენ.
4. არამედ რათა შენითურთ თითოეულისა მათისა ბუნება განვაცხადო, რათა არა შენდა ხოლო საცნაურ იყოს და მსგავსთა შენთა კეთილისა ტრფიალთა, რომელთა სიღრმეთა შინა სულისათა დაუნერგავს კეთილთა ამათ ჭემმარიტი სიმდიდრე, არამედ სხუათა მათცა, რომელნი მიემთხანენ. ვითარცა ფიცართა შინა წამალთა ფეროვნებითა გამოხატული ქალწულებისა შუენიერება⁷, თუ ვითარ და ვინა და თუ რომელთა ფერთა მიერ სათნოებისათა შეიმკვების, გამოწულილვით გულისა-უყო და ვასწავო, რათა განკრძალულად მოუადებოდის თითოეული მათი საწადელსა მას კეთილსა და ჯეროვნითა და გონიერითა გულსმოდგინებითა.

¹ [b@Asili](#) B, ბასილი CD; ² ეპისკოპოსისა BC; ³ [kesaria-kab@Adukielisa](#) B, კესარია-კაბადუკიელისა CD; ⁴ ეკლესიისათა A; ⁵ გალობათა CD; ⁶ თვითოეულსა B, თათოეულსა D; ⁷ შუენიერება BC; ⁸ იამარებნB; ⁹ ხედასა B;

2. 1. რამეთუ ჭეშმარიტად დიდ არს ქალწულება¹. და, რა²თა სრულებით ვთქუა, უხრწნელებასა ღმრთისასა მობაძაჲ-ჰყოფს კაცსა და მიახმავსებს.
 2. ხოლო არა ³ორცთაგან მიიწევს სულთა მიმართ, არამედ უმეტესად ღმრთისმოყუარე ესე ქალწულება⁴ უ⁵ორცო⁶სა სულისა მიერ უხრწნელებით დაიცავს ⁷ორცთა.
 3. რამეთუ რაჟამს ჭეშმარიტისა მის სიკეთისა შუენიერება⁸ განიცადოს სულმან, ვითარცა ფრთითა რა⁹თმე, უხრწნელებითა ფრთოვან-იქმნების მისსა მიმართ და მსგავსითა მსგავსსა, რომელ არს უხრწნელება¹⁰, მსახურებასა ხოლო უხრწნელისა ღმრთისასა განიცდის ღირსად და ¹¹ორცთა ქალწულებასა კეთილისა მის მსახურებისა მ¹²ეველად ი¹³მარებს¹⁴ და სამარადისოდ ღმრთისა მიმართ ხედვისა¹⁵ და წინაშე მდგომელად უმფოთველად ამისი ქონება¹⁶ განიზრახის და შემამფოთებელთა¹⁷ 344vI(A) მათ მისთა ¹⁸ორციელთა გულისთქუმათა შორად წარიოტებს. რომელ არიან ნაყროვნებისა გემოვნებანი
 4. და მარხვითა და მოღუაწებითა მ¹⁹ეველასა მას ²⁰ორცთა ქალწულებისასა აღ²¹არ-ასხამს და თ²²ამებრ მასვე მზრდოლად თავისა თ²³სისა აღადგენს.
 5. რა²⁴თა, ვითარცა-იგი სხუათა ყოველთა, ეგრეთვე საზრდელთაცა მარხვა²⁵ და ნეშტნი-იგი მოღუაწებანი თავს-ისხნეს, რომელნი-იგი ჰზრდვანან ²⁶ორცთა ქალწულებასა განხრწნადთა მათ გემოთა მიერ და საცნობელთა განმსუენებელთა გულისთქუმათა.
 6. და თ²⁷ამებრ იგი ²⁸ორცთა ქალწულება²⁹ მისთ³⁰ს და კუალად თ³¹ამ იგი არა სხ³²ასა რა³³სათ³⁴სმე, არამედ რა³⁵თა თავისა თ³⁶სისათ³⁷ს კეთილად და გონიერად იღუწიდეს, რა³⁸თა თ³⁹სი ქალწულება⁴⁰ ყოველთავე არაწმიდათა გულისსიტყუათაგან დაიცვას და უხრწნელისა ღმრთისა მსგავსება⁴¹ ვითარცა განწმენდილსა სარკესა შინა გამოაჩინოს. და ნეშტთა მათ მადლთა მისთა ბრწყინვალეება⁴² თავსა შორის თ⁴³სსა თავით თ⁴⁴სით განაზრწყინვოს და შუენიერებად და საქებელად თავისა თ⁴⁵სისა წარმართებულნი იგი ძალნი ქალწულებისანი შეიძინნეს.
 7. და ვინა⁴⁶თგან, ვითარცა ვთქუთ, და ჭეშმარიტი ქალწულება⁴⁷ უხრწნელისა მისთ⁴⁸ს სულისა სიკეთისა იქმნების (რომლისათ⁴⁹ს ⁵⁰ორცთაცა იგი კეთილნი მოღუაწებანი სრულ-იქმნებიან).
 8. და უმრავლესნი სახელსა ხოლო ქალწულებისასა განიცდიან და არარას ზრუნვენ ჭეშმარიტისა ქალწულებისათ⁵¹ს.
 9. ამისათ⁵²ს თანა-წარუვალად შევჰრაცხე მათ⁵³ 344vII (A) [თ⁵⁴ს, რომელთა-იგი სურის მიღებად ჭეშმარიტსა მას გ⁵⁵არგ⁵⁶ანსა ქალწულებისასა და მოსწრაფე ვიქმენ სწავლად ჭეშმარიტისა და განზრახვად მათთ⁵⁷ს⁵⁸ უმჯობესისა, რა⁵⁹თა არა უმეცრებისა მიერ უადრესისა მისგან კეთილისა უდებ-იქმნენ და მონებასა შინა მ⁶⁰ეველისასა განლიონ ყოველივე ცხორება⁶¹ მათი და დედოფლისა მისისა უმსახურებლობითა და ⁶²ორცთაცა იგი ქალწულება⁶³ შინაგანისა მის ქალწულებისა შეუძკობლობითა შემდგომად მრავალთა ოფლთა დაშჰირდეს.
 10. აწ უკუე რა⁶⁴თა⁶⁵ განცხადებულ-იქმნეს თითოეული საქმე ჭეშმარიტისა ქალწულებისა⁶⁶ და თუ რომელთა მოღუაწებათა მიერ განშუენდების, მოვედ და ვიხილოთ, თუ რომლისა პირისა მიმართ თანა-აც ქალწულსა თ⁶⁷სისა მის ქალწულებისა და გონებისა და მოღუაწებისა წარმართება⁶⁸.
3. 1. რა⁶⁹თა ვცნათ თითოეული აღმრვა⁷⁰ მისი.
 2. და ანუ თუ წინამდებარისა მისგანისა მიმართ ხედავს და ჰმართებს გონებასა თ⁷¹სსა, ანუ თუ სხუა⁷² დაუც წინაშე მისსა, და სხ⁷³ათ კერძო წარჰმართებს და თ⁷⁴სისა მის სახისა და პირისაგან განვარდების.
 3. და ესე რა⁷⁵ განცხადებულად გამოვაცხადოთ, ესრეთ შეუძლოთ ცნობად ჭეშმარიტისა ქალწულებისა.
 4. და უკუეთუ გნებავს, პირველითგან გამოვიძიოთ, თუ ვითარ არს ბუნება⁷⁶ მამაკაცისა და დედაკაცისა⁷⁷, რა⁷⁸თა ქალწულებისაცა ქება⁷⁹ განჭეშმარიტებულად ვიხილოთ.

¹ მათთ⁸⁰ს| მათდაB; ² რა⁸¹თა| რომელი B; ³ მიპირუტყულადმდე C; ⁴ ქუ⁸²არმავალთაBC; ⁵ ადალთათაB;

5. მცირეთა უკუე ცხოველთა მიერ, რომელნი-იგი პირველ დაიბადნეს, ვითარცა პირმშოთა რათმე თესლთაგან, სოფლისა ამის აღვსება¹ || 345rI (A) ინება დამზადებელმან და თითოეულსა ცხოველსა თ²სი ხატება³ მსგავსება⁴, ვითარცა ძირი რა⁵მე და საფუძველი, პირველითგანვე შექმოსა და ⁶ორცთა აგებულება⁷ და ტომება⁸ მსგავსებისა მიერ განუკუთნა.
6. და მამაკაცობითა და დედაკაცობითა და მამალ-დედლობითა კაცთაგან მიპირუტყულამდე³ განყვნა და ნაწილად მამაკაცისა დედაკაცი განაჩინა და ეგრეთვე ყოველთა ცხოველთა მამალსა დედალი განუწესა და ⁹ადალსა – ხუადი და ნეზუსა – ვერძი და ფურსა – კურო¹⁰.
7. და ყოველთა ტომთა შორის ურთიერთარს შეყოფისა აურაცხელი ტრფიალება¹¹ დასთესა და თითოეულნი იგი განყოფანი ცხოველთანი ურთიერთარს შეყოფითა შეკრიბნა და თესლოვნებითა და შობითა სამარადისოდ განამრავლებს და ჰმართებს, ვიდრემდის ეგოს სოფელი ესე.
8. ვითარცა-იგი დასაბამსავე უბრძანა, ვითარმედ: „აღორძნდით და განმრავლდით და განავსეთ ქუეყანა¹²“.
9. და ეგრეთვე ერთისა ადამის მიერ მეუღლითურთ ბევრეულთა ტომთა მიერ ყოველი სოფელი განავსო, ვითარცა ინება.
10. და ყოველთა პირუტყუთა და ოთხფერ¹³ათა და ქუეწარმავალთა¹⁴ და მფრინველთა და თევზთა და ყოველთა მცურვალთა მიერ ზღუანი და ¹⁵ამელნი განაშუენნა და აღავსო ყოველი ქუეყანა¹⁶.
11. და მძლავრებასა ვერძთასა დაუ¹⁷ || 345r¹⁸ (A) მორჩილნა ნეზვნი და გულისთქუმითა ¹⁹ადალთა²⁰ათა²¹ მოამშ²²ადებს ხუადთა
12. ხოლო გუერდისაგან მამაკაცისა გამოღებული იგი, ვითარცა კერძო²³ და ასო²⁴ მისი, დამორჩილებად მისა ჯერ-იჩინა, რომლისაგანცა დასაბამი მისცა მას.
13. და ეგრეთვე მამაკაცსა სურვილი თ²⁵სისა მის ასო²⁶სა²⁷ შეახო ძლიერად და შეყოფისა მიერ თ²⁸სსავე მას ასოსა თანა შეაერთა და საჭიროთა მათ ბუნებისა იძულებათა მიერ ერთობა²⁹ მათი განაგო და ამით სახითა ერთისაგან ორება³⁰ და ორთაგან კუალად ერთობა³¹ მამაკაცისა და დედაკაცისა³² სიბრძნით წარმოაჩინა.
14. და არა ურთიერთარს შეერთებითა ხოლო, ვითარცა ვთქუთ, ერთობა³³ მათი განაგო და ერთ³⁴ორც-ყვნა ორნივე, არამედ სურვილისა და ტრფიალებისა ნათელი ადაგზნა მათ შორის და მრავალფერნი სიყუარულისა მიზეზნი და თესლნი დასთესნა,
15. რამეთუ სიმტკიცე და ძლიერება³⁵ და შრომისმოყუარება³⁶ მამაკაცსა განუკუთნა, ვითარცა პირველდაბადებულსა, ხოლო ლმოზიერება³⁷ და წყალობა³⁸ და სიყუარული ბუნებასა შინა დედაკაცისასა დაჰწერგა, ვითარცა არსებისაგან მამაკაცისა დაბადებულსა, რა³⁹თა ტომთა შემდგომებისა სიყუარული ძლიერად აღსძრვიდეს სულსა მისსა.
16. და რა⁴⁰თა არა ჭირთათ⁴¹ს შობისა და ზრდისათა განეყენოს სიყუარულსა ქმრისასა. და კუალად, რა⁴²თა არა უძღურებისათ⁴³ს მისისა მოიწყინოს იგი მამაკაცმან და შეუწევნელად დაუტეოს.
17. ამისთ⁴⁴სცა ორთავე მათ შორის გამოუთქუმელი სიყუარული, || **345vI (A)** გულისთქუმ¹ა¹ ალატყინოს² და ურთიერთარს სურვილითა³ შეკრნა და უფრო⁴სდა უუძღურესსა მას კერძსა დედაკაცისასა უმეტესი შეწევნა⁵ მიანიჭა.
18. და ყოველი⁶ იგი ყოვლითურთ გულისსათქუმელ მამაკაცი და იძულებითა მძლავრებითა მოიზიდავს იგი მამაკაცსასა და, ვითარცა ტყუესა, დაიმონებს.
19. ვითარცა-იგი ქვასა მას მაღნიტსა გამოუთქუმელი რა⁷მე ძალი მოუღებებს რკინისათ⁸ს ბუნებით და არა იგი მიიზიდვის რკინისა მიმართ, არამედ რკინასა მოიზიდავს თავისა თ⁹სისა მომართ⁵.

¹ გულისთქუმა D; ² ალატყინა BCD; ³ სურვილითა A; ⁴ ყოველი ყო B; ⁵ თავისა თ⁹სისა მომართ] თავისა მომართ თ⁹სისა BCD; ⁶ მამაკაცისა B; ⁷ დედაკაცისადა B; ⁸ ნარნარობა B;

20. ეგრეთვე ორცთა დედაკაცისათა უსაზღვროა რამე გულისთქუმაა მიუღებებს მამაკაცისა ზედა და ვითარ-იგი არა უწყის სულმან მისმან ორცთა მამაკაცისათა თავით თასით შეყოფად მისსა მიიზიდავს.

21. რამეთუ, ვითარცა ვთქუთ, ესრეთ ჯერ-იჩინა ღმერთმან, რათა უუძღურესსა მას ცხოველსა უმეტესი მისცეს შეწევნა, რათა მის შორის მყოფითა ამით გულისთქუმიტა შეკგრძნებდეს მამაკაცსა და დაიმონებდეს, რათა არა შვილიერებისათას ხოლო, არამედ თათ-მებრ ტრფიალებისა მისთასცა შეყოფისა თანაშემწედ თასა აქუნდეს მას მამაკაცი.

22. ვითარცა თქუმულ არს, ვითარმედ: „ამისთას დაუტეოს კაცმან მამაა თასი და დედაა თასი, არა დედაკაცმან, არამედ მამაკაცმან ტრფიალებისა მისთას დედაკაცისა შეყოფისა იძულებულმან“.

23. „და შეეყოს იგი ცოლსა თასსა“, არა დედაკაცი – მამაკაცსა და „იყვნენ ორნივე იგი ერთ-ორც“.

24. და ესევეთარი ესე ძლი || 345vII (A) ერებაა მიანიჭა დამბადებელმან ნათესავსა დედათასა უმთავრესსა მას კერძოსა ზედა და თათ იგი ორცთა აგებულებაა და სახე დედაკაცისაა უჩრალეს დაჰბადა, რათა და შეხებითაცა და სლვითა და მიხედვითა და ყოველთავე ასოთა ფუფუნებითა და განცდითა და შეხედვითა და ყოველთავე საცნობელთა აგებულებითა სალბუნ გულისთქუმისა ექმნებოდის მამაკაცსა და აღმძვრელ გემოვნებისა.

4. 1. და ესევეთარსა მას მძლავრებასა, პირველ თქუმულისა მისებრ, მიზეზისა ორცთა შინა ჩუნთა მყოფსა ხედვიდეს რაა ქალწული, ვინათგან სწორი და ერთი არსებაა და ბუნებაა და სული მიცემულ არს მამაკაცისა⁶ და დედაკაცისადა⁷ და დედაკაცის მიმართ და მამაკაცისა მოწლებასა ორცთასა და სურვილსა და ერთისა მის ნანარობაა⁸ და მეორისა ღავილი და აღტყინებაა უწყოდის და ორცთა შორის, რომლითა შეკრულ არიან ტრფიალებისა შეყოფათა.

2. და ბევრეულთა სულისა ვნებათა სიბორგილსა და აღძვრასა განიცდიდეს, გულსმოდგინე-იქმნეს განყენებად ორცთა სიყუარულისაგან და მარადის გულსმოდგინებასა მას ზედა გულსმოდგინებასა შესძინებდეს. ხოლო სიყუარულისაგან მამათასა მოწყუედაა დედათაა, ორცთა თასთა მტერობასა და კეთილთა მათ საუკუნეთა მოგებასა საანჯმნო ჰყოფს და ამას რაა სათნო || **346rI (A)** ებისა გზასა სლვად მოსწრაფე-იქმნეს.

3. მიერთგან არღარა მიხედავს ორციელსა მას სიყუარულსა, რომელი აქუს მამაკაცისა მიმართ, არცა იგონებს, არამედ უაორცოათა¹ მით სულითა, რომელი მკადრ არს მის შორის, უაორცოასა ღმრთისა საკუთრებასა და სიყუარულსა ფრთხილითა თუალითა განიცდის და უნივთოსა მას სიყუარულსა და ტრფიალებასა უმძაფრეს და უბრწყინვალეს ალაგზებს მისთას დათხეულთა მათ ოფლთა მიერ და მოსწრაფე იქმნების შიშულად და შეუხებელად ორცთაგან და ორციელთა გულისთქუმათა თავისა თასისა წარდგინებად წინაშე მისსა².

4. ხოლო ვინათგან უმეტეს ყოველთა კეთილთა საღმრთოასა და უბრწყინელისა სულისა ქალწულებსა არს მონაგებ ჭემმარიტ და მამათა და დედათა ორცთა სიყუარული ურთიერთარს ესევეთარი არს. და ვინათგან ქალწულსა არარაა აქუნდეს სახე დედობრითა გულისთქუმათაა და ყოველსავე ორცთა შეგინებისაგან უცხო-იქმნეს და ყოველნივე ორცთა ვნებანი განიძარცუნეს და წმიდად წარუდგინოს³ თავი თასი ღმერთსა, რომლისა-იგი სურვილი აღირჩია და რომლისა შეყუარებითა პატივცემულ-იქმნა;

5. ცხად არს, რამეთუ უწყის, ვითარმედ მაიძულებელთა⁴ არს სასუფეველი ცათა⁵ და თანა-აც, რათა წინამდებარისა მის პირისა მიმართ თასსა ბუნებასა აიძულებდეს და რათა არა ქორწინებისა წესთა მიმართ მაზრზინებელთა ხოლო და მლიქნელთა ვნებათა და გულის || **346rII (A)** თქუმათა

¹ უაორცოთა B; ² მისა BD; ³ წარუდგინეს B; ⁴ მაძულებელთა B; ⁵ ცათა B; ⁶ განიყოფვის C;

⁷ მიერ A; ⁸ გარეშემავალთა C; ⁹ სულისანიმცა] სუმცა A;

ახოვნად ერეოდის და წინააღმდეგობდის, არამედ ყოველსავე გულისთქუმათა სახესა მოთმინებითა და საღმრთო^ათა სურვილითა სძლევედეს და სრულიად უჩინო-იქმოდის.

6. რამეთუ ნივთი გულისთქუმისა^ა ერთსაზე არს და ვითარცა წყარო^ა რა^ამე ^აორცთაგან აღმოდის და, ვითარცა ხუთთა ნაკადულთა მიმართ, ხუთთა საცნობელთა მიმართ განიყოფის⁶ და მათ მიერ შინაგან საგრძნობელთა შევალს და უხილავთა მიმართ სულისათა დის.

7. რომელთაგანი თითოეული თ^ასთა საცნობელთა ნაკადულისა მიერ თ^ასსა მას დინებასა თ^ასისა მის მიერ რა^ა საგრძნობელისა მძაფრად შეასხმიდეს, რაოდენიცა რა^ა დახუდეს წინაშე, წარპრღუნის და თავისა მი^მართ⁷ თ^ასისა მიიზიდავს და უყითა რა^ა ^აორცთა^ათა აღივსის და სახედ ღუარისა წინაუკუმო კუალად მათვე ^აორციელთაგან საცნობელთა^ასა ^აორცთა გულისთქუმისა მიმართ უმქანრეს გამოეცნიან და მათ შინა მყოფსა მას სულსა ვნებათა მიერ აღელვებდიან, ვიდრემდის უსკრულთა შინა წარწყმედისათა დაანთქიან.

8. ვინა^აცა საჭიროდ თანა-აც ქალწულსა, რა^ათა კარსა მას ზედა საცნობელთასა მცველად გულისსიტყუა^ა ღმრთისმოშიში დაადგინოს და გარეთ კერძო განსლვასა მათსა ძლიერად აყენებდეს და ზომიერსა ხოლო და მყუდროსა გზასა გზა-უყოფდეს ოდეს ჯერ-იყოს, რა^ათა არა უაღ^აროდ და ურცხ^ანოდ განეფინებოდინ, ვინა^აცა ენებოს და მათ შორის მხურვალე იგი სული დელვატეხილ-ყონ და წარწყმიდონ. || **346vI (A)**

9. და კუალად რა^ათა არა გარეშემო[მა]ვალთა⁸ მათ ღუართა მიერ შეაიწრონ იგი უყითა მით ვნებათა^ათა, რომელი ^აორცთაგან ვნებულად მოიზიდეს, შეამრღ^აიონ და აღაშფოთონ, არამედ რა^ათა ყოველსავე არაწმიდებასა განაგდებდენ და ჯეროვანთა ხილვათა და გრძნობათა, ვითარცა განწურვილთა რათმე სასუმელთა და დარკუეულთა ნივთთა, ესრეთ შიშით და მოწიწებით შეიღებდენ მისა.

5. 1. და ესე ესრეთ გულის^ამა-ყავ, რა^ათა არცა თუალნი განახუნეს განტევებულად ყოველთავე სახილველთა მიმართ, ნუუკუე განუკრძალველად განცდითა მათითა სახენი რა^ამე და ხატნი არაწმიდანი შეიკრიბნეს თავსა შორის თ^ასსა და უცნებითა მათითა შეშფოთნეს.

2. არამედ დაღაცათუ რომელთამე მიმართ თუალნი ^აორცთანი განახუნეს, საჭირო^ასა მისთ^ას ამის ცხორებისა ნათლისა, გარნა სულისანიმცა⁹ დაწუხვილ არიან და ჭემმარიტისა მის ნათლისა და მისისა მის შუენიერებისა განცდად, და დაწუხვილნიცა მოსწრაფედმცა აღეხუმიან.

3. და რა^ათა არა სასმენელნი განუხუნეს ყოველსავე სიტყუასა განუკითხველად, არამედ უჯეროთა სიტყუათა მიმართ, ვითარცა დამპალთა და მყრალთა გემო^ასხილვათა, მოსწრაფედ დაიყვნეს იგინი,

4. ხოლო კეთილთა მათ და ჯეროვანთა და, რომელნი-იგი ტკბილად ადინებდენ წმიდათა მათ წყალთა სათნოებისათა, სწავლისმოყუარებით მიუპყრნეს.

5. და კუალად, რა^ათა გემო^ასხილვა^ა, რომელი-იგი დამატკობელთა მათ გემოთა მიმართ აღმტკობილ || **346vII (A)** არს, მარადის სიტყ^ათა ალაგმოს, ხოლო საჭიროთა საზრდელთა მიღებად სიწმიდით მარბეველ-ყოს.

6. და ეგრეთვე შეხება[^ა],¹ ვითარცა განმცემელი უფრო^ას ყოველთა საცნობელთა^ასა, თ^ასითა მით ლიქნითა [გულ]ისთქუმათა მიერ შემგრძნებელი ყოველთა^ა და წარმტყუენ[ვე]ლი², ვნებათაგან შეუგ[ინე]ბელად უფრო^ას ყოვლისა დაჰმარხოს.

7. ხოლო, რამეთუ ყოვლისავე გუამსა მისწუდეების³ ესე და ყოველთავე ფერთა მისთა არა ხოლო თუ გარეშე სახილველთა, არამედ სიღრმეთაცა სულისათა ვნებულთა მით შეხებითა ჰმძლავრობს და

¹ შეხება[^ა] ბუნება^ა B; ² წარმტყუ^ანველი BC; ³ მისწუთების C; ⁴ უმღებად+განუღებს თავსა თ^ასსა და B; ⁵ თავსა თ^ასსა BC; ⁶ გული BC; ⁷ არყევს BC; ⁸ მის+გულისთქუმასა B; ⁹ მიმართ] და B;

შეაგინებს, და უფროაღსა ოღელთა შინა არს უმძლავრესი იგი სიბოროტე მისი, რომელთა ზედა რაა მიიწიოს, ვითარცა სანადიროაღთა რაათმე გრძნობითა მათითა აღიჭურვის და გარეშეიცვის და შთავრდომილსა მას მოინადირებს.

8. და არცა სახედველთა დაუტევებს ორად თასთა სივერაგეთაგან, არამედ განფენილთა ფერთა მიმართ და ღირღოვანთა სახეთა განფიცხნების და შეჭრევს, ხოლო წყლტუთა და სახითა და ფეროვნებითა განშუენებულთა და საცთურად გამოსახულთა შორითვე შეჭრთავს თავსა თასსა და წყლტუ-იქმნების და მოღბების და თასსა მძლავრებასა მათ მიერცა კმა საყოფელსა აჩუენებს.

9. და კულად სასმენელთა ფიცხელთა ამათაგან მიარიდებს, ხოლო ტკბილთა და ჰამოთა და ნე || **347rI (A)** ლიად და ნანარად მეტყუელთა სიღრმესა შინა შთაიწრედს და თასისა გულისთქუმისა საქმეთა ამათ მიერცა აღასრულებს.

10. რამეთუ დაუტევეო გემოასხილვისათას თქუმად, ვითარცა თანამოჰასაკისა და თანამჭუვარისა მისისა, რამეთუ ვერ სათნოთა რათმე გემოთათას ფიცხელთა მომუხვილ-იქმნების და უგემურ, ხოლო ტკბილთა და გემოვანთა უძღებად⁴ შეიწყნარებს თავსა თასსა⁵.

11. და რააღა ვინ თქუას შვილის მშობელთა მათთას ასო[თა], რომელთადა მიცემულსა მას თესლოვნებასა შობისათას [და] აღორძინებისა ნათესავთაასა, ვითარ-იგი შეაყოფს მწამლველობისა თასისა გრძნებასა და ყოვლითურთ იქცევის და იძრვის მას შინა და შეხებითა მით გულისთქუმისა მათისაათა დაიმონებს კაცსა და წარსტყუენავს.

12. [შ]ეხებითა უკუეთუ სახედველთაათა მრავალგზის აღიძრა გული⁶ და შესცთა გულისთქუმათა მიერ. რამეთუ მიდგმითა თუალთაათა, ვითარცა უაორცოთა ოღელთა მიერ, რომლისააღცა ენებოს, შეეხების შორით და, რომლისა-იგი ოორციელთა ოღელთა მიერ შეხებად ვერ ოღელ-წიფების მას ვნებულად, თუალთა მიდგმითა შეეხების და შეიტკბობს და, სახეთა მათ მიერ, რომელნი გამოიხატნა და უცნებათა მათ მიერ უგუამოთა ყოველსავე გუამსა თასსა აქოთებს.

13. ხოლო სასმენელნი, ტკბილთა ამათა შეხებითა, შეამრღუევეს სულსა და შფოთითა და ღელვითა აღავსებს. და რაათა მოკლედ ვთ || **347rII (A)** ქუა, ვითარცა ყოველნი საცნობელნი, ერთბამად გუამსა შინა იხილვებიან და ზოგებით ჰმძლავრობენ მას. ეგრეთვე შეხებაა ერთი არს მათგანი და ყოველთავე საცნობელთა თასსა ვნებასა მოიზიდავს და ჰმძლავრობს, და ყოველსავე გუამსა ჩუენსა პირად-პირადად შერყევს⁷ და აღელვებს და სიწმიდესა სულისასა შეაბილწებს.

6. 1. ესრეთ უკუე ყოველთავე საცნობელთა შეეხების შეხებაა და, უფროასა ყოველთა გემოასხილვასა, დაფარულთა ასოთა ჰმძლავრობს შეხებითა.

2. და ვითარცა ჯაჭუთა ესრეთ დამოჰკიდებს ურთიერთარს და რომელთამე მიერ იმსახურების და რომელთამე ჰმსახურებს. ხოლო ყოველნივე ერთბამად დედოფლისა მის⁸ მიმართ⁹ ვნებათაასა აღიყვანებენ გულისთქუმათა თასთა, რომელ არს გემოთმოყუარებაა და ნაყროვნებაა და გულისთქუმაა. და უკუეთუ ღმრთისმოშიში გულისსიტყუაა არა აღარ-ასხმიდეს მათ სრულიად, ოორცად გარდააქცევენ სულსა.

3. ამისთას თანა-აც ქალწულსა, რაათა ყოველთავე ოორციელთა გემოთაგან განწმიდოს გონებაა თასი და შემაგინებელი იგი შეხებაა, რომელი ოორცად გარდააქცევეს სულსა, სრულიად მოიძულოს, რომელი-იგი სხუათა მათ საცნობელთა ეტლ-ექმნების.

4. რომელი-იგი უკუეთუ მოიკლას, მის თანა მოიკლვიან ყოველთავე მათ საცნობელთა ბოროტნი იგი ნივთნი და სახენი.

5. და რაამე არს, რომელი უფროას ყოვლისა შეხებისა მიერ ოორცად შესცვალებს სულსა და სახეთა || **347vI (A)** მათ შორის საცნობელთა მრავალსახეთა გულისთქუმათა აღმოაცენებს?

6. ესე იგი არს გემო¹სხილვისა და ცოდვისა შეხება², რომელი-იგი აღევზნების¹ ორცთა შინა. და თ³ათ-მებრ მათ შორის წინა უძღ⁴ს ნაყროვნება⁵ და უკუანა შეუდგს² სიძვა⁶, რომელი-იგი ილიქნების და იზრდების გემოთა მიერ და სუმისა მიერ განიპოხების.

7. და ესრეთ რა⁷ განიპოხნენ ორცნი, სიღრმეთა შინა მისთა პოხილნი იგი გემონი აღდუღდებიან დაუპყრობელად და ორცთა აღძრვისა მიერ სიძვისა ტრფიალებად აღაგზებენ, რა⁷თა არაწმიდა⁸ იგი ნივთნი განსთხიონ და ბოროტსა უბოროტესი დაურთონ.

7. 1. ვინა⁹ცა თანა-აც, რა⁷თა, რომელსა ენებოს ქალწულებისა მიერ ძლევა¹⁰ სიძვისა გულისთქუმათა³, და საჭირო არს და უღონო¹¹, რა⁷თა პირველად გემო¹სხილვისა და ნაყროვნებისა გემოთა და გულისთქუმათა მძლე-ექმნეს, ვითარცა ნივთთა და აღმაგზებელთა არაწმიდებისათა.

2. რამეთუ პირმეტყუელებისა და პირუტყუეებისაგან, მსგავსად საწარმართოთა მათ ზღაპართა¹², ყოველივე აგებულება¹³ კაცისა¹⁴, ვითარცა ვირდევი, რაიმე აღაგო დამზადებელმან, ვინა⁹ცა თავითგან ვიდრე წელთადმდე მსგავს არს კაცისა, ხოლო წელთა¹⁵გან და დამართ მსგავს არს იგი⁴ ცხენისა; ესე იგი არს, რამეთუ გემო¹სმოყუარებათა და გულისთქუმათა სიყუარული, მსგავსად პირუტყუთა¹⁶სა ნაყროვნებისა|| **347vII(A)**და შეყოფისა მიერ აღტყინებული მცნებისა გარდასლვითგან, ქუეშე კერძო მოადგა მას. არა თუ ესრეთ ენება, რა⁷თა[მცა] პირუტყულისა კერძო¹⁷სა მიერ იმძლავრებ(ო)და და იყვანებოდა, არამედ პირმეტყუელებითა [პირ]უტყულსა მას კერძო[სა] ჰმართებდეს და ბუნებისა იძულებათა [სი]ბრძნით განაგებდეს.

3. ხოლო რა⁷ჟამს ორცნი¹⁸ იგი მისდა მოცემული ვერ ჯეროვნად ი¹⁹ამიოს⁵, [მიერ]ითგან არღარა განმგედ, არამედ განგებულად, არცა მპყრობელად, არამედ უფლებულად პირუტყულისა მის კერძო¹⁷საგან იქმნების პირმეტყუე[ლი] და ესე ვითარსა მას მეეტლ[ესა] უფუნურებისა მისისათ²⁰ს ჯეროვნად აყუედრებს წერილი, ვითარცა პირუტყულთა გულისთქუმათა მიერ ძლეულსა და ბოროტად ტყუექ[მ]ნილსა და იტყ²¹ს, ვითარმედ: „ექმნეს იგინი ცხენ მცბიერ[ი] და კაცად-კაცადი ცოლსა⁶ მოქ[ეს]ისა თ³ათისასა შეჰ²²აოდა“.

4. და კუალად სხ²³სა ადგილსა წელთაგან და უპისა პირუტყულსა მძლავრებასა სულისასა მოასწავებს და იტყ²¹ს, ვითარმედ: „აჰა, ესერა ძალი მისი წელთა [შინა] მისთა და მძლავრება[ი] მისი უპესა მუცლისა მის[ისასა]“.

5. რამეთუ განიპოხებოდიან რა⁷ ესე გემო¹სხილვისა მიერ მათ ქუეშე მყოფნი იგი ასონი, გარდარევითა ||**348rI(A)** [ნოტი]ობისა²⁴თა სიღრმეთა [შინა] [იძუ]ლებით აღდუღებულ[ნი], ბუნებითა მათ არაწმი[დ]ა[სა] საქმეთა მიმართ უნებლიეთცა აღიდრვიან, რამეთუ ნაყროვნება⁵ მიადინებს მათდა ცეცხლსა მას ტრფიალებისასა და წყაროსა ბილწებათასა. ხოლო გემოთმოყუარება²⁵ [და] გულისთქუმა²⁶ ჰამისა მიერ [და ს]უმისა ზედა²⁷თ კერძო შეუ[კრე]ბს ნივთსა სა²⁸ამილისასა.

6. [ვი]ნა⁹ცა პირველად თანა-აც ქალწულ[სა], რა⁷თა გემოთმოყუარებისა და ნაყროვნებისა გულისთქუმათა წყარონი განა²⁹მნეს და მათ მიერ სიძვისა მდინარეთა მიზეზნი გარდაჰკუეთნეს და პირველითგანვე წესიერად და სიწმიდით მოქალაქობა³⁰ შეიტკბოს, რა⁷თა არა აღრჩევასა შინა ქალწულებისასა გემოთა მიმართ უკრძალველობითა სამარადისოდ⁷ ისიძვიდეს [და] ესრეთ უგრძნულად სხ²³ათა კერძო¹⁷თა შუებისა³¹თა გემოთმოყუარებასა მიჰყიდოს ქალწულება³².

7. რამეთუ გემო¹სხილვა³³ცა ქალწულისა³⁴ ჯერ-არს, რა⁷თა ქალწულივე იყოს და არცა ერთისა ჰამადთა სიტკბოებისაგან ლიქნილი გულისთქუმათა მიერ განიხრწნებოდის,

8. არამედ, რა⁷თა ამათცა შინა გონიერებითა უხრწნელად დაიცვებოდის, ხოლო მსახურად სულისა განწესებულთა მათ ორცთა გულისხმისყოფით ჰმწყსიდეს.

¹ აღევზნების BC; ² შეუთქს BC; ³ სიძ³⁵სა გულისთქუმათა B; ⁴ იგი[ი] კაცისა B; ⁵ ი³⁶ამიოს B; ⁶ ცოლსა[ი]_B; ⁷ სამარ³⁷ადისოდ B

8. 1. რამეთუ არცა ესე ჯერ-არს, რაათა დაყენებულთა მათ გემოთმოყუარებისა გულისთქუმათა შთავარდეს და არცა ესე, რაათა ნაყროვნებისა რაა ვნებათა ჭამადთა განყენებითა დააცხრობდეს და განჰლევდეს, კუალად || **348rb(A)** ორცთა პყრობაა და განგებაა წინააღმდგომად შეცვალოს, რამეთუ წერილ არს, ვითარმედ: „ნუ მისდრკები ნუცა მარჯულ, ნუცა მარცხლ».
2. რამეთუ ჭემმარიტად, ვითარცა ყოველთა ჭამადთა მიმართ უაღაროდ მიშუებაა გემოასხილვისაა ბოროტ არს ზემოთქმულთა მათთას მიზეზთა, ეგრეთვე საამრისაგან ორცთაასა ჯეროვნისა, რომელი-იგი უძღურებისათას ბუნებისა თანა-აც, განყენებაა და უამარ-ქმნა ორცთაა, სრულიად პირუტყუებაა არს.
3. რამეთუ ჭემმარიტი წარმატებაა, სიტყასაებრ ბრძნისა ვისმე, ორთავე ამათ კერძოთა სწორებასა შინა გამოჩნდების.
4. რამეთუ ვითარცა-იგი სიმრავლითა ჭამადთაათა ტრიობად იწყებს ცხენი ორცთაა ჩუნთაა და წარიტაცებს ზედამჯდომელსა, ვინააცა ენებოს, ეგრეთვე გარდარეულითა სიუზმიითა წინამდებარისა მის სათნოებათა სრბისაგან დაიხრწევის¹.
5. და ვითარცა არა ჯერ-არს მრავალფერთა სანოაგეთა მიერ განპოხებაა მისი, რაათა არა უწესოთა მათ კრთომათა მისთა მიერ ბოროტი შეამთხაოს მადარსა და წარიტაცოს მდულარითა მით და მოუდრეკელითა ძალითა მისითა კლდეთა და კაპანთა.
6. ეგრეთვე არცა ესე თანა-აც, რომელმან მოლუაწებითა სარბიელსა აელ-ყოს სლვაა მის მიერ, რაათამცა სიყმილითა მოაშთო² იგი და უამარ-ყო ძალი მისი.
7. რაათა არა მისთანავე დაიასნეს და ურგებნი შრომანი თავს-ისხნეს მისთას, რაჟამს-იგი ვერცაღა აღდგინებაა ძალ-ედვას მისი, რაათა რბიოდის³ და ვერცა დატევებად, რაჟამს || **348vI(A)** ბუნებითი სიყუარული არა შეუნდობდეს.
8. არამედ უკუეთუ ჰნებავს ზიარებისათას ზრუნვაა მისი, სიმრთელისაცა მისისა მოლუაწებაა საჭირო არს, ხოლო რაჟამს არა აქუნდეს ორცთა ძალი თასთა მსახურებათა სრულყოფად, უგუნურებისა საქმე არს ესე და თანაშემწისა თასისა შემწეობისაგან დაასნაა და დარღუევაა⁴.
9. ამისთასცა სიბრძნე საამარ არს ბუნებითისა ამის ეტლისა ჩუნისათას, რაათა არცა აღართა წარუყრიდეთ და არცა კუალად უმეტეს ზომის განვართხმიდეთ სრბათა შინა მოლუაწებისათა.
10. ვინააცა თანა-გუაც ძალსაცა განცდად ორცთასა და სიპოხესა ჭამადთასა. და ჭაბუკ რაა ვიყვნეთ და ბუნებითი მადურვალეებაა გუმძლავრობდეს, არღარა შევსძინებდეთ საზრდელთა მიერსა მადურვალეებასა გარეთ, რაათა არა აღვარძინოთ მდულარებაა იგი სიჭაბუკისაა შთასხმითა ღანისაათა და ცეცხლი ცეცხლსა ზედა დაურთოთ და სააუმილი ვნებათაა აღვტეხოთ.
11. არამედ ჟამსა სიჭაბუკისასა, რაჟამს იგი სიმადურვალე ორცთაა გუმძლავრობდეს, წყალსა წმიდასა წყაროთაგან დავასხმიდეთ ცეცხლსა მას ზედა სიმადურვალისასა და დავშრეტდეთ ალსა მისსა სუმითა წყლისაათა და, ძალითა სიტყასაათა, მყუდროებასა და მმადობასა მოვატყუებდეთ თავთა ჩუნთა.
12. ხოლო ბერთა და უძღურთა ჭამადთა და სასუმელთა მიერ შევეწეოდით და ძალ-ვსცემდეთ და [ა]რაათა საზომსა ხოლო ჭა|| **348vII(A)** მადთასა გულისამისყოფით მოვიწყუედთ⁵, მსგავსად ძალისა და ჰასაკისა, არამედ სიპოხესაცა ჭამადთაასა სიბრძნით განვარჩევდეთ.
13. და არა გარეშესა ხოლო სახესა განვიცდიდეთ ჭამადთასა, არამედ ძალსა და ბუნებასა მათსა გულისამა-ვჰყოფდეთ.
14. რამეთუ არა თუ თესლნი ხოლო და ცერცუნნი, არამედ მახალთაგანცა არამცირედნი არიან, რომელნი-იგი არა გარეშისა სახისაებრ იქმნებიან მარჯუე საზრდელად მოლუაწისა, არამედ სიღრმესა გუამისასა აღაშფოთებენ და ქავილსა და ქავილის სახესა გემოვნებასა აღსძრვენ ორცთა შინა, რომელნი-იგი არაათ უნაკლულეს ორცთა აღძრვისა აღამრღუევენ და აღაშფოთებენ ორცთა.

¹daexrwevis BC; ² moaSTon B; ³ rbodian B; ⁴ darRuÀvaA B; ⁵moviwyuedT] miuwyvideT BC;

9. 1. ვინაჲცა არცა მარილი ვიჲმით ურიდად და განუკრძალველად!
2. ვითარცა-იგი ვიხილეთ რომელთამე მოლუაწეთა შორის, რომელთა-იგი ფიცხლად მოლუაწებითა ყოველივე საჭმელთა ᲀუმევაჲ განეშორა და მარილსა ხოლო იჲმარებდეს სანუკვარად პურსა თანა.
3. და არამე გულისჲმა-ჰყოფდენა ეგევითარნი-იგი, რამეთუ თესლმცენარე არს მარილი ბუნებით და მავნებელ ᲀორცთა და საქმედ ცოდვისა აღმაზრზინებელ?
4. და უკუეთუ ამათი გამოკულევაჲ თანა-აც მოლუაწესა, რაოდენ¹ უფროჲს თანა-ედვას კრძალვაჲ ხილთაგან, რომელნი-იგი ცხადად || **349rI (A)** მავნებელ არიან და ყოველსა შინა საჭიროჲსა.
5. *ხოლო ᲀორცთა საᲀმრისა მიცემაჲ საპყრად² ცხორებისა, ხოლო წუენთა [და] საჭმელთა მოპოვნებულსა მას ლიქნასა, ვითარცა გულისთქუმათა სამჭედურსა გარემიქცევად, რამეთუ უკუეთუ პური გულსა კაცისასა განამტკიცებს, არა ჯერ-არს გარეშე საჭიროჲსა ნამეტნავთა საჭმელთა ᲀმარებაჲ.*
6. ხოლო ვინაჲთგან მარილიცა სანოაგე³ არს, უკუეთუ წესიერ[ი]სა საჭმლისა მიღებასა არა თავს-ვიდებთ, ნუცა მარილსა ვიჲმევთ სანოაგედ.
7. ხოლო უკუეთუ სანოაგესა ვინმე შემანელებელად პურისა მიიღებდეს და არა შემსგავსებულად ნაკლულევანებასა პურისასა მიიღოს, ეგევითარი-იგი არღარა სანოაგე არს, არამედ პურ. და ესრეთ სიმრავლემან საჭმელთამან, *ღონისძიებითა მოპოვნებულმან*, ნაკლულევანება-იგი პურისაჲ აღმოაგის და მიზეზ გემოთმოყუარებისა ექმნის მოლუაწესა. და რამეთუ არა ხოლო თუ საჭმლისა, არამედ მარილისაცა ნაკლულად ჯერ-არს შეპყრობად პურსა თანა.
8. და უკუეთუ არა ესრეთ იქმოდის მოლუაწე, იპოვოს მდევნელ მისა, რომლისაგან იგი სივლტოლასა იხემებს.
9. და რაჲთა მოკლედ ვთქუა, ვითარცა ოთხძალსა, კეთილად მორთულსა, ეგრეთ ჯერ-არს მორთვაჲ ოთხთა მათ ნივთთა ᲀ, რომელთა მიერ აგებულ ვართ, ესე-იგი არს ქუეყანისაგან და წყლისა და ჰაერისა და ცეცხლისა, რაჲთა ნაკლულსა მას სამარადი || **349rII(A)** სოდ საზრდელითა შევეწეოდით და ᲀელსა აღუპყრობდეთ, ხოლო წარმატებულსა მას დაკლებითა ვჰმართებდეთ.
10. და ნუმცა რაზამობასა ოდენ გამოვიკულევეთ ჩუენ შორის მყოფისა მᲀურვალებისა და სიგრილისასა, არამედ ვითარებასაცა სიᲀმელისა და ნოტიისასა.
11. და რომელთამე ვითარებასა შევჰმატებდეთ⁴ და რომელთამე რაზამობასა მოვაკლებდეთ და რომელთამე განვაფიცებდეთ და რომელთამე მოვალბობდეთ და რომელსამე შევსცვალებდეთ და რომელსამე ბუნებითსა ზედა ვიმჭირვიდეთ⁵, რაჲთა ესრეთ ყოვლისავე შეუწყობლობისაგან განშორებულთა შეწყობილი და მორთული ᲀმაჲ გამოსცენ ოთხძალთა მათ, რომელნი არიან ᲀორცნი ჩუენნი კეთილითა მით სახიობითა სულისაჲთა.
12. და ესე ვთქუთ წესისათᲀს და სახისა გემოთმოყუარებისა და საცნობელისათᲀს, გემოᲀსხილვისა მათთᲀს, რომელნი-იგი რზიან სარბიელსა მას ქალწულებისასა და უფროᲀსლა მოლუაწეთა მათთᲀს, რომელნი სათნოებათა მისთა სრულებით აღასრულებენ.
10. 1. და უჩუენეთ ვითარმედ, ვითარცა-იგი ᲀორცთა სულისა მძლავრებად აღჰურვაჲ კეთილთა ზიარებისა დამახრწეველ-იქმნების.
2. ეგრეთვე *წინა-უკუმო უძღურებაჲ ᲀორცთა ორღანოᲀსაჲ, რაჟამს წადიერებასა და ნებასა სულისასა უძღურებისაგან ვერ ეძლოს მსახურებად, კეთილად მორბედებისა დამახრწეველ-იქმნების. რამეთუ არარაჲ დამოზიდავს ქუე ფრთეთა სულისათა, ვითარ ტყავი ესე ᲀორცთაჲ. ||*

¹ [r@Aoden](#) B, ravden C; ² sapyrad] sapyrobiled B, sapyrobelad C; ³ sanaoge B, sanovage C;

⁴ SehmatebdeT B; ⁵ viWirvideT B;

349vI(A) რაჟამს უძღურებასა მათსა შეექცეს შეიწრებული და არა უტევებს მას, ვითარ-იგი ენებოს ზეცად აღფრინვებად.

3. და არა ხოლო თუ კეთილთა მოგებასა დააჭირვებს მას უძღურებითა თაჲსითა, არამედ მოგებულთა მათცა შეუენიერებასა მიჰპარავს ამაოათა მით დააწნილობითა.

4. რამეთუ ვითარცა-იგი ზრქელი მუცელი არათუ აგებულებისაგან არს ზრქელ და ბუნებით, არამედ, რომელსა შინა სიზრქე ჭამადთაა ნაყროვნებისა მიერ უშურველად შთადიოდის, შეამრღუევს გონებასა და განაზრქელებს. და წმიდასა გულისზრახვასა ვერ მოიგებს.

5. ეგრეთვე ფრიად დაწულილებული მუცელი დააწნილობისა მიერ უსულო-ჰყოფს გონებასა უძღურებითა ორცთაათა და წულილად მხედველსა გონებასა და გონიერად განმკითხველსა დაშრეტს.

6. და არათუ რომელთამე ჭამადთა გარემიქცევაა ჯერ-არს და რომელთაგანმე ურიდად განძლომაა, არამედ მათიცა ჯერ-არს სიწმიდით განრაცხვაა, რომელნი-იგი სიმრავლითა

სიმამღრისაათა გარემიქცეულთა, მათვე¹ სწორთა სავნებელთა მოაწევდენ სულსა ზედა.

7. და სიპოხისაცა ჯერ არს გულისაამის-ყოფაა. რომელნი-იგი, დადაცათუ მცირე იყვნენ, მრავალთა მათვე სწორსა სავნებელსა შეიღებენ სრულიად და ყოვლითურთ, ვინაათგან მსახურნი ვართ სიტყაანნი სიტყაერად და არა პირუტყულად ჯერ-არს მოღუაწებაა.

11. 1. და ესე ესრეთ გულისაამა-ყავ, რამეთუ იტყაჲს, ვითარმედ: „შეიყუარო მოყ || **349vII(A)** უასი შენი, ვითარცა თავი თაჲსი [და] ვითარმედ შიშუელ ვიყავ [და] [შემ]მოსეთ მე და მშოიდა [და] გამომზარდეთ და სნეულ [ვი]ყავ და მომხედეთ მე.» და ნუუკუე ვინმე დაისწავებდეს მცნებათა ამათ აღსრულებად მიხედვითა [უ]ძღურთაათა, ხოლო თავსა თაჲსსა უძღურსა უგუ[ლ]ებელსყოფითა განჰრყუნიდეს².

2. ცხად არს, რამეთუ ესევეითარისა მის სიყუარული ცთომილი არს, რომლითა-იგი გულმო[დგ]ინე-იქმნების სიყუარულსა მოყუასისასა და თავისა თაჲსისა სიყუარული არა იცის, არა არს მის თანა სიყუარული, არამედ იჩემებს ორგულებით [და] გინა უგუნურებით.

3. რამეთუ, ვითარ აღასრულებს იგი ს[ა]უფლოსა³ მას მცნებასა სიმართლით, რომელი-იგი მონ[ა]თა ამათ ორცთა მიმართ მშჯავრსა თუალ-უხუავსა არა შჯის, არამედ მიზეზითა დამონებისა და აღკრძალვისაათა ჰგონებს თუ აჭირვებს მას? ვითარ-იგი აღუთქუამს, ხოლო განუბჭეულითა მით უწყალოებითა ბოროტად სტანჯავს და განჰლევს მას?

4. ანუთუ ვითარღა იყოს იგი მონა მეუფისა, რაჟამს თაჲთ-იგი მეუფე მსახურად მოეგოს მძლავრებისა მის, რომელი მის მიერ დაითმინა? ანუ თუ ვითარღა ჰმონოს მეუფესა ძმათა ქველისმოქმედებითა,⁴ რაჟამს ყოველნი, ქველის საქმედ შემძლებელნი, თაჲსისა მსახურებისა მონად მოეგნენ?

5. რამეთუ ვითარღა არა ჰმსახუროს მეუფესა საქმეთა შინა სათნოებისათა, || **350ra (A)** რაჟამს [მ]დებარე უძღურება[სა შინა] სხუათა მათ ყოველთა იყოს სახე და მიზეზ ქველის საქმისა და მეუფე? აქუნდეს ყოველთა მიერ საგლოელი მის მიერ შთავრდომილი უბადრუკებასა და უკურნებელთა მათ ტანჯვათა მისთათაჲს ყოველნი სწყალობდენ მონასა. რამეთუ მიერთგან ვერცაღა მეუფემან შეუძლოს თაჲსთა საქმეთა მოღუაწებად მონისა ზრუნვათა შექცევისათაჲს. და დადათუ მოეწყინოს, არა აქუს მას ღონე თავისუფლად განტევებად მის თანა შეყოფისაგან, რამეთუ შეკრულ არს მის თანა. არცაღა მონამან, დადაცათუ მიემთხაოს მის მიერ წყალობასა, მო-ღა-ვით-იგოს შემსგავსებული მონებაა მეუფისაა?

6. არამედ ურთიერთარს უკურნებელთა ტანჯვათა მიზეზ ექმნენ და ესევეითარი შინაგან ხედვაა აქუნდეს ერთმანერთისაა, ვითარცა საპყრობილედ შემაწყუდეველთა ერთმანერთისათა. და ღუაწლის დამდებელისაგან და მხილველთაგან ორკერძოვე საყუედრელ იქმნენ, რამეთუ ზეცისა

¹ maTve] maT verC; ² ganhryvnides B; ³ s[a]uflosa] sameufosa B; ⁴ qvelismuqmedebiTa C;

⁵ wi[n]gniskiTxvad A;

სარბიელსა სრბად აღიწერა და შესცოთა პირუტყულებითა. და არათუ ოდენ ვერარა ილუაწა სარბიელსა მას შინა, არამედ სრბისა მისცა მონად და თანაშემწედ მიცემული უმშჯავროდ დაამაჟა და თავი თასი უგუნურებით მისთანავე დააქცია.

7. ამისთასცა, რომელნი-იგი ჭემმარიტისა მის კეთილისა მოგებისათას შეაიწრებენ ორცთა თასთა, კულადცა დაუმოწმებთ მათ და ვამცნებთ: „ნუ მისდრკები || **350rb(A)** მარჯუენით, გინა მარცხენით».

8. რამეთუ, ვითარცა-იგი ნაყროვნებად მიდრეკა ბოროტ არს, ეგრეთვე მიმდემითა ძარისხილვითა ურგებ-ქმნა ორცთა ჭემმარიტად პირუტყუება არს.

9. რამეთუ არა თუ მუცლისა გემოთაგან განყენება თავისა თასისათას არს კეთილ, არამედ რამეთუ მოგებად კეთილისა შეეწევს.

10. ხოლო უკუეთუ რომლისათას-იგი ჭამადთაგან განყენებასა აღვირჩევთ, უკუეთუ-იგი მიმდემისა მარხვისათას უდებ-ვყოთ, წინა-უკუმო იქმნეს ჩუენდა სარგებელი იგი მოლუაწებისა უგუნურებისა ჩუენისათას, რამეთუ დადნობისა და მისთას და დარღუევისა ორღანოასა ვერღარა გუემლოს წიგნისკითხვად⁵ და ლოცვად და ზრახვად უფლისა, და ვერცა ძმათა ქველის საქმისა და მსახურებისა აღსრულებად, და ვერცა მორჩილებისა კეთილთა თავს დებად უძღურებისა მისთას.

11. ჯერ-არს, უკუე ორცთაცა მოღება, გარნა არა ორცთათას, არამედ მსახურებად მოლუაწისა წესთა მოგება მათი, რამეთუ უკუეთუ ძალი შემძლებელი მსახურებად სიბრძნეთა მათ მოლუაწებისათა არა აქუნდეს ორცთა, გინა თუ სარგებელისა წიგნის კითხვისასა მოსთულებად, ანუ თუ რაჟამს-იგი დაიასნას გონება ორცთა თანა და ჯერ-ყოს განმტკიცება მისი ლოცვითა, ანუ თუ სხასა რასმე მოლუაწებისა აღსრულებად თავისა თასისათას და ზიართა მათ ცხოვრებისათა სარგებელად, მიერთგან ურგებ არიან ორცნი და დაასნილ არს წესი || **350va (A)** მოლუაწებისა.

12. ამისთას იტყას მოციქული, ვითარმედ: „აღვიკრძალავ ორცთა ჩემთა და დავიმონებ». ესე იგი არს, ვითარმედ რაჟამს სიჭაბუკისათას ორცთაასა ზედა აღდგომა მეუფისა ინებონ მარხვისამიერთა აღკრძალვითა და დავიმონებ და ვაიძულებ¹, რათა უწყოდის პატივი მეუფისა. ხოლო ესეოდენ არა ვჭგუემ², რათამცა ურიცხუთა წყლულებათა მიერ უამარ-ყავ იგი მონებისა მიმართ, არამედ შეიწრებასა მათსა ამისთას ვჭყოფ, რათა დავიმონნე იგი მსახურებად მეუფისა.

13. ხოლო რომელი ესეოდენ ჰგუემდეს მონასა სიყმილითა, რათა არა ხოლო თუ უამარ ოდენ იქმნეს³ მსახურებად მეუფისა, არამედ თასისაცა თავისა მსახურებად ვერ ეძლოს. სხუა რა არს ესე, არამედ თავსა თასსა მონად მონისა თასისა გამოაჩინებს?

14. რამეთუ, ვინათგან ვერღარა ეძლოს ორცთა მონებად, არამედ უძღურებისაგან დაასნილ იყვნენ უნებლიეთ, თანა-აც მეუფესა მონება მისი და ესრეთ მარადის რა მსახურებად უძღურებისა მისისა შურებოდის, არღარა აგელ-ეწიფების თავისა თასისა საქმეთა მოასენებად, არამედ ყოველსავე ცხორებასა თასსა ამაოსა მას მონებასა შინა მისსა განჰლევს.

12. 1. რამეთუ ორცთა ზრუნვისა არა-ყოფა არა მარხვად განაჩინა მოციქულმან, არამედ შესძინა, ვითარმედ გულისთქუმით, ესე იგი არს, რათა გულისთქუმა და გემოთმოყუარება ორცთა მოლუაწისა მიერ განიკუეთოს, ხოლო ჯეროვანი საამარი მოგებად კეთილის და ძალად სათნოებათა აღსრულებისა არა დააყენა: „საჭმელმან ჩუენ არა წარმადგინნეს ღმრთისა“.

2. || **350vII(A)** რამეთუ არა არს სასუფეველი ცათა საჭმელ და სასუმელ, არამედ სიმართლე და მშადობა და სიხარული სულითა წმიდითა. რომელთათას-იგი ჭამადთაგანცა განყენება, გულისამის-ყოფით ქმნილი, მითუალვის თუ არა, თათ თავით თასით ჭამადთაგან ოდენ განყენება, უკუეთუ გამოიძიო, ესრეთ იტყას, ვითარმედ: „არა თუ ვჭამოთ, არა დაგუაკლდეს და ვჭამოთ, თუ არა გუემატოს“.

3. რამეთუ არცა რომელნი-იგი არა ჭამდენ, მეტი რამე აქუს მჭამელთა მათ.

¹ vaAZuleb B; ² vhuAm BC; ³ iqmnes B; ⁴ daAsnilobanij salmobani B; ⁵ ganhvlevT B;

უკუეთუ ჭამა ოდენ არს თავით თასით სათნოებათა მათთას და არცა რომელნი-იგი ჭამდენ, უნაკლულეს რაათმე არიან არამჭამელთასა სიტყათა მით, ხოლო ჭამისათა, უკუეთუ ოდენ შინაგანნი სათნოებანი მათნი სწორ იყვნენ.

4. ვინაგა ყოვლისავე ორცთა მოღუაწებისა სათნოებათათას სულისათა ჯერ-არს აღსრულება, რამეთუ რომელი-იგი თავით თასით არა იყოს კეთილ, მსახურებისათას კეთილისა კეთილითა მიერ შემკობილ იქმნების.

5. და რათა არა დაჰბრკოლდეს კეთილთა მიმართ მსახურება უძღურებითა ორცთათა, ამისათას იტყას: „ღანოა მცირედი იაჟმიე სტომაქისათას შენისა და ზედასზედა უძღურებათა შენთათას“.

6. რამეთუ, ვითარცა-იგი ჭაბუკსა ჰასაკითა და მდუღარისა ორცითა არა უღირს, ვითარცა-იგი ზემო ვთქუთ, ცეცხლისა ცეცხლსა ზედა შეძინებად, ეგრეთვე არცა უძღურებითა განცივებულსა თანა-აც, რათა სიგრილე სიგრილესა ზედა || **351rI (A)** შესძინოს და დაასნილობანი⁴ განიმრავლნეს.

7. არამედ, ვითარცა-იგი მუნ ბუნებითსა მარვალებასა გარეშეთა ნივთთა მოკლებითა განვჰლევთ⁵, ეგრეთვე განლულთა სენთაგან, გინა ჰასაკისა, ანუ თუ სხასა რასმე უძღურებისა გარეშეთა მარვალებათა მიერ შევეწევით და აღვარძინებთ.

8. რამეთუ ორცთაცა შინა მშვიდობისა ჯერ-არს მოგება და უძღურსა მას ოთხთა მათ ნივთთაგან, რომელთაგან აგებულ ვართ, ყოვლით კერძო შეეწევით, რათა არა გარდაერიოს ჩუენ შორის მყოფი იგი სიმარვალქე, გინა სიგრილე ანუ თუ სხუათა მათ ნივთთა აგებულება და ბრძოლითა და შეუზავებლობითა უძღურებისა და არაწმიდებისათა სულნი ჩუენნი აღავსნეს.

9. და ესე ყოველი ერთისა ხოლო საცნობელისა განმართებად წარმოვთქუთ სულმცირედ, რომელ არს გემოასხილვა მათთას, რომელთა-იგი ჰნებავს ორცითა ქალწულებას.

10. ხოლო ამიერიტგან ჯერ-არს სხუათა საცნობელთა მიმართ მიცვალება და განცდად წესსა ჭეშმარიტისა ქალწულებისასა, რომელი-იგი წინამდებარე არს.

13. 1. საცნაურ უკუე იყავნ ყოველთადა, რომელთაცა ჰნებავს მარვალსა მას ჭეშმარიტისა მის ქალწულებისასა განყენებითა ჭამადთათა და სხუათა მათ ფიცხელთა მოღუაწებათა მიერ ქალწულებით დამარხვად, რამეთუ შესაძლებელ არს ქალწულებასა შინა ორცთასა სულისა არაქალწულისა¹ ქონებად, რამეთუ კმა არიან სახედველნი, ხოლო ხატთა სამაგელთა გამოსახ || **351rII(A)** ვად სულსა შინა და სიტყუა წამლენი² გულისთქუმათა განხრწნად სასმენელთა და არაწმიდებისა მიმართ აღზრზენად გონებისა.

2. რომლისათას-იგი ეშინის კეთილსა მას ეზოას მოძღუარსა ქალწულებისასა, რათა ნუუკუე განიხრწნენ არა ორცნი, არამედ გონებანი, რომელნი-იგი სძალ-ქმნილ იყვენ ქრისტესა.

3. ვინაგა ჯერ-არს, რათა პირველ ორცთასა უფროასლა სული დავიმარხოთ ქალწულად 4. და არა რომლითამე საცოათა დაცვად ესე და რომლითამე წარასნილად განტევებად, არამედ რათა ყოვლითავე კრძალულებითა დაიცვას გული თასი, რათა არცა სიტყუა შევიდეს სმენილი ამისა მიერ და მოწყლას გონება იგი მსმენელისა მის, ვითარცა ისარმან წამლენამან, და არცა უჯეროა რამე გურიობა შეუადეს მას შინა და აღძრას გული მისი გულისთქუმითა მსგავსად ღელვათა.

5. და ეგრეთვე სახედველთათას უღირს განკრძალვად, რათა არა ჩრალად და ნანარად და ვნებულად მიხედვითა³ მხილველთა მათ მისთა კერპნი გულისთქუმათანი გამოუხატნეს და ტრფიალებისა სახენი მიუვლინნეს და არცა გარეგნით მისა მიმართ ტყორცებულნი ხედვანი განიწონნეს და შეიხნეს გულსა თასსა, რათა, არა ვითარცა ისართა რათმე ცეცხლისათა

1 არაქალწულისა B; ² წამლიანი C; ³ მიხედათა B; ⁴ განგარიმონ B; ⁵ ხილუილსანი A; ⁶ შინა მისსა] მისსა შინა BC; ⁷ განჰვებურნეს C; ⁸ უნივთოთა B; ⁹ ხედათა B; ¹⁰ T@aw@rl@rs B; ¹¹ გონებისა B;

¹² შემსჭალავა BC; ¹³ ერგოს B;

განგურიმონ⁴ გონება⁴ მისი და გულისთქუმისა ხატნი აღაგზნენ მის შორის და იყოს მიერთგან, მსგავსად თქუმულსა, || **351vI(A)** ვითარცა ირემი ღაძლითა მოწყლული.

6. არამედ გარეშეთა სახედველნი მტკიცედ და ახოვნად ხილვითა თანაწარჰადნეს სულსა თასსა და თასითა სიწმიდით, ზრახვითა და სიტყათა მხილველთა თასთა სიწმიდე მოატყუას, რამეთუ კმა-არს წამთაცა სივერაგით შეძრვა⁴ დაბნელებად თუალთა და აღზრზინებად გულისთქუმათა სულისა მის შორის, რომელსა წინა-უყვენეს იგინი საცთურად.

7. რამეთუ რაჟამს თუალთა მისთა ხილულსა შეუენიერებასა ვნებულად მიადგნეს თუალნი იგი გონებისანი და გულისთქუმათა მიერ, მსგავსად ცალისა, მოალბოს სული და სახენი იგი ხატისა მის ხილულისანი⁵ თავსა თასსა შორის გამოიწერნეს.

8. იგი უკუე წარვიდა, რომელმან სახენი იგი სულსა შინა მისსა⁶ გამოწერნა, ხოლო დაბეჭდულნი იგი გონებასა მას ზედა მხილველისასა სახენი თასსა საქმესა აღასრულებენ და მარადის აოტნებენ სულსა.

9. და ამისათას თანა-აც ქალწულსა, რათა არავის განუმარტნეს თუალნი და რათა პირველითგანვე არავის მიხედნეს განუკრძალველად. და, უკუეთუ მიადგნეს სადამე თუალნი, რათა წინა-უკუმოათა ძალითა ხატნი-იგი, რომელნი აიძულებდენ, რათა გამოსახნეს მის შორის, გარეწარაქცინეს და აწოცნეს თავისა თასისაგან, რათა არცა ერთი ხატი ორციელი, მიმყოვრებულისა ჩუეულებით მიხედვისაგან გამოსახული, დაშთეს მის შორის.

10. ხოლო უკუეთუ სამე იქმნეს ფა || **351vII(A)** რულად ორციელთა სახეთა გამოხატვა⁴ მის შორის, ზედაასზედა კეთილთა ასენებითა აწოცად მათდა თავისაგან თასისა და უზინო-ყოფად ისწრაფოს. ესე იგი არს, რათა ღმრთისა მიმართ ხედვითა გონებისათა განფხურნეს⁷ იგინი.

11. და რომელნიმე წმიდათა ცხორებისა განცდითა და რათა შრომანი იგი მათნი და ხედვანი უნივთოათა⁸ ხედვითა⁹ გამოიწერნეს სულსა თასსა ზედა, ხოლო უკუეთუ გამოსახულნი იგი სახენი, ვითარცა ბეჭედსა ზედა აღუწოცელად დაუტევენეს გონებასა თასსა ზედა, თანა-წარუვალ არს¹⁰ დაბეჭდულთა მათ სახეთა შექცევა⁴ გონებისა¹¹, და სხუათა ყოველთავე კეთილთა უგულებელს-ყოფა⁴ და სახეთა მათ საოცრებისა შემშჰუალვა¹² და გულისთქუმისა მათისა მიერ სამარადისოდ ცოდვა⁴.

12. და რამცა ერგო¹³ ესევეითარსა მას ღონისძიებითი იგი ორცთა უზრწნელება⁴, ვინათგან სული სახედველთა მიერ მის შორის შესრულისა მის ორციელისა ტრფიალებისა გემოთაგან და გულისთქუმათა სამარადისოდ განიხრწნებოდის.

13. რაჟამს ანუთუ¹ შიშითა, ანუთუ სირცხა⁴ლითა გარეშისა მის ქალწულებისა სახესა ორგულებით სცვიდეს, და განშიშულეებასა მისგან მიზეზად კდემულებისა შჯიდეს² და მას უნებლიეთ ჰმარხვიდეს, ხოლო უწორცთა მათ აელთა მიერ გონებისა ტრფიალებათა მოიხუევდეს და ბოროტნი იგი სახენი, || **352rI(A)** მის შორის გამოსახულნი, მიმოაქუნდენ მარადის და რომლისა-იგი ორცითა ქმნა⁴ აუგისა და განქიქებისათას სირცხა⁴ლ უჩნს, მისა ქმნად გონებითა არა ჰრცხუენოდის³.

14. ვინა⁴ცა ეგვეითარისა მის არცაღა ორცითა ჯერ-არს ქალწულად წოდება⁴, რამეთუ ვინათგან ტრფიალი იგი მისი მარადის განუყოფელ იყოს გონებისაგან მისისა და არაწმიდებით შეეყოფდის

¹ ანუთუ უკუეთუ BC; ² სჯიდეს C; ³ ჰრცხუენოდის BC; ⁴ უაჭუალ B, უეჭუალ C; ⁵ უმარარეს B; ⁶ მწუანვილოვანთა BC; ⁷ უკუეთუმცა C; ⁸ დაწუისა B; ⁹ განასივის განავსის B;

მას, უეჭუელ⁴ არს, რაათა ორცნიცა სულისა ვნებათა თანახატ-ექმნენ და თანაეწამნენ გონებითა მას აღძრვასა მისსა და განიხრწნებოდის რაა დედოფალი, მისთანავე გახრწნად მწევალიცა, და მღამარედ და ძილსა შინა ტრფიალებისა სიზმართა მიერ ერთმანერთისა შეგინებად.

15. და ვინაათგან ესევითარი ვნებაა ეუფლოს სულსა, ნამეტნავ არს მიერთგან საჭამადთაცა კრძალვაა და ნეშტი იგი ორცთა მოღუაწებაა, რაჟამს ცხენსა მწედარი იგი თასთა კრომთა მიმართ წარეტაცოს. და ეგრეთვე მწედარი თასთა მათ ვნებათა მიერ ცხენსა მას ორცთა თასთასა უცბად მართებითა კაპანთა და კლდეთა შთააბნევდეს.

16. რამეთუ, ვითარცა-იგი სიბერისაგან მოუძღურებულთა ორცთა გონებაა პირველ მოწევნულთა არაწმიდებთა მიერ თანხიერ ძალისა გულისთქუმისა უცნებათა მიერ აზრზენს და აღსძრავს, ეგრეთვე ვნებულთა ტრფიალებათა მიერ სულისათა ორცთაცა დაასწილთა მოღუაწებითა თასთა გულისთქუმათა მიერ აღსძრავს და აღაზრზინებს სული; არა თუ ორცთა სიჭაბუკისაგან სული || **352rII(A)** სა მიმართ მიიცვალეების ვნებაა, არამედ სული ბოროტითა მით და უჩინოათა გულისთქუმითა აღსძრავს და აღაშფოთებს ორცთა და რამცა იყო წინაუკუმოასა ამის ბოროტისა უძარეს⁵?

17. და ესეოდენი ესე სახედველთა სიბოროტე უწყოდა სიბრძნემან და, თუ რაბამსა საამილსა აღაგზებს, ამისთასცა იტყოდა, ვითარმედ: „თუაღნიმცა შენნი მართლად ხედვენ და წამნი შენნი სიმართლითმცა წამ-უყოფენ“. და ნუცა თანაწარიტაცები წამთა შენთა და ნუცა მოინადირები თუალთაგან შენთა.

14. 1. და უკუეთუ, ვითარცა-იგი ზემო ვიტყოდეთ, შეხებაა რამე არს სახედველთაა ორცთა მიმართ მიხედვითა შეხებული, ვითარცა-იგი თუალთა უძღურთა, უკუეთუ ბრწყინვალესა რასმე, უმეტეს ზომისა, შეადგენენ თუალნი მათნი, საღმობასა მას განაფიცებენ და კუალად რომელთამე ადგილთა მწუანვილოანთა⁶ უკუეთუ მიხედნენ, სარგებელ-ეყოფვის.

2. ეგრეთვე, უკუეთუ სახეთა რათმე გულისთქუმისა და გემოთმოყუარებისათა მივხედნეთ სენითა მით გულისთქუმისათა აღვივსებთ გონებასა და კუალად, უკუეთუ ჭეშმარიტთა რათმე კეთილთა მივხედნეთ, მათგან მოსთულებულსა სარგებელსა სულთა შინა ჩუენთა შევიწყნარებთ.

3. მაშა, ვითარ არა უჯერო არს ქალწულისა შედგომად ვნებისა? კუალად სავნებელისა მის განცდაა თუალთა მიერ და რომლისა-იგი ვერ კადნიერ-იქმნების აელითა შეხებად, || **352vI(A)** მისსა განცდითა თუალთათა უკრძალველად და ურიდად შეხებად?

4. რამეთუ, ვითარცა წინამორბედი და წინადადწინდებელი, იქმნების თუალთამიერი შეხებაა აელთა შეხებისა შორითგან მომხდელ და მერმე უგლიმი იგი მწევალი აელით შეხებისა და მოხუევისაა.

5. უკუეთუ პირველსა მას შეხებასა თუალთასა არა ევლტოდის ეგევითარი იგი, არცა მეორესა მას განერეს, რომელ არს აელთა შეხებაა და, რომელი-იგი ამას ტრფიალებით შეეყოს, ვერ იპოვოს იგი, ვერცაღა თუ შეგონებათაგან წმიდა.

6. რამეთუ, ვითარცა-იგი, უკუეთუ ცეცხლსა შევეხნეთ, სასწაულთა ცეცხლისათა დაწუვისა მიერ საცნაურ-ვჰყოფთ და უღონო არს, რომელი ცეცხლსა შეეხოს აელითა უკუეთუმცა⁷ დაწუვისა⁸ ტკივილთა თანა წარჰადა, ეგრეთვე შეუძლებელ არს, რომელი ტრფიალებისა ცეცხლსა შეეხოს, უკუეთუმცა ბიწთა მისთაგან წმიდად დაიცვა შეხებაა იგი.

7. არამედ, მსგავსად ცეცხლისა, დამწუართა დაწვას გული მისი და განასივის⁹ მწართა მით ვნებითა ტრფიალებისათა, შინაგან მისა ფარულად აღძრულითა, ვიდრე-ღა დუღნ და ექუნ და განიჭრებინ და დაუცადებელად აურვებნ და უთქუამნ ცოდვისა წუთხითა აღვსებად მყისსა შინა. და ანუთუ ადრევე აღვსებულ არნ წუთხითა და წალითა არაწმიდებისათა სიღრმეთა შინა გული იგი და სავსე არნ სიმყრალითა?

8. რამეთუ გულისთქუმა¹ ცოდვისა² ცეცხლი არს მგზებარე, რომელი-იგი || **352vII(A)** ეგზეზის ყოველთა ასოთა შინა და რომელსაცა ასოსა მიეახლოს, აღმოჰფხურის და წარსწყმედს.

9. და ვინა³თგან ყოველთა ასოთა შინა ეგზეზის ცეცხლი ესე, რომელთაცა გულს-უდგენია, რა⁴თა შეუწუელად დაჰმარხნეს ორცნი თ⁵სნი ესევითარისა ამის ცეცხლისაგან, ჯერ-არს მათდა, რა⁶თა ეკრძალნენ შეხებად, რომლისაცა ასო⁷სა, რა⁸თა არა ძალი იგი შემწუელობისა⁸, რომელი ეგზეზის ასო⁹სა მის შორის შეხებისა მის მიერ, არა ხოლო თუ მარტოდ ასოსა მას ოდენ შემხებელსა შეედვას, არამედ ყოველსავე გუამსა და თ¹⁰თ თავადსა მასცა სულსა შორის განეზავოს და აღაგზნას.

10. რამეთუ, უკუეთუ ბოლოსა ოდენ გუელისასა¹ შეეხოს, დადაცათუ ესოდენი სიგრძე ჟამისა² მდებარე არს შორის თავისა და ბოლო³სა, არამედ, ვითარცა შეეხოს, მყის მოიქცევის. და დადაცათუ თითსა ოდენ უცეს ფერ⁴ისა ჩუენისასა, მეყსეულად თმანიცა თავისა ჩუენისანი აღგუემართნიან³ და ყოველი გუამი ჩუენი შეგ⁵მ⁶რ⁷წუნდის. ეგრეთვე ვნებული შეხება⁸, დადაცათუ ოდენ შეეხოს, გინა თუ ფერ⁹ითა ოდენ იქმნეს, თავითგან ვიდრე ფრჩხილთამდე⁴, ყოველსავე გუამსა შეხებისა მის გრძნობასა განაზავებს და გულისთქუმითა აღაგზნებს.

11. და ვითარცა-იგი, უკუეთუ ქვა¹ ვინმე შთააგდოს გუბსა შინა წყლისასა, არა ხოლო თუ მას ოდენ ადგილსა აღაშფოთებს, რომელსა შინა შთავარდა ქვა² იგი, || **353rI(A)** არამედ მრავალგზის კიდით კიდედმდე აღავსის იგი ღელვითა, ეგრეთვე ტრფიალებით მიხედვას, ანუ თუ სიტყუას, გულისთქუმათა ლიქნილი, შთა-რა³ვარდენ სულსა ქალწულისასა, ვითარცა წყალსა წმიდასა სიღრმეთა შინა გონებისათა, ზედა⁴სზედათა ტრფიალებათა აღსძრვენ და შთავრდომილისა მის უცნებათა წყლულებითა ყოვლით კერძო ღელვითა აღავსებს.

15. 1. ვინა¹ცა თანა-აც ქალწულსა, რა²თა სახედველთა და ომისა ლიქნანი, ვითარცა გულისთქუმისა წამალნი, განმხრწნელნი თ³სთა საცნობელთაგან შორად განიშორნეს. და რა⁴თა სასმენელნი შინაგან უბიწოთა გულისზრახვათა მიერ მოიკრძალნეს, და რა⁵თა თუალთა გარემიაქცევდეს ყოვლისაგან ბოროტისა და განცდასა ხოლო თ⁶სისა მეუფისასა შემსჭუალვიდეს.

2. და რა⁷თა ჰემმარიტად უწყოდის, ვითარმედ თუალთა მიერ და სასმენელთა, რა⁸ცა-იგი შევიდეს სიღრმედ სულისა და ოლთამიერი ლიქნა⁹ თანაშემწედ და მაზრზენელად მიიღონ სიგრძესა ჟამისასა, თ¹⁰სი საქმე, რომლისათ¹¹ს-იგი შეითქუნეს თ¹²სნიერ ყოვლისა იქ¹³სა, საქმით აღასრულონ.

3. რამეთუ, ვითარცა-იგი გუნდსა თანა მ¹⁴ედართასა მი-რა¹⁵ვიდის მ¹⁶ედარი რომელსამე ქალაქთაგანსა და ეძიებნ სავანესა სადგურად თ¹⁷სად, და უკუეთუ სახლისა უფალმან, გინა კარისა და¹⁸შვითა⁵, გინა რომლითაცა სიმარჯ¹⁹ათა განაშორის იგი სახლისაგან თ²⁰სისა, სხუად კერძო წარვიდის.

4. ხოლო უკუეთუ განუკრძალველად პოის⁶ სახლი იგი და შინაგან შე || **353rII(A)** ვიდის და [ერთი რამე]⁷ საჭურველთა თ⁸სთაგანი დამოჰკიდის სახლსა მას შინა: ლახუარი, გინა ჩაფხუტი, ანუთუ ფარი. დადაცათუ მოყუასთა მიმართ თ⁹სთა განვიდის და საგონებელ იქმნეს, თუ გარეშე არს, არამედ ძალითა საჭურველისა მისისა¹⁰თა, რომელი-იგი დადვა მას შინა, შინაგან არს და თ¹¹თ მან და მოყუასთა მისთა, რომელთა¹²ცა ინების მიყვანება¹³ მის თანა, განით¹⁴სიან სახლი იგი და განიკუთნიან.

5. ეგრეთვე გულისთქუმისა და ცოდვისა მ¹⁵წვარე იგი მ¹⁶ედარი მიმოვალს საცნობელთა სიმრგულესა შინა და სავანესა ეძიებს სადგურად თავისა თ¹⁷სისა. და უკუეთუ პირველი შესავალი დაე¹⁸შას, სხ¹⁹თ კერძო მიდრკების.

6. ხოლო უკუეთუ საცნობელთაგანი რა²⁰მე განუკრძალველად და განდებულად პოვის, და ვითარ შევიდის სულსა შინა, და ერთი რა²¹მე საჭურველთა თ²²სთაგანი დადვის მას შინა. ესე იგი არს

¹ გუ¹ლისასა BC; ² ჟამისა² გუამისა² B; ³ აღგუ³მართნიან B; ⁴ ფრჩხილთამდე BC; ⁵ დახშვითა A, და⁵შათა B; ⁶ პოვის BC; ⁷ ერთი რა⁷მე D; ⁸ შორითგან მგურემელი C;

14. და უფროაღსა ნუცა დასაბამსა შეიწყნარებს გულისთქუმათა ცეცხლისასა, ნუცა თავს-იდებს ყოვლადვე ორცთა შინა თასთა აღსა მის გულისთქუმათასა აღტხად, ქალწულიმცა უკუე არს ქალწულისა და სასმენელიცა და ხედვააგა, და ეგრეთვე შეხებააგა და ყოველივე სლვაა და მოძრავობაა და აღძრვაა.

16. 1. ხოლო ყოველსავე შუენიერებასა ჭემმარიტისა ქალწულებისასა შეამკობს.

2. უკუეთუ არა, ბუნებითთა სიკეთითა განშუენდებოდის და არცა განიშუენებდეს თავსა თასსა, უკუეთუ მისგან უნაწილო იყოს.

3. რამეთუ ჭემმარიტად უშუერება არს ქალწულისა და უცხო, რომელსა აღეთქუას უხრწნელებაა, ანუთუ სილადე და ზუაობაა დამბადებელისა მიერ მიცემულისათა შუენიერებისა და საანჯმნო ყოფად სიკეთისა მის და ესრეთ გამოცხადებითა მით უმრავლესთა ტრფიალთა აღძრვად და ღმრთისა მიერ მიცემულსა სიკეთესა მიზეზად ცოდვისა და მომატყუებელად დაცემათა წინადადებად დაუმტკიცებელთა.

4. ანუთუ უკუეთუ სახე-კეთილი და აგებულებაა შუენიერი არა აქუნდეს შესანელებელად გულისთქუმასა მხედველთასა, განშუენებისა ღონეთა მოპოვნებად, სივერაგეთა მოვაჭრებად, რამეთუ არცა პირველი იგი აჩუენებს უბიწოსა || **354rII (A)** გულისსიტყუასა, ვინაათგან საქმისა სიტყას-შემოქმედისა, ვითარცა თასითა ძალითა, გინა სათნოებითა მოგებულისათა, ესრეთ ზუაობს და ნანარობს.

5. და რომლისათა-იგი თანა-ედვა ლოცვაა და ვედრებაა ღმრთისა, ვითარმედ: „ნუ შემიყვანებ ჩუენ განსაცდელსა“,

6. ხოლო¹ თათ-მებრ მას განსაცდელსა ტრფიალთა მათ მიერ, რომელთა მოიზიდავს თავსა თასსა, განცხადებულად აჭენებს და შთაიგდებს.

7. და არცა მეორე, რამეთუ სამჭედური იგი გულისთქუმისაა, რომელი არა მიიღო ორცთა სიკეთითა ამა მორყუნილთა სახეთა მიერ და გულებათა, თავსა თასსა მოუმანქნებს და მოუმძევლებს.

8. ხოლო ორნივე იგი უგულისამოდ ღმრთისა მიერ მიცემულსა მას კეთილსა თასთა ნებათა მიერ და გულისთქუმათა უცნაურად განხრწნიან.

9. შუენიერი იგი და სახეკეთილი სიკეთესა სულისასა ორცთა შუენიერებითა შეაგინებს. და უსახური იგი საგონებელსა მას უშუერებასა, რომელი-იგი მცველად და შემწედ ქალწულებისა მიიღო, მოპოვნებულთა ფერთა მიერ შინაგანმცემელად თასად ბოროტად შესცვალებს.

10. რომელთადა იგი წინა-უკუმო ჯერ-იყო ერთსა მას, რათამცა საწუთროა² ესე სიკეთე შეურაცხეყო და ორცთა შუენიერებაა არამცა დამახრწველად სიკეთესა სულისასა, არამედ თანაშემწედ ეაჟმია.

11. და უკუეთუ ესრეთ ჯერ-უჩნდა, ტრფიალნი იგი ორცთანი სულისამცა შუენიერებისა ტრფიალებად შეეცვალნეს;

12. ხოლო მეორესა მას, რომელსა-იგი არარათ უდარეს ჭემმარიტისა მის შუე || **354vI (A)** ნიერებისა აქუნდა საგონებელი იგი, უგემურებაა თანა-ედვა, რათამცა თავისუფლებითა განსაცდელთაათა მყუდროებით ელუაწა და უხრწნელი იგი სიკეთე უშუერებითა³ ორცთათა მოეგო.

13. და რათამცა უკუდავთა მათ სიკეთეთა თასთა მათ ბუნებითთა აგებულებათა მიერ, რომელნი ორცთა შინა ეტართნეს, ურთიერთარს მადომ ქმნილ-იყვნეს წარმატებითა.

14. ხოლო ორცთა ქმნულებაა, ვითარცა ჟამთა მიერ განხრწნადი, არარათმცა ნამეტნავად შეერაცხა ერთმანეთისა.

¹ ხოლო_ BCD; ² საწუთრო B; ³ უშუარებითა B; ⁴ [ar@AadAlad B](#); ⁵ აღსჭურვენ BC; ⁶ იმკვებოდეს C; ⁷ ვიეთმე B; ⁸ უსირცხლოდ BC;

17. 1. ხოლო აწ თუ რა არს განზრახვა მათი და პირი, რომლისათვის იგი შეიმკობვიან, არაადვილად⁴ იქმნების საცნაურ, რამეთუ უკუეთუ ქალწულებისა შემწედ შეიმკვებიან, მაშა, წინააღმდეგომ არს საქმე მათი აღთქუმისა მათისა, რამეთუ განშუენებითა მით უმრავლესთა ავაზაკთა აღშქურვენ⁵ თავთა თანსათანს.

2. ხოლო უკუეთუ ამისთანს იქმან, რათა თანთ თავით თანსით შუენიერად ჩნდენ, ესე პირუტყუება არს, რათა საქმისა, რომლისა ჩუენება და განცდა სხუათაგან არა ემარების, და მისთანს-მცა ზრუნვიდეს და იმკობვოდეს⁶.

3. ხოლო უკუეთუ სათნო ყოფად ვიეთდამე⁷ ისწრაფიან და წინააღმდეგომისა კერძსა მიდრეკილ არიან, უჯეროათა გულისსიტყათა და ესრეთ უსირცხანოდ⁸ განუშიშულებიან თავნი თანსნი.

4. მაშა, იგი მეძავნი არიან, არღარა ქალწულნი, და გინა თუ მრჩობლთა გულისთქუმათაგან იმძლავრებიან და გარე || **354vII (A)** შეთაცა ტრფიალთაგან ჰნეზავს განძლომა⁸.

5. და ამისთანს ისწრაფიან, რათა საერთოანსა გულისთქუმისა სანუკვარად გამოაჩინონ შუენიერება თანსი.

6. და შინაგანსაცა ტრფიალსა სათნო-ეყვნენ მოპოვნებულთა მით შიშითა და სირცხალითა აღარ-სხმულნი, რამეთუ, თანსიერ ზაკუსა¹ და ორგულებისა, ესევითართა გონება შეუძლებელ არს პოვნად, ვინათგან გარეშეთა ორცთა განშუენებისა ღონისძიებითა აზრზენენ და შინაგანისა ნახევარსა ზედა სათნო-ყოფა ჰნეზავს.

7. და რაჟამს ესრეთ აღელვებოდინ, ვითარღა იყოს წრფელ გონება მათი შეტყუებულ აღთქუმისა მათისა? ორკერძო რა ბოროტად განიპებოდინ, ესე იგი არს, შინაგანისა და გარეშისა ტრფიალებისა მიმართ?

8. რამეთუ, სიტყასაებრ უფლისა, „ვერვის ძალ-უც ორთა უფალთა მონებად, არამედ ერთი იგი მოძულებად და მეორე შეყუარებად, ანუ თუ ერთისა მის გარეშისა განშუენებითა თავს-დებად და მომადლებად და შინაგანისა შეურაცხ-ყოფად“.

9. ვითარცა იტყას, ვითარმედ: „უქორწინებელი იგი ზრუნავს უფლისასა, ვითარ-ძი სათნო-ეყოს უფალსა. ვითარცა იგი ქორწინებული ზრუნავს სოფლისასა, თუ ვითარ სათნო-ეყოს ქმარსა. და განყოფილ არს დედაკაციცა იგი და ქალწული“.

10. და ჭემმარიტად უღონო არს შინაგანისაცა ზრუნვად, თუ ვითარ სათნო-ეყოს, და გარეშეთაცა მხილველთა მიმართ, ვითარცა სამღერელსა შინა განშუენებად თავისა.

11. არამედ ვითარცა, რომელი მზესა || **355rI (A)** [ქუაშე ზრახადეს] მოძლუარსა, არარას ზრუნავს აჩრდილისათანს, რომელი-იგი მისდევნ მას, არამედ ყოვლითურთ ზრახვასა მას წინამძღურისა თანსისასა შემსჭუალულ არნ.

12. ეგრეთვე ქალწული არარას ზრუნავნ² ორცთა აჩრდილისათანს და კერპისა, გინათუ შუენიერ იყოს იგი³, გინა თუ უშუერ და არცა უცნებათა მისთანს იურვის, არამედ ყოვლითურთ წინამძღურისა და სიძისა თანსისა მიმართ შეკერტულ არნ თუალითა გონებისათა.

13. და უბიწოათა ცხორებითა ბრწყინვალეებასა შინა ნათლისასა გულსმოდგინედ ზრახავს მას ყოვლითა გონებითა. „რამეთუ ზრუნავს უფლისასა, თუ ვითარ-ძი სათნო ეყოს მას.“ ხოლო სათნო ესრეთ ეყოფის, რათა, ვითარცა-იგი ინება და დაჰზადა მას ზედა, ეგოს იგი?

18. 1. რამეთუ არა ხოლო თუ ესე თანა-აც ქალწულსა, რათა არა შეიმკობვოდის, არცა სანელებელად სახედველთა შეჰმოსდეს სივერაგესა გულებისასა ხატსა თანსა, არამედ რათა ბუნებითსაცა შუენიერებასა ორცთასა, რაოდენცა შესაძლებელ იყოს, ღონისძიებით ჰვარვიდეს.

¹ ზაკანსა B, ზაკუვისა C; ² ზრუნავს BC; ³ იგი_ B; ⁴ სალბულ C; ⁵ განშუენებითა BC; ⁶ ნუცამცა] numc@A B;

2. ვინაა თვითგან, ვითარცა ზემო კერძო მოვიხსენიეთ, სალბუნ⁴ გულისთქუმისა მამათაასა არს დედაკაცი. და თუალთა ულბილეს არს მამაკაცისა და – უწყლიანეს, და – მიმზიდველ სახედველთა, და – ამათა უტკბილეს, და – მლიქნელ სასმენელთა, და – ჩჩაღ ასოთა, და – აორცთა აგებულებითა და – ყოვლითავე გუამითა, და – ხატითა, და – სლვითა ნანარ და გემრიან, და – აღმძრველ გულისთქუმათა. || **355rII (A)**

3. და არა თუ ზრახვაა ოდენ დედაკაცისაა და ხედვაა, არამედ ჯდომაა და სლვაა და ძალისა მისთაას, რომელი აქუს მას ბუნებით მამათა მიმართ, ვითარცა მანინტი რკინასა, ეგრეთვე ესე შორით მოიზიდავს, ვითარცა მანქანითა, გულისთქუმასა და ნებასა მამათასა და აღაზრზენს მათ.

4. ამის უკუე ყოვლისათაას ჯერ-არს კრძალვაა ქალწულისაა, რაათა ერთითაცა სახითა არა შთავარდეს ბადეთა გულისთქუმისათა, არამედ რაათა ახოვნად ეპყრენ თუალნი და რაათა მტკიცედ გამოსცემდეს სიტყუასა და ამაასა და სლვითა და ყოვლითავე ძრვითა აორცთაათა დაპყრობად გულისთქუმათა სამჭედურსა და უჩინო-ყოფად.

5. და არათუ, რაათა უფროასა ღონისძიებით აღაზრზებდეს თავსა თაასა და საბრაგეს დაურწყმიდეს სულსა თაასა ერთბამად და მხილველთა თაასთა გულებითა და შენელებითა თავისა თაასისაათა და აორცთა და ხატისა განშუენებითა⁵.

19. 1. არამედ, რაათა სათნოებათა მოღუაწებითა და სიმანით და ააოვნად ქცევითა და სიწმიდით და უბიწოდ ცხოვრებითა დედობრივი გულისთქუმაა სრულიად უჩინო-ყოს. და მისსა მიმართ მიზიდვაა მამათა სიყუარულისაა სახედ მტურისა განაზნის. და გასლვაა სენაკით და მისლვაა, სადა-იგი ჯერ-იყოს, ქალწულ-ვე-მცა არს და უბიწო. და ნუმცა ისიძავს ზედაასზედა მიმოსლვითა და ნუცამცა⁶ გარეშე მისა, რომელი შეჰგვანდეს ქალწულისა წესიერებისაგან ვალს¹ სადამე კრებულისაგან ქალწულთაასა || **355vI (A)** და ყოვლისავე სათანადოასა² განსლვისა ჟამად წინამძღურად და აღართმპყრობელად.

2. მცნებაამცა აქუს უფლისაა, და მისთაამცა იქმნების განსლვაა მისი. და განსლვისა მის ჟამად დღისამცა ჟამთაგან გამოირჩევიან ჯეროვანნი ჟამნი.

3. და მცნებასა³ მას უფლისასა, ვითარმედ: „სნეულ ვიყავ და შემდგომთა“, ნუმცა ჰყოფს გმობისა და ბრალობისა, რამეთუ არა თუ ამისთაას თქუნა მცნებანი უფალმან,

4. რაათა განუკითხველად და უჯეროდ ყოველსავე ჟამსა⁴ კადნიერ იქმნებოდის ქალწული და ყოველთავე უბანთა და ფოლოცთა შინა საქიქელ იქმნებოდის მხილველთა, არცა რაათა სიკეთე იგი მცნებისა მის საღმრთოასა ვერ ჯეროვნად ამარებითა უგუნურებით შესასმენელად თავისა თაასისა გარდააქციოს, არამედ რაათა ჯეროვნად აღსრულებითა მათითა უფროასა დიდებად ღმრთისად აღძრნეს ყოველნი მხილველნი თაასნი.

5. და ნუცამცა ჰასაკი არს ქალწულისაა განუკითხველ და გამოუძიებელ, არამედ უკუეთუ ჰაბუკ იყოს ჰასაკითა, სახლსამცა ოდენ ღმრთისასა მივალს, და რაათა მუნცა⁵ არა მარტოებით მივიდეს, არამედ ღირსთა თანა და წესიერთა ქალწულთა.

6. ხოლო უკუეთუ მცნებაა უფლისაა უნებლიეთ და თანაწარუვალად სამე აიძულებდეს⁶ მისლვად, ეგრეთვე კუალად სარწმუნოთამცა და უბიწოთა ქალწულთა თანა აღასრულებს წესსა მას მცნებისასა.

¹ წესიერებისაგან ვალს | წესიერებისა განვალს BC; ² სათანადოსა B; ³ მცნებასა B; ⁴ ჟამსა+განსლვად BC; ⁵ მუნცაა B; ⁶ [a@AZulebdes B](#); ⁷ არცა შურისმძიებელი, არცა გამომწულილველი | არცა გამომწულილველი, არცა შურისმძიებელი C; ⁸ მიმოვარდებოდის+რაათა არა ვინაათგან C; ⁹ შალთა B; ¹⁰ [daib@Ada B](#); ¹¹ [r@Aoden B](#);

7. და რამეთუ, არათუ ამისთას უჯმნიეს ქალწულთა ქორწინე || **355vII (A)** ბისაგან, [რაათა თავისუფალ იქმნენ და კოლტეულად კრებოდინ, სადაცა ენებოს.

8. ანუ თუ ამისთას ლტოლვილ არიან ზიარებისაგან ქმრისა, რაათა არავინ ჰყვეს მსაჯული, არცა განმკითხველი, არცა შურისმძიებელი, არცა გამომწულილველი⁷ ქცევათა და აღძრვათა მისთა და ამისთას მიმოვიდოდის აელმწიფებით, სადაცა ენებოს, და მიმოვარდებოდის⁸ და ინგორებოდის, არამედ რაათა, ვინათგან აორციელთა გულისთქუმათაგან და შობისა სალმოზათა და მრავალფერთა მათ ამის ცხორებისა ზრუნვისა ტკივილთაგან, და მიმოკუეთებათა თავისუფალ ქმნილ არს, სიძესა ხოლო თასსა შეეყოს, რომელი-იგი არს ღმერთი შურისმძიებელი სათნოებისა და უხრწნელება იგი ცხორებისა თასისა სათნო-ყოფად მისა განაგოს.

9. რამეთუ იტყას, ვითარმედ: „ღმერთი ვითარ შურისმძიებელი?“ და შური ვიგო მისგან, რომელმან იმრუშოს თქუენ შორის შეუნიერებისა თანა, რომელი ჩემდა განკუთნვილ იყოს. უკუეთუ კულა უღელი ქმრისა განაგდოს, და უამარ-ექმნეს ცხორებასა, რომლისა პყრობად და შვილთა⁹ შობად დაიბადა¹⁰ და აღთქუმულსა მას ქალწულებას საყუედრელ ექმნეს და ყოვლით კერძო დაჭირვება მოატყუას.

10. და სული უჯეროთა გულისსიტყუათა მიერ განხრწნეს, და აორცნი დაუპყრობელთა ზრუნათა მიერ, და უადროთა კრთომათა, ფრად უმჯობეს იყო || **356rI (A)** [ქმრისა შეყოფა] და ცხორებისა ამის ზრუნვა და კეთილად წარმართება და სახლისა განგება და თანანადებისა მის ჯეროვნისა შეწევნისა შემოღებად და შვილთა კეთილთა სიბერისა მპყრობელთა და მკადრთა ნათესავისათა დატევებად:

11. და თუ არა, ესემცა უეჭუელად ქმნილ იყო, რაათამცა შურისმძიებლობისათას ქმრისა უწესოდ მიმოსლვისაგან დაყენებულ-იყო. და ამითმცა ჯერითა რაოდენ¹¹ [ძალ]-ედვა, ქალწულება დაემარხა. რამეთუ, რომელნი-იგი უბანთა და ფოლოცთა შინა უწურთელად ვიდოდინ, არცა თუ ქალწულად უწესს მათ სიტყუა ჭემმარიტებისა.

12. რამეთუ უქმობასა ისწავებენ, და მიმოვლენ სახლითი სახლად. და არა ხოლო თუ უქმობასა, არამედ სიჩქურსაცა და სივერაგესა და ზრახვენ უჯეროსა და ცუდსა.

20. 1. და ვინათგან ქურვისა და მამაკაცისა გამოცდილსა და მამაკაცისა თუალთახილვისა დაჩუეულსა¹ არა თანა-აც ურიდად და უკრძალველად არცა ენისა შეძრვა და არცა ფერათა და არცა ვისი უსირცხლოდ შემთხუევა, რაათა არა ზემო თქუმულთა მათ ბრალობათა შთავარდეს.

2. რაოდენ² უფროას თანა-აც ქალწულსა, რაათა მამათა მიმართ მორცხუეობისა საბურველი ყოვლადვე არა აღიმარცოს.

3. და რაათა ენაცა პატიოსნად და ქალწულად დაჰმანოს, და ფერაცა საჭიროთა საამართა მიმართ შიშით და ძრწოლით წარდგას?

4. ესევითარისა უკუე სიტყასა თანა-აც ქალწულ || **356rII (A)** სა აღმოთქუამად, რომლისა ძალი ესმას რა მსმენელთა, სარგებელ ეყოს.

5. და კულად პასუხმან მისმან, რომელი-იგი მსემენელთა მათ მიუგონ, საღმრთოათა გულისამის-ყოფითა უფროასად შეამკოს სული მისი.

6. რამეთუ ენისაგან გამომავალი მდინარე, სიტყასა წყაროსა, ვინა იგი გამოდის, საწამებელ-იქმნების³, ვითარცა იტყას, ვითარმედ: „გულისაგან გამოვლენ გულის სიტყუანი ბოროტნი, კაცის კვლანი, მრუშებანი, სიძვანი, არაწმიდებანი, და შემდგომნი,“ რომელთა ნაყოფნი ხესა საცნაურ იქმან.

¹ დაჩუეულსა BC; ² r@AdenB; რაოდენ C; ³ საწამებელ-ექმნების C; ⁴ სიტყასა B;

7. ვინააღა ჭემმარიტსა ქალწულსა უბიწოათ გონებით, ვითარცა წყაროათ წმიდით, მყუდროებით თანა-აც ყოველითგან ბიწთა შეუხებელსა სიტყუასა კრძალულებით აღმოცენებად, რაათა არა ხოლო თუ უვნებელ ოდენ იყოს ძალი მისი და უცხო ყოველთა გულისთქუმათა და ვნებათა აღძრვისაგან, არამედ, რაათა არცა უქმ-იყოს და არცა ურგებ, და არცა შემსგავსებელ პირმეტყუელისა სულისა.

8. რამეთუ ყოველივე სიტყუაა, ქალწულებრივისა წყაროასაგან უხრწნელებით აღმოსვებული, ვითარცა სიწმიდისა სასუმელი, ესრეთ დაათრობს გონებასა აღმომვსებელთასა და მადლთა მისთა სასყიდელი ქველისმოქმედისა მის სულისა მრავალწილად უკუნ იქცევის.

9. ესევეთარი იყავნ ქალწულისა ზრახვაა, უკუეთუ სამე ზრახვაა საჭირო იქმნეს, რაათა უწყოდის ჟამი და ალაგი და წესი სიტყასაა. და ოდეს და სადა და ვითარ, ანუთუ ვიეთ მიმართ ჰყოფს სიტყას-გებასა.

10. რამეთუ არა ჯერ-არს, რაათგან უნახვე || **356vI (A)** ლად ყოველთა მიმართ განიხრწნებოდის ქალწულისა სიტყვაა, არცა კუალად სირცხალისა ღირსთა წინაშე ურიდობაა თანა-აც და კადნიერებაა, არცა თანხიერ საამრისა ზრახვაა უღირს ქალწულსა, და არცა კუალად რაჟამს წესი საქმისაა აიძულებდეს ზრახვად, გარდარევაა ჯერ-არს ზრახვისაა.

11. არამედ ყოველსავე შინა გამოწულილვაა თანა-აც და პირისა და საამრისა და ჟამისაა და ეგრეთვე წარმოჩენაა სიტყასაა და სმენისამცა.

12. ფრიად უმცირეს არს ზრახვაა, ვინაათგან ბუნებააგა ამასვე გუასწავებს, და სმენისა მიმართ ჯეროვნად მიუზღავს საამარსა სიტყასასა, რამეთუ, ორნი ყურნი და ერთი ენაა დაჰბადნა ღმერთმან ჩუენ შორის, ვინააგა თანა-გუაც მრჩობლ სმენაა სწავლისაა და მარხვად მიგებაა სიტყასაა⁴.

13. და ეგრეთვე ამააგა ქალწულისაა კრძალულმცა არს და პატიოსან. და სიტყუაამცა ბაგეთა მისთაა სხუაა ნურარაა არს, არამედ რაოდენიცა-რაა იქმნებოდის სარგებელ მსმენელთა.

14. და პირველადმცა განიცდის გონებასა შინა და განიკითხავს, რომლისა-იგი ეგულეობდის აღმოთქუმად და ეგრეთლამცა აღმოიტყას ბაგითა, რაოდენიცა-რაა გამოცადოს შემკულად და პატიოსნად.

15. ხოლო სხუაა იგი დაფარულადვე ეგენ და უფროას ყოვლისა ამისთაამცა ილოცავს და იტყას, ვითარმედ: „დასდევ, უფალო, საცოა პირსა ჩემსა და კარი ძნელი ბაგეთა ჩემთა“. რაათა ესრეთ ლოცვითა და ვედრებითა განაკრძალოს პირი თასი.

16. და არა უდარეს _ სასმენელნი თასნი, რაათა არარაა უჯეროა შთა || **356vII (A)** ვარდეს [მათ შინა გარეთ კერძო] და, რაათა კარისმცველად ენისა და სასმენელთა დაადგინოს გონებაა დაწყნარებული და მყუდროა და მარადის ევედრებოდეს უფალსა და იტყოდის, ვითარმედ: „ნუ მისდრევ გულსა ჩემსა სიტყუათა მიმართ უკეთურებისათა, მიზეზებად მიზეზთა ცოდვისათა“.

21.1. ხოლო ფრიად უმეტეს ზემოთქუმულთაასა საბრალობელ არს და საგმობელ და უცხო ქალწულთა წესიერებისაგან, რაათა არათუ ოდენ სახლითი-სახლად ვიდოდის ქალწული, არამედ უკუეთუ ქორწინებისაგა დამწინდებელ იქმნებოდის.

2. უწყით, რამეთუ ყოვლითურთ პატიოსან არს ქორწილი, გარნა არა ქალწულთათას, არამედ სხუათათას!

3. არცაღა ჯერ-არს, ესევეთართა ალაგთა განშორებულისაგან მეზომირთა თანა ამის ცხორებისათა, რომელთაგან ჯმნულ არს, სიმრავლეთა აღძრვაა და კრებულთა შორის პოვნაა. რამეთუ სხუანი გზანი ჰქონან ქორწინებულთა და სხუანი ალაგნი უპყრიან ქალწულთა. „და განყოფილ არს ქალწულიცა იგი და ქორწინებულიცა“.

4. ვინააგა ჯერ-არს ქალწულისადა, რაათა განემოროს ქორწინებისა წესთაგან და არცათუ დასაბამსა შეეხოს ყოვლადვე, არამედ სხუანი იგი, რომელთა სთნდა აორციელთა სიძეთა შედგომაა, და აუწინდებედ, ვითარცა ენებოს, და განუმზადებედ მათ ქორწილსა, და აჩუენებედ მათთას მოსწრაფებასა.

5. ხოლო ქალწული თასსა სიძესა მისდევდინ სამარადისოდ!

და უკუეთუ ყოვლადვე დაწინდებაა ჯერ-უჩნს, უხრწნელნი სძალნი უხრწნელებითა მას თავადსა დაუ || **357rI (A)** [წინდენინ და მსოფლიონი] იგი მოკუდავთასა სძალთათას შურებოდედ,

6. ხოლო იგი ბრძენთა მათ თანა ქალწულთა აღნთებულთა ლამპრითა უფალსა უგალობდინ და ნათლითა მით ქალწულებისა თანისათა სხუათაცა ქალწულებად მოიზიდევდინ.

7. რამეთუ ჭემმარიტად სირცხალითა და ყუედრებითა¹ სავსე არს ესევითარი ესე საქმე ქალწულისა, რაჟამს შეთხზულნი იგი ქორწინებისა ბადითა, ვითარცა გამოუცდელნი მათ საბრატანი, რომელთა-იგი შეითხინენ² საღმობათა მათთან ქორწინებისათა, უქორწინებელთა კეთილისმოყუარებით დაუხრწევდენ ქორწინებასა, რათა არა მითვე საღმობათა შთავარდენ, და სძალთა მათ უხრწნელისა მის სიძისათა, ამასცა ცხორებასა და მერმესაცა ჭემმარიტებით ჰნატრიდენ და ქალწულად დადგრომასა ევედრებოდინ.

8. ხოლო ქალწული მიმორბიოდის და ქორწინებად აიძულებდეს ქალწულთა და დაწინდებად უსწრაფობდეს და განაზრახებდეს.

9. და ვინცა არა თქუა, ვითარმედ წინააღმდეგომთა საქმეთა იქმს თავისა თანისა და გამოაჩინებს, ვითარმედ საბრატედ დაეგო მას აღთქუმა იგი ქალწულებისა.

და სირცხალისაგან იიძულების და რეცა პყრობად მისა უნებლიეთ თუ არა, სათნო-უჩნს და შეიტკობს ქორწინებასა, ინანის, თუ ვითარდა დააკლდა გულისთქუმათა. და საქმეთა მათ მიერ, რომელთა იქმს, ცხად-ჰყოფს მისა³ მიმართ სიყუარულსა თანსა,

10. რათა⁴ შიშულად და უსირცხლოდ უჩუენოს ქორწინებადთა მათ, ვითარმედ სათნო-უჩნს და თანაეწამების და ჰნატრის გულისთ || **357rII (A)** თქუმათა მიერ⁵, [რომელთა-იგი მიემთხუევან]. უწყოდენ უკუე ქალწულმან, რამეთუ გაყოფილ არს ქორწინებულისაგან და ცხორებითაცა და ყოვლითაცე ქცევითა და სახითა.

11. და ამისთან თანა-აც, რათა ყოველსავე საქმესა შინა სიკეთე ქალწულებისა თანისა განურყუნელად დაიცვას.

12. და რათა არა განუკრძალველად ერეოდის უშუერთთა საქმეთა და განხრწნეს უხრწნელება იგი, რომელსა სდევს უწესოდ განგებითა თანითა.

22. 1. არამედ თანა-აც ჭემმარიტსა ქალწულსა, რათა გინა თუ იტყოდის, გინა თუ დუმნეს, გინა თუ ვიდოდის, ყოველსავე ნებისაებრ ღმრთისა იქმოდის.

2. და, ვითარცა ზემო ვთქუ, უკუეთუ სამე ჯერ-იყოს განსლვა, ნუმცა განვალს მარტო, არამედ ცხორებითა და ჰასაკითა შემკობილთა დედათა თანა განვედინ!

3. და ნუმცა განვალს ფოლოცთა და უბანთა და სავაჭროთა განტევებულად, სადა-იგი უწესოთა კაცთა კრებული შეკრებოდის.

4. და ჯეროანსამცა ჟამსა იქმს განსლვასა თანსა. და სახე და სლვა, და ძრვა⁶ და ყოველივე-მცა-გუარი და ქცევა⁷ მისი ესევითარი იხილვების, რათა ყოველნივე, რომელნი შეემთხნენ, ვითარცა ძეგლი საღმრთო, ყოველთავემცა დიდებისმეტყუელებად ღმრთისად აღსძრავს.

5. და განაკრთობს-მცა ყოველთა⁸ სირცხალითა და წმიდა-ჰყოფს-მცა გონებათა მათთა წესიერებითა. და⁹ რათა, ვითარცა ხატისაგან საღმრთოთა შეიკდიმონ და თანაწარჰნდენ.

6. რამეთუ, ვითარცა-იგი ვირდევთა და ქიათა ხატნი სიცილად აღსძრვენ მხილველთა მათთა¹⁰.

7. და კულად ეგრეთვე სხუანი ხატნი მჭუნვარენი და მგლოვარენი და ლმობიერებითა აღსავსენი || **357vI (A)** გუნებასა მხილველთასა და პირსა მჭუნვარეთა¹ მით სახითა შეაურვებენ და ლმობიერ-

¹ ყუადრებითა BC; ² შთათხინეს B; ³ მისსა B; ⁴ რათა] რომელთა B; ⁵ მიერ] მათ B; ⁶ სლვა A და ძრვა A] ძრვა A და სლვა BC; ⁷ ქცევა A; ⁸ ყოველთა_ C; ⁹ და_ B; ¹⁰ მთა A, მათთა B;

¹ მჭუნვარითა B; ² იძარვის B; ³ სამდლოდ B; ⁴ მეძანა B; ⁵ და გზა] საგზალ BC; ⁶ მოატყუაბს BC;

⁷ მჭუნვარენი BC; ⁸ სულთა A;

იქმნებიან. და დადაცათუ არარა¹ იძრვის² მათი, არამედ მხილველთა მათთა სახილველთა და ხატსა თავთა მიმართ თ¹სთა მიიზიდვენ და უძრავითა მით სახითა ხილულნი და უსულო¹თა ხატითა გამოხატულნი სულიერთა და ცხოველთა გონებასა აღსძრვენ და თ¹სთა საუცრებათა მიმართ თითოეული მათი შესცვალებს.

8. ვგრეთვე ქალწული, ვითარცა ხატი სიწმიდისა¹ და ძეგლი მრავალთა მათ სათნოებათა¹, ვითარცა გამოჩნდეს, მხილველთა მათ სახესა და გონებასა გულის¹მის-ყოფად საღმრთოდ³ და შიშად ღმრთისად მოაქცევს.

9. მოიწყალნ უკუე მემვისა⁴ ვისმე სული სიწმიდისა სიკეთითა მო¹სენებითა ქალწულისა პატოსნებისა¹თა!

10. და სხუამან ვინმე კუალად მო¹სენენ ღმერთი მცნებათა მისთა მომურნისა და კეთილად მოღუაწისა ხატისა ხილვითა.

11. და, რ¹ათა მოკლედ ვთქუა, ყოველთავემცა მხილველთა და თანამზრახვალთა და თანამკ¹დრთა აღმოზს-მცა და კდემულ-ჰყოფს.

12. და ხილვა¹ცა ქალწულისა¹ და სლვა¹ და ძრვა¹ და მიხედვა¹ და მოიყვანებს-მცა განცდად კეთილისა და ყოველთავემცა გონებასა სახე კეთილის ექმნების და მომა¹სენებელ მცნებათა ღმრთისათა.

13. და ნუ-მცა-ვინ არს ქალწულთა შორის მავნებელ სულისა და აღმძრველ გონებისა, და მსგავსად მემავთა და განმაცხრომელთა, აღმაზრზენელ ცოდვისა მიმართ და გულისთქუმისა, რამეთუ გულეზული || **357vII (A)** და ზაკუ[ლილ სახე] და გზა⁵ გმობისა და გულისთქუმისა ექმნების მხილველთა და საქმედ ცოდვისა ადაგზნებს განუკრძალველთა და თავსა თ¹სსა უმეტესსა სა[შ]ჯელსა მოატყუებს⁶.

14. ვინა¹ცა თანა-აც ქალწულსა, ვითარცა ხატსა და მსგავსსა ღმრთისასა, და ქალწულებისა მოღუაწესა, რ¹ათა ყოვლითურთ სოფლისა ზრუნვათა განეშოროს და ¹ორცთა გულისთქუმისაგან უცხო-იყოს სული თ¹სი, და ყოველივე გონება¹ თ¹სი ტრფიალებად კეთილთა ზეცისათა განართხას. და ყოველნივე საშუებელნი ქუეყანისანი დათრგუნნეს. და რომელნი-იგი მათ შინა იშუებდენ, ნუ თანააჰყვების გონებითა, არამედ უბადრუკებასა მათსა, რომელსა-იგი სოფელსა ამას შინა აღმოივსებენ, სწყალობდინ და ეგლოვდინ.

23. 1. და შემდგომითი-შემდგომთა მათ სიკუდილთა ქორწინებულისათა თავსა შორის თ¹სსა განიცდინ. და თუ რაბამთა საშუებელთა ამასვე ცხორებასა ღირს-ქმნილ არს და უეჭუელად არა აბრალოს განზრახვასა თ¹სსა, არამედ ცრემლით ჰმადლობდეს უფალსა, რომელმან ი¹სნა ესევითართა ბოროტთაგან.

2. რამეთუ, რომელი მოკუდავსა ქორწილსა შეეყოს, თავისა თ¹სისა ზრუნვათა ზედა სხუათაცა ზრუნვათა ქმრისათ¹ს შეიმატებს.

3. და მიერთგან ორთა გუამთა ერთობისათ¹ს მრჩობლთა ზრუნვათა შთავარდების.

4. და არღარა ერთითა გუამითა იჭირვის, არამედ ერთითა სულითა ქმრისა სალმოზათა და თავისა || **358rI (A)** [თ¹სისათა მიმართ სამარადისოდ] განიკუეთების.

5. და მერმე, უკუეთუ შვილთა მწუერვალნი⁷ აღმოაცენნეს, თითოეულსა შვილთა შობასა თანა განიბმარვის სულითა ნაშობთა მათ თ¹სთა საურავითა, რომელთა-იგი შემატებად ბოროტთა თ¹სთა შეიძენს.

6. და უკუეთუ კეთილ იყოს ქმარი მისი, მარადის შიშითა სიკუდილისა მისისა¹თა სიკუდილსა მიეცემის. და გინა თუ ახლოს იყოს, გინა თუ შორს, სამარადისოდ განლევა¹ მოუგონელთა შემთხუევათათ¹ს სულსა⁸ მისსა ზედა მოიწევის და დადნების.

7. ხოლო უკუეთუ მწარე იყოს და წინააღმდეგომ, რომელსა-იგი შეეყო, ყოველივე ცხორება¹ მისი სატანჯველ არს მისა. და ვერცა ერთსა ბოროტთაგანსა შემძლებელ არს გამორჩევად.
8. რამეთუ სიკუდილი ქმრისა² ბოროტ არს მისა ჭირთათ³ და სიმწარეთა ქურობისათა და ცხორება⁴ უბოროტეს არს უგემურებისათ⁵ მეუღლებისა და ულხინებელთა ამათ ურვათაგან სული მისი სამარადისოდ განიკაფების.
9. და მერმე შვილნი რა⁶ ესხნენ, უკუეთუ კეთილ-იყვნენ, შობისა სალმობათა უმარესნი ტკივილნი მოიწვევიან ყოველსავე ცხორებასა მისსა ზედა შიშითა სიკუდილისა მათისა⁷ათა.
10. ხოლო უკუეთუ ბოროტ იყვნენ, უშვილოებისა უმძიმესნი ყუედრებანი¹ შეაშთობენ მას შვილიერებისათ²ს.
11. და უკუეთუ პირველ ბოროტთა ამათ გამოცდილებისა ერთბამად სძალცა იქმნეს და ქურიცვა და უშვილო³ა ქურობასა მიეცეს, არცადა ქალწული არს და არცა დედაკაცი და არცა დედა⁴, არამედ ყოველთა მათგან საგონებე || **358rII (A)** ლთა გემოვნებათა ქორწინებისათა ერთბამად დაეცა.
12. და მცირედისა გულისთქუმისათ⁵ს შუენიერება⁶ ქალწულებისა⁷ დაშქირდა², ესეოდენ ირგო ქორწილისაგან, რომელ სიმწარე ქურობისა⁸ იცნა.
13. და ანუ თუ ქურობასა შინა ობოლთა ზრდა⁹ დაესაჯა, მომა¹⁰სენებელად სალმობათა შობისათა და განმახლებელად ტკივილთა ქმრისათა და სამარადისოთა სულთქუმათა და ჭირთა და ცრემლთა მიერ ისურების.
14. და არა თუ ნუგეშინისცემა¹¹ ხოლო არა აქუს ბოროტთა მათთ¹²ს მოწვეწულთა, არამედ და ნათესავთაგანცა და მონათა, მეანდერძთა და ეპიტროპთა³, შვილთა განმგედ დატევებულთა. 15. და თ⁴ათ-მებრ მრავალგზის მათვე შვილთაგან გან-რა⁵-მწყსნენ და ყოველთაგანვე ყოვლით კერძო მწარეთა ტანჯვათა თავს-იდებნ, და იავარად საწყალობელად წინამდებარე არნ და არარად სხუად, არამედ ნივთად მწუხარებათა და გლოვათა ამის ცხორებისათა გამოჩნდის.
16. და რადღა სა⁶ამარ არს უმრავლესისა წარმოთქმად? მეუფედ უწყალოდ მოიყიდის ცოლი ქმარსა ზითევისა მიერ და მ⁷ავალ-იქმნების აზნაურებისა წილ და თავისუფლებისა.
17. და მცირედსა მას გულისთქუმასა ქორწილისასა თ⁸სსა თავისუფლებას მიჰყიდის და კარად და მიზეზად ურიცხუთა მათ სალმობათა და ტკივილთა ქორწინებასა განუღებს თავსა თ⁹სსა.
18. რამეთუ ჭემმარიტად ყოვლისავე ქორწინებისა ზედა ჰგიეს განუხეთქელად || **358vI (A)** წყევა¹⁰ იგი საუფლო¹¹ა და, ვითარცა *სასძლო* მგალობელი, გალობს ძნობითა მით საზარელითა, ვითარმედ: „მწუხარებით ჰშენე შვილნი შენნი, და ქმრისავე შენისა მიმართ იყოს მიქცევა¹² შენი და იგი უფლებდეს შენ ზედა“.
19. ხოლო ქალწული, რომელმან უღელი ქმრისა¹³ განაგდო და ყოვლითურთ უფალსა შეევედრა, უღლისა მის თანა განხეთქა წყევისამიერიცა იგი სალმობა¹⁴.
20. და მის თანა განერა სალმობასა მასცა შვილთა შობისასა და აზნაურ-იქმნა მოკუდავისა ქმრისა მონებისაგან და ყოველთავე ქორწინებისა ბოროტთაგან.
21. და უფრო¹⁵სღა განერა ბევრეულთა მათგან ამის ცხორებისა ცოდვათა და მათ მიერ შეთხზულთა მათ ბადეთა.
22. და, პირველ ყოვლისა, განერა საკრველისაგან¹⁶ მეუღლებისა და თ¹⁷ათ-მებრ მის ¹⁸ორცთა ხრწნილებისა და უხრწნელებითა ¹⁹ორცთა და სულისა²⁰ათა უფლისა სძალ-იქმნა.
23. და არა თავს-იდვა, რა²¹თამცა მოკუდავისა ქმრისა მიიქცეოდა, არამედ კეთილად ცხორებითა უფლისა ხოლო სათნოება²² შეიყუარა.
24. რამეთუ ქორწინებისა იგი ხრწნილება²³ა და გინება²⁴ა განიცადა და მისთანა განიცადა ყოველივე ნივთი ქორწინებისა²⁵. და ვინა²⁶ათგან სიბრძნით და გონიერად პირველისა მისგან ბოროტთა მიზეზისა განერა, მისთანა განერა ყოვლისავე მისგან, მისგან შობადისა ბოროტთა მწყობრისა.
25. ვინა²⁷ცა „უქორწინებელი ზ რ უ ნ ა ვ ს უფლისასა, თუ ვითარ სათნო-ეყო უფალსა, ხოლო ქორწინებული ზ რ უ ნ ა ვ ს სოფლისასა, თუ ვითარ სათნო-ეყოს ქმარსა. და განყოფილ არს

¹ yuAdreb@Ani B, ყუადრებანი C; ² დასჭირდა C; ³ იპიტროპთა C; ⁴ საკრველისაგან B; ⁵ უკუა BC;

დედაკაცობა იგი და უქორწინებელი || **358vII (A)** რამეთუ ქალწული ზ რ უ ნ ა ვ ს უფლისასა, რაათა იყოს წმიდა და ორციტა და სულითა“.

24. 1. ესრეთ უკუე⁵ სოფლისა მზრუნველისა მის მიმართ განუყოფიეს ზრუნვა^ა და განხრწნადისა ქმრისა შეყოფილისა და განხრწნადნი ესე ზრუნვანი ამის სოფლისანი მიუთხ[ევი]ან, ხოლო თავი თა^ასი, ვითარცა თა^ასი უხრწნელებისა^ა, თა^ასისა სიძისადა შეუვედრებიეს.
2. ამისთა^ასცა არარას ზ რ უ ნ ა ვ ს სოფლისასა, რაათა არა ზიარ-იქმნეს ზრუნვათა მათ, რომელთა ზ რ უ ნ ა ვ ს მსოფლიო^ა იგი, არამედ რაათა ყოველთავე მსოფლიოთა ზრუნვათაგან წმიდა ქმნილი წმიდითა და უმფოთველითა გონებითა თა^ასსა სიძესა შეესაკუთროს.
3. რამეთუ არცა ურწმუნო არს ღონიერისა მისთა^ას და საჭიროთა სა^ამართა მომპოვნებელისა თა^ასისა ქმრისა ძლიერებისა, ვითარცა მეორე იგი, რაათამცა მსგავსად მისსა ე უ რ ვ ო დ ა და შ ფ ო თ ე ბ დ ა .
4. არამედ სიყუარულსაცა მისსა და ყოვლისა მპყრობელსა ძლიერებასა და ყოველთა¹ მზრდელსა მოღუაწებასა მინდობილ არს და არარას სხუასა ზ რ უ ნ ა ვ ს , არამედ თუ ვითარ სათნო-ეყოს მას. და ესევითარისა ამის უზრუნველობისა მიერ უფრო^ას და უმეტეს მზრუნველ-ჰყოფს მას თავისა თა^ასისა.
5. ხოლო რა^ა არს, რომლითა-იგი ქალწული სათნო ეყოფის² ღმერთსა? ესე იგი არს, რაათა ბუნებითსა მას სიკეთესა თა^ასსა, მონაზონებისა მოღუაწებათა მიერ, სამარადისოდ გა ნ ა ბ რ წ ყ ი ნ ვ ე ბ დ ე ს , და განუხრწნელად ს ც ვ ი დ ე ს ³ მარადის.
6. და რამეთუ ჭეშმარიტად ღმრთისა სათნო-ყოფისა ნებება^ა სხუა^ა არა^არა^ა არს, არამედ, რაათა თავი თა^ასი საქებელ ყოს და სანატრელ, და ხატ და მსგავს მისა. და უკუეთუ⁴ ზრუნვიდეს, თუ ვითარ სათნო ეყ[ოს] || **359rI (A)** უფალსა, არათუ მას რასმე შესძენს ზრუნვითა მით, რომლისათა^ას იგი ზრუნავს, რაათა სათნო-ეყოს, არამედ მისთა^ას ზრუნვითა მით თავსა თა^ასსა შუენიერებასა და უხრწნელებასა შ ე უ კ რ ე ბ ს .
7. და ვინა^ათგან ესოდენი ესე შეეძინების ქალწულსა და ზრუნვა^ა იგი უფლისათა^ას ყოვლითურთ თავსა თა^ასსა სარგებელ-ეყოფის და სანატრელ ჰყოფს, არა ჯერ-არს, რაათამცა ზრუნვასა შინა სოფლისათა სადამე იპოვა ყოვლადვე.
8. რამეთუ თანა-წარუვალ არს, რაათა, რომლითა იგი სოფლისათა^ას ზ რ უ ნ ა ვ ს , მით კერძო^ათა უფლისათა^ას ზრუნვა^ა უდებ-ყოს და თავსა თა^ასსა მზრუნველისა მის ურწმუნობა^ა შესწამოს.
9. რამეთუ ესე შეუძლებელ არს, რაათამცა ჰრწმენაცა⁵, ვითარმედ ყოვლისავე ზრუნვისა, უმაღლეს გამოაჩინებს მას მზრუნველი იგი მისი და ყოველივე ძალ-უც, და მსოფლიოთაცა საქმეთა ზრუნვად ნუუკუე რა^ამე დააკლდეს.
10. არამედ უკუეთუ ზრუნავს, თუ ვითარ სათნო-ეყოს უფალსა, განალა გულსავსე ქმნილ არს უეჭუელად.
11. ვითარმედ უფალიცა სამე ზრუნავს მისთა^ას, თუ ვითარ სათნო-ეყოს მას, რომელი-იგი უნაკლულო არს ყოველთა[ვე] კეთილთაგან და არარა^ა ვისი თანა-აც.
12. რამეთუ უკუეთუ მოკუდავი ქმარი თავისა თა^ასისა მზრუნველად მოიგოს დედაკაცმან და ეგრეთვე კუალად იგი მისთა^ას ზრუნვიდეს, ყოვლითა ძალითა თა^ასითა, სასყიდელად ზრუნვისა თა^ასისა ყოველსავე ზრუნვასა მისსა მოიზიდავს.
13. რაოდენ უფრო^ას, რომელმან ღმერთსა არწმუნოს ზრუნვა^ა თა^ასი, და მის თანა ცხობება^ა აღირჩიოს, მისისა მის მისთა^ას ზრუნვისა, უმრავლესნი და უუხუესნი⁶ ნიჭნი და ზრუნვანი || **359rII**

¹ ყოველთა B; ² ეყოფვის C; ³ სცადეს B; ⁴ უკუეთუ B; ⁵ hrwmenamc@A B; ⁶ უუხუესნი B, უუხუცესნი C; ⁷ უნაკლულე C; ⁸ ქმართა მათთაგან შუებასა ქმართა მათთა ganSueneb@Asa B; ⁹ დაგაკლონ B;

(A) მოიხუნეს მისგან, და ყოვლითურთ უნაკლულო⁷ იქმნეს და უკუეთუ გნებავს, გაქუს შენ წინ და დასარწმუნოებისად პირველქმნილი იგი მოლუაწება⁸ მოლუაწისა მის შენისა⁹.

14. რამეთუ უკუეთუ ოდეს იგი არცა ერთი ზრუნვა¹⁰ გეჩუნა მისთა¹¹, გიზრუნა შენ და თავი თა¹²სი მისცა შენთა¹³, რათა თა¹⁴სითა მით სისხლითა წმიდა გყოს შენ.

15. რაოდენ უფრო¹⁵ს აწ ზრუნავ რა¹⁶ მისთა¹⁷, გიზრუნოს და ჭემმარიტისა მის ცხორებისა თანა გარეშეთა მათცა სა¹⁸მართა ჯეროვანი უნაკლულევანება¹⁹ მოგცეს.

25. 1. ხოლო შენ თანა-გაც, რათა არა იქმნე უმეტეს ზომისა შუებისმოყუარე და გარეშე საჭიროთა სა²⁰მართა მიმ²¹ადელ უფლისა, ვითარცა-იგი იქმან გემოთმოყუარენი იგი და ნაყროანნი დედანი და უმეტეს ზომისა ეძიებენ ქმართა მათთაგან შუებასა²² და ფუფუნებასა.

2. და რამეთუ არცა მას თანა-აც ესევეთარისა რა²³მე მოცემად შენდა, რომელი მოსწყუედდეს გონებასა შენსა სათნო-ყოფისა მისისაგან და შუებასა ორცთასა შეგაქცევდეს.

3. არცა შენდა ჯერ-არს მოღებად, რომელი სათნო-ყოფისა მისი[საგან განაშორებდეს გონ[ებასა] შენსა, არამედ [უ]მეტეს საჭიროსა[სა მის] ორცთა სა²⁴მრისა არარას ეძიებდე.

4. და უკუეთუ სამე გამოცდად სიყუარულისა შენის საჭირო²⁵ცა იგი ორცთა სა²⁶მარი დაგაკლოს²⁷, ნუ სულმოკლე იქმნები!

5. არამედ, მსგავსად სამოციქულო²⁸სა მის სიტყ²⁹სა, ყოველსავე თავს-იდებდ, ყოველსავე მოითმენდ, ყოვლითავე ესევედ შემსჭუალული შეუორგულებელსა მას სიყუარულსა მისსა.

6. რამეთუ მომკუდარ[ნი] ორცნი და ყოვლისავე შუები || **359 vI (A)** საგან და განსუენებისა შორს ქმნილნი¹ ღირს იქმნებიან განძლომად საღმრთო³⁰სა მის სიკეთისაგან.

7. რამეთუ, ვითარცა რომელი-იგი განხრწნადსა მას სიკეთესა ეტრფიალოს, არა ხოლო თუ სა³¹მართა ოდენ და სიმდიდრესა და ყოველთავე მონაგებთა თა³²სთა ურიდად განჰლევს მისთა³³, არამედ საზრდელსაცა და ძილსა, და სამოსელსა და სახესა, და ეჭუსა და ორცთაცა თა³⁴სთა, და მათ შინა ცხორებასა და ყოველსავე წესსა და გუარსა შეურაცხ-ჰყოფს, რათა ტრფიალსა მას ხოლო თა³⁵სსა მიემთხ³⁶ოს, და ზღუდეთა და სახლთა, და უგლიმად სირბილთა და ხლდომათა, და მახ³⁷ლთა და ყოველსავე კადნიერად და სიბორგილით შეჰკადრებს.

8. და, უკუეთუ ჯერ-იყოს, სახესაცა შეიცვალებს და სლვასა, და ვითარცა პირუტყ³⁸ა, გინა მ³⁹ეცი ქუემრომასა², და აელთა და ფერ⁴⁰ათა ზედა სლვასა სიხარულით თავს-იდებს, რათა თა⁴¹სსა ხოლო გულისთქუმასა არა დააკლდეს.

9. ეგრეთვე, რომელი ეტრფიალოს საღმრთოსა მას სიყუარულსა და ზრუნვიდეს, თუ ვითარ სათნო-ეყოს თა⁴²სსა მას ტრფიალსა, არა ხოლო თუ სა⁴³მართა და სიმდიდრისა ოდენ შეურაცხება⁴⁴ თანა-აც, რათა ტრფიალი იგი თა⁴⁵სი გულსავსე ყოს და ერძდეს მცნებასა ბრძანებათა მისთასა.

10. არამედ საჭირო⁴⁶საცა საზრდელისა და ძილისა და გარეშისა სახისა და ჭემმარიტად სოფლისა ამის განხრწნილისა ეჭუთა⁴⁷ და მერმე ორცთა და მათ შინა ცხორებისაცა უგულუბელს-ყოფა⁴⁸ თანა-აც, რათა ტრფიალებასა მას ზეცათასა მიემთხ⁴⁹ოს და ზღუდენი || **359 vII (A)** ორცთა და სისხლთა ტომთანი და სახლნი მამათანი, და შორის სოფლისა სლვანი და ხლდომანი, და მახ⁵⁰ლთა მიმართ წამებისათა, უკუეთუ ოდენ იწოდოს განწყობანი. 11. და უკუეთუ სახისა შეცვალება⁵¹ ჯერ-იყოს, და მით სახითა, რომელსა შინა იყოს, ვერ მიემთხუეოდის⁵² ტრფიალსა მას. სახისაცა შეცვალება⁵³ და უნდო⁵⁴სა და საყუედრელისა ხატისა შემოსა⁵⁵ და საქიქელისა სახისა ცხორებისა მოგება⁵⁶, ყოველივე მადლობით მიითუალენ.

¹ იქმნილნი A; ² ქუემრომასა B; ³ მიემთხუ⁵⁷ოდის BC; ⁴ აწუ⁵⁸აგდა B; ⁵ იშუ⁵⁹აბდეს BC;

⁶ უფლისა] ღმრთისა C; ⁷ დაჯდეს მე კაცისა⁶⁰] მე კაცისა დაჯდეს B; ⁸ განსჯად BC; ⁹ დაუტევა⁶¹ A B;

12. და, თუ ვითარ ვინ უწოდის, არა უწყი, რაათა საღმრთოა მის ტრფიალებისა სიბორგილითა შჯულიერად აღბორგდეს და ჭემმარიტითა მით საწადელითა და სასურველითა შუენიერებითა, რაოდენცა ენებოს, განიშუას.

13. ესევითარსა მას ტრფიალსა, ტრფიალი იგი მისი ქუეყანისაგან რაა ვნებათაა გამოსლვად აწუევიდა⁴, ეტყოდა, ვითარმედ: „გამოვივდ ქუეყანისაგან შენისა და ნათესავისაგან შენისა, და სახლისაგან მამისა შენისა“.

14. ხოლო რომელმან-იგი, რომლისა-იგი ტრფიალ იყო, იხილა რაა, ვითარმცა სრულქმნილ-იყო წადილი მისი, გულსმოდგინედ შეუდგა და ვითარმცა ვინ თქუა, საღმრთოა მით ტრფიალებითა აღბორგნა და ზემოთქუმული იგი სახე ტრფიალებისაა ჭემმარიტებით სრულ-ყო. ამისთაა იტყოდა, ვითარმედ: „ვინ განმამორნეს ჩუენ სიყუარულსა მას ქრიტესა ჭირმან ანუ იწროებამან, დევნამან ანუ სიყმილმან, შიშულოებამან ანუ ჭირმან, ანუ მახალმან?“

15. რამეთუ უწყოდა, ვითარმედ: „რომელსა უყუარდეს მამაა, გინა დედაა უფროა || **360rI (A)** ჭემმარიტისა მის შუენიერებისა, არა არს იგი ღირს, რაათა იშუებდეს⁵ მის თანა“. და რომელმან არა იჯმნეს ყოველთაგან მონაგებთა თაისთა და მერმე სულისაგანცა თაისთა, არა არს იგი ღირს, რაათა ტრფიალად უფლისა⁶ იწოდოს.

16. ამისთაა რომელთა-იგი ენება, რაათა ჭემმარიტი იგი სიყუარული მისი საანჯმნო-ყონ და რომელნი-იგი მის მხოლოაა ხოლო სათნო-ყოფად ისწრაფდეს და მისთაა ზრუნვიდეს, ესრეთ იტყოდეს, ვითარმედ: „აჰა, ესერა ჩუენ ყოველი დაუტევეთ და შეგიდეგით შენ, რაამე იყოს ჩუნდა?“

17. ხოლო უფალმან ღირსი მისაგებელი სიყუარულისა მათისაა ამიერვე აუწყა და განცხადებულად უქადაგა და ჰრქუა: „ამინ, ამინ გეტყა თქუენ, რამეთუ თქუენ რომელნი ეგე შემომიდეგით მე.“ მერმესა მას მოსლვასა, რაჟამს დაჯდეს მე კაცისა⁷ საყდართა დიდებისა თაისთათა, დასხდეთ თქუენცა ათორმეტთა საყდართა განშჯად⁸ ათორმეტთა ტომთა ისრაელისათა. და ყოველმან, რომელმან დაუტევა⁹ სახლი, გინა აგარაკნი, გინა ძმანი, გინა დანი, გინა მამა-დედანი, გინა შვილნი ჩემთაა და სახელისა ჩემისათაა, ასი წილი მიიღოს და ცხორებაა საუკუნოა დაიმკადროს.

18. და რამეთუ ჯერვე ეგრეთ იყო, რომელთა-იგი ყოვლისთავე ცხორებითა მათითა საქმით აჩუენეს წმიდაა იგი ტრფიალებაა მისი, რაათა ოფლთა მათ მის[თა]თაა დათხეულთათაა ღირსი მისაგებელი მიიღონ სახიერისა მისგან მეუფისა.

26. 1. ესევითარივე უკუე ტრფიალებაა თანა-აც, რაათა მოიგოს ქალწულმან და შეურაცხ-ყვნეს გულისთქუმანი და გემოთმოყუარებანი და სიმდიდრე და საგონებელნი-იგი სოფლისა შუებანი.

2. და რაათა დათრგუნოს საწუთროა ესე ცუდი, დიდებაა და ვნებულნი-იგი ლიქნანი მისნი || **360rII (A)** და [გარე]შუექცეველად შეუდგნის უფალსა და იტყოდის: „ხოლო ჩემი მიახლებაა ღმრთისა კეთილ არს და დადებად უფლისა მიმართ სასოებაა ჩემი“. და ყოველივე იგი, რაოდენცა რაა არს, სოფლისმოყუარეთა¹ მიერ სოფელსა² ამას შინა კეთილად საგონებელი, და, ვითარიცა რაა სახელი ეწოდების, მწიკულად საბასრობელად შეჰრაცხოს და ერთსა ხოლო კეთილსა ხედვიდეს თაისად კეთილად და განმარტებულთა თუალითა მისდა შემსჭუალულ იყავნ.

3. და რამეთუ სიძემან მანცა, ყოვლად წმიდამან, ტრფიალებისა მისთაა მისისა, რომლითა-იგი ეტრფიალა, ბევრწილად მიაგოს მას მისაგებელი მისი.

¹ სოფლისა მოყუარეთა C; ² სოფელისა B; ³ უაზნო B; ⁴ მკოდოვი C; ⁵ პატივ-სცეს B; ⁶ ოქროსოქსოილითა A; ⁷ სახითა] ხატითა C; ⁸ საუცრებაა C; ⁹ ნუცააღამცა B; ¹⁰ მიხედავს BC;

¹¹ gancAfreb@A B;

და გინა თუ მწევალი იყოს, გინა თუ უაზნოა³, და გინა თუ მკოდავი⁴, და მთხოველი და ცხორებისა ამისგან მსოფლიოასა განთხეული თაწითა მით ზიარებითა აზნაურ-ყოს და დედოფლად ზეცათა გამოაჩინოს.

4. და არა ხოლო თუ უხრწნელებისა პატივითა ოდენ პატივ-სცემს⁵ მას, არამედ გარემითაცა სამკაულითა შეამკოს იგი და, ვითარცა სძალი თაწი, პირად-პირადად განაშუენოს, რომლისა-იგი შუენიერებაა დაუკარდა მგალობელთმთავარსა და სიძისა მიმართ იტყოდა, ვითარმედ: „დადგა დედოფალი მარჯუენით შენსა, სამოსლითა ოქროქსოილითა⁶ შემოსილი, და პირად-პირადად შემკული“. ვინააგა აწ მონძითა შემოსილი და მონისა სახითა⁷ უნდოდ საგონებელი სასუფეველსა ცათასა დედოფლად და მთავრობითა და შემკობითა განშუენებული მეუფისა წინაშე მდგომარე იქმნეს || **360vI (A)** და უჯერო არს, რაათამცაა სიძემან ტრფიალებისა მისისათა და მთავრობაა და სიმდიდრე და სირცხალი შეურაცხ-ყო და უკუანაასკნელი სიგლახაკე ადამისი დაითმინა, რაათა ჩუენ მისითა მით სიმდიდრითა განვმდიდრდეთ.

5. ხოლო სძალმან მან მისმან არცა თუ სწორი აჩუენოს სიყუარული [თაწისა] უხრწნელებისათა მას, რომელმან-იგი მისთა სიკუდილი დაითმინა, არამედ რაათა იშუებდეს და განსცხრებოდის და სოფელსა ამას თანა ხატ-ექმნებოდის და, რაათა არა მისთა დაგლახაკებულსა მას თანა სოფელსა ამას შინა დაგლახაკებოდის და დამდაბლდებოდის, რაათა თაწისა რაა დმრთეებისა სიმდიდრესა აღვიდოდის, მისთა დაგლახაკებული იგი თანაზიარ სიმდიდრისა და სუფევისა მის ზეცათაასა იპოვოს.

6. უგულებელს ყავნ უკუე ყოველივე ხილული საოცრებაა⁸ სოფლისა ამის შუენიერებაა და რაოდენიცა რაა სოფლისმოყუარეთა წინაშე საწადელად შერაცხილ-იყოს. და ნუცაღა-მცა⁹ დასაბამსა მისსა მი[ჰხ]ედავს¹⁰.

7. არამედ განკარვებითა რაათმე სადმრთაათა განკარდინ მსგავსად მისა, რომელმან-იგი თქუა, ვითარმედ: „მე ვთქუ განკარვებასა ჩემსა, რამეთუ ყოველი კაცი ცრუ არს და საცნობელთაგან და სახილველთა და მისთანა მონათა ამათ და ორცთაგან და სულისა და ყოველთავე წარმავალთა საქმეთაგან განკარვებაა და განცაბრებაა¹¹ დაითმინენ“.

8. ესე იგი არს, ყოველივე შეურაცხ-ყავნ და ბრწყინვალითა გონებითა ტრფიალისა ხოლო თაწისა შუენიერებითა იშუებდინ.

9. და ნუმცა რაა იხილვების მის შორის ვნე || **360vII (A)** ბული: ნუცა თუალნი, ნუცა სლვანი, ნუცა სიტყუაა, არამედ ყოველნივე ძალნი თაწნი სათნო-ყოფად თაწისა მეუფისა აღჭურენ, რამეთუ, რომელი-იგი ყოველსავე ხედავს და ყოველსავე განიცდის, განაღა თაწი ტრფიალი და თაწი მოსურნე უფროას განიცადოს უეჭუელად.

27. 1. და ნუცამცა ერთითა რაათ სახითა ი მ რ უ შ ე ბ ს ქალწული: ნუცა ენითა, ნუცა თუალითა, ნუცა სასმენელითა, ნუცა შეხებითა და ნუცაღა სხათა რომლითა საცნობელითა და, უფროას ყოვლისა, გონებითა.

2. არამედ ორცნი თაწნი, ვითარცა სასძლოა და ტაძარი მეუფისაა, ესრეთ აქუნდინ მომზადებულად, ხოლო სულსა მის შორის, ვითარცა სძალსა წმიდასა, შეამკობდინ.

3. რამეთუ სიძე იგი მისი არა ხედავს მსგავსად კაცთა, არამედ ყოველთავე დაფარულთა განიცდის და გულთა და გონებათა გ ა მ ო ე ძ ი ე ბ ს . და ვერვინ მემრუშეთაგანი და ე ფ ა რ ვ ი ს თუალთაგან მისთა.

4. რამეთუ, რომელნი-იგი მოკუდავთა ქმართადა შეყოფილ არიან, რაჟამს უკეთურებად მიდრკენ, მრუშებისა საქმეთა იწყებენ ნივთებად და შესავალთა და გამოსავალთა მამათასა ხედავენ.

5. და თუალნი და სასმენელნი მათნი სივერაგედ და სიციბილად შეიკვალე ბიან უცნაურად. და ხედვითა და სიტყაათა და პირითა და ყოვლითავე გულითა და გონებითა მრუშებითა და სიძვითა ფარულად აღივსებ იან.

6. ხოლო სძალსა ქრისტესსა ვერ ძალ-უც დაფარვად ვერცა ხატისაგან, ვერცა სასმენელთა, ვერცა სახედველთა მისთა და ვერცა განსლვისა, || **361rI (A)** გინა შემოსლვისა თანაწარსლვად, გინა სივლტოლად, არამედ ყოველსავე სახილველად მისა იქმს, და რამეთუ მისგან დაფარვაა შეუძლებელ არს.

7. ვინაა ცა თანა-აც, რაათა დაღაცათუ მხოლოა რასმე იტყოდის, უწყოდის, ვითარმედ: სასმენელთა სიძისათა ზრახავს და დაღაცათუ მარტოებით რასმე იქმოდის, არა უმეცარ იყოს, ვითარმედ ყოველსავე მას გამოწულილვით ხედავს.

8. და დაღაცათუ იგონებდეს რასმე, ჰრწმენეს, ვითარმედ ესე ყოველი და გულადცა მოსრული გამოწულილვით განიკითხვის მის მიერ და მის აღიწევის მის წინაშე.

9. ვითარცა იტყას, ვითარმედ: „ნუუკუე ქმნეს რაამე ვინმე ფარულად და არა ვაგრძნაა? და ვითარ რომელმან დაჰწერგა ყურნი, არა ესმეს? ანუ რომელმან შექმნ(ნ)ა თუალ(ნი), არა იხილოსა? და რომელი სწავლის თესლებსა, არა ამხილოსა? რომელი ასწავებს კაცთა მეცნიერებასა, და რომლისა-იგი თუალთა წინაშე ყოველივე შიშულ არს და თავდადრევილ, ვითარ არა უწყოდის მან ყოველივე?“

10. ამისთასცა უკუეთუ ვინმე კაცთაგანი დამშრალ¹ იყოს ცოდვისაგან, და თასისა უგუნურებისა ესრეთ იტყას, რაჟამს ჰმოგუნიდეს თავსა თასსა და აცთუნებდეს, ვითარმედ: „ბნელმან დამფაროს მე, და კლდენი² გარემოას არიან ჩემსა და ვინ მიხილოს მე?“

11. ხოლო რომელმან ნათელი საღმრთოა თავსა შორის თასსა ბრწყინვალედ შეიწყნაროს და სიძესა თასსა მარადის განიცდიდეს, ღირსი გონიერებისა თასისა ამაა აღმოუტეოს³ და მარადის ზრახვიდეს⁴ საღმრთოსა მას გალობასა. ვითარმედ ბნელი შენ მიერ არა დაბნელდეს და ღამე იგი, ვითარცა || **361rII (A)** დღე [განათლდეს].

12. და, ვითარცა ნათელი მისი, ეგრეცა ბნელი მისი გამოცადენ⁵ უკუე სახედველნი თასნი სძალმან უფლისამან და, უკუეთუ მიხდობილ არს, ვითარმედ მხედველი იგი დაფარულთა⁶ სათნო იჩენს, აღიხილენ.

13. ხოლო უკუეთუ⁷ არა სათნო-იჩენდეს, ნუ აცთუნებნ თავსა თასსა, ვითარმედ, ვინაათგან არავინ კაცთაგანი ხედავს, მასცა და ეფარვის.

14. ესრეთ განიხილევდინ სიტყუასა და გონებასა და თითოეულად ყოველთავე ასოთა და თითთა მოძრავობასა⁸, და უკუეთუ ჯერ-იყოს, უფალი აღსძრევდინ თითოეულსა⁹, ხოლო უკუეთუ არა, ვითარცა მხილველისაგან, ესრეთ შეიკვდემდინ პირისაგან მისისა, რამეთუ უკუეთუ ზრუნავს, თუ ვითარ სათნო-იყოს უფალსა, არა სათნოასა მისისა არარასა თანა-აც ქმნად ყოვლადვე.

28. 1. ხოლო ამისათას, თუ არავინ ხედავს მას კაცთაგანი და შეჰკადროს სიტყუასა, გინა ხედვასა, თათ-მებრ იგი არს შემასმენელ თავისა თასისა და თათ იგი ღონე დაფარვისა შინაგან აქუს განმაქიქებელად მწიკულევანისა მის გონებისა მისისა.

¹ დამშრალ] დამბრმალ BC; ² კლდენი] კედენი C; ³ აღმოუტევის B; ⁴ ზრახვიდეს B; ⁵ გამოცადენ B; ⁶ დაფარულთა B; ⁷ უკუეთუ B; ⁸ moZr@Aob@AsaB; ⁹ თათოეულსა B;

2. და მერმე ცხადად იპოვების ბრმა პატივისა¹ მიმართ უკუდავისა მის სიძისა, რამეთუ იგი უწორცო არს და შორის საიდუმლო² ზრახვისა და ხედვისა და გონებისა მდგომარე არს და ესევეთარსა მას მზაკუვარსა გონებასა გარე მიაქცევს, რომელი-იგი გარეშითა მით ქალწულებისა ექათა საძულელად გამოაჩენს თავსა თასსა.

3. რამეთუ კაცთა თუალსა აცთუნებს, ვითარმედ თავი თასი ქალწულებისა მიერ და კეთილად || **361vI (A)** [ცხორებისა სძალ-უქმნიეს მისა] და ესევეთართა მათ ბილწთა გულისზრახვათა მიერ არცა მისი სძალი არს და არცა განცხადებულად ცოლი კაცისა, არამედ კაცთა დიდებასა ქალწულებისათას ქალწულებისა სახითა მიიპარავს თუალთა³ წინაშე სიძისათა;

4. და კაცთა, რომელთა-იგი ქალწულებასა თასსა განუცხადებს, იმრუმებს მრუმებისა ცოდვითა, რომლითა-იგი სიძისა მიმართ თასისა ცოდავს და არა ხოლო თუ ცოდავს, არამედ აგინებსცა უღმრთოებით⁴, რამეთუ თუალსა კაცთასა უპატიოსნეს გამოაჩინებს თუალთა საღმრთოთასა, რამეთუ ამათ წინაშე ექათასათას და რიდობისა საქმედ უჯეროასა ვერ იკადრებს. ხოლო მისთა, რომელი-იგი არა უდეს⁵ განემორების, ყოველსავე სიგლისპესა აჩუენებს. ესრეთმცა იქმს ქალწული ყოველსავე, ვითარმცა ესმის და ხედავს სიძე მისი.

29. 1. და ნუმცა მაშინ ოდენ ეკრძალების⁶, რაჟამს ერთსა ვისმე ესმოდის, გინა ხედვიდეს, რამეთუ დაღაცათუ ერთი იყოს, რომელი-იგი ხედვიდეს, და არა ხოლო თუ მამაკაცი, არამედ დედაკაციცა, და არა დედაკაცი ოდენ, არამედ ქალიცა⁷ ვინმე მსახური, შეუძლებელ არს, უკუეთუმცა არა შეიკდიმა, და დაიყენა⁸ საქმედ უჯეროასა. ესე იგი არს, გინათუ შემკობა თავისა, გინათუ საქმე რაბმე ცოდვისა და ტრფიალება უმჯულოებისა და გინათუ ყოველივე არაწმიდება, რომელი სძაგდეს უფალსა, რამეთუ არა ხოლო თუ ქალწული შეიკდემს მხილველთაგან, არამედ მეძავიცა.

2. და დაღაცათუ კაცთაგანნი არავინ იყოს მის თანა, არამედ იგი ოდენ იყოს მხოლოა, || **361vII (A)** ნუ[მ]ცა რას თავს-იდებს ქმნად, რომელი სძაგდეს უფალსა. რამეთუ უფროას ყოვლისა თათ თავისა თასისაგან თანა-აც შეკდემა, რამეთუ, ვითარმცა ეგებოდა ესე, რათამცა სხუათაგან, ვითარცა ღირსთა პატივისათა შეიკდიმა. და თავი თასი, ვითარცა ღირსი, არა შეკდიმებისა აგინა.

3. არამედ, ვითარცა ვთქუ, დაღაცათუ მხოლოა იყოს, პირველად თავისა თასისაგან და სანდისასა⁹ თასისა შეიკდიმენ და მერმე ანგელოზისაგან, მცველისა თასისა, რამეთუ იტყას, ვითარმედ: „ანგელოზნი თქუენნი მარადის ხედვენ პირსა მამისა თქუენისა ზეცათასასა“.

4. და ვინმცა კაცთაგანმან შეურაცხ-ყო დაფარული იგი პირი ანგელოზისა, რომლისადა რწმუნებულ არს მოღუაწება ცხორებისა ჩუენისა და უფროასდა ქალწულისა ეზოასმოდურებისა¹⁰ განმგებელი და მცველი ქალწულებისა მისისა.

5. და ანგელოზისა თანა შეიკდიმენ თათ თავადისა მის სიძისაგან, რომელი ყოვლითგან არს და ყოველსავე ხედავს და მამისაგან მისისა და სულისა წმიდისა. და არა ხოლო თუ ერთისა ანგელოზისაგან თანა-აც შეკდემა, არამედ ურიცხასა მისგან ანგელოზთა სიმრავლისა და მათ თანა სულლებისა მისგან მართალთასა.

¹ პატავისა A; ² [2s@Adumlod B](#); ³ თუალითა B; ⁴ უმდთოებით B; ⁵ ოდეს B; ⁶ ეკრძალებინ B;

⁷ ქალწულიცა A; ⁸ დაეყენა B; ⁹ სანდისა A; ¹⁰ ეზოსმოდურებისა B; ¹¹ [dahfarv@A B](#);

¹² რომელნი+ესე C;

6. რამეთუ არავინ არს მათგანი, რომელი არა ყოველსავე ხედავს დადაცათუ ორციელთა თუალთაგან უხილავ არს და უფროაღსა შეიკვიდნენ თუალთა მათგან სამეუფოთა, ვითარცა ვთქუთ, რომელი-იგი ყოველსავე ხედავს და ყოველსავე განიცდის. და არარაა არს, რომელიმცა თანაწარაა და მას.

7. და ამითცა ჯერითა უკუეთუ დაფარვა¹¹ ჰნებავს ქალწულსა, ვიდრე სხუასა ვის დაეფარვის, მაშა || **362rI (A)** ამათ დაეფარენ, რომელნი¹² ესევითარნი არიან და ესეოდენნი და ჭეშმარიტად ღირსნი ყოვლისავე შეკვდემისანი. და ვინაათგან სიმრავლეთაგან ცოდვისა დაფარვაა სათნო-იჩინა და ესენი ესეოდენნი არიან სიმრავლითა და დაფარვაა ამათგან შეუძლებელ არს, ამათგან დაჰფარევდინ ყოველთავე განზრახვათა და გულისსიტყვათა უჯეროთა, და ესერაა ესრეთ დაიდვას გულსა, არარაა უჯეროა და შეუმსგავსებელი მოიგონოს ყოვლადვე, არამედ თავი თასი მოიკრძალოს ყოვლით კერძო.

30. 1. და სამარადისოდ იასენებდეს, ვითარმედ, ჯერ-არს ჩუენდა განცხადებად წინაშე საყდართა ღმრთისათა და ამათ ესევითართა რაა კეთილთა იგონებდეს, არა თუმცა ქმნა რაამე უჯეროა, არამედ არცაღა თუ მოიგონოს.

2. რამეთუ გონებაა ჩუენი, ვითარცა მხატვარი, მაგალითსა ესრეთ გამოსწერს სულსა ზედა გონებათა და განზრახვათა, ვითარნიცა ენებნენ, ვინაათგან თათმფლობელობისა მიერ თავისუფლად განტევებულ არს და ვინაათგან უაორცო არს, არარას მიეცემის ჭირსა წერისათას. და, რაოდენიცა ენებოს სივრცე ადგილისაა, ჰპოვებს და აღსწერს განზრახვათა, ვითარნიცა ენებნენ.

3. და მერმე, ვითარცა რაა მხატვარმან დაფარულსა სამე¹ ადგილსა განავსის დაფაა ფერად-ფერადითა მაგალითითა, და მყის შორის შემოიღის და აჰაადის² რაა საბურველი, სახილველ-ყვის იგი მრავალთა და არღარავისი უნდის თარგმნაა დაწერილისა მისთას, არამედ მუნ მყოფთა || **362rII (A)** ცა და შემდგომთა მაგალი[თი იგი] სახილველად მიუტევის³ მომავალთა ჟამთა.

4. ეგრეთვე გონებაა შემდგომად ამიერ განსლვისა, ვითარცა საბურველი რაამე, ესე იგი არიან⁴ ორცინი დაფასა მას სულისასა, რომელი ყოველსავე შინა ცხორებასა თასსა გამოწერა, აღეაადნიან⁵ რაა დაფარულთა შინა, აღწერილსა მას ნათელსა შინა უჩუენებს ყოველთა, და ესრეთ იქმნების ხილვაა დაფისა მის სულიერისაა, მრავალფერთა და პირად-პირადთა ხატთა მიერ აღვსებულად და ყოველთავე სახილველად წინაშე მდებარედ.

5. და უკუეთუ იყვნენ ხატნი იგი საღმრთო⁶ და წიგნთაგან წმიდათა და გულისზრახვათა სათნოთა აღწერილ, განაღა უეჭუელად გონებაა იგი, რომელმან გამოხატნა და წიგნიცა იგი სულისაა, რომელმან ხატნი-იგი შეიწყნარნა, სამართლად ღირს-იქმნენ ქებისა და ნეტარებისა; და ესოდენ იქმნენ საწადელ ხატნი იგი, ვიდრეღა არცა თუ ენებოს მხილველთა მათ მოწყუედაა თუალთაა ხილვისა მათისაგან, არამედ უკარდეს მათ ღმრთივბრწინვალებაა იგი აღწერილთაა მათ შუენიერებაა.

6. და ადიდებდენ და შეასხმიდენ სანატრელსა მას მხატვარსა, რამეთუ კეთილად იაუმიან ორცთა ესე ცხორებაა და კეთილისმოყუართა აელითა ღამე და დღე ესევითარნი ესე შუენიერებანი აღწერნა.

7. ხოლო უკუეთუ უშუერ და საძაგელ იყვნენ წერილნი იგი, სირცხალისა და განქიქებისა ღირსად გამოჩნდეს ყოველთა მიერ მხატვარი იგი. და ნუუკუე⁷ და სხუააღა რაამე სასოებაა || **362vI (A)**

¹ სამე] რასმე B; ² აღჰაადის C; ³ დაუტევის BC; ⁴ არიან] არს B; ⁵ აჰეაადნიან B; ⁶ საღმრთო B; ⁷ ნუუკუე BC; ⁸ უჩუაანა BC; ⁹ გინათუ C; ¹⁰ სიტყუას უგებდენ C; ¹¹ ვითარცა+იგი C;

აქუნდა მათ, [ვინ უწყის], პირველ განშიშულებადმდე წიგნსა მას სულისასა. ხოლო შემდგომად საბურველისა მის ორცთაასა აღმრცასა, ყოველივე წინა-უკუმოა სასოებისა უწყენა⁸ მხილველთა მათ.

8. სადამე უკუ დაიმალოს ესევითარი-იგი, ანუ ვიდრე ვიდეს, რაჟამს მეორისა მისთანა შეატყუნენ საქმენი მისნი და მსგავსად მისა განიკითხონ ყოველთა. და შორის ურთიერთარს გულისსიტყუანი შესამენდენ და გინა⁹ სიტყუა-უგებდენ¹⁰.

9. ანუ თუ სადამე დაიდვას წიგნი იგი სულისა, რომელმან თუალნი იგი მხილველთანი სამაგელთა მათ ხატთა ხილვითა და ყოვლითავე არაწმიდებითა აღავსნა?

10. რამეთუ, ვითარცა¹¹ რომელთა ორცთა შინა აქუნდენ ბიწნი, პირველ სამოსლისა განძარცუვისა დაფარულად და უცნაურად მრავალთაგან ჰქონან იგინი; და ნუუკუე და მრავალ სასყიდლისაცა სამოსლითა შემკულ იყვნინან და ნუუკუე და გარეშისა მისთას სამკაულისა შინაგანცა კეთილ და შუენიერ საგონებელ იყვნეს.

11. ხოლო განძარცუეს¹ რა სამოსელი იგი და განშიშულდეს აბანოთა შინა, საცინელ-იქმნა გარეშე იგი შემკობა მათი და ბევრეულთა ბიწთა და მაგებათა მიერ აღივსნეს ორცნი მათნი.

12. რამეთუ შემდგომად განშიშულებისა არლარა ემარების ორცთა მაუწყებელი და თარგმანი, თუ სადა, ანუ ვითარ არს ბიწი იგი მათი, არამედ ვითარცა განშიშულდენ, მეყსეულად თათ ბიწნი იგი თავთა თასთა საცნაურ-ჰყოფენ;

13. ეგრეთცა ჩუნ გან-რა-ვიძარცუნეთ საბურველნი || **362vII(A)** ესე ორცთანი, ბიწთა მათ სულისათა ვერცა დავჳარავთ², ვერცა დავჳბურავთ³, ვერცაღა რა ესევითარი ძალ-გატ.

14. და რომელნი-იგი ვიდრელა ორცთა შინა ვიყვენით და დაფარულად გუაქუნდეს, შიშულად უწყენეთ ყოველთა, რამეთუ არცაღა უარყოფა ეგების, არცაღა გულისზრახვანი იქმნებიან, რამეთუ არლარა აქუს მათ მაშინ ადგილი, რამეთუ მაშინ თათ საქმენი იხილვებიან და მოქმედნი მათნი ცხად-იქმნებიან.

31. 1. და რამეთუ არათუ⁴ შერეულად რამე იხილვებიან მაშინ საქმენი, არამედ განცხადებულად, ვითარცა იყვნენ, ეგრეთ წარმოდგებიან.

2. და რათა სცნა, თავს-ვიდვათ ამისიცა⁵ თქუმა, თუ ვითარ აღდგა ვინმე სარეცელისაგან და წარემართა მრუშებად და თუ რაბამი სლვა იაჳმია და თუ ვითარ ეტყინებოდეს მას ორცნი მისნი⁶.

3. და თუ ვითარი სახე აჩუნა, მი-რა-ვიდა, და, თუ ვინა შევიდა და შეეხო უცხოთა მას დედაკაცსა, ანუ თუ ვითარ მისცა დედაკაცმან მან⁷ თავი თასი საქმედ უმჯულოებისა.

4. ესე ყოველი, ვითარცა ფიცარსა შინა აღწერილი, გამოწულილვით გამოჩნდეს მაშინ განცხადებულად და საცნაურად.

5. და არა ხოლო თუ საქმით სრულ-ქმნილნი, არამედ რომელნი-იგი წუთლა საქმით ვერ სრულ-იქმნენ წიგნსა მას შინა სულისასა აღწერილნი გონებანი, რამეთუ არცა რა არს სხუა წერილი სულისა თანირ გონებისა რასმე მის ზედა გამოსახული მოგონება. და არარა⁸ საოცრება სიდიდეთა და სივრცე || **363rI(A)** თაა [აღიწერების მის ზედა. გინა უცნება⁹, ანუთუ მითხრობანი¹⁰ და [რ]აჳმე წარმოთქმანი უწყებათანი გარეშე მისა, რომელი-იგი გონებამან გამოხატოს მის ზედა კეთილი, გინა ბოროტი.

6. და ვითარცა, რომელმან-იგი სიმით წერისა აგლოვნება ისწავოს,¹¹ ყოველთა მათ სიმითა სახე და სახელი და გუარი რვამწყობრთა მათ, გინა ოთხმწყობრთა, სულსა შინა თასსა უტართავს გამოსახულად, საამარად¹² თასად და მისათხრობელად.

¹განძარცუას B; ²დავჳარავთ B; ³დაჳბურავთ B; ⁴არათუ B; ⁵ამისიც B; ⁶და თუ ვითარ ეტყინებოდეს ორცნი მისნი_ B; ⁷მან_ B; ⁸ar@Ar@A+ars B; ⁹უცნება B; ¹⁰მითხრობა B; ¹¹ისწავოს B; ¹²საამარად B; ¹³საოცრებანი B; ¹⁴სჯა C;

7. და ოსტებისა მიერ სულსა შინა აღწერილთა მათ ოსტამიერიტა აღწერიტა წიგნთა შინა წარმოაჩინებს.
8. და რომელი-იგი წარმოაჩინა სიმია, საწერელიტა გამოუწერა, ხოლო რომელსა-იგი ოსტითა ვერ ეწიფა აღწერად, სულსა შინა აღწერიტა დაუუნჯებიეს; ეგრეთვე სული, გულის სიტყუათა მათ, რომელნი ოსტთა მიერ სრულ-იყვნეს, საქმით წარმოაჩინებს.
9. ხოლო რომელთა ვერ ეწიფა ოსტთა მიერ სრულ-ყოფითა წარმოჩინებად, თავსა შორის თასსა გამოსახულთა ჰმარხავს ხოლო და დაღაცათუ ოსტთა მიერ ვერ სრულ-ყვნა იგინი, არამედ თასითა საქმითა თავით თასით უოსტოდ აღასრულნა.
10. რამეთუ ვითარცა საქმე ოსტთა ესე არს, რათა საქმით რამე აღასრულონ. ეგრეთვე საქმე სულისა ესე არს, რათა საუცრებანი¹³ იგი, რომელნი სთნდენ, გონებისა მიერ აღასრულნეს, ვითარცა ინებოს. ვინაცა გონებითთა ცოდვათა არამარტივად, ვითარცა უცნებათა, ჯერ-არს განკითხვა. და შჯა¹⁴, არამედ ვითარცა საქმეთა სულსა შინა სრულ-ქმნილთა || 363rII (A) დაღაცათუ არა წერდეს ოსტი სიმისა, არამედ სახეთა მათ მიერ სიმისათა ყოვლით კერძო აღწერილ არს სული. და რომელმან-იგი განსმარცუნეს ოსტნი, იხილოს, რომელსა-იგი კომენტი ეწოდების, რომელ არს მალე მწერალი, ყოვლით კერძო აღწერილი და გამოსახული სიმიათა მათ მიერ.
11. ეგრეთვე ჩუნ, შემდგომად განმარცუვისა ოსტთასა, ყოველნივე გონებანი და გულისსიტყუანი, რომელნი აღწერენით სულსა ზედა, ვითარცა აღწერენით, ეგრეთცა გამოჩნდენ.
12. და ვითარცა, რომელმან-იგი არა ისწავოს სიმია, სახენი იგი მისნი არა ჰქონან გამოსახულად სულსა ზედა. ხოლო რომელმან ისწავოს, დაღაცათუ ოსტით არა წერდეს, სწავლისა მის მიერ სახენი იგი მისნი სულსა თასსა ზედა¹ აღუწერიან. ეგრეთვე, რომელმან არა მოიგონოს ცოდვა რამე, არა აქუს მას სახე მისი სულსა ზედა გამოსახულად. ხოლო რომელმან მოიგონოს, დაღაცათუ საქმით ვერ ეწიფოს სრულყოფად, გარნა სულსა შინა ჰქონან საუცარნი იგი გულისსიტყუათანი, ვითარცა ფიცართა შინა გამოსახულნი.
13. და ვითარცა-იგი მუნ, რომელმან-იგი ისწავა სიმია უდებებითა წერისა მისისათა, დაივიწყებს და წარსწყმედს ოსტებასა მათსა, ვიდრეღა არცა თუ² ერთისა მწყობრთა მისთაგანისა ოსტება დაშთის მის შორის, არამედ სახე და გუარი და სახელი მათი მიმყოფრებასა ჟამისასა ერთბამად წარწყმიდის.
14. ეგრეთვე რომელნი-იგი მოიგონოს უჯერო რამე, უკუეთუ უდებ-ყოს გონება მისი და განსთხიოს იგი გულისაგან თასისა და სხუათა კეთილთა გულისსიტყუ || 363vI(A) უათაგან შეაქციოს გონება თასი, აღოსტოს მას ფიცართა მათგან სულისა თასისათა.
15. რამეთუ ოსტება სხუა არარა არს, არამედ გამოსახვა გონებათა სულსა შინა, ვითარცა მხატვრისა³ მიერ ფიცარსა ზედა. და ვითარ შესაძლებელ არს განრომა პატიჟთაგან ეგევიტართა მათ გონებათათას, რომელთა ოსტება აქამომდე აღსმრვიდეს გონებასა? და სახენი მათნი, ვითარცა ცხოველნი, გამოსახულნი ფიცართა შინა, ესრეთ ეტართენ სულსა და ცხადად უჩუნებდეს მხილველთა მათთა.
16. აწ უკუე, რათა არა აღივსოს⁴ ფიცარი სულისა ჩუნისანი სამაგელთა გულისზრახვათაგან, დავიწყებითა აღოსტნეთ ოსტებანი, უჯეროთა და არაწმიდათა გულისსიტყუათა და გონებათანი.

¹ სულსა თასსა ზედა | სულსა ზედა თასსა B; ² არცა თუ A, არცა თუ B; ³ მხატვრისა A, მხატვარისა BC; ⁴ არაღივსოს A; ⁵ წინა[ათ]წარმდღუანულნი A, წინამდღუანულნი B; ⁶ ცოდვისად BC; ⁷ დაჰბრკოლნეს B; ⁸ სასჯელსა C; ⁹ სხუაბრ BC;

და კეთილთა ორგანიზაციების გამოვსახოთ მის ზედა, რაათა არა დაიფაროს აწ ორგანო საბურველითა და შემდგომად განმარტუვისა მათისა ესევიტართა მათ სამაგელთა და სამუღელთა ბიწთა აღწერისათა სამაგელად და საქიქელად და ბილწად გამოვჩნდეთ მათ ყოველთა წინაშე, რომელთადა იგი საგონებელ ვიყვნით სოფელსა ამას შინა, თუ ვართ რაამე.

32. 1. და ნუუკუე და ესე არს სიტყუა იგი მოციქულისა, რომელი თქუა, ვითარმედ: «რომელთამე ცოდვანი წინაწარ ცხად არიან, და წინა ძღაან საშჯელად, და რომელთანიმე უკუანა შეუდგან».

2. ყოველთა კაცთა მიერ წინაწარ ცხადნი ცოდვანი და წინა წარძღუანულნი⁵ ესევიტარნი არიან, რომელთა-იგი || **363vII (A)** [მიერ მხილელნიცა მათნი გამო]ბად და საქმედ ცოდვისა⁶ აღმრნეს და სცნეს და დააბრკოლნეს⁷ მიმსგავსებითა მათითა.

3. ხოლო კაცთაგან, უცნაურნი იგი და ფარულად აღსრულებულნი, არა დაშთებიან აქა ამისათა, რომელ კაცთაგან უცნაურ იქმნეს, არამედ განუყოფელად შეუდგან მათ, რაათა მოქმედი იგი მათი გამოუცხადონ უცნაურთაცა და განაქიქნენ დაფარულნი მათნი წინაშე აურაცხელთა მათ სიმრავლეთა და მისცენ იგი სამართალსა მას საშჯელსა⁸.

და ესრეთ ბოროტთა მათ თასთა შუვა შეიგდიან უბადრუკი იგი, რამეთუ წინაწარ ცხადნი იგი წინა უძლოდიან და მიზეზ-იდვიდიან მას საშჯელად და უჩინოთა მათ მიერ და რომელნი-იგი განუყოფელ-იყვნენ მისგან, უკუანა კერძო იქნებინ და, ვითარცა პირუტყა, იდევენებინ.

4. და უფალმანცა ამისვე გონებისა სათარგმანებელად შესძინა სიტყუა იგი და თქუა, ვითარმედ: „ესრეთ ბრწყინვდინ ნათელ თქუენი წინაშე კაცთა, რაათა იხილნენ საქმენი თქუენნი კეთილნი და ადიდებდენ მამასა თქუენსა ზეცათასა“.

ცხად არს უკუე წინაწარ და უკუეთუ სხუებ⁹ რაამე ვისმე ჰქონდის დაფარვად, ვერ ძალ-უც.

5. რამეთუ ჯერ-არს ჩუენდა განცხადებად მათდა, რომელთა არა უწყოდნიან, თუ რომელთა, ანუ ვითართა საქმეთა ვართ მოქმედნი წინაშე საყდართა ღმრთისათა, რომელმან განანათლეს დაფა || **364rI(A)** რულნი ბნელთანი¹ და განაცხადნეს უჩინონი ზრახვანი გულთანი და მაშინ ქება იყოს კაცად-კაცადისა² ღმრთისა მიერ, რაჟამს-იგი მივიღებდეთ თითოეული ორგანო ამათგან, რააცა-იგი ვქმენით გინათუ კეთილი, გინათუ ბოროტი.

33. 1. არცა მეორე იგი ძალი დავიდუმო სამოციქულოასა მის სიტყასა, რამეთუ უძლიერესად ძალ-უც გონიერისა ქალწულისა თანანადებთა მათ და ღუაწლთა მიმართ³ განმანებად.

2. რამეთუ, ვითარცა-იგი ს ა კ ო ვ ე ლ მ ა ნ პ ა ვ ლ ე ვიდრე ორგანოა შინა იყო, მრავალნი და აურაცხელნი კეთილნი საქმენი წარიძღუანნა წინაშე თასსა ძღლისა მის მოქალაქობისა თასისანი და სულთა მათ მოძღურებითა მისითა ცხოვნებულთა სრულყოფა, რომელთა-იგი ოფლთა მათთა ღმრთისათა დათხეულთა, რომელნი-იგი საცხორებელად სულთა მრავალთა დასთხინა, განუმზადნეს მას ქება და პატივი წინაშე მართლისა მის შჯულისა.

3. და სხუანი იგი, კუალად გან-რა-ვიდა ორგანოგან და ქრისტესა მივიდა, ვიდრე აქამომდე შეუდგან და მიემატებიან, ესე იგი არს, მოღუაწება იგი მუშაკთა მათ სათნოებისათა, რომელნი ეპისტოლეთა მათ მისთა მიერ სამარადისოდ განმრავლდებიან და აღორძნდებიან და გარგანსა და სასყიდელსა თასისა ცხორებისასა კეთილსა მას მოძღუარსა და მასწავლელსა ამიერ მიუძღუანებენ.

4. ეგრეთვე კუალად წინა-უკუმო⁴ გულისამა-იყოფების, რამეთუ რომელთამე ცოდვანი წინა || **364rII (A)** ძღაან. ესე იგი არს ბოროტთა მათ/ას/ საქმეთა მათთა და სიტყუათა მათთა მიერ ვნებულთა მათთა, რომელნი-იგი შთაითხინეს ჯოჯოხეთს და მიზეზთა მათ ვნებისათა,

¹ ბნელისანი C; ² კაცად-კაცადისა B; ³ მიმართ] მიერ B; ⁴ წინა-უკუმო B, წინა-უკუმო C; ⁵ საუკუნეთა B; ⁶ უკუან B; ⁷ ვინმე - B; ⁸ იყოს B; ⁹ განუმრავლდებიან B;

სატანჯველთა მათ საუკუნოთა⁵ განუმზადებენ. და რომელნიმე უკუანა⁶ შეუდგან, რომელნი-იგი შემდგომად სიკუდილისა მათისა სიბოროტისა მისთას, რომლითა სოფელსა შინა დაუტევეს და მათ მიერისა ვნებისათას, რომლითა ივნებენ უგუნურნი, ჭირი და ტანჯვა⁷ მათი აღმატების ჯოჯოხეთს შინა.

5. რამეთუ, ვითარცა იგი ნეტარი დავით, ვიდრე აქამომდე ღმრთისმსახურებისა და დიდებისა ღმრთისა სწავლითა ურიცხუთა სარგებელ-ეყოფის. და, რომელთა-იგი ერგების სარგებელისა მათისა, მადლსა და ქებასა ამიერ მიუძღუანებენ მას და აღაორძინებენ სასყიდელსა მისსა.

6. ეგრეთვე მარკიონ და შემდგომნი მისნი მწვალებელი, რომელთა წვალეზა⁸ სოფელსა შინა დასთესეს და სავენებელ მრავალთა იქმნეს ვნებისა მისთას სულთასა, დადაცათუ ადრევე მოკუდეს, არამედ სამარადისოდ უმწარეს იქმნების სატანჯველი მათი.

7. რამეთუ იტყას, ვითარმედ: „უკუეთუ ვინმე⁷ ერთი მცირეთაგანი დააბრკოლოს, სიკუდილისა ღირს არს იგი. მაშა, რომელი ესეოდენტა სულთა მიზეზ ექმნა წარწყმედისა და ბოროტი სწავლა⁸ და განმზრწნელი სულთა სოფელსა შინა დაუტევოს რაოდენთამცა არა ღირს იყო⁸ სიკუდილთა, რაჟამს მის მიერ მოწყლულნი იგი დღითი დღე მოისრვოდიან და საშჯელად მიეცემოდინ?“

8. და ვინათგან ესე ესრეთ არს || 364vI (A) და რომელნიმე საქმენი წინა უძღან და რომელნიმე უკუანა შეუდგან და ვითარცა იგი ბოროტისა მიზეზსა დღითი დღე ვნებულთა მათთას მის მიერ უმეტეს და უმეტეს განუმრავლდებიან⁹ ტანჯვანი, ეგრეთვე კეთილისა მიზეზსა მის მიერ რგებულთა მათთას და მოძღურებითა და სწავლითა მისითა ცხოვნებულთა ნიჭნი და მადლნი აღორძინდებიან.

9. მაშა, უეჭუელად ქალწულსაცა რამე აქუს ორთავე ამათგან _ გინა სათნოება⁸, გინა სიბოროტე. ესე იგი არს, რომელნი-იგი წინა ძღან და რომელნი უკუანა შეუდგან. და საწყალობელ არს იგი უზადრუკ, რომელმან თათ თავსა თასსაცა მოატყუნეს ტანჯვანი უწესოდ ქცევითა და სხუათაცა ექმნეს მიზეზ ბოროტისა, რამეთუ ორთავე მათთას უმეტეს განიმრავლნეს სატანჯველნი და უფროასლა მის მიერ ვნებულთა მათთას სამარადისოდ აღორძინდებოდინ გუემანი მისნი.

10. ხოლო სამგზის სანატრელ არს იგი, რომელი თასთა გარგანოსანთა თანა მათთასცა გარგანოსან იქმნეს მერმესა მას საუკუნესა, რომელნი-იგი ცხოვნდეს მის მიერ, რამეთუ მიბაძვითა მით მისითა მათისა მისცა გარგანოსნებისა მიზეზ-იქმნა და სამარადისოდ მიზეზ ექმნების.

34. 1. აწ უკუე ვინათგან არარა¹ არს დაფარული, რომელიმცა არა გამოცხადნა და ყოელთა ამათ ზემოთ თქმულთა სიტყუათათას, დადაცათუ მარტო¹ იყოს ქალწული, თავისა თასისა უცოდველობისათასმცა ზრუნავს. და არა ხოლო თუ სხუათა ოდენ ხილვისაგან, არამედ უფროასლა თავისა თასისაგან და უფრ || 364vII (A) ოასა და უმეტეს [ყოვლით კერძო] მხილველთა მათთას ანგელოზთა შეიკდემდინ და ძრწოდენ.

2. და რათა მისთას იტყას, ვითარმედ: „ჯერ-არს დედაკაცისა, რათა ფლობა¹ აქუნდეს თავსა თასსა ზედა ანგელოზთათას.“ რამეთუ დადაცათუ მხოლოა¹ ჯდეს თასაგან სახლსა შინა თასსა ქალწული, ამისათას, რამეთუ არავინ არს მისთანა კაცთაგანი, არა¹ ჯერ-არს, რათამცა ურიდად რასმე განიშიშულეზდა ასოთა თასთაგანსა, რამეთუ მრავალმღელვარე არს ბუნება¹ დედათა¹ და მრავალნი² აღძრვანი ჰქონან ბუნებისა მიმართ მამათასა და მიიზიდავს მას თავისა მიმართ თასისა.

3. და არა ამისთას ხოლო ჯერ-არს კრძალვა¹, არამედ სივერაგეთა მათთასცა ეშმაკათასა, რომელნი-იგი უხილავად სამარადისოდ გამზირიან ჩუენ. და უფროასლა პატივისა მისთას ანგელოზთასა,

¹ არა¹ B; ² მრავალნი B; ³ აღუზავნებინ B; ⁴ ამისთას C; ⁵ არამედ_ C; ⁶ ნეფსით B; ⁷ ვიეთნიმე_ B;

⁸ არაგინ B; ⁹ მორცხუად B;

რომელთათმს იტყას, რათა ფლობა აქუნდეს თავსა თასსა ზედა, რათა არარა უჯეროა იხილონ წმიდათა მათ ძალთა და განეშორნენ და იჯმნან მისგან.

4. რამეთუ მამაკაცი, ვითარცა არს ზიარი ანგელოზთა პატივისა, ბრძანებულ არს მისდა, რათა განიშეშულებდეს თავსა თასსა, ხოლო დედაკაცი, ვითარცა უდარესი მისი, ბუნებითა დაყენებულ არს განღებად თავისა ფლობისათმს, კულა თავისა თასისა ნუ აღზუავნებინ³, რამეთუ არა თუ მისთმს⁴ მიცემულ არს ფლობა, რათა უგლიმ იყოს, არამედ⁵ რათა უნებლიეთ იქმოდის სათნოებასა, არამედ ნებსით⁶, რათა სასყიდელიცა აქუნდეს პა || **365rI (A)** ტიოსნებისა და უბიწოებისა მისისათმს.

5. და რამეთუ თმ-მებრ ბუნებამან პირველითგანვე ამისთმს დაფარა თავი დედაკაცისა თმითა, რათა უსიტყუელად ასწავოს, ვითარმედ: „არა ჯერ-არს, რათა განიშეშულოს თავი“. და ვინათგან თავისა არა თანა-აც განიშეშულება, სხუამცა ასოთაგანი რა ეგებოდა არა ხოლო თუ განიშეშულებად, არამედ მოგონებადცა.

6. რამეთუ ვიეთნიმე⁷ ვინათგან მამათაგანი არავინ⁸ იყოს მხილველ, კადნიერ-იქმნებიან, ესევითარისა რამსმე შეკადრებად.

7. ამისთმსცა შემოიყვანა პირი უპატიოსნესი მამათა, რომელ არიან ანგელოზნი, რომელნი-იგი ყოვლით კერძო მიიწევიან და ყოველთავე საქმეთა განიცდიან.

8. ყოველნივემცა უკუე დედანი ძრწიან მათგან და, უფრომს ყოველთაშსა, ქალწული, დაღაცათუ მხოლოა იყოს სახლსა შინა. და ოდეს რამე ჯერ-იყოს მოღუაწება ორცთა და გინათუ თავსა იღუწიდეს, გინათუ რომელსაცა ასოთაგანსა ესრეთ ისწრაფენ, რაოდენცა ძალ-ედვას, რათა ჰვარვიდეს ასოთა თმსთა თავისაცა თმისა რიდობითა და ანგელოზთაშსა, და, უფრომსდა, თუალთა მათგან საუფლოთა, რომელნი განიკითხვენ გულსა და თირკუმელთა, და თმისა მისგანცა საყოფლისა და სენაკისა, რომელსა შინა ძრწოლით ჰმონებს უფალსა.

35. 1. და ვინათგან დაღაცათუ მარტოა იყოს, და არა თანა-აც ურიდად განიშეშულება, რავოდენ უფრომს თანა-აც კრძალვა და სამოსლითა და სირცხა || **365rII (A)** [ლითა დაფარვა თავისა თმისა, ეახლნენ რა ქრისტესმიერნი დანი, და სიწმიდით და მორცხუედ⁹ შემკობა. ესრეთ, რათა არარა იხილვებოდის მის თანა საგნებელი ყოვლადვე, რათა არა იგი ხოლო ეგოს უვნებელად, არამედ, რათა მხილველთაცა მისთა არცა ერთი მიზეზი ვნებისა შეემთხმოს მისგან.

2. რამეთუ იტყას, ვითარმედ: „იხილნეს ძეთა ღმრთისათა ასულნი კაცთანი, ვითარმედ შუენიერ არიან და მათ თანა დაეცნეს“.

რამეთუ კმა არს შუენიერებაცა განიშეშულებული ძეთაცა ღმრთისათა გულისთქუმითა შეგრძნებად და ამის მიერ ვითარცა კაცთა სიკუდილი და მოკუდავად გამოჩინება.

3. ვინაცა არა ჯერ არს, რათა თმსა ხოლო უვნებლობასა ზრუნვიდეს და რომელთა-იგი ვნებად შემძლებელ იყოს მათისა ცხორებისა შეურაცხ-ყოფად, არამედ ყოვლით კერძო და თმისაცა ქალწულებისა სიკეთესა წარუპარველად დაცვად და მხილველთაცა მისთა ცხორებისა შეძინებად.

4. და ნუმცა მოუვაჭრებს სიკუდილსა ცოდვისასა, რამეთუ დაღაცათუ იგი ესავს ქალწულებისა უცოდველობასა, გარნა ეგრეთცა ზრუნვა ჯერ-არს, რათა არა დაუგოს ძმასა საბრე, გინა შესაბრკოლებელი, ვითარცა წერილ არს.

36. 1. და ესემცა არს საქმე ქალწულისა, რათა გონებითა და ძრვითა და სახითა და ფერითა და მხოლოა და სხუათა თანა თმსსამცა ოდენ სიძესა სიწმიდით სათნო-ეყოფის¹ და ესრეთლა || **365vI (A)** მეგობართა სიძისათა სიწმიდით ჰზრახევდინ.

¹ სათნო-ეყოფვის C; ² მორცხუად BC; ³ სიფრთხაღე B; ⁴ ურთიერთას B; ⁵ ამათ B; ⁶ რომელსა C;

⁷ სიტყუათა C; ⁸ აღორძინეს] აღიმრნეს BC; ⁹ შევიყვარნეთ B;

2. რამეთუ არა თუ ამისთჳს ვასწავებთ მას, რაათამცა კაცთმოდულებასა შევაყენეთ, არამედ რაათა პატიოსანთა ხატთა მიერ ყოვლითურთ თავითგან და ვიდრე ფერათამდე ძეგლად სადღრთოდ გამოვხატოთ, და ესრეთღა საკუთართა და თჳსთა სარწმუნოებისათა წარუდგინოთ, რაათა სახითა და სიტყჳთა სძლად ჭეშმარიტად ღმრთისად გამოჩნდეს და სარგებელ ეყოს თანამზრახველთა თჳსთა.
3. ჰზრახვედინ უკუე, ვითარცა სძალი მსახურთა სიძისათა, ვითარცა ვთქუ, მორცხუედ² და მოწიწებით, და ზრახვიდეს რაა ყოვლითურთმცა სიფრთხილე³ და კრძალულება⁴ გარე მოუზღუდავს, რამეთუ თანა-აც მას, რაათა უმანკო იყოს, ვითარცა ტრედი, და მეცნიერ და ბრძენ, ვითარცა გუელი.
4. რამეთუ ვინაათგან ორცთა შინა მყოფნი სულნი შემძლებელ არიან შიშულად ურთიერთარს⁴ ზრახვად სათნოებათათჳს ორცთა მათ⁵, რომელთა შინა არიან, იძულებიან, რაათა ორცთა და ხილვისა ორღანოდ იაუმევედენ. და რომელსა ვერ ძალ-ედვას ხილვად სიკეთესა სულისასა შეთხზულებისათჳს ორცთათჳსა, ანუ თუ სმენად სიტყჳსა მისისა ძრვასა მას ორცთასა ხედავს, რომელთა⁶ შინა მკადრ არს.
5. და ორცთა მისსა მათ მიერ ისმენს და მისსა შუენიერებასა ამათ მიერ გულისა-ჰყოფს. და არა ხოლო თუ ორცთა ოდენ, გინა ხედავს, ვითარცა სარკესა შინა გამოაჩინებს სახესა სულისასა, არამედ მოსილობა⁷ცა || **365vII (A)** მამაკაცისა და სიცილი ზაგეთა⁸, და წარდგმა⁹ ფერისა¹⁰ აუწყებს მისთჳს და მიუთხრობს.
6. ხოლო ვერ ცნეს ვიეთმე წადიერად სმენისაგან სახიობისმეტყუელისა და არღარა მსახიობელსა ამას, არამედ ხილულსა მას ორღანოსა, რომლისაგან ესმის ორცთათჳსა იგი მსახიობელისა¹¹, მცირედ-მცირედ შეიყუარებენ.
7. და ამისთჳს საჭიროდ თანა-აც ქალწულსა, რაათა კრძალულებით სცვიდეს სასმენელთა და სახილველთა. ნუუკუე ვერ ცნას და სულისა წილ, რომელი იტყჳს: „ორღანოა იგი მეტყუელისა¹² შეიყუაროს“.
8. რამეთუ ძნელ არს და ფრიად საკრძალველ და ფრიადი სიბრძნე საჭირო არს, რაათა სურვილსა მას ჩუენსა და სიყუარულსა სივერაგით და ღონისძიებით შევსცვალებდეთ და სავნებელისაგან სარგებელსა მოვისთულებდეთ.
9. რამეთუ ესრეთ, ვითარცა ვთქუ, ვერ აგრძნეს ვიეთმე და სათნოებისა სიტყჳთა¹³ ტკბილად სმენისაგან მეტყუელისა მის სულისა სიყუარულითა აღაორძინეს¹⁴.
10. და ზედა¹⁵სზედა სმენითა და ხილვითა გამოიხატნეს სულთა შინა თჳსთა სახენი ორცთანი და ორცთა მის სმენილისა მიმართ სასმენელითა ტრფიალებად უჯეროდ აღეტყინნეს.
11. და არღარა სულისა მისთჳს, რომელი პირველ შეიყუარეს, რომელი-იგი ორცთა მიერ გამოსცემდა სიტყუასა, მისდევდეს და ერჩდეს კაცსა მას, არამედ ორცთა, რომელნი-იგი ჰმსახურებდეს მათ.
12. ამისთჳს უკუე ჯერ-არს, რაათა კეთილნი სულისანი || **366rI (A)** კეთილად შევიყუარნეთ¹⁶, რამეთუ წარმართნიცა იტყჳან, ვითარმედ: „მახლობელ არიან ვნებანი სათნოებათა და დამართ კარ.“
13. რამეთუ თითოეულსა სათნოებისა კარსა შუემსგავსებს სიბოროტე კარსა თჳსსა, და დამართებით აღუგებს ეზოსა თჳსსა.
14. რამეთუ უკუეთუ ვინმე ისწრაფდეს შესღვად კარსა სათნოებისასა, წარდგის [წარდგეს] კართა წინაშე და ეგონის, ვითარმედ მას ჰრეკს.
15. და განეხუნნიან რაა იმიერ და ამიერ, მსგავსებისა მისგან შესცთის.
16. და ვითარცა სახლსა სათნოებისასა შევიდის სახლსა მას ვნებისასა და ესრეთ საცინელ-იქმნის ყოველთა მიერ ცთომისა მისთჳს.

17. და ჟამისა გამოცდილებისაგან ისწავის¹, რამეთუ არა ხოლო თუ შორს არნ კარისა მისგან სათნოებათა²სა, არამედ ყოვლითურთ უცხო მისგან და მიუახლებელ.

18. ვინა³ცა ინებეს ვიეთმე, რა⁴ათა ახოვან იყვნენ სათნოებათა მიმართ, და აცთუნნა და თავ⁵ადეად გამოაჩინნა, ხოლო სხუანი შეშინდეს თავ⁶ადეობისა ბრალობათათ⁷სა და მოშიშება⁸ და სულმოკლება⁹ ამხილა.

19. და სხუანი მოწყალეებად და სიტკბოებად ჰგონებდეს წარმატებასა და ვნებათა მიმართ ბოროტად აღატყინნა. და რომელნიმე ვნებულსა წყალობასა ევლტოდეს და უწყალოება¹⁰ და კაცთმოძულება¹¹ ასწავა. ვითარცა იგი სხუანი სიყუარულისა შუენიერებასა სდევედეს და მტყუვართა მით სიყუარულითა, ანუთუ ¹² ორცთა გულისთქუმასა და ყოველთა მიერ საგმობელსა ცხორებასა უშუერად შთასთხინა, და ანუთუ ამათ ბიწთაგან შეშინდეს და ძმათმოძულედ და კეთილად უგულის¹³ამოდ || **366rII (A)** [შეცვალნა.

20. კულადცა უკუე გეტყ¹⁴ა: „ნუ მისდრკები მარჯულ, გინა მარცხლ“, რა¹⁵ათა არა შესცთე ერთისა რა¹⁶სმე ბოროტთა კარისაგან და დაეცე, არამედ საშუვალსა გზასა სათნოებასათასა ვიდოდე და ყოვლით კერძო ხედევდ, თუ ვითარ-ძი განკრძალულად ხუალ¹⁷, ნუ ვითარცა უგუნური, არამედ ვითარცა ბრძენი, რამეთუ შორის საბრ¹⁸ათა ხუალ და ზედა გრძილთა¹⁹ ქალაქისა ზღუდისათა წარჰვლი²⁰, ვინა²¹ცა ერიდებოდე, რა²²ათა არცა²³ საბრ²⁴ათა სამე უდებებისასა შთაჰყო ფერ²⁵ი შენი და არცა ზღუდისაგან ქალაქისა ჩუენისა გარდაიდო თავი შენი და მოჰკუდე ბოროტად.

37. 1. ჯერ-არს სიყუარული სულიერთა მოძღუართა¹, არამედ მართლითა სიყუარულითა და შეუმრღუველითა,² რა³ათა არა ზედა⁴სზედა სწავლისა და სმენისა მათისაგან სიძისათ⁵სა⁶ სწორად სიძისა შეიყუარნე იგი და დაჰ⁷სნა პატივი სიძისა⁸ და ეზოს⁹მოძღუარნი¹⁰ პატივსა მეფისასა აღიყვანნე და დიდი სავნებელი მოიტყუა.

2. რამეთუ ესრეთ ვიეთნიმე შეატყუვნეს¹¹ და არასწორად სიძისა ხოლო¹² შეიყუარნეს მსახურნი სიტყ¹³ასანი უდმრთოებით¹⁴, არამედ უმეტესცა და სიძე იგი, რომლისა სძალ იქმნნეს, სრულიად დაივიწყეს და ყოვლითურთ მსახურთა სიტყ¹⁵ასათა სძალ-იქმნნეს, უფრო¹⁶სლა არცა თუ მსახურთა სიძისათა, არამედ უცხოთა ვიეთმე და უცხო თესლთა ცოლად სამაგელად გამოჩნდეს.

3. რამეთუ ორციელი და არაწმიდებისა მსახური თ¹⁷ასად მსახურად არა ჰყავს სიძესა ჩუენსა, არამედ ყოველნი, რომელნი სულითა ცხოველ არიან || **366vI(A)** [და რომელნი-იგი არა იყვნენ სულითა მსახურნი სიძისა], არამედ ორცთა მათთა, და ეგვევითართა მათ უჯეროდ სძალ-იქმნენ. ცხად არს, რამეთუ მათცა უცხო ჰყოფენ მსახურებისაგან სიძისა და თავთა თ¹⁸ასთა არღარა სძლად სიძისა, არამედ უცხოთა ვიეთმე მონათა სძლად და მ¹⁹ავლად გამოაჩინებენ.

4. ამისთ²⁰ს უკუე²¹ ვიტყ²²ა, ვითარმედ ამათდა ესევეითართა კრძალულებით და მოწიწებით ჯერ-არს ზრახვა²³, რა²⁴ათა ზრახვისაგან დაფარულად აღმოცენებულსა მას ორციელსა სიყუარულსა გონიერებით განჰკუეთდენ²⁵.

5. და რა²⁶ათა არა ვითარცა მსახურთა და საკუთართა სიძისათა მიედევნენ²⁷ და კადნიერ იქმნენ და ურიდ და ვერ აგრძნან.

¹ ისწავეს C; ² ხუალნ B; ³ გირძილთა B; ⁴ წარვლი B; ⁵ არცა⁶ B; ⁶ შეუმრღუ⁷ველითა BC;

⁷ სიძისათ⁸ს] სიძ⁹ასათ¹⁰ს B; ⁸ ეზოს¹¹მოძღუარნი B; ⁹ შეიტყუვნეს B; ¹⁰ სიძისა ხოლო] ხოლო სიძისა B;

¹¹ უმდოობით B; ¹² უკუე¹³ BC; ¹³ განჰკუ¹⁴ეთდენ BC; ¹⁴ მიედევნენ] მიენდნვენ B; ¹⁵ [esemc@A](#) B;

6. და ანუთუ იგინი უჯერობად მიდრკნენ და დასცნენ, და ანუთუ თავნი თაწნი განსთხინენ წინამდებარისა მის სარგებელისაგან და ორციელთა გულითქუმად უჯეროდ შთასთხინენ.
7. რამეთუ დადაცათუ სიყუარულისა ჯერ-არს მოგებად მოყუსისა მიმართ, ვითარცა იტყას, ვითარმედ: „შეიყუარო მოყუსი შენი, ვითარცა თავი თასი“, – და ესე¹⁵ მცნებად მოუცემიეს სიძესა.
8. და სათნო არს მისა და ბრძანებს შეყუარებასა, და ვითარმედ რაოდენი უყო ერთსა მცირეთა ამათგანსა, ჩემთანა ჰყოფ, სიძისა შენისა.
9. გარნა არა ჯერ-არს, რათა ვნებულ იყოს სიყუარული იგი და არცა რათა სახელი აქუნდეს მტყუვარისა სიყუარულისა და საქმით ჭეშმარიტისა სიყუარულისა პატივსა შეაგინებდეს და უწყოდენ, ვითარმედ: „ვიდრემდის სიყუარულისათას სიძისა თასისა უყუარდეს, რომელი-იგი უყუარ || 366vII (A) დეს, გინათუ მოძღუარი იყოს, და გინათუ ძმანი სულიერნი ჰვიეს იგი მისსაგა ზედა სიყუარულსა და მათსაგა ჯეროვნად და პატიოსნად.
10. ხოლო რაჟამს არღარა მისთას, არამედ ჩვეულებისათას და მეგობრებისა¹, და გინათუ ვნებულად გიყუარდენ იგინი, განხრწენ მისა² მიმართცა სიყუარული, და ვნებულად შესცვალე უვნებელი და არღარა გაქუს ჭეშმარიტი სიყუარული, არამედ მტყუვარი.
11. რამეთუ ორცთა სიყუარული ვნებათა შეეხების და არცა პირუტყული სიყუარული³, პირუტყულისა ჩუეულებისაებრ აღსრულებული, განუკითხველად და პატიოსნებისა თასისა ორცთა მიმართ მიმდრეკელი შერაცხილ არს სიყუარულად.
12. არამედ სიბრძნით და პირმეტყუელებრ აღსრულებული, რომელი-იგი გონიერებით პატივისაებრ პირთასა სამართლად და ჯეროვნად მიუწონდეს ჯეროვანსა სიყუარულსა, რათა მსახურთა სიძისათა მართლითა გულისსიტყაათა პატივ-სცემდეს და თათ მას თავადსა არა ამისთას, რამეთუ მისთას ასწავებენ მას და ზრახვენ, არამედ თათ მისთას განეკუთნოდის⁴ მას.
13. და უკუეთუ ვინმე იყოს მეგობარი მისი ესევითარი იგი სიყუარულისათას საღმრთოასა, ვითარცა ერთგულსა მონასა მისსა პატივ სცემდინ⁵. ხოლო უკუეთუ ვინმე საღმრთოა სიყუარული უდებ-ყოს, დადაცათუ ჰლიქნის ქალწულსა მას და ვითარცა თასი შეურაცხიეს, გარნა აღარარა ხედავს მას განწმედილითა გულითა, არამედ უფრ || 367rI (A) ოასლა ლიქნისა მის მიერ მზაკუვარებასა თასსა საანჯმნო-ჰყოფს.
14. რამეთუ შეურაცხ-უყოფიეს მეუფე, რომლისადა იგი დამონებულ იყო, და შინაგანცემით იქემებს მსახურებასა მისსა, რამეთუ სძალსა მისსა აცთუნებს, ვითარცა თანამოღუაწე და თანამჭუვარი, და რეცა თუ სათნო-ყოფასა მისსა წინა-უყოფს, ხოლო ზედაასზედა ზრახვით მით მისითა ტრფიალებასა მას მისსა თასა მომართ მოცვალებად ღონე-ჰყოფს და ეზოასმოძღურისა და მოძღურისა სახელითა და სახითა მემრუმედ სძლისა მრავალ მანქანად და ვერაგობით გამოჩნდების.
15. ამით უკუე ესევითართა სახითა და სიყუარულისა სახელითა მცირედ-მცირედ ვნებულისა მეგობრებისა მიერ ორცთა გულისთქუმისა მწარესა შთათხინეს მრავალნი: და მეძავ, და მემერუმე და უცხო. არა ხოლო თუ საღმრთოასა სძლობისაგან, არამედ ორციელადცა კაცთა შორის შჯულიერისა ქორწინებისაგან განითხინეს და განიქიქნეს და ყოველთა მიერ საყუედრელ⁶ და ფერას საცემელ-იქმნეს.
16. რამეთუ უფალსა ქალწულებაა აღუთქუეს⁷ და მერმე ორცთა გულისთქუმითა იძლინეს და სიძვისა და მეძვობისა⁸ ცოდვასა სახელითა ქორწინებისათა დაფარვად ინებეს.
17. და ვითარ ვჰგონებ⁹, არა უმეცარ არიან, დადაცათუ უმეცრებასა იქემებენ, რამეთუ რომელი-იგი გარდაჰადა სიძისა თასისა საკუთრებასა, არცაღა მისა არს სძალი, რომელი-იგი უშჯულოდ

¹ მეგობრობისა B; ² მისსა B; ³ არცა პირუტყული სიყუარული – B; ⁴ განეკუთნოდის B; ⁵ პატივ-სცემდეს B; ⁶ საყუადრელ BC; ⁷ აღუთქუას BC; ⁸ მეძვობისა B; ⁹ ვგონებ B; ¹⁰ სჯულიერად C;

დაუტევა და ვერცა მისსა შემძლებელ არს შჯულიერად¹⁰ [მეუ || 367rII (A) ღლედ პოვნად, რომელსა-იგი ვნების მიერ და ბილწებისა შეახო] თავი თასი.

38. 1. რამეთუ მსგავსად და საღმრთოთა წერილთა შჯულიერი ქორწინებაა მაშინ იქმნების, რაჟამს გულისთქუმისა ვნებამან არა განრყუნას წინასწარ წესი ქორწინებისაა.
და ესევეთარი გულისსიტყუაა გამოაჩინებს მას პატიოსნად, რაჟამს შემწედ საჭიროთა საქმეთა და მკადრობისათას და შემდგომებისა შვილთასა იქმნეს შორის შემოსლვაა მისი. ესრეთ დაიწინდების ქორწინებაა.
2. რაჟამს საჭიროა იგი წესი ქორწინებისა იქმნეს წინამსრბოლ შეერთებისა და ხარისხი წმიდაა და უბიწოა დაიდვას შჯულიერად უფლისა მიერ.
3. და ესრეთ ჯეროვნისა მის ქორწინებისა შემდგომითი-შემდგომად ურთიერთარს შეყოფისა გულისთქუმაა ერთაორცად გამოაჩინებს მათ.
და არღარა არიან იგინი ორ, არამედ ერთ.
4. რამეთუ ვინაათგან გულისსიტყუამან სულისამან სულნი მათნი საჭიროთა მათ წესთა მიერ პირველ აორცთა შეკრებისა შეკრიბნა.
5. და ვინაათგან ჯეროვნად შეიყვნეს, მერმე შეერთებაა იგი აორცთაა სამართლად შეუდგა.
6. ხოლო რაჟამს სულთა სხუაა რაამე დასაბამი ყონ დასაბამად, აორცნი გულისთქუმისა მიერ თასთა საქმეთა მოივაჭრებენ.
7. და მათ შინა მყოფთა სულთა თასთა ვნებათა დაამონებენ და აორცთა სიბოროტისა მიმდგომ იქმნებიან სულნი და უშჯულოსა¹ შეყოფასა აღასრულებენ.
8. რამეთუ საქმესა, || 367vI (A) რომელსა წესი და შჯული² სულისაა არა წინამძღუარ-ექმნეს, ეგვეთარი იგი თანიერ ყოვლისა ცილობისა, ვითარცა უშჯულოა, განიქიქების სანიდისისა მიერ.
9. ამისთას იტყას, ვითარმედ: „დედაკაცი შეკრულ არს შჯულითა³, რაოდენ ჟამ ცხოველ-იყოს ქმარი მისი, ხოლო უკუეთუ მოკუდეს, განთავისუფლებულ არს. რომელსა უნდეს ქორწინების და არა ლიტონად თქუა ქორწინებაა, არამედ, ვითარმედ უფლისა მიერ თანა-აც ქორწინებაა.“
10. და რაა არს უფლისამიერი ქორწინებაა, რაათა არა წინასწარ მიიზიდოს აორციელთა გულისთქუმათაგან საქმედ ცოდვისა⁴, არამედ მშჯავრითა⁵ სიმართლისათა აღირჩიოს ქორწინებაა, რომლისა მიერ იძულებაა იგი ქორწინებისაა დამბადებელმან განუწესა ბუნებასა.

39. 1. და ვინაათგან ესე ესრეთ არს, ნუ აცთუნებს თავსა თასსა ქალწულებისაგან აორცთა ვნებისა მიმართ მიდრეკილი.
2. თუმცა ცოდვაა იგი ქორწინებად შეერაცხა მას.
3. პირველად შეყოფისა მის და ცოდვისა ბოროტად საფუძველად დაუდვა თავსა თასსა გულისთქუმაა იგი და გარდასლვისა უშჯულოებაა.
4. და მერმე არა განთავისუფლებულ იყო, რამეთუ არა მომკუდარ-იყო ქმარი მისი, რაათამცა ქორწინებულ იყო, რომელსაცა ენება, ხოლო ცხორებასა უკედავისა მის ქმრისასა მემრუშედ შეირაცხვის || 367vII(A) უკუეთუ აორცთა ვნებისათას სასძლოსა შინა უფლისასა მოკუდავი ქმარი შეიყვანოს.
5. და რამეთუ წესი ქორწინებისა შჯულიერისაა⁶ წინათვე მოუღებეს მეუფესა, საანჯმნო-ყო შეერთებამან მისმან.
6. და სახე იგი ქალწულებისაა წამებს წინაშე ყოველთასა და რამეთუ შეერთებითა მისითა განშუენებულ იყო და მისსა მიმართ განსლვაა⁷ ცხადად წარმოაჩინებს.

¹ უსჯულოსა C; ² სჯული C; ³ სჯულითა C; ⁴ ცოდვისა B; ⁵ მსჯავრითა BC; ⁶ შჯულიერისა B, სჯულიერისა C; ⁷ გემოსა B; ⁸ სასჯელად C; ⁹ უღმთო B; ¹⁰ პატიჟთა B;

7. რამეთუ უკუეთუ პირველ შჯულიერისა ქორწინებისა მამულთა ეხოთაგან ვერ განვალს ქალწული, ვიდრემდის უფლად და მოლუაწედ ცხორებისა თასისა მოიგოს ქმარი თასი და ფლობასა მისსა დაემორჩილოს და ესრეთლა განვიდის მამულით სახლით.

8. და ვინათგან უკუე განვიდა ქალწული მამულთა მათ ეხოთაგან და დაამონა თავი თასი შჯულიერსა მას სიძესა თასსა და დაემორჩილა ფლობასა მისსა და განცხადებულად საანჯმნო-ჰყოფდა განსლვასა თასსა.

9. და განსლვისა მისისა მოწამე არიან მხილველნი მისნი, წამონ მათვე, თუ ვის შეეყო და ვის დაუწინდა თავი თასი და მამულით სახლით, ვითარცა სძალი, განვიდა. და ვინათგან ქორწინება მისი მოწამეთა მიერ და სძლობისა და ერთა შორის განსლვისა ესრეთ საჩინო-იქმნა და არა მომკუდარ არს ქმარი მისი. იმრუმებს ეგევითარი იგი, უკუეთუ ცხორებასა ქმრისა თასისასა სხუასა ქმარსა შეეყოს და ყოვლითავე ცხორებითა თასითა იმრუმებს.

10. და უფროასლა სამარადისოდ მეძავ || 368rI(A) იქმნების გემოასა⁷ მისთას გულისთქუმათაასა სიმწართა სავსისა და ცხორებისათას ქმრისა თასისა უშჯულოდ და გლისპად იმრუმებს.

11. და, თუ ვითარ უკუდავისა მის წილ სიძისა და ღმრთისა მოკუდავისა და განხრწნადსა კაცსა და საშჯელად⁸ თავისა თასისა თუალთა წინაშე ქმრისა თასისათა განხრწნად და შეგინებად მისცემს ქალწულებასა თასსა, თქუმად ვერ შემძლებელ ვარ. და სამარადისოდ უშჯულოებითა უღმრთო⁹ იქმნების მისსა მიმართ. ანუთუ ვითარ კაცი იგი კადნიერ-იქმნების სიბორგილით აღსლვად სარეცელთა უფლისა თასისათა, რამეთუ კაცობრივთა საქმეთაგან ჯერ-არს განცდაა ცოდვისა პატიჟთა¹⁰.

12. რამეთუ ვითარისა პატიჟისა ღირს არს, რომელი აზნაურისა და წარჩინებულისა ქმრისა [წილ მონისა] თასისა თანა განხრწნდებოდის¹ და სამეუფოსა სარეცელსა მონასა თასსა შინაგანცემით აღიყვანებდეს, ანუთუ ვითარისა პატიჟისა ღირს იყოს მონაა იგი, რომელი თასსა დედოფალსა და უფლისა თასისა სარეცელთა სიბილწით შემწიკულებდეს?

40. 1. ხოლო ბორგნეულნი იგი, რომელთა ორცთა ნებისათას ესევითართა უშჯულოებათა შეჰკადრეს, არა ტირ[ი]ან, არცა იგლოიან², რათამცა მცირედ რამე აღისუბუქეს საშჯელი, არამედ უფროასლა ქალწულებასა მასცა, რომელი აღეთქუა, უვარ-ჰყოფენ³.

2. რამეთუ, ვინათგან უწყიან, ვითარმედ: უვარისყოფა⁴ ქალწულებისა⁶ საძაგელ არს და საყუედრელ⁷ წინაშე ყოველთაასა. დამონებისათას გულისთქუმისა უარისყოფისა⁸ უძა ||368rII (A) რესითა ბოროტითა ცოდვისა მის ნუგეშინი-სცე მასა? ჰგონებენ და კაცთა წინაშე გარდასლვისა მათისა განსამართლებელად უარისყოფისა ბრალსა განჰვენენ, ხოლო უფლისაგან, რომელსა-იგი მისცნეს მარჯუენენი სიღრმედ ბოროტთა შთავრდომისაგან, არა ეშინის და არცა ძრწიან.

3. და არა-მე უწყიანა, რამეთუ ღმრთისაგანცა და კაცთაგანცა მრჩობლსა ბრალობასა და საშჯელსა თავთა თასთა უშჯულოდ განუმზადებენ? რამეთუ განთქმულსა მას ქალწულებასა დაღაცათუ უარ-ჰყოფენ აღთქუმასა მისსა სიბორგილით და სიცილით⁹, რომელი-იგი ყოველთა უწყიან, გარე

¹ განხრწნებოდის BC; ² იგლოვიან B; ³ უარ-ჰყოფენ B; ⁴ უარისყოფა B; ⁶ ქალწულებისა B;

⁷ საყუადრელ BC; ⁸ უვარისყოფისა C; ⁹ სიცილით C; ¹⁰ განუდგეს| განუდგეს B; ¹¹ პატივ-სცა B;

¹² მკუქუარველ B; ¹³ მემრუმეთა B; ¹⁴ ზ@არბ@აროზებრ B;

მიაქცევენ და სძაგს და კეთილთა მათ, რომელთა-იგი განუდგეს¹⁰ და ქალწულებისა აღთქუმათა სინანულისა [წილ] უარ-ჰყოფენ და ესრეთ უმწარესთა საშჯელთა თავთა თასთა განუმზადებენ.

4. ვინაჲცა რაათა არა სიყუარულისა სახელითა ესევეითართა ამათ ბოროტთა მთხრებლსა შთავარდეს ქალწული, ულიქნელმცა არს სიყუარული მისი და წმიდა.

5. რამეთუ ესევეითარსა მას არა აქუს ადგილი შებრკოლებისაჲ გემოთა მიმართ და გულისთქუმათა ქორწინებისათა. და ვინაჲთგან არა განთავისუფლებულ არს ცხოველისა მისგან სიძისა, თასისა მოპოვნებული იგი და უჯეროა სახელი ქორწინებისაჲ არა შეიხოს ყოვლადვე, ვითარცა მძორი სამაგელი არცა ემსგავსოს ცოფსა მას და განდგომილსა ქალწულსა, რომელმან-იგი შემდგომად ესოდენტა მათ საღმრთოთა პატივთა, მრუშებაჲ შეიყუარა და უფროას სიწმიდისა არაწმიდებასა პატივ-სცა¹¹. || **368vI(A)**

6. [რომლისა-იგი მიმართ ჯეროვან არს თქუმად სიტყუასა მას] მოციქულისასა, ვითარმედ: რაჟამს აღიმდერიან ქრისტესთა, მათ ქორწინებად ჰნებავნ, აქუს მათ საშჯელი, რამეთუ პირველი სარწმუნოებაჲ უვარყვეს და არა ქორწინებასა, არამედ მრუშებასა ბოროტად ნივთებენ ყოვლითავე ცხორებითა მათითა.

41. 1. ნუმცა ვინ უკუე მონაჲ აღბორგნების ესევეითართა უშჯულოებითა, რაათამცა სამეუფოსა სძალსა შეეხო. ნუმცა ვინ არს ესრეთ განცოფებულ სიწმიდით მჰკუერველ¹², რაათამცა წმიდასა მას შესაწირავსა საღმრთოსა მემრუშითა¹³ მით ოელითა შეეხო.

2. ნუმცა ვინ არს მონა ესევეითარისა მედგრობისა, რაათამცა მძიმე იგი საშჯელი სამღდელოთა მათ ჭურჭელთა ჰკუერვისაჲ თავსა ზედა თასსა დაიკრიბა არა ოქროასა და ვეცხლისა ნივთთაგან შექმნილთაჲ, არამედ სულიერთა მათ და ცხოველთა შესაწირავთაჲ, და რაათამცა ავაზაკურითა და ბილწითა ოელითა მიეახლა.

3. და უფროასდა ნუმცა ვინ არს ესრეთ არაწმიდა, რომელმანცა არა უსულონი ტაძრისა ჭურჭელნი, არამედ თათ იგი ტაძარი უფლისაჲ, ესე იგი არს ქალწულისა გუამი, და თათ პატიოსანი იგი და ქალწულებისა სიქადული – სული, საღმრთონი იგი მსხუერპლნი, მრუშებისა ცეცხლითა ბარბაროზებრ¹⁴ დაწუნა.

4. არამედ უკუეთუ¹ ნებსით² თასით განსცა თავი თასი ქალწულმან მან და განუდგა აღთქუმათა სიძისათა და ყოველივე ერთბამად ტაძარი და შესაწირავი || **368vII (A)** და საღმრთოა სიყუარული და სასუფეველისა ზიარებაჲ გულისთქუმითა და გემოვნებითა ცოდვისაათა შეამრღა და განხრწნა და დათრგუნა. ნუ შეეხები³ ესევეითარსა მას ზიარებითა ცოდვისაათა, ნუცა შეაბილწებ თავსა შენსა.

5. რამეთუ არცა ყოვლად შუენიერმან იოსებ შეაგინა თავი თასი მეძავსა მას თანა თასსა დედოფალსა, რაჟამს-იგი აღბორგნა იგი მისა მიმართ. და დაღაცათუ შენ არა ეზიარო ქორწინებასა მისსა, სხუასა მისცემს თავსა თასსა.

6. მას აქუნდეს ბრალი და პატიჟი ცოდვისა მისთას, ხოლო შენ თავი შენი წმიდად დაიცევ მისგან, რომელმან-იგი განაშორა თავი თასი უფლისა თასისაგან და ბრალეულ-ყო უშჯულოებითა⁴, რამეთუ იტყას: „ჯერ-იყო ძისა კაცისა⁵, ხოლო ვაჲ, კაცისა მის, რომლისა მიერ ძე კაცისაჲ მიეცეს, უმჯობეს იყო მისა⁶, უკუეთუმცა არა შობილიყო ეგრეთ⁷ სახედ“, უმჯობეს იყო, უკუეთუმცა, პირველ ქალწულებისა აღთქუმისა, განეცა ვისდამე თავი თასი და შეყოფილ იყო.

¹ უკუეთუ B; ² ნებსით B; ³ ნუ შეეხების B; ⁴ უსჯულოებითა BC; ⁵ კაცისა+მიცემად BC; ⁶ მისა_ B; ⁷ ეგრეთვე B; ⁸ გარდაადეს B; ⁹ მექასასა B; ¹⁰ ganitev@A B; ¹¹ ასო B; ¹² უმჯობეს-იყო B; ¹³ ეკუათა BC;

7. და დაემონა გულისთქუმათა და ვიდრელა აწ თქუმად, ვითარმედ ჯერ-არს ჩემდა ქორწინებად, ვითარცა მისა კაცისა მიცემად, ხოლო ვაწ კაცისა მის, რომლისა მიერ გარდაჰადეს⁸ იგი აღთქუმათა სიძისა თაწისათა და გულისთქუმათა თაწი აღისრულოს.

8. უმჯობეს იყო კაცისა მის, (ვიკადრო და ვთქუა), უკუეთუმცა არა შობილ იყო, ვიდრელა რამეთუ ეზიარა უმჯულოებასა ეგვევითარისა მის მეძვისასა⁹, რომელი-იგი იკადრა || **369rI(A)** [უფლისა მიმართ, რომლისა მიერცა დაისაჯოსა?]

9. ანუ არა გესმისა, რამეთუ, რომელმან განტევებული შეირთოს, იმრუმებს? რამეთუ დაღაცათუ ბრალისა რაწათაწმე განიტევა¹⁰, არამედ ცოცხალ არს ქმარი მისი.

42. 1. რაწათაწმე არა მისცემ ჟამსა, რაწათა მანცა განჰმართოს თავი თაწი ბრალისა მისგან, რომლისათაწმე განტევებულ იქმნა და განმტევებელიცა მისი მოწყალე ექმნეს მოქცევასა მისსა და კუალად თავსავე თაწისა შეაყოს თაწი ასოა¹¹? არამედ წინაწარ მისტაცებ ჟამსა მას განმართებისასა და ცხორებასა ქმრისა მისისასა განტევებულსა მას იქორწინებ.

2. უტევე მას, რაწათა თაწისავე ქმრისა მიიქცეს და იქმნეს იგი უმჯობეს პირველისა დედაკაც, ვიდრელა რაწათა არცა დედაკაც იყოს და არცა ქურივ მიზეზისა მისთაწმე განტევებისა, რომელი მისცა ქმარსა თაწისა და განიპატიჟა.

3. ხოლო შენ რასა იტყა, რომელი ეგე პირველ განტევებისაცა მიიტაცებ მას თაწისა მისგან სიძისა და კანდიერ-ჰყოფ უჯეროა¹² მით ქორწინებითა ცოდვისა მის მიმართ და ბრალისა ბოროტისა და ცხორებასა ქმრისა მისისასა უცხოსა დედაკაცსა თანა სამარადისოდ იმრუმებ? არა ფრიად უმჯობეს-იყო¹², რაწათმცა უჯულიერითა ქორწინებითა შეყოფილ იყავ უბრალოდ მეუღლისადა, ვიდრელა განწყუნად სძლისა სამეუფოა¹³? და მას დაღაცათუ ეკუეთა¹³ მტერი მცონარებითა მისითა, კუალადმცა აღსრულ იყო განმართებისა მიერ თაწისა მის მოღუაწებისა გზასა?

4. რამეთუ უკუეთუ, რომელმან მოკუდავისა ქმრისა განტევებული შეირთოს, იმრუმებს. მაშა, რომელმან უკუდა || **369rII (A)** ვისა მის სიძისა სძალსა არსადა განტევებულისა განხრწნა¹⁴ იკადროს და ყოველსავე ცხორებასა თაწისა მემრუმე იქმნეს და უმჯულო, რაოდენ უფროა¹⁵ უძარესი საშუკელი მიიღოს?

5. რამეთუ დაღაცათუ მან თავი თაწი განუტეოს და ორცთა გულისთქმასა მიექცეს, გარნა შენ ნუ შეეხები, რამეთუ ცხოველ არს ქმარი მისი და არა ჰნებავეს განტევება¹⁶ მისი.

6. აცადე მას, რაწათა განიხილოს თავი თაწი და ცნას, თუ რაწა წაეკიდა. და ვინ უწყის, ნუუკუე და წარდევნოს ვნება¹⁷ იგი და განიფრთხოს ორცთა ტრფიალებისაგან და გულისაწმა-ყოს მიმყოფრებასა ჟამისასა, თუ რაბამსა უმჯულოებასა ორ-ჰყოფს და ნუუკუე და მიაქციოს თაწისავე სიძისა.

7. რამეთუ უკუეთუ ქრისტე გუექმნა¹ ჩუენ მიზეზ და მომატყუებელ² ყოველთავე კეთილთა და იგი მხოლოა³ არს ნათელ და ცხორება და უხრწნელება და აღდგომა და მამისაგან ნათლისა გამოსრულ. რომელმან ქრისტესა განაშოროს თავი თაწი სხუაწმცა რაწა იყო? არამედ ნათლისაგან ბნელად და ცხორებისაგან სიკუდილად და უხრწნელებისაგან ხრწნილებად და აღდგომისაგან ჯოჯოხეთად და სიკუდილად და მთხრებლად წარწყმედისად თავი თაწი საწყალობელად შთაიგდო.

8. და ესე ყოველი, რაწა განიხილოს და ცნას, თუ რაბამთა ბოროტთა საუნჯე ექმნა, განაღდ უექუელად³ შეძრწუნდეს, ვინაწათგან მწუხარებისა და ურვისა მომატყუებელ არს წყუდიადი ცოდვისა⁴ და ტკბილისა მის ნათლისა, რომელსა შინა იყო, უფროა⁵ სურვიელ იქმნეს.

¹ გუაქმნა BC; ² მომატყუაბელ BC; ³ უაქუალოდ B, უექუალოდ C; ⁴ განზრახნა B; ⁵ არა] არღა BC; ⁶ მიმართაცა] მიერთა C; ⁷ ყოელთა B; ⁸ მიგათხოვენ BC; ⁹ გუალომან BC; ¹⁰ ხოლო_ B; ¹¹ განკითხათ B; ¹² ჩუეულებისა მიერ] ჩუაულებისაებ B; ¹³ საკრველთაგან ქორწინებისა] ქორწინებისა საკრველთაგან B;

9. იხილოს რაა ზარი || **369vI (A)** [და საშინელებაა სიკუდილისაა და მჭმუნვარებაა და სამაგელებაა ხრწნილებისაა] და უმწურვალესად კუალად ეგოს ცხორებასავე და უკუდავებასა და ჯოჯობეთისა მისგან, რომელსა შთავარდა, რომელ არს ყოვლად ბოროტი იგი ცოდვაა, უფლისა მიერ მონიჭებულისა მის აღდგომისა მიექცეს უმწურვალესად უეჭუელად.

10. რამეთუ განაღა არა არს ესრეთ ბორგნეულ, რაათამცა არცა მიმყოვრებამან ჟამისამან მოდრიკა იგი და მოკუდავისა წილ უკუდავისავე სიძისა მოაქცია და წარმწყმედელსა მას მაცხოვარი აღირჩია.

11. რაასათას ძალ-იცემ საწყალობელისა მის შებრკოლებასა, რაასათას განხილვისა ჟამსა წინაასწარ მისტაცებ, რაასათას ცოდვისა მისთას განზრახვისა⁴ ჟამსა ცეცხლითა დაუწუავ, რაათა არა⁵ განტევებული უფლისაგან იქორწინო? და თავი თასი არა ქმრად, არამედ მემრუმედ შემაგინებელად სარეცელთა უფლისა შენისათა უშჯულოდ გამოაჩინო?

43. 1. შეუხებელმცა არს ყოველთა აელთაგან ქალწული, ვითარცა წმიდაა და უბიწოა და საღმრთოა შესაწირავი და უხრწნელადმცა სცავს სულსა და აორცთა თასთა და გონებასა და კრძალულებითმცა ზრახავს ქრისტეს მიმართაცა⁶ ძმათა.

2. რამეთუ ერთგულიცა იგი მსახური ღმრთისაა კავლე ამის პირისათას იტყას მისა მიმართ, ვითარმედ: „მნებავს თქვენ ყოველთაა,⁷ რაათა ბრძენ იყვნეთ კეთილისათას და უმანკო ბოროტისათას, რამეთუ მიგათხოენ⁸ თქვენ ერთსა მამაკაცსა ქალწულად წმიდად წარდგინებად ქრისტესა, ხოლო მეშინის ნუუკუე, ვითარცა-იგი გუ || **369vII (A)** [ელმან⁹ აცთუნა ევა სივერაგ]ითა თასითა, ეგრეთვე განხრწნეს არა ხოლო¹⁰ აორცნი, არამედ გონებანიცა თქვენნი სიწრფოებისაგან ქრისტესმიერისა“.

3. ვინააგა, პირველ ყოვლისა, თანა-აც, რაათა გონებაა თასი დაიცვას ქალწულმან განუხრწნელად,

4. რამეთუ რაჟამს სული განუხრწნელად ეგოს, განუხრწნელად ჰგიან აორცნიცა, ხოლო უკუეთუ სული ბილწთა გულისზრახვათა მიერ განიხრწნებოდის, დაღაცათუ აორცნი უხრწნელად საგონებელ იქმნენ, გარნა არაწმიდად იპოვოს უხრწნელებაა მათი, რაჟამს გულისზრახვანი შეგინებითა განიხრწნებოდინ.

5. სიყუარული ჯერ-არს გარნა განკითხვით¹¹ და განკრძალულად და რაათა გონიერებით საზომსა სიყუარულისასა აღჰრაცხდეს, რამეთუ სიყუარულსა თანა უშუერებაა არა არს.

6. გან-თუ-ასნილ ხარ ცოლისაგან, ნუ ეძიებ ცოლსა, რამეთუ უჯერო არს. განასნასა თუ ისწრაფდეს და სახელითა სიყუარულისაათა საკრველთა გულისთქუმისათა ჩუეულებისა მიერ¹² თავი თასი შთაიგდოს,

7. რამეთუ მიერთგან ვერცაღა სულითა და ვერცა აორცითა შემძლებელ არს განასნად აღთქუმისა მისებრ.

8. და რამეთუ ესევითარისა მის არცაღა სული განასნილ არს მწიკულებანთა ვნებათაგან, ვინაათგან სიმყრალესა მას ვნებულისა სიყუარულისასა შეთხზულ არს და არცა აორცთა მიუღებებს თავისუფლებაა საკრველთაგან ქორწინებისა¹³ ზრუნვათაასა.

9. და დაღაცათუ სახელი არა ქორწინებისაა არს, არამედ ზრუნვაა ქორწინებულთაა მოხუე || **370 rI (A)** ლ¹ არს მათ ზედა და მონად აორციელთა ზრუნვათა, რომელნი თავთა ზედა თასთა დაუსხმან, მსგავსად პირუტუთაასა, მწარედ შეკრულ არიან და საგმობელად გამოუჩინებიან თავნი თასნი.

¹ მოხუეაღ BC; ² თასა B; ³ მიმთხუაგად BC; ⁴ განისუანებდე C; ⁵ იმუაბდეს BC; ⁶ შეუმრლუაველი BC; ⁷ სულითა+წმიდითა B; ⁸ დაარლუაგ BC; ⁹ ჰგუამთ BC; ¹⁰ უყუარდა C; ¹¹ ლევისცაა B; ¹² ვიტყუი A, ვიტყათ B;

10. და ესე ყოვლითურთ უჯერო არს, რაათამცა ქალწულებრივსა ცხორებასა სდევდეს და ქორწინებულთა მსგავსებასა სიცოფით შთაითხეოდეს და სიძისა მოლუაწებისა მინდობასამცა იჩემებდეს და კაცთა მოლუაწებასამცა საგმობელად თასად² განიჩემებდეს.

11. რამეთუ უკუეთუ გსურის და ტრფიალ ხარ უხილავისა მის ჭემმარიტად სასურველისა სიკეთისა, სხასა ყოვლისავე შეურაცხება¹ თანა-გაც და ყოვლისავე ძარისხილვისა მისთას თავს-დებად და შიშუელად და განმარტებულად და უზაკუველად წინაშე მისსა დავრდომად მიწასა ზედა და ყოვლითავე სახითა სიგლახაკისათა ტრფიალისა მის შენისა მიმთხუევად³, ხოლო უკუეთუ შუებისა და ფუფუნებისათას გნებავს მეუღლეება⁴ მისი და ამათ ესევითართა საამართა კაცთა მიერ მორეწად, რათა განისუენებდე⁴, საღმრთოასა ტრფიალებისა და სიყუარულისაგან დაცემულ ხარ.

12. რამეთუ ქალწული, რომელი იშუებდეს⁵, ცოცხლივ მომკუდარ არს, ნუმცა უკუე იგმობვის კეთილი იგი სახელი ქალწულებისა თქუენისა⁶ უხრწნელისა მის სიყუარულისა სახელითა ორციელთა ვნებათაგან გინებულად.

13. რამეთუ არა არს სიყუარული მომპოვნებელ ზაკულებისა და არცა ქველისმოქმედება⁷ დამონებულ გულისთქუმათა || **370rII (A)** [და წყალობა⁸ პირუტყული], არამედ შეუმრღუეველი⁶ ორცთა გულისთქუმისაგან და [მშადობა⁹] ვნებათაგან და სიწმიდე სულითა⁷.

14. ხოლო უკუეთუ სიყუარულისათას ძმა¹⁰ შენი შეწუხდების, არღარა ხუალ სიყუარულით, ნუ დაარღუევე⁸ სიყუარულითა შენითა საქმესა ჭემმარიტისა სიყუარულისასა და ნუცა მტყუვართა სიყუარულითა წარსწყმედ ძმასა შენსა და შთააგდებ მას ეჭუსა ზოროტსა და სახეზოროტებასა და დააბრკოლებ მას, რომლისათას იგი ქრისტე მოკუდა.

15. რამეთუ უკუეთუ ვინ¹¹ გიხილოს შენ, რომელსა ეგე გაქუს ცნობა¹² ჭემმარიტისა სიყუარულისა¹³ საკერპოსა შინა ინა¹⁴ით მჯდომარე. და ჭემმარიტისა და წმიდისა უხრწნელებისა და სიყუარულისა წილ კერპსა მას ორცთა მისთასა ჰლიქნიდე?

16. არა-მე გონება¹⁵ იგი მისი უძლური შეიგინოსა და აღეშენოს და შეჰკადროს საქმესა ცოდვისასა.

17. ესრეთ უკუე სცოდავთ ძმათა მიმართ და ჰგუემთ⁹ გონებასა მათსა უძლურსა და ამის მიერ ქრისტეს მიმართ სცოდავთ?

18. ვინა¹⁶ცა იტყას, ვითარმედ უკუეთუ საჭმელი დააბრკოლებდეს ძმასა ჩემსა, არა ვჭამო ორცი უკუნისამდე, რათა არა ძმა¹⁷ იგი ჩემი დავაბრკოლო.

19. ანუ არა გუაქუსა ორცი¹⁸ ჭამად და სუმად?

20. ანუ არა გუაქუსა ორცი¹⁹ ჭამად დათა მათ დედათა მიმოყვანებად, გარნა არა ვი¹⁹უმდე ორცი¹⁹ ჭამად ესე, რამეთუ უმჯობეს არს ჩემდა სიკუდილი, ვიდრედა რათამცა სიქადული ქალწულებისა ჩემისა²⁰ მიზეზმან რომელმან-მე უჯეროასა სიყუარულისამან დაარღას და ცუდ-ყო?

21. უყუარს¹⁰ უკუე და ლევისცა¹¹ || **370vI (A)** თავნი თასნი და ცოლთა მისთა თავნი თასნი

44. 1. და არა თუ ამას რა²¹ ვიტყა¹², სიყუარულსა ძმათასა გარე მივაქცევთ, არამედ ყოველთავე, ვითარცა ერთისა დედისა ნაშობთა, სიყუარულად შეუნდობთ და ერთისაცა დედისა ნაშობთა განკრძალულად სიყუარულსა განვაზრახებთ.

2. რამეთუ საშიშ არს, ნუუკუე თასებისაგან და ჩუეულებისა და კადნიერებისა ჩუენისა მიზეზი მიიღოს ცოდვამან და შექმნეს ჩუენ შორის ყოველი გულისთქუმა²², რამეთუ ძალ-უც და შემძლებელ არს ცოდვა²³ ორცი²⁴ მისათა შეხებითა და სიყუარულით ამბორის-ყოფითა, ორცთა ზრახვასა აღძრვად და ფარულად გულისთქუმათა მიმართ და აღხილვად თუალთა არაწმიდებისა მიმართ,

3. ვითარცა-იგი აღეხილნეს ადამს შემდგომად გემოასხილვისა¹ და უმრავლესთა გულისთქუმათა განმრავლებად.

4. ვინაჲცა, დაღაცათუ ერთისა დედისა ნაშობნი იყვნენ, ნუმცა ზედაასზედა შეეხების დაა ორცთა ძმისათა და ნუცამცა განძღების ამბორისყოფითა მისითა. ნუუკუე მიმყოვრებასა ჟამისასა ზედაასზედაასი იგი შეეხებაა, გინა შეტკობაა იქმნეს მიზეზ და აღმომაცენებელ ვნებისა და იფქლისა მას შინა სიყუარულისასა გამოჩნდეს ჯერკუალი იგი ღუარძლი გულისთქუმისაა უფროასდა, რაჟამს-იგი ორცთა შუენიერებაა ლამპართა მათ ტრფიალებისათა თუალთა წინაშე მათთა უმეტეს აღატყინებდეს.

5. რამეთუ ესევეთარი || **370vII (A)** [სა აღისაგან გარეშეცა] სიტყუაა განაკრძალებს და იტყას, ვითარმედ: „შუენიერთა ამბორისყოფისა განკრძაღვაა ჯერ-არს, ვითარცა გესლიანთა ნაკბენისაგან, რამეთუ განეზავების გესლი იგი გულისთქუმისაა² ამბორისყოფისა მიერ ყოველსავე გუამსა“.

6. ამისთას იტყას, ვითარმედ მოიკითხევდით ურთიერთარს ამბორისყოფითა წმიდითა, ვითარცა სულსა სულნელებისასა³, ესრეთ შევიხებდეთ ამბორისყოფასა ორცთასა და სულისა წმიდისა სულნელებითა შევანელებდეთ და ესრეთ ამბორს-უყოფდეთ ურთიერთარს.

45. 1. და ვჰკონებ, თუ არა ვართ საბრალობელ ამისცა ესევეთარისა კრძალულებისათას, რომელი ესე თავს-ვიდევით უბიწოასა ქალწულებისათას, რამეთუ უკუეთუმცა პირველ სწავლისა ჩუენისა არა შემოსრულ-იყო სოფლად გულისთქუმათა მიერ ესევეთარი ესე მწიკულევანებაა პირთა ამათ შორის ზემოასნებულთა, ნუუკუემცა და ღირს ვიყვნით⁴ ვიეთგანმე ბრალობასა, ვითარმცა უამართა სიტყუათა შორის შემომღებელნი.

2. ხოლო უკუეთუ ყოველივე სახე ცოდვისაა და დათა მიმართ და ასულთა და მშობელთა ორცთა გულისთქუმისა მიერ მრავალთა შორის სრულ-იქმნა და ქუეყანაა შეიგინა, ვიდრეღა ამნონცა განხრწნისა მისთას დისა თასისა განაქიქა, არა ვართ ღირს ბრალობისა, რაათა უხრწნელებისათას ქალწულებისა ესევეთარიცა ესე განკრძაღვაა სძალსა ქრისტესა⁵ მიუთხრათ.

3. რამეთუ ორცთა შინა მამათასა სიყუარული დედათაა, ვითარცა ბრპე || **371rI (A)** ნი და სიმძიმე სასტიკი ესრეთ დადებულ არს და ყოველთავე მშჯავრთა⁶ სიმართლისათა დასთრგუნავს. და ვითარმცა ვინ იტყოდა, თავით თასით და უსწავლელად და რაჟამს-იგი წინაცა აღუდგებოდინ შინაგანნი გულის სიტყუანი, ურთიერთარს აღერევიან.

4. და რამეთუ უკუეთუ დედაკაცი დედაკაცისა ორცთა შეეხოს და მამაკაცი⁷ მამაკაცისათა, აღუძრველად ჰვიეს ბუნებითი იგი სიყუარული მათი ურთიერთარს, გარნა თუ საოცრებაა რაამე იქმნეს ასენებისაა, რომელი-იგი პირველქმნილისა ბუნებითისა ტრფიალებისაგან დაუნჯებულ იყო მათ შორის და უცხოასა ტრფიალებისათას თასებისა მიმართ უმჯულოებაა შემოიღოს და აღატყინოს ცეცხლი დაშრეტილი.

5. ხოლო დედაკაცისა ორცნი მამაკაცსა თუ შეეხნენ, ანუ თუ წინა-უკუმო⁸ მამაკაცისანი დედაკაცსა, დაღაცათუ სულთა მათთა გულისსიტყუათამიერთითა შეწევნითა ღონე-ყონ მლიქმნელისა⁹ მის ვნებისა აღასხმად, გარნა ეგრეთცა ორცნი მათნი გრძნობისა რასმე მიიღებენ და დაფარულად ურთიერთარს აღეტყინებინ.

6. და ვითარცა-იგი ნამეძი ნამეძსა თუ შეეხოს და ნაკუერცხალი ნაკუერცხალსა¹⁰, არა აკუმოლდებიან, ხოლო ნამეძმან თუ იყნოსოს სული ცეცხლისაა, მეყსეულად აღეტყინების და არად

¹ გემოსხილვისა B; ² გულისთქუმისა B; ³ სულნელებისასა B; ⁴ ვიყუნეთ B; ⁵ ქრისტესსა C;

⁶ მსჯავრთა C; ⁷ მამაკაცი+კუალად B; ⁸ წინაუკუმო B; ⁹ მლიქმნელისა B; ¹⁰ ნაკუერცხალი ნაკუერცხალსა B C; ¹¹ მყისა C; ¹² მეყსეულად B;

საამარ არს შრომაა, არცა ბერვაა, რაათამცა აღევზნა ცეცხლი ნამეძისაგან, არამედ მყისა¹¹ შინა ვითარცა შეეხის ცეცხლსა, მეყსეულად აღეტყინის.

7. ეგრეთვე ორცნი დედაკაცისანი მამა || **371rII (A)** კაცსა რაა შეეხენ, არად საამარ არს მრავალი შრომაა, არცა ცოდვისა მიმართ აღმძრველი ნიავეჯარი ბუნებითისა მისთას სიყუარულისა, რომელი მკადრ არს მათ შორის, არამედ მეყსეულად¹² შეეხო და მასვე ჟამსა აღევზნეს მისგან უცნაურნი ნაკუერცხალნი გულისთქუმათანი.

8. და ამისთას თქუმულ არს, ვითარმედ გამო-მე-ვინ-იკრისა ცეცხლი წიაღთა და არამცა დაიწუა სამოსელი მისი? ანუ თუ ვალნ-მე ვინ ნაკუერცხალთა ზედა ცეცხლისათა და ფერანის მისნი არა დაიწუნეს? ეგრეთვე¹ არცა² უბრალო იყოს ყოველი, რომელი შეეხოს დედაკაცსა.

9. რამეთუ უკუეთუ თავი თასი მისცა უფალმან სძლისათას, რაათა წმიდა ყოს იგი და განწმიდოს ემზაზითა მით წყლისათა და წარუდგინოს იგი თავსა თასსა დიდებულად, რაათა არარაა აქუნდეს ნაოჟ, არცა ბრძალ, არცა სხუაა რაამე ესევეთარი, არამედ რაათა იყოს წმიდა და უბიწო ორცითა და სულითა. მამა, ვითარ არა თანა-აც ქალწულსა ზრუნვაა, რაათა სათნო-ეყოს უფალსა და რაათა იყოს წმიდა სულით და ორცით?

46. 1. და რაათა არა რომლითამე სახითა ეკრძალებოდის და რომლითამე კადნიერ იქმნებოდის და ურიდ და უგლიმ, არამედ რაათა ყოველნივე ბიწნი და ნაბრძალნი და ბრალთა მომატყუებელნი მიზეზნი შორითვე უჩინო ყვნეს და იქმნეს წმიდა სულით და ორცით და რაათა არარას³ შეახებდეს სულსა ბიწსა ორცთასა და არცა გონებათა და გულისზრახვათა მიერ სულისათა ორცთა შეამრღუევედეს⁴.

2. რამეთუ არა ხოლო თუ ორცთაგან ოდენ სულისა მიმართ აღვლენ ვნებანი, არამედ სულისა || **371vI (A)** [განცა იწყებენ და არნ ოდესმე] და ვერ ჰმსახურიან ორცთა, ნებასა მას სულისასა და უცნებითა გონებისათა, ვითარცა ორცთა მიერ, აღასრულის საქმე უმჯულოებისა.

3. რამეთუ, ვითარცა რომელნი-იგი ზეთსა და წყალსა ურთიერთარს აღამრღუევედენ, ორთავე წესსა და მადლსა განჰწყუნინან. ესე იგი არს: ნათობად მიცემულსა მას ძალსა ზეთისასა აღრევითა მით წყლისათა დაშრეტენ და ეგრეთვე ბუნებასა წყლისასა⁵ შთათხევითა მით ზეთისათა აღამრღუევენ.

4. ეგრეთვე რომელნი სულსა და ორცთა ვნებათა მიერ აღამრღუევედენ ორთავე ცხორებისა მიმართ მარჯუეობასა⁶, ბოროტად ივარ-იქმან და წარსწყმედენ, რამეთუ სულისა ნათლისფერებასა⁷ და ბრწყინვალებასა უყითა მით ორციელითა გულისთქუმითა და ვნებათათა ყოვლითურთ აღამრღუევენ და ორცთა სიწმიდესა და ბრწყინვალებასა გულის-სიტყვათა მიერ აღსძრვენ და უამარ-ჰყოფენ ცხორებისა მიმართ.

5. არამედ, ვითარცა-იგი მუნ აღიმრღუენ რაა ზეთი-იგი და წყალი, ბუნებითა მადლსა წარსწყმედენ, ხოლო და-რაა-სცხრენ აღმრღუევისაგან და დაყუდნენ, განიყოფვიან ურთიერთსარს და თასსავე ბუნებასა აღვლენ, რამეთუ ზეთი იგი იხილვების წმიდად მდგომარე წყალსა მას ზედა, ხოლო წყალი იგი, ეტლ მისა, იქმნების შუენიერ.

¹ egreTc@A B, ეგრეთცა C; ² არცა] არა BC; ³ ეკრძალებოდის და რომლითამე კადნიერ იქმნებოდის და ურიდ და უგლიმ, არამედ რაათა ყოველნივე ბიწნი და ნაბრძალნი და ბრალთა მომატყუებელნი მიზეზნი შორითვე უჩინო-ყვნეს და იქმნეს წმიდა სულით და ორცით და რაათა არარას_ C;

⁴ შეამრღუავდეს BC; ⁵ წყალისასა C; ⁶ მარჯუეობასა BC; ⁷ naTlisferreb@Asa B, naTlisferobasa C; ⁸ ekuATEbian BC; ⁹ TAToegli B; ¹⁰ TiToegli C;

6. ეგრეთვე სული და ორცნი აღიმრღუნ რა^ა ვნებათა მიერ, ორნივე ურთიე || **371 vII (A)** რთარს ეკუთებიან⁸ და შფოთებენ და განიხრწნებიან, ხოლო უკუეთუ დამშადნენ და დაყუდნენ, თასსავე ბუნებასა აღვალს თითოეული⁹ მათი, რამეთუ სული, ვითარცა მადარი ელვარესა მას შუენიერებასა თასსა, ზეგარდამო განათლებულსა, ორცთა გამოუბრწყინვებს, ხოლო ორცნი, ვითარცა ეტლნი მისნი და საყდარნი, საწუთროთა და საუკუნეთა სიმდიდრეთა მისთა მიზეზნი, თანამოლუაწე და მსახურ ექმნებიან.

47. 1. და ვინა^ათგან ესე უწყის ქალწულმან განკრამალვა^ა, ჯერ-არს მისგან, რა^ათა იხილოს რა^ა ესევეთარი რა^ამე ბუნებასა [შინა] თასსა, არცა ორცთა ვნებისა მიერ ბრწყინვალეობა^ა სულისა^ა აღამრღ^აოს და არცა სულისა ვნებათა მიერ შუენიერება^ა ორცთა^ა შეამწიკულოს.

2. არამედ რა^ათა თ^ათოეული¹⁰ მათი თასსა წესსა და საზღვარსა და ადგილსა შინა დაჰმარხოს და ორკერძოვე თავი თასი უშფოთველად დაიცვას, რა^ათა ესრეთ ასონი თასნი მშადობითა შეამკვცნეს და სული და ორცნი ბუნებითა მყუდროებასა შინა მოლუაწებით წარჰმართნეს. და ორთავე მიერ შეწყობილი სახე სიწმიდისა^ა წარმოაჩინოს. ესე იგი არს, რა^ათა ბრწყინვალეობა^ა სულისა^ა, ყოვლით კერძო, უღელვოდ და შეუმრღუეველად დაჰმარხოს, ხოლო აგებულეობა^ა ორცთა ყოვლისავე გულისთქუმათა და გემოთა მწარისაგან აღუძრველად და უბიწოდ დაიცვას.

3. რამეთუ ორცნი ნაყროვნებითა და || **372rI (A)** მთრვალობითა და ცოდვისა გულისთქუმათა მდუღარებითა შუენიერებასა სულისასა განხრწნიან¹, ხოლო სული შურითა და ადომითა და რისხვითა² და ორგულებითა და მტერობითა უგუნურებით აღბორგებული დაჰასნის და დაარლუევს³ სიკეთესა ორცთასა.

4. და არნ ოდესმე და ორციელთა ვნებათა შიშითა მარხვისა მიერ და მოლუაწებისა თასთა ვნებათაგან მოვაკუდინნით ორცნი, ხოლო სულისა ვნებანი მომკუდართა მათ ორცთა შინა გუეტ^ართნიან⁴ ვიდრელა ცხადად გუეტ^ართნიან, ვიდრელა ცხადად იხილვებინ სისრულისა მიმართ კელობა^ა ჩუენი, რამეთუ ერთი თასიერ მეორისა წარმართებული საქმით იმხილვის, რამეთუ უსრულ არს ჰემმარიტად და უცხო სათნოებათა სისრულისაგან.

5. რამეთუ არცათუ ვნებანი ორცთანი მარხვითა და მოლუაწებითა განკუეთნეთ, ხოლო სული, თასთა ვნებათაგან აღმრული და აღმრღუეული, უგულებელს-ვყოთ, რომელ არიან შურნი და ორგულებანი და სხუანი იგი მსგავსნი ამათნი სარგებელ რასმე გუეყოფვის ჩუენ ორცთა იგი მოლუაწება^ა.

6. და არცა თუ სული თასთა ვნებათაგან განვწმიდოთ, ხოლო ორცნი წარასნილ-ვყვენეთ გემოთა და გულისთქუმათა მიმართ და ნეშტთა მათ განსუენებათა. დაღაცათუ ბრძოლა^ა სიმვისა^ა⁵ არა გუაქუნდეს, ვერცა ესრეთ შემძლებელ ვართ სათნოებათა მიმართ სრულისა ცხორებისა ჩუენებად.

7. არამედ || **372rII(A)** თანა-აც, რომელსა ენებოს ყოველსავე ბიწისაგან სათნოებათა სრბისა წმიდად ჩუენებად, რა^ათა სულისა შუენიერებასა კეთილნიცა იგი ორცთანი შესძინნეს და ორცთა მოლუაწებით შრომასა სათნოებანი სულისანი მოზავებულად და მორთულად აჩუენნეს.

8. რამეთუ უზაკუველი და ჰემმარტი ცხორება^ა არა წარმოიჩინების, უკუეთუ სულიერთა და ორციელთა ასოთა ერთი შეწყობა^ა და ერთი სახიობა^ა არა იხილვებოდის.

9. და ვითარ ვჰგონებ, უღონო არს სულისა კეთილთა წარმართებად, უკუეთუ ორცნი დააბრკოლებდენ და ეგრეთვე ორცთა მიერ სრულ-ყოფა^ა კეთილთა^ა, უკუეთუ არა წინა უძღუებოდინ⁶ კეთილნი სულისანი.

10. არამედ თანა-აც სულსა, რა^ათა თ^ათცა ეწამებოდის თავსა თასსა და რა^ათა ორცნიცა მოწამედ თასად მიიხუნეს და ესრეთ ორთავე მიერ, სულისა და ორცთა, ერთი სრბა^ა და ზოგადი

¹ gan3xrwian C; ² risxAtA B; ³ daarRuAvs BC; ⁴ guAtArTnian C; ⁵ siZvisa B; ⁶ uZRuAbodin BC;

⁷ ganabrwynos B; ⁸ queyanisa saqmeTani| queyanisani saqmeTa B; ⁹ orRano B; ¹⁰ aRumrRuAvlad B, aRumrRuAvelad C;

გულსმოდგინება⁷ წარმოიჩინოს და უბიწო⁸ და წმიდა⁹ და სამგზის ნეტარი ცხორება¹⁰ განაბრწყინვოს⁷.

11. აწ უკუე ქალწულსა, ვითარცა ზეთსა წყალი, ეგრეთ აქუნდინ საყდრად სულისა ორცნი თანსნი წმიდად და აღუმრღუეველად და ნათლითა სულისა¹¹თა ეტლსა მას თანსსა განაბრწყინვებდინ და ჰმართებდინ. და ორცთა უყისაგან და ვნებისა ნუმცა რას შეახებს ბიწსა გულისთქუმათა და გემოთა მიერ სულსა, რათა არა შეამრღოს სიკეთე მისი და შეამწიკულოს, არამედ ილუაწენ, რათა მარხვითა || 372vI (A) და ლოცვითა და მოლუაწებითა აღბორგებანი იგი და აღტყინებანი ორცთანი დაშრიტნეს და ნივთნი იგი არაწმიდანი, ქუეყანისა საქმეთანი⁸ მრავალნი და ეკლოვანნი ცეცხლითა მით უფლისა სიყუარულისა¹¹თა დაწუნეს და უჩინო-ყვნეს.

12. და კუალად სულისა ვნებათაგან, შურისა და ორგულეებისა და უგუნურებისა, ნუმცა აღაშფოთებს ორცთა ყოვლადვე და რისხვისა და გულისწყრომისა და გულისთქუმისა და სხუათა მათ გონებისა შემაშფოთებელთა ვნებათაგან უცხო ყავნ და განაშორენ გონება¹¹ თანსი, რათა ესრეთ ნათელ და ელვარე იქმნეს სული მისი და ცხორება¹¹ და შეუშფოთებელ ვნებათაგან სულიერთა და ორციელთა კაცობრივი იგი ორღანო⁹ მისი.

13. და ესრეთ რა¹¹ ორკერძოვე ბუნებითსა წესსა ზედა დაყუდნეს თათოეული მათი, თანა-აც, რათა ილუაწოს და ვითარცა იგი ნაყროვნებისაგან ორცთა მიმართ შემავალთა მრღაეთა მათ მდინარეთა გარემიაქცევს. ეგრეთვე სულისა მიმართ შემავალნი მართლ უკუნ აქცინეს, რათა ესრეთ ეგოს იგი ორკერძოვე ბუნებითსა წესსა ზედა აღუმრღუეველად¹⁰, რამეთუ ვიდრემდის ვნებანი აურვებდენ სულსა ქალწულისასა, ვერ ძალ-უც, რათამცა უხრწნელ იქმნა, ვითარ-იგი ჯერ-არს და უფრო¹¹სდა არათუ ვერარას ხოლო ირგებს ორცთა მოლუაწებისაგან, რაჟამს სული არაწმიდათა ვნებათა მიერ განიხრწნებოდის. არამედ ფრიადცა საწყალობელ და უბადრუკ იქმნ || 372vII (A) ების.

48. 1. რამეთუ უკუეთუ ორცთაგან აღმომდინარენი¹ იგი სულისა განმხრწნელნი ვნებანი მოლუაწებისა მიერ და ბუნებისა იძულებისა დააცხრვნეს², ხოლო სულისა ვნებათაგან იმძლავრებოდის, რათამცა ერგო მას ორცთა იგი სიწმიდე, ვინათგან ესევითარისა მისთანს შფოთისა ვნებათა¹¹სა სიძესა მისსა სულსა შინა მისსა სავანე არა აქუნდეს, რათამცა განისუენა,³ უფრო¹¹სდა დიად⁴ ავნო თავსა თანსსა ეგევითარმან მან, რამეთუ ჭემმარიტი სათნო-ყოფა¹¹ სიძისა¹¹, ვითარ-იგი ჯერ-არს, უწურთელობითა⁵ არა გამოიკულია და არა წმიდათა გულისსიტყუათათანს ორციელთა მათცა შრომათა სასყიდელი თავსა თანსსა დააჭირვა.

2. რამეთუ უკუეთუ სულისა შუენიერებისათანს ვილუწით, ორცთა უხრწნელებასა ნამეტნავსა-მე იყოს საგონებელი იგი ორცთა უხრწნელება¹¹, რაჟამს სული ბევრეულთა ვნებათაგან განიხრწნებოდის.

3. რამეთუ რომელთა-იგი ორცნი ორღანოდ ცოდვისა მიიხუნეს ეშმაკმან, მათ მიერ იავარ-ჰყოფს სულსა,

4. ხოლო რომელთა-იგი ორცთა ვერ ეუფლა ფიცხლად მოლუაწებისა და მარხვისათანს, ესევითართა მათ თათ თავადი სული შიშულად მიიღო თანსიერ ორცთა¹¹სა და ვნებათა მათ მიერ.

5. რომელნი აღძრნა მათ შორის, თანსი ნება¹¹ აღისრულა, რამეთუ ესევითარნი არიან, რომელთა მარხვითა და ამელსა ზედა წოლითა და სხუათა მათ ძლიერთა ორციელთა მოლუაწებათა მიერ ორცთაგან იოტეს იგი.

¹ aRmomdinare C; ² daacxvrnes B; ³ ganisuAna BC; ⁴ diad| friad B; ⁵ uwurTAlobiTa B;

⁶ maTnij TAsni BC; ⁷ CuAulebisaTa B; ⁸ nebisaTa B; ⁹ irfialisa sulisa B; ¹⁰ viTarca_ B;

¹¹ niaviTagan RamisaTa BC; ¹² iSuAbinB, iSuAben C;

6. ხოლო მრისხანებითა || **373rI (A)** და გულისწყრომითა და ორგულებითა და შურითა და ნემტთა მათ სულისა ვნებათა მიერ განსცნეს მას სულნი მათნი⁶ და წარწყმიდნეს.
- და რაოდენ-იგი უდარეს არიან ორცნი სულისა პატივითა, ეგოდენ უდარეს არიან ორცთა ვნებანი და ცოდვანი შიშულად ქმნილთა მათ ცოდვათა სულისათა, ვითარმე ვკგონებ, რამეთუ მუნ ბუნებითი საზრდელი და გემოთმოყუარება⁷ ნაყროვნებისა მიმართ, გინა სიძვისა გულისთქუმათა მათ მიერ ჩუეულებისათა⁷ აღსძრავს ორცთა და აღაზრზენს,
7. ხოლო აქა თანიერ ორციელისა რასმე გულისთქუმისა, უკეთურებითა ნებისათა,⁸ გარეშე ბუნებისა ვნებათა სულსა შინა შეიყვანებს.
8. და უკუეთუ ქალწულისა ხრწნილება⁸ ვნება არს სულისა, ვნებასა-მე იყვენენ სულისა მრისხანება⁸ცა და ოდომა⁸ და სხუანი იგი ყოველნი, რაოდენნი მოიწუნნა მოციქულმან და, უფრო⁸ს ყოვლისა, შური, რამეთუ მოშურნე და ტრფიალი სწორსა სალმოზასა და ბოროტსა მიეცემიან.
9. რამეთუ ვითარცა-იგი ტრფიალისა სულსა⁹ და ორცთა უკუეთუ განცრუვენს გულისთქუმა⁹ მისი და ვერ მიემთხ⁹ოს, დაადნობს და განჰლევს ტრფიალება⁹ იგი.
10. ეგრეთვე მოშურნისაცა სულსა და ორცთა განჰლევს შური და განადნობს.
11. და არარა⁹თ უმეტეს განკვდებიან ტრფიალნი იგი, უკუეთუ ვერ მიემთხ⁹ანენ გულისთქუმასა თ⁹ასსა ტრფიალებისა მისგან, რავდენ იგი სულით და ორციით განკვდებიან მოშურნენი, უკუეთუ ვერ მიემთხ⁹ანენ გულისთქუმასა თ⁹ასსა.
12. და ესევითარსა რასმე ვნებასა მსგა || **373vI(A)** ვს არს ვნება იგი მათი, ვითარცა-იგი, უკუეთუ ვითარცა¹⁰ კერეონისმოქმედთა კაცის სახენი ძეგლნი შექმნნეს ც¹⁰ალისაგან ღამე, და მზე რა¹⁰ აღმოჰ¹⁰ადის, მცხინვარებისაგან მზისა, დადნეს-მცა და განილინეს, რამეთუ იგინი, ვიდრემდის ბნელ-იყოს და ღამე, აჩრდილსა ქუეშე ნიავისაგან ღამისა¹¹ განყინულად ეგნიან სახესა მას ზედა, რომლითა გამოსახნეს და სიმტკიცესა რასმე აჩუენებდიან,
13. ხოლო მზე რა¹⁰ აღმოზრწყინდის და თ¹⁰ასსა სრბასა წარემართის, სხუანი იგი ყოველნი ნერგნი და მცენარენი იზარდებიან და იშუებენ¹² ძალისა მისგან და ნათლისა მისისა, ხოლო იგინი დადნიან და სახენი და ხატნი მათნი და ყოველივე აგებულება¹² მათი განლიიან და წარწყმიდიან.
14. ეგრეთვე მოშურნენი, ვიდრემდის ბნელსა შინა ეშმაკისასა, ვითარცა ღამესა შინა საქმეთა მათ შურისათა განიზრახვიდენ¹ გონებითა და ზრახვითა² და გულისზრახვითა,³ ვითარ-იგი გამოსახნეს შურისა მიერ, რეცა მტკიცედ ეჩუენებიან ურთიერთარს,⁴ ვითარ-იგი ჰგონებენ,
15. ხოლო რაჟამს მოღუაწე ვინმე კაცი და მასწავლელი სათნოებათა⁵ და მოძღუარი, ვითარცა მზისთუალი, განთიად აღმოზრწყინდის, *სახენი* იგი ყოველნი, რაოდენნიცა⁵ ღმრთისმოყუარისა და კეთილისა ცხორებისა მოგებად სურვიელ-იყვიან, საღმრთო⁵სა ტრფიალებისა ბრწყინვალეებითა მის მიერ აღივსნიან და თესლნი იგი სათნოებისანი დათესულნი მათ შორის აღზარდნიან და ნაყოფი გამოილიან.
16. ხოლო მოშურნეთა მათ იხილიან რა⁵ ღმრთისმოყუარება⁵ იგი მისი სახედ მზისა შეუხებელი მათგან და უფრო⁵სლა, ვინათგან ხედვი || **373rII (A)** [დიან⁶ მას განათლებულად საქმეთა მიერ

¹ ganizraxĀden B; ² zraxviTa] saxiTa BC; ³ guliszraxĀTa B; ⁴ urTierTas BC; ⁵ rĀodennica B, ravidennica C; ⁶ 3xedvidian B; ⁷ sulisa B; ⁸ aRimrRuĀodis BC; ⁹ aRafquirevdes B; ¹⁰ TĀssacaĀ B; ¹¹ aR3Āocos C; ¹² da uSfoTvelad cxondeboden_ C; ¹³ sxuasa_ C; ¹⁴ Āelmwifebisa B; ¹⁵ geaxlon B; ¹⁶ aRmarTnes B;

სათნობისათა, ვითარცა ძეგლთა ცაღისათა, სახენი იგი ორცთა] და სულთა მათთანი, ერთბამად შურითა აღვსებულნი, მყისა შინა განლინიან და განკვდიან და დადნიან და წარწყმდიან.

49. 1. მყუდროასა და დაწყნარებულისა სულისა⁷ თანა-აც ქონებად ქალწულსა. და რაათა გონებისაგან, ვითარცა წმიდისა რაასმე წყაროასაგან, საღმრთოთა გონებათა კეთილთა ტბათა დაადგენდეს სულსა შინა თასსა.

2. და ვითარცა ნავთსაყუდელი, უღელვო იყოს და აღუძრველ და რაათა არცა გარეშე სასმენელთაგან შთაბნეულთა ქვათა აღიმრღუეოდის⁸ და აღდუნებოდის და არცა ხილვათა და საოცრებათაგან სახილველთა მიერ ხილულთა მყუდროებასა თასსა პერად აღაფრქუევდეს⁹, რაათა, ვითარცა სარკესა შინა განწყმდილსა, თასსაცა¹⁰ სახესა და სიძისაცა შუენიერებასა განიცდიდეს.

3. და ტრფიალებითა მისითა უფროას და უმეტეს აღეტყინებოდის, ვინაცა არა ჯერ არს, რაათამცა სხუაა რაამე სახე, გინა ხატი განიცადა, ანუმცა სხუასა რასმე სარკესა, გინა წყალსა შთახედნა, რაათა პირველ განცდილი იგი ხატი არა აღაოცოს¹¹ და უჩინო-ყოს გონებისაგან თასისა და ნუცამცა სხუათა მათ ვნებათაგან აღიმრვის ყოვლადვე, გინა რისხვისა, გინა მწუხარებისა, რაათა არა სხუათა და სხუათა მსგავსებათა მიერ ღელვატეხილ-იქმნეს და დაინთქას.

4. არამედ ყოვლადვე ერთსა სახესა ზედა ეგენ და საღმრთოათა მით სიხარულითა აღივსებოდენ || **373vII (A)** [და უშფოთველად ცხონდებო]დენ¹² მარადის. და ნურარასმცა სხუასა¹³ სახესა გამოსახავს თავსა შორის თასსა თანირ სახისა მის საწადელისა, რომელ არს ხატი სიძისა თასისაა.

5. და მისსამცა ხოლო სიკეთესა განიცდის თავსა შორის თასსა და ეგრეთვე თასსა მის შორის და სახითამცა ხოლო მისითა ბრწყინავს და მის მიერ შეიმკვების სამარადისოდ.

6. და რამეთუ განსაკრძალველად მისა ჰმოდღურის მას ყოვლად ბრძენი იგი სიტყუაა და იტყას, ვითარმედ: უკუეთუ სული აელმწიფებისა¹⁴ აღმოვიდეს შენ ზედა, ადგილსა ნუ სცემ შენ შორის, რაათა არა აღვიდეს აელმწიფებითა გონებისაათა და საოცრებათა მიერ, ვითარცა სარკესა შინა ადგილი პოვოს. და რაჟამს არავინ გეახლოს¹⁵, აღჰმართნეს¹⁶ შენ შორის კერპნი ცოდვისანი, არამედ ყოველივე-მცა ადგილი ქალწულებრივისა სულისაა ხატთა მიერიმცა ქრისტესთა აღვსებულ არს.

7. ნუცა-მცა ერთი ადგილი არს მის შორის მოცალედ, რომელსა-მცა აღვიდა უჯეროა გულისზრახვაა და პოვა-მცა ადგილი, რომელსა შინა გამოსახა თავი თასი.

8. და, რაათა მოკლედ ვთქუა, გინათუ ვინ ეახლოს კაცთაგანი და გინათუ არა და ანუთუ რააცა ხილულთაგანი, ნუმცა ვისა ქმნილ არს სარკე ქალწულისა სული, გარნა ხოლო წმიდისა მის ოდენ სიძისა თასისა.

9. და ნუცამცა ერთი სხუაა ხატი იხილვების მის შორის, არამედ იგი ხოლო! და ნუცამცა ვის სხუასა განუწყმედს სარკესა სულისა თასისასა, რაათა იგი მხოლოა¹ ხოლო ბრწყინვიდეს მის შორის და თასისა მის შუენიერებისა ხილვითა ნეტარ-ყოს და სამგზის სანა || **374rI(A)** [ტრელ.

10. რამეთუ უკუეთუ მოკუდავმან ვინმე შთაიხედნეს ამას სარკესა შინა], საჭირო იქმნების განცდად სახისა მისისა მოცლაა გონებისაა და მიერიტგან პირველი იგი სახე სიძისაა დაფარული მის შორის განსლვად მიერ და სრულად განშორებად სულისა მისისაგან, რამეთუ, ვითარცა რომელი იგი² შეეყოს მეძავსა, ერთაორც არს მისთანა, ეგრეთვე, რომელი შეეყოს უფალსა, ერთსულ არს მისთანა.

¹ მხოლო B; ² რომელი იგი] იგი რომელი C; ³ ადგყავს B; ⁴ მოვატყუაბდით BC; ⁵ და უვნებელობითა და უბრწყინელებითა_ C; ⁶ ერთსულ-იქმნების] ესრეთ სრულ-იქმნების C; ⁷ განაშუანებდეს C; ⁸ და უბრძნეს + და უბრძნეს C; ⁹ იპოვებოდის BC; ¹⁰ გუარდი BC; ¹¹ ganmRTob@A B;

11. ესე იგი არს, რაათა ორციელთა ვნებათაგან წმიდა იქმნეს და სულსა შინა თასსა სახე იგი შუენიერებისა მისისა დაჰბეჭდოს და ყოვლითურთ ღმრთივბრწყინვალედ გამოჩნდეს.

50. 1. ხოლო ნუმცა ვინ არს ესრეთ ბორგნეულ და განცოფებულ, რაათამცა ვინათგან ჭეშმარიტისა ქალწულებისა მიმართ აღუყავს³ ქალწული სახითა მით და იგავითა სიძისა, ვითარმცა ამის მიერ ქორწინებისა რასმე განზრახვათა მოვატყუებდით,⁴ ანუ თუ ბიწსა შევახებდით სიწმიდესა, ნუ იყოფინ!

2. არამედ ქორწილისა შეერთებისაგან სიტყაერისა სულისა ღმრთისა სიტყასა მიმართ შეერთებასა, სიბრძნით და გონიერად უჩუენებთ, რამეთუ, ვითარცა-იგი ორცნი ქორწინებისა ზიარებითა გულისთქუმისა და ვნებათა და შეყოფისა ხრწნილებასა ერთობითა საქმეთაათა ეზიარებიან, ეგრეთვე პირმეტყუელი სული ღმრთისა სიტყასა მიმართ სძლობისა ზიარებითა სათნოებათა მიერ და უვნებელობისა და უხრწნელებისა ჭეშმარიტად განისუენებს და იშუებს.

3. და უვნებელობითა და უხრწნელებითა⁵ და შეუორგუ || **374rII (A)** [ლებელითა სიწმიდითა ეზოანმოდღურებისა მიერ სწავლათასა სიტყასა მიერ ერთსულ-იქმნების⁶ მის თანა.

4. ვინაცა, რომელიცა შეეყოს ქრისტესა ქალწულებისა აღთქუმითა, ვითარცა სიბრძნისა და სიტყასა ღმრთისა, უბიწოდ ცხორებითა სძალ-ქმნილსა, თანა-აც, რაათა ბრძენ-იყოს და გონიერ. და რაათა ყოველსავე პირუტყულსა უგუნურებასა და ბიწსა ზედასზედა წურთითა საღმრთოთა სიტათათა იოტებდეს, ხოლო სიბრძნისა შუენიერებითა, რომლისადა შეყოფილ არს, შეამკობდეს გონებასა და განაშუენებდეს⁷.

5. რამეთუ უკუეთუ სხასა ვისმე სანატრელად საგონებელისა შეყოფასა ისწრაფის, არა უფროასად ქალწულსა ღმრთისა შეერთებათ თანა-აც და სძლად მისა გამოჩინებათ და რაათა საცნობელთა მიერ ყოველნივე ძალნი სულისანი გარეშეთაგან შინაგანთა მიმართ მოაქცინეს და რაათა სიძესა თასსა უხილავთა შინა სასძლოთა გონებისათა, ვითარცა ღმრთისა სიტყასა, სამარადისოდ ჰზრახვიდეს და შჯულსა მისსა დღე და ღამე იწურთიღეს.

6. და სასძლოასა შემამკობელთა, რომელ არიან შჯული და სახარებათ, და რომელიცა ვინ იყოს ამათი მეგობარი და საკუთარი, შუენიერებასა მას სიძისასა მიუთხრობდეს და ადიდებდეს და სიტყუასა წმიდათა მათ ნაშობთა გონებისათა და გულისზრახვათა უბიწოთათას იხარებდეს და იშუებდეს.

7. და უბრძნეს და უბრძნეს⁸ იპოეზოდის⁹, ვიდრემდის ყოვლითურთ შეერთებითა სიბრძნისათა ერთ-იქმნეს მის თანა, რომელი სადა შეყოფილ არს || **374vI (A)** და ხრწნილებისაგან უხრწნელებად შეიცვალოს და უსწავლელობისაგან ბრძენ და გონიერ იქმნეს, ვითარცა გუერდი¹⁰ სიტყასა, რომელსა შეეყო.

8. და, რაათა მოკლედ ვთქუა, რაათა კაცებისა წილ ღმერთ-იქმნეს, და ყოველთა მიერ ცხად იქმნეს უკუდავებათ და განღმრთობათ¹¹ მისი მის მიერ, რომელსა-იგი შეეყო უხრწნელებით, რამეთუ ვითარცა-იგი სიძემან მისმან დაუტევნა საყდარნი და უფლებანი და მოკუდავსა შეეყო, რაათა წყალობით მის შორის დამკადრებითა მისითა ვნებულებისაგან უვნებელ-ყოს იგი და უხრწნელ.

9. ეგრეთვე ამან მისთას, რომელმან-იგი განიძარცუნა მთავრობანი და აელმწიფებანი და თავი თასი ხატებისაგან ღმრთისა ხატად მონისა სიყუარულისათას წარმოიცალიერა, შეაყოს თავი თასი უკუდავსა მას და ერთსულ იქმნეს მისთანა, რაათა რაჟამს-იგი სასძლოსა ცათასა მამისა მიმართ აღვიდოდის, მისთანავე აღვიდეს სიხარულით.

10. და ვითარცა იტყას, ვითარმედ: „ამისათას დაუტეოს კაცმან მამათ თასი და დედათ თასი და შეეყოს იგი ცოლსა თასსა და იყვნენ ორნივე იგი ერთაორც“.

13. აწ უკუე რავოდენიცა⁴ ესევეითარნი იყვენ, ძმათმოყუარებასაცა აჩუენებედ, ვინაათგან მიერ-მცა ფერათა-რაა უფლისათა ამბორს-უყოფდა, არა ვითარცა მამაკაცისა ფერათა ამბორს-უყოფდა, არამედ ვითარცა უფლისათა, რამეთუ ცრემლთა მიერ სააუმილსა ვნებათა და გულისთქუმათასა დაშრეტდა,

14. ხოლო უფლისა სიყუარულითა და წმიდითა მით ამბორისყოფითა სულსა შინა ნათელსა მას სულისასა წმიდისასა⁵ მძაფრიად აღატყინებდა სიბრძნით და ღმრთივშუენიერად⁶.

15. რამეთუ სულითა ცხოველ იყო და სულითა ეგო და სიძისა მიმართ თასთა ცოდვათათასა ყოველსავე ღმობიერებასა აჩუენებდა ჯეროვნად და პატოსნად, ხოლო მკუდარ-იყო ცოდვისა მიმართ და მამაკაცისა და დედაკაცისა გონებაა შეხებასა შინა ფერათასა და ამბორის-ყოფასა ძრწოლით მოეკუდინა.

53. 1. შეეხებოდენ უკუე, ვითარცა ვთქუ, ეგვეითარი-იგი უკუეთუ სადამე იყოს ვინმე ესევეითარი და მცნებასა უფლისასა აღასრულებდინ, ხოლო შეეხებოდის რაა, ყოვლით კერძო, ფრთხილ ყავნ და გონიერ.

2. ნუუკუე ზედაასზედა შეხებითა მცირედ-მცირედ აღიდრას ორცთა მიერ მისა მიმართ ფარული გულისთქუმაა, ვითარცა გუელი, და შეემთხაოს მას განწონითა გესლისა მისისათა მოწყლვაა სასაკუდინე, რომელი ესე ნუ იყოფინ!

3. და მერმე თანამდებ-იქმნეს თქუმად საგლოელთა მათ და საღმობიერთა სიტყუათა, ესე იგი არს, ვითარმედ: „მო-რაა-იწია გულისთქუმაა, ცოდვაა განცოცხლდა, ხოლო მე მოვკუედ“⁷.

4. || **376vI (A)** და მეპოვა მე მცნებაა იგი სიყუარულისაა საცხორებელი მომაკუდინებელ, რამეთუ უკუეთუ ძენი ღმრთისანი დაეცემიან, რავდენ უფროას მოზამავთა მათთა თანა-აც შიში, ნუუკუე ჰგონებდენ, რაა მიმსგავსებასა⁸ მათსა.

5. მოღუაწებითა ქალწულებისათა იხილნენ ასულნი კაცთანი, რამეთუ შუენიერ არიან და ორცთა გულისთქუმითა გარდავიდენ⁹ მათდა და დაეცნენ.

6. და ესრეთ ითქუას მათდა მიმართცა, ვითარმედ მე ვთქუ: „ღმერთნი სამე ხართ და შვილნი¹⁰ მაღლისანი თქუენ ყოველნი, ხოლო თქუენ, ორცთა გულისთქუმითა მიმძლავრებულნი, ვითარცა კაცნი, მოსწდებით და, ვითარცა ერთი მთავართაგანი, დაეცემით“.

7. და ფრიად კეთილ არს ქალწულისაგან კრძალვად, რათა არცა თავსა თასსა იქმნის მიზეზ ზღვევისა და არცა მხილველთა თასთა მიზეზ დაბრკოლებისა.

8. და რათა, ყოვლით კერძო, გონიერ იყოს და განმკითხველ და გულისამისყოფელ, და რათა აღირჩიოს უმჯობესისათას ბრალობისა ტართვაა, ვიდრე-ღა რა¹ გულისთქუმათა მიმართ, გინა ვნებად ვიეთდამე მიდრკეს, ვინააცა სხუაა ყოველივემცა შეურაცხ-უქმნიეს და უფლისადამცა ხოლო შემსჭუალულ არს და მასმცა ხედავს და მას განიცდის.

9. და რამეთუ მამათა შორის და დედათა ანგელოზთა მოზამავსა და შუენიერსა უხრწნელებასა ამის ცხორებისა განყოფადსა მას აღდგომასა და უხრწნელებასა² მისსა აქავე წარმოაჩინებს და შემკრებს ჩუენ მას შინა || **376vII (A)** უბიწოა. იგი ქალწულებისა ცხორებაა.

54. 1. რამეთუ პირველთა მათ მცირეთა თესლთა მიერ ზედაასზედა ქორწინებითა ყოველი სოფელი კაცთა სიმრავლითა აღავსეს.

2. ხოლო ესე ქორწინებისა გულისთქუმათა მიერ ყოველსა ქუეყანასა განთესულთა სანუჯეთა შინა ზეცისათა შეკვრებს და ამას განთესულთა შესაკრებელსა უხრწნელებისა და ქალწულებისა მიერ

¹ r@a=raATA BC; ² ამის ცხორებისა განყოფადსა მას აღდგომასა და უხრწნელებასა_ B;

³ უხჭნოსა B; ⁴ საადუმლოსა B; ⁵ ცხოვნდებიან C; ⁶ მივემთხანეთ B; მივემთხანეთ C; ⁷ ჰპოო B;

⁸ misc@A B; ⁹ შალთ-სხმისა B;

15. ხოლო ვიდრემდის იგი მას შინა მკადრ იყვნეს, წყევისაგანცა იყვნეს თავისუფალ და ხრწნილებისაგანცა. და შემდგომად სამოთხით განადისა-და იცნა ადამ ცოლი თასი და ესმნეს სიტყუანი იგი საზარელნი.

55. 1. ხოლო ამას რაა ვიტყათ, არათუ ამისთას ვიტყათ, რათა შჯულად დაუდვით ქალწულებაა სოფელსა, არამედ რათა, რომელთა-იგი ჰნებავს უსასყიდლოსა მას მარგალიტსა ქალწულებისასა მოგებად, ბრწყინვალებაა მისი ყოვლით კერძო უჩუენოთ, ვითარცა იტყას, ვითარმედ: „ქალწულთათას ბრძანებაა უფლისა მიერ არა მაქუს“. ხოლო განვაზრახებ, ვითარცა შეწყალებული უფლისა მიერ, და არცა შჯულსა² შინა და არცა || **377vI (A)** სახარებასა დააწესა ქალწულებაა უფალმან შჯულად.

2. რამეთუ, რომელმან-იგი დასაბამსა მამაკაცისა და დედაკაცისა შორის ესევითარი სიყუარული დასთესა და საკრველითა ქორწინებისათა შეამტკიცნა და უკუდავებისაგან რაა მოკუდავ-იქმნნეს, ამის ღონისა მიერ წყალობით უკუდავებაა მოკუდავებასა შინა იაელოვნა და შემდგომებაა ნათესავთაა შეუმზადა და აღორძინებაა და განმრავლებაა უბრძანა.

3. ვითარ შესაძლებელ იყო მაშინ ქალწულებისა შჯულად დადებაა? და უფროასლა, რაჟამს-იგი კაცთა³ უკეთურებითა აღძრულთა მათ ბრძოლათაგან შობილთა მათ განლევასა ხედვიდა?

4. ვინააგა მოსეს შჯულსა შინა შვილიერებაა არა ხოლო თუ დაყენებულ-იყო, არამედ კურთხევადცა შერაცხილ.

5. ხოლო ვინათგან თასთა ნაყოფთა მიერ ყოვლით კერძო სოფელი აღყუავენა და ესოდენი სიმრავლე კაცთაა განთესა ქუეყანასა ზედა, ვიდრელა არცაღა თუ დაიტევს სიმრავლესა სოფლად შემოსრულთასა.

6. და მოიწია ჟამიცა იგი მოსლვისათას, უფლისა ჩუენისა წინაწარმეტყუელებული, რაჟამს-იგი მოძღურებისა მისისა მორჩილნი დაშჭირდენ მახალთა მათთა საანისად და ლახუართა მათთა მანგლად.

7. და არღარა აღილებდეს ნათესავი ნათესავსა ზედა მახალსა და არღარა ისწავებდენ⁴ მერმე ბრძოლასა კეთილად.

8. ქალწულებაა და წინა-უკუმო⁵ ორცთა ხრწნილებისა ორცთა მიერ უხრწნელებასა აღმო || **377vII (A)** აცენებს.

9. გარნა, ვითარცა ვთქუთ⁶, არცა მოსეს მიერ დააწესებს უფალი ქალწულებასა შჯულად, არცა სახარებასა შინა ამცნებს, რამეთუ უწყოდა მამაკაცისა და დედაკაცისა ორცთა ბუნებაა.

10. არამედ მოსეს შჯულისა დიდად სათნოებად ამას მოიასენებს, ვითარმედ ითქუა პირველთა მათ მიმართ: „არა იმრუშო“, ხოლო მე გეტყა, რათა „არცა გული გითქუმიდეს“ და შემდგომი...

11. და დაჯდა რაა მთასა ზედა და ნეტარებითა მიერ აღაღო პირი თასი, და ყოველივე მოძღურებაა მოსესი წარმოასრულა და ყოველივე სახე სათნოებათაა წარმოაჩინა და ცხორებისა იგი მცნებანი ასწავლნა, აღასრულა მოძღურებაა თასი და გარდამოადა მითით და არცა ძუელსა⁷ შჯულსა შინა დადვა ქალწულებაა შჯულად და არცა ახალსა.

12. ვითარცა ვთქუ, რამეთუ ენება, რათა ქალწულებისა სათნოებაა არა მცნებად დადვას, არამედ რათა პატივად⁸ მისცეს სათნოებისმოყუარესა სულსა, რათა თავით თასით და თათმფლობელად, უფროას ბუნებისა და უფროას მცნებისა, ნებსით⁹ თასით წარჰმართოს.

13. და რამეთუ ქორწინებაა ბუნებითი არს და შჯულიცა ამცნებს სჯულსა მას ბუნებისასა, ხოლო ქალწულებაა, ვინათგან აღმატებულ არს შჯულსა ბუნებისასა, არა დამონებულ არს შჯულისადა და შჯულისა მიერ უხრწნელებისა შემოქმედისა და შჯულისმდებელისა ნებსით შეიწირვის სათნოებაა ესე.

14. ამისთანავე უფალმან არა დადვა ესე შჯულად, არამედ დაუტევა ნებასა შინა ჩუნენსა, რაათა ვითარცა-იგი გარეშე ბუნებისა უხრწნელებისაგან ხრწ || **378rI (A)** ნილებასა შთავარდა თათმფლობელობისა აელმწიფებითა კაცი, ეგრეთვე ხრწნილებისაგან უხრწნელებად შეიცვალოს და თათმფლობელითა ნებითა უაღრეს წესსა ბუნებათასა გამოჩნდეს იგი.

15. და არცა შჯულად დაუდებს და არცა ამცნებს სათნოებასა ამას მაღალსა, რამეთუ უფროსს შჯულისა და ზეშთა ბუნებისა¹ არს მოღუაწება² ესე.

16. და უფროსს ყოვლისა მსხუერპლისა² არს ესე და შესაწირავი ღმრთისმოყუარისა სულისა³. და ესე უწყოდა უფალმან და ჰრქუა მას, რომელმან-იგი ჰრქუა, ვითარმედ: „არა შეჰგავს ქორწინება⁴, ვითარმედ არა ყოველთა დაიტეონ“.

56. 1. და ესრეთ ცხად-ყო სიმაღლე მისი. და ეგრეთვე მოციქული ამასვე საღმრთოსა ნებასა შეუდგა და საჭიროთა საქმეთა ცხორებისათა თასთა ეპისტოლეთა შინა განაწესებს და თითოეულთა წესთა ეკლესიისათა.

2. ვითარმცა ვინ იტყოდა: თავითგან ვიდრე ფრჩხილთადმდე შეამკობს, ხოლო ქალწულებისა საკრველთათას თავით თასით არა განაჩინებს და რაჟამს ეკითხა, მიემსგავსა თასსა უფალსა და თქუა, ვითარმედ: „ქალწულთათას უფლისა ბრძანება⁵ არა მაქუს“.

3. ესე იგი არს, ვითარმედ არცა შჯულსა შინა ვჰპოვებ და არცა სახარებასა დიდისა ამის საუნჯისა განჩინებულსა ბრძანებასა, რომლისა უფლად უფალსა სათნოებისმოყუარე სული განუწესებდეს, რაჟამს-იგი ბრძანა, ვითარმედ: „რომელი შემძლებელ არს და || **378rII (A)** ტევნად, დაიტეონ“.

4. და არავე სრულიად დაფარა³, არცა წესი, არცა სახე ქალწულებისა⁴, არცა სიმაღლე წარმართებისა მისისა⁴, არამედ სამთა მათ სახეთა მიერ, რომელნი საჭურისთათას წარმოთქუნა, გამოაჩინა და საანჯმნო-ყო.

5. ეგრეთვე მე დაღაცათუ უფლისა მიერ ბრძანება⁵ არა მაქუს, არამედ ვაზრახებ, რამეთუ სადა ბუნებათა უაღრესი რაამე სათნოება⁶ შემოვიდოდის, მონებრივსა იძულებასა არა დასდებენ ესევითარისათას – არცა უფალი და არცა მოციქული, არამედ თავისუფლად განზრახვითა აელმწიფებასა მას მოქმედისასა აუფლებენ.

6. და რომელი-იგი უხრწნელებისა მიმართ თავსა თასსა აიძულებდეს⁴, უფროსად ფრთოვან-იქმნების ამის მიერ და უვალრესსა გულსმოდგინებასა აჩუენებს.

7. ვინა⁶ცა, ვითარცა-იგი ეკითხა რა⁶ უფალსა ქალწულებისათას, სახე იგი საჭურისთა⁶ წარმოთქუა. ეგრეთვე მოძღუარმან მან ქალწულებისამან განზრახვა⁶ თასი შორის შემოიღო და თქუა, ვითარმედ: „ქალწულთათას ბრძანება⁶ უფლისა⁶ არა მაქუს, ხოლო ვაზრახებ, ვითარცა შეწყალებული უფლისა მიერ და სარწმუნო⁶. და ვჰგონებ, თუ ესე კეთილ არს მოწვევულისა მისთას ურვისა, ვითარმედ კეთილ არს კაცისა, უკუეთუ ესრეთ იყოს.“

8. შეყოფილ თუ ხარ⁵ დედაკაცისა და შეკრულ, პირველ ქალწულებისა საკრველთასა, ნუ ეძიებ განასნად და უკუეთუ განასნილ ხარ დედაკაცისაგან, || **378vI (A)** ნუ ეძიებ დედაკაცსა, ესე იგი არს, ვითარმედ ნუ ეძიებ საკრველთა.

9. და უკუეთუ იქორწინო, არა სცოდო, და ქალწული თუ იქორწინოს, არა⁶ ცოდ⁷, ხოლო ჭირი ორცთა⁶ თავს-იდვან ესევითართა მათ, რამეთუ განუდებენ თავთა თასთა ქორწინებისა მიერ სავაჭროსა საღმობათასა და მე თქუენ გერიდები.

10. ხოლო ამას ვიტყვ⁶, ძმანო ჩემნო, ჟამი ესე შემოკლებულ არს და რამეთუ ყანანი სპეტაკ არიან სამკალად აწვე, ვინა⁶ცა, რომელთა ესხნენ ცოლ, ვითარმცა არა ესხნეს, ხოლო არათუ რომელთა არა ესხნენ, ვითარმცა ესხნეს, რამეთუ რომელთა ქალწულებისა აღთქუმისათას არა ესხნენ და ესრეთ იყოფებოდინ, ვითარცა იგინი, რომელთა ესხნენ, ქალწულებასა აგინებენ ეგევითარნი იგი.

¹ ბუნებისასა C; ² მსხუერპლი C; ³ dafar@A B; ⁴ აძულებდეს B; ⁵ შეყოფილ ხარ თუ B; ⁶ ar@A B;

⁷ coda BC;

11. და რომელნი ტიროდინ, ვითარმცა არა ტიროდეს, და რომელთა უხაროდის, ვითარმცა არა უხაროდა, და რომელნი იყიდდენ, ვითარცა არა იყიდდეს, და რომელნი იმსახურებდენ სოფელსა ამას, ვითარმცა არა იმსახურებდეს, რამეთუ წარმავალ არს ხატი ამის სოფლისა¹.
12. ხოლო მე მნებავს თქუენთას, რა²თა უზრუნველ იყვნეთ. „უქორწინებელი იგი ზრუნავს უფლისასა, თუ ვითარ სათნო-ეყოს უფალსა, ხოლო ქორწინებული ზრუნავს სოფლისასა და თუ ვითარ სათნო ეყოს ცოლსა. და განყოფილ არს დედაკაცი იგი უქორწინებელი და ქალწული. უქორწინებელი იგი ზრუნავს უფლისასა, რა³თა იყოს იგი წმიდა სულით და ⁴წორციტ, ხოლო ქორწინებული იგი ზრუნავს სოფლისასა და თუ ვითარ სათნო-ეყოს ქმარსა“.
13. ხოლო ამას ვიტყვ⁵ თქუენისა უმჯობესისათას, || **378vII (A)** არათუ რა⁶თა საბრ⁷ე დაგირწყუა, არამედ რა⁸თა შუენიერად და მტკიცედ გამოგაჩინნეთ თქუენ უფლისა მიმართ.
14. ხოლო უკუეთუ ვისმე უშუერება ეგონოს ქალწულისა თასისათას უკუეთუ მოწიფებულ იყოს და ეგრეთ რა⁹მე ჯერ-უზნდეს ყოვად, რომელიცა ენებოს, ყავნ! არა ცოდავს, იქორწინენ!
15. ხოლო ესემცა უწყის, რამეთუ სოფლისა და მოკუდავისა ქმრისა სათნო ყოვად¹⁰ გულისთქუმათათას უფლისა სათნო-ყოფისა¹¹ უფროას აღირჩია.
16. ხოლო რომლისა გულსა შინა დამტკიცებულ არს და არარა¹² შჭირს¹³ იძულება¹⁴, აელმწიფება¹⁵ აქუს თასსა ნებასა ზედა და უკუეთუ¹⁶ ესრეთ საჯა გულსა შინა თასსა და დამარხვად თასი, ქალწული კეთილად ჰყოფს.
17. ვინა¹⁷ცა, რომელმან აქორწინოს თასი ქალწული, კეთილად ჰყოს, რამეთუ უმჯობეს არს ქორწინება¹⁸, ვიდრე გან¹⁹ურვება²⁰.
18. და რომელმან არა აქორწინოს, უმჯობეს-ყოს, რამეთუ მოკუდავისა ქმრისა წილ უფალსა დაუწინდოს იგი და სძლად მისა გამოაჩინოს.

57. 1. ხოლო უფალმან, რომელთა-იგი ცნნეს რა²¹ ურვანი ქორწინებისანი და საკრველთა მათთას დედაკაცისათა მნია განსა²²სნელთა, სულთ-ითქუნეს და თქუეს, ვითარმედ უმჯობეს არს არა ქორწინება²³. ჰრქუა მათ, ვითარმედ არა ყოველთა დაიტიონ სიტყუა²⁴ ეგე, არამედ რომელთადა მიცემულ არს.

2. რამეთუ არიან საჭურისნი, რომელნი მუცლითგან დედისა²⁵თა საჭურისნი იშვნეს, რომელნი მძლავრებასა ბუნებისასა, რომელი-იგი აღაზრზენს საქმედ ცოდვისა, არა დამონებულ არიან, რომელნი-იგი შეურაცხყოფენ²⁶ ქო || **379rI (A)** რწინებასა.

3. და არიან საჭურისნი, რომელნი კაცთაგან გამოისაჭურისნეს, რომელთა მოძღურებითა და სწავლითა ქალწულება²⁷ აღირჩიეს, ვითარმცა მამისა მიერ დამარხულმან მან ქალწულმან, რომლისათას თქუმულ არს, ვითარმედ რომელმან დაამტკიცა გულსა შინა თასსა დამარხვად თასი ქალწული, კეთილად ჰყოფს.

4. და არიან საჭურისნი, რომელთა გამოისაჭურისნეს თავნი თასნი სასუფეველისათას ცათასა, რომელნი-იგი უმჯობეს არიან სხუათა მათ, რამეთუ არცა ბუნებისაგან აქუნდა საგზალი სიწმიდისა²⁸, ვითარცა-იგი პირველთა მათ, არცა კაცთაგან დაყენებულ იქმნეს, არამედ თ²⁹ იგინი თავით თასით სასუფეველისათას ცათასა ქალწულებასა იმარხვენ და ქორწინებასა და მსოფლიოსა ცხორებასა ამისათას შეურაცხ-ჰყოფენ და მოლუაწებისა ოფლთა მიერ ყოვლითურთ სასუფეველისადა შესჭუალულ არიან, რამეთუ დედის მუცლითგან საჭურისი, ვინა³⁰თგან ბუნებით წმიდა არს ქალწულებისა სიკეთესა შინა თასსა საქმესა ვერას³¹ აჩუენებს, რამეთუ, ვითარცა ვთქუ, ბუნებისა მძლავრებითა და არათუ ქალწულებისა სიყურულითა თანაწარ³²და ქორწინებასა, ვითარცა იგიცა, რომელი კაცთაგან გამოისაჭურისა, რამეთუ ქალწულებისა დამარხვად და მოლუაწებად იიძულა. ვინა³³ცა ჩანს, რამეთუ არა თასად სათნობად აჩუენებს ქალწულებისა უხრწნელებასა, არამედ მათ, რომელთა იგი დამარხვად აიძულეს³⁴, ხოლო რომელმან თავი თასი

¹ სათნო-ყოფისა_ C; ² სჭირს C; ³ უკუეთუ] თუ BC; ⁴ შეურაცხყოფენ B; ⁵ ვერარას C; ⁶ აძულეს B;

⁷ ესაიას B; ⁸ ესაას B;

გამოსაჭურისა || **379rII(A)** ცხად-ჰყოფს, რამეთუ მაღალი იგი საქმე მოლუაწებისა მიერ და მარხვისა და ყოველთა სათნოებათა ქალწულებისათა წარმოაჩინა. და თაჲსთა მათ და არა უცხოთა მოლუაწებათათა ღირსად და სამართლად პატივ-იცემების სასუფეველსა შინა ცათასა.

5. ხოლო ნუვინ ჰგონებენ, თუ განყოფილებაა რაამე შემოაქვს საჭურისთათა თქუმულსა მას სიტყუასა ესაიააჲს მიერ სიტყუათა ამთგან, ანუ თუ სახესა ამას მოძღურებისასა საჭურისისა მიმართ ქმნილსა მისგან, რამეთუ ვითარცა-იგი მოსეს მიერ მარტივად თქუა, ვითარმედ: „ნუ იმრუშებ“.

6. ხოლო სახარებისა მიერ სახეცა არამრუშებისაა განჰმარტა, ეგრეთვე ესაიააჲს⁷ მიერ გამოსაჭურისებაა, ხოლო სახარებისა მიერ, თუ ვითარ და ვითარმედ არა ერთსახე არს საჭურისი, არამედ სამითა სახითა განყოფილებაა მისი გუაუწყა, ვინააჲცა მუნ ზოგებით საჭურისნი ხოლო აქა განთაჲსებულადცა გამოგაჲსახა ჩუენ და არა წინა-აღუდგების მუნ თქუმულთა მათ სიტყუათა, რამეთუ არათუ საჭურისობისა წესსა ამცნებს, ანუ თუ შჯულად დასდებს გამოსაჭურისებასა ესაიააჲს⁸ მიერ, არამედ ქადაგებს, ვითარმედ: „კეთილნი საჭურისნი პატივითა რათმე ღირს არიან.“

58. 1. ხოლო კეთილ არს, რაათა თაჲთ-მებრ იგიცა სიტყუანი ვისმინნეთ, _ ამას იტყაჲს უფალი, ვითარმედ საჭურისთა მათ, რომელნი იმარხვიდენ შაბათთა ჩემთა და აღმრჩეველთა მისთა, რომელი მე მნებავს და მმარხველთა შჯულისა ჩემისათა, მივსცეთ მათ სახლსა შინა ჩემსა და ზღუდესა შინა ჩემსა ადგილი სახელოვანი, უმჯობესი ძეთა[აჲსა] || **379vI (A)** და ასულთააჲსა სახელი საუკუნოა¹ მივსცე მათ და არა მოაკლდეს.

2. ცხად არს, უკუე, რამეთუ არათუ უნებლიეთ გამოსაჭურისებულთა, არცა ლიტონთა და მარტივთა საჭურისთა აღუთქუამს ზემოთთქუმულთა ამათ² კეთილთა, არამედ რომელნი იმარხვიდენ შაბათთა ჩემთა და აღმრჩეველთა მისთა, რომელი მე მნებავს.

3. ხოლო შაბათი არა უქმობასა შინა, არამედ მოქმედებისა. უქმობასა შინა იხილვების, რამეთუ შაბათობააჲ ჰნებავს ქალწულისაა გარნა არათუ რაათა უქმებით იმარხვიდეს ქალწულებასა, არამედ რაათა უქმობასა შინა ვნებათასა და უხრწნელებასა ქალწულებისასა დაუცხრომელად შურებოდის³, საქმეთა სიმართლისათა და მცნებათა უფლისათა აღასრულებდეს.

4. რამეთუ, ვითარცა ძეგლი, საღმრთოაჲსა სულისაგან და ორცთა გამოსახული, ეგრეთ აღემართა ქალწული ქუეყანასა ზედა და თანა-აც, რაათა საიდუმლოდ⁴ შაბათობდეს და ნუცამცა აგელსა განიძრავს და ნუცა ფერაჲსა და ნუცა თუალსა და ნუცა სხუასა რასმე ასოთაგანსა და ნუცა გონებასა განმხრწნელად სულიერისა მის ბუნებითისა შუენიერების, არამედ ეგენ, ვითარცა კეთილი და კეთილთა⁵ გამოქანდაკებული.

5. და სულსა თაჲსსა, ვითარცა პირველითგან დაიბადა, ხატად ღმრთისა, ეგრეთ იმარხვედინ, ხოლო ორცთა თაჲსებისა მიმართ უძრავად აჩუენებდინ და ერიდებოდინ, ვითარცა ხატი სამეუფოა და ყოვლისავე საოცრებისა⁶ და შეხებისაგან, ვითარცა კლდეს ზედა მდგ || **379vII(A)** ომარე შეუძრავად ეგენ.

6. ნუუკუე ანუ თუ თუალთა მიერ, ანუ სასმენელთა, ანუ თუ სხაჲსა, რომლისამე საცნობელთაგანისა დაფარული რაამე ვნებაა შვიდეს მის შორის. და ანუთუ შეარყინეს⁷ სულსა შინა დაბეჭდულნი იგი ხატებისა ღმრთისა სახენი, ანუთუ შეამრღანეს პირმშონი იგი შუენიერებანი და თაჲსნი იგი უშუერნი სახენი გამოსახნეს და სულისა შუენიერებაა უნივთოა⁸ განხრწნეს.

7. ხოლო ორცნი, ვითარცა ნივთიერნი, და მოშურნეთა რათმე შეხებათა და მწიკულევანთა ბიწთა და უშუერებათა მიერ ყოვლით კერძო აღავსნეს.

¹ საუკუნო B; ² მათ B; ³ შვრებოდის B; ⁴ საადუმლოდ B; ⁵ კეთილთა[ა] სამღთო B, საღმრთო A C;

⁶ საოცრებისა C; ⁷ შეარყინეს B; ⁸ უნივთოდ B; ⁹ აღადეს B; ¹⁰ შთავიდეს[შთაადეს BC; ¹¹ მიმართ] მიერ A;

8. ამისათვის იტყვას, ვითარმედ: „დეგინ მტკიცედ, ვითარცა ძეგლი უფლისაა და ყოვლითურთ შაბათობდინ“, რათა არცა თასითა აღძრვითა შეარყიოს ხატი სულისაა და განრყუნეს რაამე ბუნებითა ბეჭედთაგან და სახეთა, არცა გარეშეთა აელთა რყევისაგან განსცეს ბუნებითი შუენიერებაა და წარპარულ-იქმნეს.

59. 1. და ნუუკუე შაბათობისა მიერ და თუ ვითარ იქმნების ქალწულებისა მოგებაა ბუნებით და საკრველად ერთბამად მოასწავებს, რამეთუ, ვითარცა საზღვარსა ცხორებისა ჩუენისასა დაგადებს და იტყვას, ვითარმედ: „ნუ იტყა გულსა შენსა: „ვინ აღვიდეს⁹ ზეცად, ესე იგი არს ქრისტესი გარდამოყვანებაა, ანუ თუ შთავიდეს¹⁰ უფსკრულად, ესე არს ქრისტესი მკუდრეთით აღმოყვანებაა“.

2. არამედ რასა იტყვას: „მახლობელ არს შენდა სიტყუაა ეგე პირსა შენსა და გულსა შენსა და არად საამარ || 380rI(A) არს შენდა ესრეთ შორიელთა ცისა და უფსკრულთა გამოკულებად, არამედ მახლობელი ეგე ჯეროვნითა შეწევნითა სარგებელად შენდა გამოაჩინე. რამეთუ უკუეთუ აღიარო პირითა შენითა უფალი იესუ და გრწმენეს გულითა შენითა, ვითარმედ ღმერთმან აღადგინა იგი მკუდრეთით, სცხოვნდე!“

3. ეგრეთვე უკუე ქალწულებისათვის იტყვას, ვითარმედ: „ნუ იტყა, ვითარ აღვადე ზეცად, რათა მარადქალწულებისა ჩემისა უხრწნელებაა გარდამოვიყვანო, ანუ თუ ვითარ შთავადე უფსკრულთა, რათა ესე ეშმაკისა მიერ განხრწნილი, კუალად თავისა მიმართ¹¹ თასისა მოვაქციო, არამედ რასა იტყვას, ესე იგი არს, ვითარმედ: „მახლობელ არს შენდა და ბუნებით შენ თანა იშვების ქალწულებაა“.

☞¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

5. არამედ, ვითარცა ვთქუ, დაუტევე სიშორეთა გამოკულებვაა და თავი შენი განიხილე და ესე ბუნებით შენ შორის ჰპოვო დაფარულად.

6. და უკუეთუ გნებავს, რათა შენ შორის წარუპარველად დაჰმარხო, ესე შაბათობდ ყოვლითავე ცხორებითა შენითა, ესე იგი არს, ეგე მას ზედა, ვითარცა იშევ.

☞¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰

12. რამეთუ ვითარღა იქმნეს უხრწნელ განხრწნილი, ანუ⁴ ვინაათგან გამოცდილება^ა მამაკაცისა^ა მიიღოს, ვითარღა შეირაცხოს, ვითარცა გამოუცდელი.

13. ანუ თუ ვითარღა იყოს მოწყლული გემო^ასმოყუარებითა და გულისთქუმითა და ვნებითა, ვითარცა მოუწყლველი სასწაულნი, რა^ა იგი ხრწნილებისანი, სულსა შინა და ^აორცთა ყოვლითურთ განწონილ იყვნენ, რამეთუ, თქუმულ არს, ვითარმედ: „სინანული ცოდვისათ^ას ინანის, ხოლო განხრწნილისა კულად უხრწნელ-ყოფა^ა შეუძლებელ არს და ყოველსავე შინა ცხორებასა || **380vI (A)** თ^ასსა გოდებს, ვინა^აცა ვინა^ათგან ესრეთ დიდ არს საუნჯე ესე და ნიჭნი მომგებელთა მისთანი.

14. უდიდებულეს მოძღურებასა უფლისასა დავემორჩილნეთ და ესრეთ ვშაბათობდეთ ვითარცა დასაბამითგან და ვიდრე აღსასრულადმდე.

15. წინა-გ^აყო სიტყუამან და გუასწავა და ყოვლისავე მწიკულისაგან უხრწნელად და შეუხებელად დავემარხოთ ბუნებითი იგი შეუნიერება^ა საღმრთო^ასა მის ხატოვნებისა^ა, რამეთუ იტყ^ას, ვითარმედ: „ნუ ხოლო შაბათობს ოდენ ქალწული, არამედ მას აღირჩევდინ, რომელი ესე მნებავს“.

16. ხოლო უფალსა სხუა^ამცა რა^ა ენება თ^ანიერ ხოლო უხრწნელებისა, რომლისათ^ას-იგი შაბათობა^ა და ქორწინებისა ხრწნილებისა წილ ქალწულებისა აღრჩევა^ა და შჯულსა^ა და მცნებათა უფლისათა დაცვა^ა მოატყუებს⁷ მის მიერ სახლსა შინა და ზღუდესა მისსა ადგილსა სახელოვანსა უაღრესსა⁸ ძეთა და ასულთასა, მუშავსა მას ქალწულებისასა, რამეთუ იტყ^ას, ვითარმედ: „არა ხოლო თუ საჭურისთა ოდენ დამცველთა შაბთთა ჩემთასა და აღმრჩეველთა მისთა, რომელი მე მნებავს⁹, არამედ დამმარხველთა^ა შჯულისა ჩემისათა მივსცნე ზემო^ასენებულნი ესე კეთილნი“.

17. ამისთ^ასცა თანა-აც ქალწულსა, რა^ათა დღე და ღამე შჯულსა სიძისასა ი^ასენებდეს და აღთქუმასა მისსა იწურთიდეს,

18. ხოლო რომელსა აღთქუმასა მას, რომელი-იგი მო-რა^ა-კუდებოდა მისთ^ას უხრწნელებისა მისისათ^ას, აღწერით დაუტევა და იგონებს-მცა სიკუდილსა მისსა.

19. რამეთუ მისცა¹⁰ მისთ^ას თავი თ^ასი, რა^ათა-იგი წმიდა ყოს და || **380vII (A)** და ყოველსავე უკუე შინა ცხორებასა თ^ასსა შჯულსამცა და აღთქუმასა მისსა იმარხავს და ი^ასენებს.

20. ესე იგი არს, ნუმცა შეურაცხ-ჰყოფს სიკუდილსა მისსა და ცხორებისა მისისათ^ას აღსრულებულსა მას განგებულებასა.

21. არამედ ვინა^ათგან მან განყიდა თავი¹¹ თ^ასი, უფლება^ა თ^ასი და აზნაურება^ა, ხოლო ამან თ^ასითა სისხლითა მოიყიდა და იგი და არა ხოლო თუ მოიყიდა, არამედ მოიყიდა რა^ა, აზნაურებითა პატივ-სცა. და არა ხოლო თუ აზნაურებითა ოდენ პატივ-სცა, არამედ სძლადცა მიითხოვა და გარდარეულთა მათ მადლთა თ^ასთათ^ას დედოფლად გამოაჩინა იგი.

22. ამისთ^ასცა იმარხევდინ იგი შჯულსა მისსა.

23. ესე იგი არს, რა^ათა უცხადესად-რე ვთქუა, ვითარცა ზითევსა რასმე შჯულიერისა მის შეყოფისა მისისასა აღთქუმით და ^აელისწერით მიცემულსა მისდა მის მიერ მარადის უკუე ეკრძალებოდინ, აღთქუმათა მათცა მისთანა ცხორებისა მისისათა, რომელნი-იგი აღთქუნა წინაშე მრავალთა მოწამეთა და ყოველსავე შინა თავსა თ^ასსა უბიწოდ წარუდგინებდინ, რა^ათა ღირსად საღმრთო^ასა მის დიდებისა ცხოვრებოდის სოფელსა ამას შინა და მერმესა მას სოფელსა¹ საუკუნეთა, მათ კეთილთა მიემთხ^აოს.

60. 1. და რა^ათა კულადცა ვთქუა, რამეთუ იტყ^ას, ვითარმედ: „რომელნი იმარხვიდენ შაბთთა ჩემთა და აღმრჩეველთა მისთა, რომელი მე მნებავს და მმარხველთა || **381rI (A)** აღთქუმისა

¹ სოფელსა] სუფევასა C; ² შვილიერებისა B; ³ შ^ალთა B; ⁴ განაცხოველებენ C; ⁵ პაპთა+და BC;

⁶ ყოველთა C; ⁷ აღ^ადეს B; ⁸ გუ^ასმეს BC; ⁹ ყოვლითავე BC;

14. გარნა უკუეთუ უნებელსა მას ორცთა გამოსაჭურისვასა თანა ნებსითითა¹ მით გონებითა გამოსაჭურისებითა თავნი თანნი გამოსაჭურისნენ².
15. და რათა ყოვლისა სიბოროტისა მიმართ შაბათობდენ და მას გამოირჩევდენ, რომელი ჰნებავს უფალსა და იმარხიდენ შჯულსა მცნებათა მისთასა.
16. და არა უშვილო იყვნენ სათნოებათაგან სულისათა, რამეთუ აქუნდეს ესევითართა მათ ადგილი სახლსა შინა უფლისასა უმჯობესი ძეთა და ასულთა³სა.
17. და ორცთა უშვილოებისათ⁴ არღარა იყვნენ, ვითარცა ხენი განამელნი, არამედ ვითარცა ხენი ადყუავებულნი⁵.
18. მრავალთა მათ სიმართლისა ნაყოფთა მიერ ყოვლით კერძო შეიმკვებოდინ და სახლსა შინა ღმრთისასა დანერგულ იქმნენ და ეზოთა შინა ღმრთისა ჩუენისათა ყუაოდინ.
19. კულადცა უკუე ვთქუა, ვითარმედ არა დადვა || **381vII (A)** შჯულად ქალწულება⁶, არამედ თავისუფლებასა შინა თითოეულისასა დაუტევა, ვინა⁷ცა თუ ვითარსა პატივსა ღირს-იქმნენ⁸, რომელნი უადრეს იქმნეს, ბუნებისა სახითა მით საიდუმლო⁹სა⁵ მის საჭურისებისათა წარმოაჩინა.

61. 1. ხოლო ვიეთმე სიტყუა¹⁰ ესე ვერ გულის¹¹მა-ყვეს:

2. ვითარმედ და არიან საჭურისნი, რომელთა გამოსაჭურისნეს თავნი თანნი სასუფეველისათ¹² ცათასა და თავნი თანნი უჯეროდ ასოთა მოკუეთითა⁶ მოიკლნეს და თავით თანით შორითვე მათ საქმეთა მიერ, რომელნი ქმნეს თავთა თანთა მეძვობა⁷ და არაწმიდება⁸ შესწამეს.
3. რამეთუ რომელთა-იგი საჭურველი ორცთა ტრფიალებისათ⁹ განაგდეს, რათა არა აქუნდეს რა¹⁰, აღასრულებდენ საქმესა ცოდვისასა.
4. საცნაურ არს, ვითარმედ ჰნებავს საქმეთა ცოდვისათ¹¹, გარნა ვინათგან მორყუნნეს თავნი თანნი და არათუ რამეთუ არა ჰნებავს, არამედ რამეთუ ვერ ძალ-უც, ამისთ¹²სა ქალწულებენ.
5. ხოლო საღმრთო¹³ შჯული⁸ არა საქმესა, არამედ გონებასა განიკითხავს, ვითარცა იტყას, ვითარმედ: „ყოველმან, რომელმან არა საქმით იმრუშოს, არამედ რომელმან მიხედნეს გულისთქუმით, მუნთქუესვე იმრუშა“.
6. ხოლო ასოთა მოკუეთათ¹⁴ თუალთა გულისთქუმისა მრუშებასა უმეტესსა შესწამებს მომკუეთელსა მას, რამეთუ ურწმუნო იყო თავისა თანისათ¹⁵, თუმცა ერიდა ვითა⁹ სიძვასა და მოიკუეთა ასო¹⁰, რომლითა გულისთქუმისა საქმესა იქმოდა და უფრო¹¹ || **382rI (A)** [დაერწმუნა, ვითარმედ], უკუეთუ ეგოს [ასო¹² იგი], დაუპყრობელად ისიძვიდეს.
7. ამისთ¹³სა მორყუნა [მოკუდავთა]¹¹ ორღანო¹⁴ იგი სიძვასათ¹⁵, რათა ორცთა მეძვად¹³ არღარა საგონებელ-იყოს, არამედ გულისთქუმითა მეძვობდეს და დაუპყრობელად იმრუშებდეს, რამეთუ შორითვე ამოხს არაწმიდებასა მისსა შეკადრება¹⁶ იგი მისი და აელ-ყოფა¹⁷, ვინა¹⁸ცა შემდგომად მოკუეთისა უფრო¹⁹სლამცა ვინ უწოდა მათ მეძავ.
8. და რამეთუ ესრეთცა იქმან, რამეთუ ვინათგან ვერ ძალ-ედვა დამჭირვა²⁰ თავთა თანთათ²¹ და სიძვისათ²²სა განქიქებასა ეშინოდა და რათა გულისთქუმასა, ვითარცა ენებოს, ეგრეთ ი²³უმევედენ.
9. და ვინათგან მონანი იყვნეს ცოდვისანი და არა ენება დაცადება²⁴ ცოდვისათ²⁵.

¹ ნეფსითითა B; ² გამოსაჭურისნენ ABC; ³ ადყუავებულნი B; ⁴ ღირს-იქმნეს C; ⁵ საიდუმლოსა B;

⁶ მოკუათითა BC; ⁷ სამღთო B; ⁸ სჯული C; ⁹ ვითა | T@vIT B; ¹⁰ მოიკუათა ასო B;

¹¹ მოკუდავთა | მოკუათითა BC; ¹² ორღანო იგი სიძვისა B; ¹³ მეძვად A; ¹⁴ მოიკუათეს BC;

10. და ამისთანა ანგ-ყვეს საქმესა მას, რანთა სამარადისოდ და დაუსრულებლად შუება და გულისთქუმა მათი არა დაეცადოს და შემწამებელი იგი საქმეთა მათთა მოიკუთეს¹⁴ და თავისუფალ-იქმნეს გლისპად და ურიდად მეძვობად.

11. ხოლო უკუეთუ შეჭურვილსა ვინმე უხეთქეს¹ მახალითა, დადაცათუ საქურველმან დააბრკოლოს და წყლულება და კაცის კლვა არა იქმნეს, გარნა ეგრეთცა, ვითარცა კაცის მკლველი, დაისაჯების².

12. და კუალად ეგრეთვე³ უკუეთუ ვინმე შიშულისა ინებოს მახალითა ხეთქნება და მერმე მიელოს მახალი ანგთაგან მისთა, ვითარცა კაცისმკლველი, დასაჯების⁴ და სამართლად, რამეთუ არა საქმესა, არამედ ნებასა შჯის შჯული⁵ და ეგრეთვე სამე აღჭურვილ || 382rII(A) მან სხეულითა აორცთათა, დადაცათუ ვერ უძლოს ანგთ დებად და განხრწნად სარწმუნოებითა აღჭურვილსა ქალწულსა?

14. დადაცათუ ხრწნილება არა იქმნეს, ვითარცა ხრწნილებისა მოქმედი სამართლად დაისაჯების და ეგრეთვე და დედაკაციცა იგი მისთანა მეძვობისა მისთანა სამართლად შეისმინების.

15. რამეთუ ვითარ ვირწმუნო მისი, ვითარმედ გან-სამე-მცა-ემორა მეძვისა იგი ხრწნილებისა წყლულება, ვინანთგან საქურველი არა აქუნდა, რამეთუ სადა-იგი ბუნებისა მიერ აღჭურვილისა მიმართ უხრწნელებისათა მოთმინებით ეწყვების.

16. ცხად არს მუნ ღუაწლი იგი სიწმიდისა, ხოლო სადა ესე მამაკაცი უჭურველ არს და განუცხადებელ არს და უჩინო გულისთქუმად მიდრეკილი გონება მისი.

17. ვითარ ვინ ცნას სიწმიდე მისი?

18. ამისთანაგა ყოველთა მიერ, ვითარცა მეძავი, დაისაჯების.

19. და ეგრეთვე მისისა მის არაწმიდებისა ზიარი მეძავი არაადვილ⁶ არს საანჯნოდ ყოფად, რამეთუ შეუძლებლობისათა საქმით ცოდვისა უწესოდ შესცხრების მას და უჯეროათა სიყუარულითა არაწმიდებისა თანსა განაქიქებს.

20. და ესე მათთანა ვთქუ⁷, რომელნი მარჩბივითურთ მოიკუთენ სხეულსა აორცთასა ყოვლითურთ, ხოლო რომელთა-იგი შემდგომად მამაკაცობისა და შერევისა დედათა⁸ და || 382vI (A) სხეულთა აღბორგებისა მარჩბივითა ხოლო განუკუთენ.

21. ესრეთ იტყან მათთანა, ვითარმედ მძანვარე და დაუპყრობელ არს სიძვისა მიმართ მდულარება მათი და არა ხოლო თუ მდულარება და აღძრვა, არამედ თათ-მებრ შეყოფა იგი არაწმიდებისა და განხრწნა დედათა ფრიადითა ნებიერებითა აღესრულების მათ მიერ უჭირველად.

22. რამეთუ თქუმულ არს, ვითარმედ: „განიკუთენენ რა მარჩბივითა ქუეშე მარღუნი იგი წელთა და თირკუმელთაგან თესლის მადინებელნი და მსახურნი, შემდგომად მოკუეთისა, დაბრმდებიან და დაიყოფვიან სადინელნი მათნი და დულს თირკუმელთა შინა გულისთქუმა მათი და თესლის მცენარება იგი ამაოდ პეროის⁸ და აზრზენს მამაკაცისა შთაცვად თესლისა მის და დულილისა მის აღსუბუქებად.

¹ უხეთქნოს B; ² დაისაჯების BC; ³ ეგრეთვე C; ⁴ დაისაჯების BC; ⁵ სჯის სჯული C;

⁶ არაადალ B; ⁷ ვთქუთ BC; ⁸ [პ]ეროის C; ⁹ აღსჭურავს BC; ¹⁰ წარწყმედისა B;

¹¹ ცოდანსა B; ¹² ეგრეთვე ესრეთ B;

23. ხოლო ვინაჲთგან სადინელნი მისნი დაყოფილ არიან, ესე ვერ ძალ-უც. ამისთაჲსცა საქმედ არაწმიდებისა აღშჳურავს⁹ და უმძაფრეს და უმძაფრეს აღაბორგებს.

24. და ამისთაჲს ვიტყა, ვითარმედ ეგევითარი იგი საჭურისი შემტყუებელ არს და სამჭედურ წარწყმედისათაჲს¹⁰ დედათაჲსა და უძღვებ ცოდვისა¹¹ მიმართ.

25. რამეთუ მამაკაცი, რომელი ბუნებითა ზედა ეგოს, შეიწყნარებენ თესლსა მისსა სხეულნი და განთესვენ შეყოფისა მიმართ და ეგრეთვე¹² შემდგომად განთესვისა, აღსუბუქნების, დაელხინების და გულისთქუმაჲ იგი დაჰნების.

26. ხოლო საჭურისსა, ვითარცა ვთქუ, არა აქუს ღონე განცლად ზრზენისა მის მაგრგინებელისა და ამისთაჲს დაუცხრომელ არს სხე || **382vII (A)** ულისა და გულისთქუმისა, მისისა სიფიციხე და არა დასცხრების ბილწებისაგან, ვიდრემდის დაშურეს, ვითარცა იტყაჲან და მოეწყინოს სიცბილი იგი.

27. და ესე არაბუნებითმან ხოლო სიტყუამან, არამედ გამოცდილებამანცა¹ საქმისამან უწამა ცხორებასა ჩუენსა, ვითარცა-იგი აუწყა ჩუენ მოხუცებულმან ვინმე ძუელმან² და პატიოსანმან შემკობილმან ცხორებითა და მოქალაქობითა, რომელი-იგი დედაკაცსა ვისმე აღეარა მისდა³ ტირილით⁴.

28. ვითარმედ საჭურისი იგი, რომელი სადა რწმუნებულ იყო ქმრისაგან, გინა უფლისა, ვითარცა მამაკაცი მემერუშე, უძღვებად შეეყოფოდა მას და უფროაჲსად ამისთაჲს კადნიერ იქმნებოდა, რამეთუ [უშიშ იყო] შვილიერებისა სიბილწესა.

29. და არათუ ამან ხოლო, არამედ სხუამანცა ვინმე საყუარელმან ჩემმან, რომელი-იგი არა ადრე აღიდრვოდა ტყუვილად⁵, მითხრა მე, ვითარმედ ქალწული ვინმე მოწესე ეკლესიისა⁶ გოდებდა მისა მიმართ, ვითარმედ სარეცელსა მისსა აღვიდა საჭურისი ვინმე და შეიტკბო იგი და აზმნობდა საქმესა ცოდვისასა, ხოლო ვინაჲთგან გულისთქუმისა თაჲსისა სრულყოფა⁷ ვერ უძლო⁶, ვითარცა მაჲცი, კბილითა ჰკბენდა⁷ მას და დუღდა სიცბილითა მით შეყოფისა⁸თა და, ვითარცა ცოფი, იკბინებოდა.

30. და ესრეთ გამოუცდელობისათაჲს და უბოროტებისა, ვითარმცა საჭურისმან შეიტყუვა ქალწული იგი და ექმნა მას განსაცდელ, დაღაცათუ შემდგომად გამოცდილებისა განიშორა იგი ქალწულმან მან || **383rI (A)** და მართლუკუნ აქცია.

31. და არა ხოლო თუ მისა მიმართ ოდენ, არამედ სხუათაცა მრავალთა შეგინებისა მისთაჲს გოდებდა და ვინაჲთგან ორისა კაცისა წამება⁸ ჰქემმარიტ არს, სხუათა მრავალთათაჲს წარმოთქუმაჲ დავაცადეთ, რა⁹თა თხრობა⁸ საძულელი ჩუენი არა განვაგრძოთ⁸.

62. 1. და ვითარ ვჰგონე⁹, შენდობისა ღირს ვართ ჩუენ, რომელთა არა¹⁰თუ უხწნელისა ქალწულებისა მცველად ხოლო აღვწერეთ¹⁰ ესე, არამედ უფროსად ამისთაჲს, რა¹¹თა დავაყენნეთ ეკლესიისაგან უჯეროთა მათ საჭურისთა და ასოთა მომკუეთელთა კრებულნი.

¹ გამოცდილებამან B; ² ძუალმან B; ³ მისდა] და B; ⁴ ტირილით] ტიროდა B; ⁵ ტყუილად B; ⁶ ეძლო BC; ⁷ ჰკბენ B; ⁸ განვაგრძელოთ C; ⁹ ვჰგონებ BC; ¹⁰ აღვსწერეთ B; ¹¹ აწცა¹¹ B; ¹² შემდგომად] ყოვლად B; ¹³ შობადიერება¹³] შუაწიერება¹³ BC; ¹⁴ შეჰრივნა B;

2. და თათ-მებრ გამოსაჭურისებისა იგი უწესობაა დავჰანათ, რამეთუ ცხადად ეშმაკისა ღონე არს საქმე ესე, რომელი-იგი პირველად წარმართთა შორის და აწ ჩუენ შორის ცხორებისა ამის ამოებამან წარმოაჩინა და უჯეროდ შორის შემოიღო.

3. და მაშინცა და აწცა¹¹ ბოროტად სახელად სიწმიდისად მოკუეთაა იგი ასოთაა კაცთა ბუნებასა ზედა იაელოვნა, რამეთუ მძანვარე არს ბოროტი იგი, რომელი განჰყუნის უფლისა მიმართ სარწმუნოებასა ჩუენსა და სახითა კეთილისათა სიბოროტესა გუაქმნევს და გარდასრულთა საქმეთაგან შესაძლებელ არს ამისი გულისამის-ყოფაა.

4. რამეთუ, ვითარცა რომელთაგან იგი ჯერ-იყო ცნობაა ღმრთისაა, მათ მიერ უცნაურებაა და დავიწყებაა მისი შეჰმზადა წარმართთა შორის, რამეთუ სოფელი ესე შემამკობელისა მისისა მაუწყებელად წინა ძეს.

5. ხოლო მათ შუენიერებისა ამისგან დაბა || **383rII(A)** დებულთაასა შემდგომად¹² შობადიერებაა¹³ იგი დამზადებელისაა არა ადიდეს და არცა გულისამა-ყვეს, არამედ უმსახურებელ იქმნეს და ჰმსახურებდეს და ჰმონებდეს დაზადებულთა დამზადებელისა წილ.

6. და რომელთა მიერ ჯერ-იყო ცნობაა ქრისტესი, მათ მიერ არა ცნობაა მისი ასწავა, ხოლო ვიტყაა წიგნთა მათ მქადაგებელთა ქრისტესთა, რომელნი შეჰრინა¹⁴ და მწვალებელითა გონებითა უმეცრებაა მისი ბოროტად ივერაგა.

7. და ვითარცა-იგი ქრისტეს სახელისა მორწმუნესა შორის ურწმუნობაა და უვარისყოფაა ქრისტესი მზაკუარებით და უკეთურებით დასთესა.

8. ეგრეთვე სახელითა საიდუმლოასა საჭურისებისათა და სახელითა სიწმიდისათა წინადმოკუეთილნი და საჭურისნი მემრუშენი და მსიძავნი წარმოაჩინა.

9. ვინათგან ვამცნებთ, რათა არცა ამათ ესევითართა მიეახლებოდის განუკრძალველად ქალწული, რამეთუ უკუეთუ ქალწული ქალწულსა შეეხოს ერთსა სარეცელსა ზედა სიყუარულით და შინაგანი მათი დუღდეს სიჰაბუკითა. მრავალგზის ურთიერთარს შეახლებითა მით ორცთათა, ვითარცა-იგი ბუნებით დაიზადნეს¹.

10. მოასენებითა მისითა ერთმანერთი აღაზრზინიან, რამეთუ კმა არს ცოდვისა იგი შჯულისმდებელი ასოთა შინა ჩუენთა შორის ორცთა მათთა² ფარულად შესლვად და ურთიერთარსითა მით სიყუარულითა და შეტკობისა გულის || **383vI (A)** თქუმითა³ მიჰარვად უზაკუველისა მის სიყუარულისა და მამათა აგებულებისა და ორცთა მათთა სახისა სივერაგით დათესვად მათ შორის.

11. და ვინათგან ესე ესრეთ არს, რავდენ უფროას თანა-აც მამაკაცისა ორცთაგან კრძალვად ქალწულსა, დაღაცათუ საჭურისი იყოს, რამეთუ, დაღაცათუ საჭურისი არს, არამედ მამაკაცი არს ბუნებით.

63. 1. რამეთუ, ვითარცა იგი მრქენალსა ორსა მოეკუეთნიან რაა რქანი, არათუ რქათა მოკუეთითა ცხენად შეიქმნების, არამედ წუთლა ოარივე არს, დაღაცათუ არა ასხენ რქანი.

2. ეგრეთვე და კაცმანცა⁴ დაღაცათუ ყოველნი სხეულნი მოიჭრნეს, გარნა მოჭრილითა ასოთა⁵ დედაკაცად არა შეიქმნების, არამედ მამაკაცივე არს ბუნებით.

¹ დაიბადნეს B; ² მათ B; ³ გულისთქმითა B; ⁴ კაცმანცა| მამაკაცმანცა BC; ⁵ მოჭრილითა ასოთა| მოჭრითა მათითა BC; ⁶ არამედ| და BC; ⁷ ესრეთ| ეგრეთ B; ⁸ ჯერ-უქს C; ⁹ ზრახასაგან B; ¹⁰ უკუა B;

¹¹ დამკუათელსა C; დამკუათალსა B;

3. დაღაცათუ არა ჰქონან სხეულნი, არამედ⁶, ვითარცა მრქენალი იგი რქა მოჭრილი, მრქენალვე არს მრისხანებითა, რამეთუ მიიდრეკს ქედსა და თავსა რქენად მოჰმზადებს და გულისწყრომისა თაისისა მზა არს ჩუენებად და მრავალგზის ეკუთაცა კერძოათა მით თავისაათა და მოწყლის, ვითარცა რქოსანმანვე და მრისხანებათა თაისი საოცრებითა მით საქმისაათა აღისრულის.

4. ეგრეთვე მამაკაცივე არს გულისთქუმითა ვნებისაათა, ვინაა იგიცა ეგ || 383vII (A) რეთვე მსგავსად გამოსახავს საქმესა მას და რამეთუ ტრფიალებითა ეგზების იგი და უჯეროათა მით სიბორგილითა და ზმნითა მით ბილწებისაათა და დაღაცათუ ვერ განხრწნას, არამედ არაწმიდებისა სიციბილითა შეაგინებს დედობრივსა მას ბუნებასა.

5. და იგ[ი], ვითარცა განმხრწნელი, ესრეთ⁷ შერაცხილ არს საოცრებითა მით გულისთქუმისაათა, ხოლო დედაკაცი იგი უმწარეს მეძვისა განიხრწნების ზრუნითა მით ბილწებისაათა და გონებითა და სულითა და ორცითა და უჯეროათა მის საქმისა ტრფიალებად უმარესად აღეტყინების.

64. 1. აწ უკუე უკუეთუ ჯერ-უჩნს⁸ ქალწულსა და ჰნებავს შინაგანისა ქალწულებისა უხრწნელად დამარხვად, განეკრძალენ ამით ესევეითართა ზრახვისაგან⁹ და ამის პირისათა, ვითარცა მარგებელსა და განმაკრძალეზელსა.

2. ზირაქისა სწავლასა ქალწულისათა მივითუალავთ, რამეთუ იტყა, ვითარცა „საჭურისმან შეიტკვის რა ქალწული და სულთ-ითქუა მან მის ზედა, ხოლო განაღა ამისათა, რამეთუ ვერ ძალუენ ქმნად ნებისა თაისისა.

3. და კუალად თქუმულ არს, ვითარმედ: „საჭურისი განხრწნის ქალწულსა“. ესე იგი არს, რამეთუ დაღაცათუ დედად უთესლოებისათა ვერ შეიქმს, არამედ განხრწნის სიწმიდესა მისა.

☞¹¹ ■◆○¹⁰☞⁹ ❖⁸■ ◆&◆⁷◆⁶ □⁵ □⁴ □³ □² □¹ □⁰ □¹ □² □³ □⁴ □⁵ □⁶ □⁷ □⁸ □⁹ □¹⁰ □¹¹ □¹² □¹³ □¹⁴ □¹⁵ □¹⁶ □¹⁷ □¹⁸ □¹⁹ □²⁰ □²¹ □²² □²³ □²⁴ □²⁵ □²⁶ □²⁷ □²⁸ □²⁹ □³⁰ □³¹ □³² □³³ □³⁴ □³⁵ □³⁶ □³⁷ □³⁸ □³⁹ □⁴⁰ □⁴¹ □⁴² □⁴³ □⁴⁴ □⁴⁵ □⁴⁶ □⁴⁷ □⁴⁸ □⁴⁹ □⁵⁰ □⁵¹ □⁵² □⁵³ □⁵⁴ □⁵⁵ □⁵⁶ □⁵⁷ □⁵⁸ □⁵⁹ □⁶⁰ □⁶¹ □⁶² □⁶³ □⁶⁴ □⁶⁵ □⁶⁶ □⁶⁷ □⁶⁸ □⁶⁹ □⁷⁰ □⁷¹ □⁷² □⁷³ □⁷⁴ □⁷⁵ □⁷⁶ □⁷⁷ □⁷⁸ □⁷⁹ □⁸⁰ □⁸¹ □⁸² □⁸³ □⁸⁴ □⁸⁵ □⁸⁶ □⁸⁷ □⁸⁸ □⁸⁹ □⁹⁰ □⁹¹ □⁹² □⁹³ □⁹⁴ □⁹⁵ □⁹⁶ □⁹⁷ □⁹⁸ □⁹⁹ □¹⁰⁰ □¹⁰¹ □¹⁰² □¹⁰³ □¹⁰⁴ □¹⁰⁵ □¹⁰⁶ □¹⁰⁷ □¹⁰⁸ □¹⁰⁹ □¹¹⁰ □¹¹¹ □¹¹² □¹¹³ □¹¹⁴ □¹¹⁵ □¹¹⁶ □¹¹⁷ □¹¹⁸ □¹¹⁹ □¹²⁰ □¹²¹ □¹²² □¹²³ □¹²⁴ □¹²⁵ □¹²⁶ □¹²⁷ □¹²⁸ □¹²⁹ □¹³⁰ □¹³¹ □¹³² □¹³³ □¹³⁴ □¹³⁵ □¹³⁶ □¹³⁷ □¹³⁸ □¹³⁹ □¹⁴⁰ □¹⁴¹ □¹⁴² □¹⁴³ □¹⁴⁴ □¹⁴⁵ □¹⁴⁶ □¹⁴⁷ □¹⁴⁸ □¹⁴⁹ □¹⁵⁰ □¹⁵¹ □¹⁵² □¹⁵³ □¹⁵⁴ □¹⁵⁵ □¹⁵⁶ □¹⁵⁷ □¹⁵⁸ □¹⁵⁹ □¹⁶⁰ □¹⁶¹ □¹⁶² □¹⁶³ □¹⁶⁴ □¹⁶⁵ □¹⁶⁶ □¹⁶⁷ □¹⁶⁸ □¹⁶⁹ □¹⁷⁰ □¹⁷¹ □¹⁷² □¹⁷³ □¹⁷⁴ □¹⁷⁵ □¹⁷⁶ □¹⁷⁷ □¹⁷⁸ □¹⁷⁹ □¹⁸⁰ □¹⁸¹ □¹⁸² □¹⁸³ □¹⁸⁴ □¹⁸⁵ □¹⁸⁶ □¹⁸⁷ □¹⁸⁸ □¹⁸⁹ □¹⁹⁰ □¹⁹¹ □¹⁹² □¹⁹³ □¹⁹⁴ □¹⁹⁵ □¹⁹⁶ □¹⁹⁷ □¹⁹⁸ □¹⁹⁹ □²⁰⁰ □²⁰¹ □²⁰² □²⁰³ □²⁰⁴ □²⁰⁵ □²⁰⁶ □²⁰⁷ □²⁰⁸ □²⁰⁹ □²¹⁰ □²¹¹ □²¹² □²¹³ □²¹⁴ □²¹⁵ □²¹⁶ □²¹⁷ □²¹⁸ □²¹⁹ □²²⁰ □²²¹ □²²² □²²³ □²²⁴ □²²⁵ □²²⁶ □²²⁷ □²²⁸ □²²⁹ □²³⁰ □²³¹ □²³² □²³³ □²³⁴ □²³⁵ □²³⁶ □²³⁷ □²³⁸ □²³⁹ □²⁴⁰ □²⁴¹ □²⁴² □²⁴³ □²⁴⁴ □²⁴⁵ □²⁴⁶ □²⁴⁷ □²⁴⁸ □²⁴⁹ □²⁵⁰ □²⁵¹ □²⁵² □²⁵³ □²⁵⁴ □²⁵⁵ □²⁵⁶ □²⁵⁷ □²⁵⁸ □²⁵⁹ □²⁶⁰ □²⁶¹ □²⁶² □²⁶³ □²⁶⁴ □²⁶⁵ □²⁶⁶ □²⁶⁷ □²⁶⁸ □²⁶⁹ □²⁷⁰ □²⁷¹ □²⁷² □²⁷³ □²⁷⁴ □²⁷⁵ □²⁷⁶ □²⁷⁷ □²⁷⁸ □²⁷⁹ □²⁸⁰ □²⁸¹ □²⁸² □²⁸³ □²⁸⁴ □²⁸⁵ □²⁸⁶ □²⁸⁷ □²⁸⁸ □²⁸⁹ □²⁹⁰ □²⁹¹ □²⁹² □²⁹³ □²⁹⁴ □²⁹⁵ □²⁹⁶ □²⁹⁷ □²⁹⁸ □²⁹⁹ □³⁰⁰ □³⁰¹ □³⁰² □³⁰³ □³⁰⁴ □³⁰⁵ □³⁰⁶ □³⁰⁷ □³⁰⁸ □³⁰⁹ □³¹⁰ □³¹¹ □³¹² □³¹³ □³¹⁴ □³¹⁵ □³¹⁶ □³¹⁷ □³¹⁸ □³¹⁹ □³²⁰ □³²¹ □³²² □³²³ □³²⁴ □³²⁵ □³²⁶ □³²⁷ □³²⁸ □³²⁹ □³³⁰ □³³¹ □³³² □³³³ □³³⁴ □³³⁵ □³³⁶ □³³⁷ □³³⁸ □³³⁹ □³⁴⁰ □³⁴¹ □³⁴² □³⁴³ □³⁴⁴ □³⁴⁵ □³⁴⁶ □³⁴⁷ □³⁴⁸ □³⁴⁹ □³⁵⁰ □³⁵¹ □³⁵² □³⁵³ □³⁵⁴ □³⁵⁵ □³⁵⁶ □³⁵⁷ □³⁵⁸ □³⁵⁹ □³⁶⁰ □³⁶¹ □³⁶² □³⁶³ □³⁶⁴ □³⁶⁵ □³⁶⁶ □³⁶⁷ □³⁶⁸ □³⁶⁹ □³⁷⁰ □³⁷¹ □³⁷² □³⁷³ □³⁷⁴ □³⁷⁵ □³⁷⁶ □³⁷⁷ □³⁷⁸ □³⁷⁹ □³⁸⁰ □³⁸¹ □³⁸² □³⁸³ □³⁸⁴ □³⁸⁵ □³⁸⁶ □³⁸⁷ □³⁸⁸ □³⁸⁹ □³⁹⁰ □³⁹¹ □³⁹² □³⁹³ □³⁹⁴ □³⁹⁵ □³⁹⁶ □³⁹⁷ □³⁹⁸ □³⁹⁹ □⁴⁰⁰ □⁴⁰¹ □⁴⁰² □⁴⁰³ □⁴⁰⁴ □⁴⁰⁵ □⁴⁰⁶ □⁴⁰⁷ □⁴⁰⁸ □⁴⁰⁹ □⁴¹⁰ □⁴¹¹ □⁴¹² □⁴¹³ □⁴¹⁴ □⁴¹⁵ □⁴¹⁶ □⁴¹⁷ □⁴¹⁸ □⁴¹⁹ □⁴²⁰ □⁴²¹ □⁴²² □⁴²³ □⁴²⁴ □⁴²⁵ □⁴²⁶ □⁴²⁷ □⁴²⁸ □⁴²⁹ □⁴³⁰ □⁴³¹ □⁴³² □⁴³³ □⁴³⁴ □⁴³⁵ □⁴³⁶ □⁴³⁷ □⁴³⁸ □⁴³⁹ □⁴⁴⁰ □⁴⁴¹ □⁴⁴² □⁴⁴³ □⁴⁴⁴ □⁴⁴⁵ □⁴⁴⁶ □⁴⁴⁷ □⁴⁴⁸ □⁴⁴⁹ □⁴⁵⁰ □⁴⁵¹ □⁴⁵² □⁴⁵³ □⁴⁵⁴ □⁴⁵⁵ □⁴⁵⁶ □⁴⁵⁷ □⁴⁵⁸ □⁴⁵⁹ □⁴⁶⁰ □⁴⁶¹ □⁴⁶² □⁴⁶³ □⁴⁶⁴ □⁴⁶⁵ □⁴⁶⁶ □⁴⁶⁷ □⁴⁶⁸ □⁴⁶⁹ □⁴⁷⁰ □⁴⁷¹ □⁴⁷² □⁴⁷³ □⁴⁷⁴ □⁴⁷⁵ □⁴⁷⁶ □⁴⁷⁷ □⁴⁷⁸ □⁴⁷⁹ □⁴⁸⁰ □⁴⁸¹ □⁴⁸² □⁴⁸³ □⁴⁸⁴ □⁴⁸⁵ □⁴⁸⁶ □⁴⁸⁷ □⁴⁸⁸ □⁴⁸⁹ □⁴⁹⁰ □⁴⁹¹ □⁴⁹² □⁴⁹³ □⁴⁹⁴ □⁴⁹⁵ □⁴⁹⁶ □⁴⁹⁷ □⁴⁹⁸ □⁴⁹⁹ □⁵⁰⁰ □⁵⁰¹ □⁵⁰² □⁵⁰³ □⁵⁰⁴ □⁵⁰⁵ □⁵⁰⁶ □⁵⁰⁷ □⁵⁰⁸ □⁵⁰⁹ □⁵¹⁰ □⁵¹¹ □⁵¹² □⁵¹³ □⁵¹⁴ □⁵¹⁵ □⁵¹⁶ □⁵¹⁷ □⁵¹⁸ □⁵¹⁹ □⁵²⁰ □⁵²¹ □⁵²² □⁵²³ □⁵²⁴ □⁵²⁵ □⁵²⁶ □⁵²⁷ □⁵²⁸ □⁵²⁹ □⁵³⁰ □⁵³¹ □⁵³² □⁵³³ □⁵³⁴ □⁵³⁵ □⁵³⁶ □⁵³⁷ □⁵³⁸ □⁵³⁹ □⁵⁴⁰ □⁵⁴¹ □⁵⁴² □⁵⁴³ □⁵⁴⁴ □⁵⁴⁵ □⁵⁴⁶ □⁵⁴⁷ □⁵⁴⁸ □⁵⁴⁹ □⁵⁵⁰ □⁵⁵¹ □⁵⁵² □⁵⁵³ □⁵⁵⁴ □⁵⁵⁵ □⁵⁵⁶ □⁵⁵⁷ □⁵⁵⁸ □⁵⁵⁹ □⁵⁶⁰ □⁵⁶¹ □⁵⁶² □⁵⁶³ □⁵⁶⁴ □⁵⁶⁵ □⁵⁶⁶ □⁵⁶⁷ □⁵⁶⁸ □⁵⁶⁹ □⁵⁷⁰ □⁵⁷¹ □⁵⁷² □⁵⁷³ □⁵⁷⁴ □⁵⁷⁵ □⁵⁷⁶ □⁵⁷⁷ □⁵⁷⁸ □⁵⁷⁹ □⁵⁸⁰ □⁵⁸¹ □⁵⁸² □⁵⁸³ □⁵⁸⁴ □⁵⁸⁵ □⁵⁸⁶ □⁵⁸⁷ □⁵⁸⁸ □⁵⁸⁹ □⁵⁹⁰ □⁵⁹¹ □⁵⁹² □⁵⁹³ □⁵⁹⁴ □⁵⁹⁵ □⁵⁹⁶ □⁵⁹⁷ □⁵⁹⁸ □⁵⁹⁹ □⁶⁰⁰ □⁶⁰¹ □⁶⁰² □⁶⁰³ □⁶⁰⁴ □⁶⁰⁵ □⁶⁰⁶ □⁶⁰⁷ □⁶⁰⁸ □⁶⁰⁹ □⁶¹⁰ □⁶¹¹ □⁶¹² □⁶¹³ □⁶¹⁴ □⁶¹⁵ □⁶¹⁶ □⁶¹⁷ □⁶¹⁸ □⁶¹⁹ □⁶²⁰ □⁶²¹ □⁶²² □⁶²³ □⁶²⁴ □⁶²⁵ □⁶²⁶ □⁶²⁷ □⁶²⁸ □⁶²⁹ □⁶³⁰ □⁶³¹ □⁶³² □⁶³³ □⁶³⁴ □⁶³⁵ □⁶³⁶ □⁶³⁷ □⁶³⁸ □⁶³⁹ □⁶⁴⁰ □⁶⁴¹ □⁶⁴² □⁶⁴³ □⁶⁴⁴ □⁶⁴⁵ □⁶⁴⁶ □⁶⁴⁷ □⁶⁴⁸ □⁶⁴⁹ □⁶⁵⁰ □⁶⁵¹ □⁶⁵² □⁶⁵³ □⁶⁵⁴ □⁶⁵⁵ □⁶⁵⁶ □⁶⁵⁷ □⁶⁵⁸ □⁶⁵⁹ □⁶⁶⁰ □⁶⁶¹ □⁶⁶² □⁶⁶³ □⁶⁶⁴ □⁶⁶⁵ □⁶⁶⁶ □⁶⁶⁷ □⁶⁶⁸ □⁶⁶⁹ □⁶⁷⁰ □⁶⁷¹ □⁶⁷² □⁶⁷³ □⁶⁷⁴ □⁶⁷⁵ □⁶⁷⁶ □⁶⁷⁷ □⁶⁷⁸ □⁶⁷⁹ □⁶⁸⁰ □⁶⁸¹ □⁶⁸² □⁶⁸³ □⁶⁸⁴ □⁶⁸⁵ □⁶⁸⁶ □⁶⁸⁷ □⁶⁸⁸ □⁶⁸⁹ □⁶⁹⁰ □⁶⁹¹ □⁶⁹² □⁶⁹³ □⁶⁹⁴ □⁶⁹⁵ □⁶⁹⁶ □⁶⁹⁷ □⁶⁹⁸ □⁶⁹⁹ □⁷⁰⁰ □⁷⁰¹ □⁷⁰² □⁷⁰³ □⁷⁰⁴ □⁷⁰⁵ □⁷⁰⁶ □⁷⁰⁷ □⁷⁰⁸ □⁷⁰⁹ □⁷¹⁰ □⁷¹¹ □⁷¹² □⁷¹³ □⁷¹⁴ □⁷¹⁵ □⁷¹⁶ □⁷¹⁷ □⁷¹⁸ □⁷¹⁹ □⁷²⁰ □⁷²¹ □⁷²² □⁷²³ □⁷²⁴ □⁷²⁵ □⁷²⁶ □⁷²⁷ □⁷²⁸ □⁷²⁹ □⁷³⁰ □⁷³¹ □⁷³² □⁷³³ □⁷³⁴ □⁷³⁵ □⁷³⁶ □⁷³⁷ □⁷³⁸ □⁷³⁹ □⁷⁴⁰ □⁷⁴¹ □⁷⁴² □⁷⁴³ □⁷⁴⁴ □⁷⁴⁵ □⁷⁴⁶ □⁷⁴⁷ □⁷⁴⁸ □⁷⁴⁹ □⁷⁵⁰ □⁷⁵¹ □⁷⁵² □⁷⁵³ □⁷⁵⁴ □⁷⁵⁵ □⁷⁵⁶ □⁷⁵⁷ □⁷⁵⁸ □⁷⁵⁹ □⁷⁶⁰ □⁷⁶¹ □⁷⁶² □⁷⁶³ □⁷⁶⁴ □⁷⁶⁵ □⁷⁶⁶ □⁷⁶⁷ □⁷⁶⁸ □⁷⁶⁹ □⁷⁷⁰ □⁷⁷¹ □⁷⁷² □⁷⁷³ □⁷⁷⁴ □⁷⁷⁵ □⁷⁷⁶ □⁷⁷⁷ □⁷⁷⁸ □⁷⁷⁹ □⁷⁸⁰ □⁷⁸¹ □⁷⁸² □⁷⁸³ □⁷⁸⁴ □⁷⁸⁵ □⁷⁸⁶ □⁷⁸⁷ □⁷⁸⁸ □⁷⁸⁹ □⁷⁹⁰ □⁷⁹¹ □⁷⁹² □⁷⁹³ □⁷⁹⁴ □⁷⁹⁵ □⁷⁹⁶ □⁷⁹⁷ □⁷⁹⁸ □⁷⁹⁹ □⁸⁰⁰ □⁸⁰¹ □⁸⁰² □⁸⁰³ □⁸⁰⁴ □⁸⁰⁵ □⁸⁰⁶ □⁸⁰⁷ □⁸⁰⁸ □⁸⁰⁹ □⁸¹⁰ □⁸¹¹ □⁸¹² □⁸¹³ □⁸¹⁴ □⁸¹⁵ □⁸¹⁶ □⁸¹⁷ □⁸¹⁸ □⁸¹⁹ □⁸²⁰ □⁸²¹ □⁸²² □⁸²³ □⁸²⁴ □⁸²⁵ □⁸²⁶ □⁸²⁷ □⁸²⁸ □⁸²⁹ □⁸³⁰ □⁸³¹ □⁸³² □⁸³³ □⁸³⁴ □⁸³⁵ □⁸³⁶ □⁸³⁷ □⁸³⁸ □⁸³⁹ □⁸⁴⁰ □⁸⁴¹ □⁸⁴² □⁸⁴³ □⁸⁴⁴ □⁸⁴⁵ □⁸⁴⁶ □⁸⁴⁷ □⁸⁴⁸ □⁸⁴⁹ □⁸⁵⁰ □⁸⁵¹ □⁸⁵² □⁸⁵³ □⁸⁵⁴ □⁸⁵⁵ □⁸⁵⁶ □⁸⁵⁷ □⁸⁵⁸ □⁸⁵⁹ □⁸⁶⁰ □⁸⁶¹ □⁸⁶² □⁸⁶³ □⁸⁶⁴ □⁸⁶⁵ □⁸⁶⁶ □⁸⁶⁷ □⁸⁶⁸ □⁸⁶⁹ □⁸⁷⁰ □⁸⁷¹ □⁸⁷² □⁸⁷³ □⁸⁷⁴ □⁸⁷⁵ □⁸⁷⁶ □⁸⁷⁷ □⁸⁷⁸ □⁸⁷⁹ □⁸⁸⁰ □⁸⁸¹ □⁸⁸² □⁸⁸³ □⁸⁸⁴ □⁸⁸⁵ □⁸⁸⁶ □⁸⁸⁷ □⁸⁸⁸ □⁸⁸⁹ □⁸⁹⁰ □⁸⁹¹ □⁸⁹² □⁸⁹³ □⁸⁹⁴ □⁸⁹⁵ □⁸⁹⁶ □⁸⁹⁷ □⁸⁹⁸ □⁸⁹⁹ □⁹⁰⁰ □⁹⁰¹ □⁹⁰² □⁹⁰³ □⁹⁰⁴ □⁹⁰⁵ □⁹⁰⁶ □⁹⁰⁷ □⁹⁰⁸ □⁹⁰⁹ □⁹¹⁰ □⁹¹¹ □⁹¹² □⁹¹³ □⁹¹⁴ □⁹¹⁵ □⁹¹⁶ □⁹¹⁷ □⁹¹⁸ □⁹¹⁹ □⁹²⁰ □⁹²¹ □⁹²² □⁹²³ □⁹²⁴ □⁹²⁵ □⁹²⁶ □⁹²⁷ □⁹²⁸ □⁹²⁹ □⁹³⁰ □⁹³¹ □⁹³² □⁹³³ □⁹³⁴ □⁹³⁵ □⁹³⁶ □⁹³⁷ □⁹³⁸ □⁹³⁹ □⁹⁴⁰ □⁹⁴¹ □⁹⁴² □⁹⁴³ □⁹⁴⁴ □⁹⁴⁵ □⁹⁴⁶ □⁹⁴⁷ □⁹⁴⁸ □⁹⁴⁹ □⁹⁵⁰ □⁹⁵¹ □⁹⁵² □⁹⁵³ □⁹⁵⁴ □⁹⁵⁵ □⁹⁵⁶ □⁹⁵⁷ □⁹⁵⁸ □⁹⁵⁹ □⁹⁶⁰ □⁹⁶¹ □⁹⁶² □⁹⁶³ □⁹⁶⁴ □⁹⁶⁵ □⁹⁶⁶ □⁹⁶⁷ □⁹⁶⁸ □⁹⁶⁹ □⁹⁷⁰ □⁹⁷¹ □⁹⁷² □⁹⁷³ □⁹⁷⁴ □⁹⁷⁵ □⁹⁷⁶ □⁹⁷⁷ □⁹⁷⁸ □⁹⁷⁹ □⁹⁸⁰ □⁹⁸¹ □⁹⁸² □⁹⁸³ □⁹⁸⁴ □⁹⁸⁵ □⁹⁸⁶ □⁹⁸⁷ □⁹⁸⁸ □⁹⁸⁹ □⁹⁹⁰ □⁹⁹¹ □⁹⁹² □⁹⁹³ □⁹⁹⁴ □⁹⁹⁵ □⁹⁹⁶ □⁹⁹⁷ □⁹⁹⁸ □⁹⁹⁹ □¹⁰⁰⁰ □¹⁰⁰¹ □¹⁰⁰² □¹⁰⁰³ □¹⁰⁰⁴ □¹⁰⁰⁵ □¹⁰⁰⁶ □¹⁰⁰⁷ □¹⁰⁰⁸ □¹⁰⁰⁹ □¹⁰¹⁰ □¹⁰¹¹ □¹⁰¹² □¹⁰¹³ □¹⁰¹⁴ □¹⁰¹⁵ □¹⁰¹⁶ □¹⁰¹⁷ □¹⁰¹⁸ □¹⁰¹⁹ □¹⁰²⁰ □¹⁰²¹ □¹⁰²² □¹⁰²³ □¹⁰²⁴ □¹⁰²⁵ □¹⁰²⁶ □¹⁰²⁷ □¹⁰²⁸ □¹⁰²⁹ □¹⁰³⁰ □¹⁰³¹ □¹⁰³² □¹⁰³³ □¹⁰³⁴ □¹⁰³⁵ □¹⁰³⁶ □¹⁰³⁷ □¹⁰³⁸ □¹⁰³⁹ □¹⁰⁴⁰ □¹⁰⁴¹ □¹⁰⁴² □¹⁰⁴³ □¹⁰⁴⁴ □¹⁰⁴⁵ □¹⁰⁴⁶ □¹⁰⁴⁷ □¹⁰⁴⁸ □¹⁰⁴⁹ □¹⁰⁵⁰ □¹⁰⁵¹ □¹⁰⁵² □¹⁰⁵³ □¹⁰⁵⁴ □¹⁰⁵⁵ □¹⁰⁵⁶ □¹⁰⁵⁷ □¹⁰⁵⁸ □¹⁰⁵⁹ □¹⁰⁶⁰ □¹⁰⁶¹ □¹⁰⁶² □¹⁰⁶³ □¹⁰⁶⁴ □¹⁰⁶⁵ □¹⁰⁶⁶ □¹⁰⁶⁷ □¹⁰⁶⁸ □¹⁰⁶⁹ □¹⁰⁷⁰ □¹⁰⁷¹ □¹⁰⁷² □¹⁰⁷³ □¹⁰⁷⁴ □¹⁰⁷⁵ □¹⁰⁷⁶ □¹⁰⁷⁷ □¹⁰⁷⁸ □¹⁰⁷⁹ □¹⁰⁸⁰ □¹⁰⁸¹ □¹⁰⁸² □¹⁰⁸³ □¹⁰⁸⁴ □¹⁰⁸⁵ □¹⁰⁸⁶ □¹⁰⁸⁷ □¹⁰⁸⁸ □¹⁰⁸⁹ □¹⁰⁹⁰ □¹⁰⁹¹ □¹⁰⁹² □¹⁰⁹³ □¹⁰⁹⁴ □¹⁰⁹⁵ □¹⁰⁹⁶ □¹⁰⁹⁷ □¹⁰⁹⁸ □¹⁰⁹⁹ □¹¹⁰⁰ □¹¹⁰¹ □¹¹⁰² □¹¹⁰³ □¹¹⁰⁴ □¹¹⁰⁵ □¹¹⁰⁶ □¹¹⁰⁷ □¹¹⁰⁸ □¹¹⁰⁹ □¹¹¹⁰ □¹¹¹¹ □¹¹¹² □¹¹¹³ □¹¹¹⁴

8. რასა იქმ⁴, კაცო, ანუ ვითარ იქმნები⁵ თაბთმკლველ თავისა შენისა და მონაწილე და მეგობარ⁶ იუდა განმცემელისა, რომელმან-იგი შიშთვლიბა და წარწყმდა, რამეთუ არა თუ ამისთას მოგცნა ღმერთმან ასონი, რათა შჭრიდე და ჰბძარვიდე ვითარცა მაცვი? უტევენ ასონი შენნი, ვითარცა დაიბადნეს!

9. და, ზე || **384rII (A)** მო თქუმულისა მისებრ სიტყასა, უბიწოათა გულისსიტყათა და მოღუაწებითა ჰმართებდი, ვითარცა კეთილი ეტლთა მფლობელი, გინა მენავეთმოდღუარნი და ჰბრძოდე და წინააღმდეგობოდე ქართა მათ და ღელვათა ცოდვისათა,

10. რამეთუ არა თუ იუდას⁷ ნაწილისა მოღება⁸ და უნებლიეთ⁸ მოშთობა⁸ გუყოფს ჩუენ კეთილ, არამედ ნებსითი და ჯეროვანი მოღუაწება⁸ და ღმრთისმოყუარე და უბიწო⁸ გონება⁸.

11. ხოლო ზემოთქუმულნი იგი სიტყუანი არა მარტივად ყოველთა საჭურისათას გატქუმიან, არამედ მათთას, რომელნი აელმწიფებასა მოივაჭრებენ და ჰნებავს განცდა⁸ და ზრახვა⁸ დედათა⁸. და რომელნი უჯეროდ მოიკუეთენ ასოთა თასთა შესატყუვებელად ქალწულთა და ყოველთავე, რომელთა ჰნებავს ქცევა⁸ დედათა თანა, რამეთუ უწყით, ვითარმედ, ვითარცა კაცთა წმიდათა მიეახლებიან დედანი და სიწმიდით ზრახვენ⁹ მათდა მიმართ.

12. ეგრეთვე და საჭურისთაცა, რომელთა უნებლიეთ შემსთხუეოდის¹⁰ გამოსაჭურისება⁸ აორცთა⁸ და უბიწოთა გულისსიტყათა სულნი თასნი ნებსით გამოესაჭურისნენ.

13. არასაკარველ არს არცა ეგევითართა მიმართ სიწმიდით ზრახვა⁸ დედათა⁸.

14. ხოლო უბრწუნელებისათას და სიწმიდისა ვწამებთ ამას და უწამებთ, რამეთუ უკუეთუ, ვითარცა მამანი, თასაგან დედათა თანა იქცეოდინ, სამართლად აღსძრვენ თავთა თასთა ზედა ექუთა საძა || **384vI (A)** გელთა.

15. ეგრეთვე და საჭურისნიცა, რომელნი მახლობელად დედათა იბუდებდენ¹¹, ვითარცა გუელნი, არა უცხო ჰყოფენ თავთა თასთა ყოვლისავე შესმენისა და განქიქებისაგან, რამეთუ, რომელნი-იგი ზრავასა დედათასა არა ერიდებიან, არამედ ურიდად აღერევიან.

16. არა უსამართლო არს მათი ბუნებითითა განბჭობითა უფროას მამათასა განქიქება⁸, რამეთუ მათთას აელმწიფება⁸ იგი შეძლებისა⁸ წინაშე თუალთა მათთა დაუდებს აღსრულებასა ცოდვისასა და შიშისათას დაცემისა შეიკდემენ განქიქებასა და მიჰრიდებენ ცოდვასა.

17. ხოლო აქა შეუძლებელობა⁸ ცოდვისა⁸ კადნიერ-ჰყოფს გემოთმოყუარებისა და გულისთქუმისა მიმართ და ნებსით თასით ცოდვისა მიმართ მიიზიდვიან.

18. ხოლო ნუმცა ვინ აბრალებს¹² სიტყუასა ჩუენსა, ვითარმცა უჯერო⁸ რამე გუეთქუა სწავლასა ამას შინა ქალწულებისასა და განხილვასა ბუნებისასა მამათათას და დედათა და ესრეთ ღრმად გამოძიებისათას პირველად ამისთას, რამეთუ არავინ არს ესრეთ ჩჩალ ქალწულთა შორის, რათამცა არა უწყოდა, თუ რა⁸ არს ბუნება⁸ მისი, რომლისა-იგი გუერდით გამოიკუეთა, რამეთუ ვიდრემდის უსრულ-იყვნენ და უჟამო ბუნებითთა საქმეთა მიმართ ასო[ნი] აორცთანი, შჯულიცა იგი ცოდვისა⁸ ღუმს.

65. 1. და ნუუკუ[ე] და თქუას ვინმე და უმეცრება⁸ცა || **384vII(A)** ბუნებითთა საქმეთა და წუთდა ასოთა შინა მათთა დაღაცათუ თათ თავით თასით ბუნება⁸ თასსა გზასა ვალს, ვითარცა-იგი იხილვების პირუტყუთა შორის, რამეთუ უსწავლელად აღასრულებენ საქმესა ბუნებისათა შეუცთომელად და პირუტყულთა მათ შეერთებათა.

2. და ყრმასაცა და ეწამა უჟამოსა ჰასაცა შინა მამაკაცებრი შეყოფა⁸, ხოლო ვინათგან აღიზარდოს და თასსა აგებულებასა მოვიდეს და ბუნებითთა წესსა კულად ეგოს, მეყსეულად შევალს შჯული

იგი ცოდვისა¹ და ასწავებს თათოეულსა ასოსა თასსა საქმესა და წინა განწყევების შჯულსა მას გონებისასა და წარსტყუნავს¹ თითოეულსა² შჯულითა მით ცოდვისა³ათა.

3. და არავინ არს, რომელსამცა ასოთა იგი შჯული აქუნდა მოძღურად და მიზეზობდა-მცა უმეცრებასა ცოდვისასა.

4. არამედ ბაგეთაცა იციან ტრფიალება⁴ იგი და წესი, რომლისათ⁵ დაბადებულ არიან და თითოეულთა ასოთა ესრეთ უწყნიან სხასა ტომისა ასონი, რაოდენ იგი იცნის თასისა ბუნებისანი.

5. და უკუეთუმცა არა ესრეთ იყო, არამცა გული უთქუმიდა ასოასა მის საქმესა, არა თუმცა უწყოდა ბუნება⁶ მისი და საქმე.

6. ვინა⁷ცა არცა ამისთ⁸ ვართ საბრალობელ, რათა რომელი-იგი უწყიან ქალწულთა, გინა თუ უწყებად არიან, დადაცათუ აწ იძულებით ||**385rI (A)** დადუმებულ არს და რომელი-იგი ოდესმე გამოეცხადების, პირველ ჟამისა ვაუწყეთ და განუმარტეთ, რამეთუ დადაცათუ მამაკაცისა ბუნებასა უმეცარ არიან, ხოლო რათა არა ექმნეს მათ საცთურ ცოდვისა იგი უმეცრება⁹.

7. არა უჯეროდ განვიხილეთ ბუნება¹⁰ ვითარ-იგი არს განსაკრძალველად მათდა, რათა ვითარცა-იგი უმანკო არიან, ვითარცა ტრედნი, ეგრეთვე ბრძენცა იყვნენ და მეცნიერ, ვითარცა გუელნი, რათა ყოველივე სახე უხრწნელებისა მათდა მომატყუებელი და ყოველივე ვნება¹¹ განმხრწნელი სიწმიდისა მათისა¹² მოძღურებისა ამის მიერ და სწავლისა გულის¹³ა-ყონ³ და თავნი თასნი განაკრძალნენ და უხრწნელად დაიცვნენ.

8. და ამის ყოვლისა თანა ზოგადისაცა ქალწულებისა სიწმიდედ წარმოვაჩინეთ სიტყუა¹⁴ ესე, რამეთუ ვითარცა-იგი ქალწულთა ზრუნვა¹⁵ თანა-გუაც, ეგრეთვე და მამათაცა და საჭურისთა და ქურივთა და ყოველთა¹⁶ვე ერთობით.

9. და ვითარცა-იგი მათ სავნებელი და სარგებელი წინა-უყავთ, ეგრეთვე ამათ უჩუენეთ, რათა არა საჭურისობისა სახელსა განიცდიდენ და წინაუკუმოსა სახელისასა შთაც¹⁷ვენ⁴ წარსაწყმედელსა, არამედ რათა ცნან უშჯულო¹⁸ იგი ცოდვა¹⁹ ასოთა დაკუეთისა²⁰ და უფლისამიერი ქებული საჭურისობა²¹ და ჭემმარიტისა მის საჭურისობისა მიმართ წურთილ-ყონ გონება²² მათი, ხოლო პირუტყულისა მის ასოთა მოჭრისაგან, რომელი-იგი ესეოდენტა ჟამთა უჯე || **385rII (A)** როდ იქმნებოდა მკსინვარებისაგან სიტყ²³ასა, კდემულ-იქმნენ და იჯმნან და დასცხრენ გონიერად.

66. 1. და უკუეთუ ესევითარითა კრძალულებითა ცხორობდეს ჭემმარითი ქალწული და ყოვლისავე მამათა შეხებისაგან წმიდად სცვიდეს²⁴ თავსა თასსა და დედათა თანა რა²⁵ მწოლარე იყოს, თავსა თასსა განიცდიდეს და ზეცად მიმართ აქუნდეს გონება²⁶ და ყოვლითურთ განაშოროს იგი ზრახვისაგან ორცთა²⁷ასა.

2. იგივე სიტყუა²⁸ თქუას მეტყუელისა მის თანა, ვითარმედ და ვიცი თავი ჩემი გინათუ ორცთა, გინათუ თანიერ ორცთა²⁹ასა. არა ვიცი, ღმერთმან იცის და ვითარმედ აღვიტაცე და მივიტაცე სამოთხედ და მესმნეს³⁰ საღმერთონი სიტყუანი.

3. და უეჭუელად³¹ ესევითარსა რა³² ტრფიალებასა მისსა ხედვიდეს სიძე იგი სულთა უხრწნელებისა³³ ზეცით გარდამო.

4. და რამეთუ ბნელი ღამისა³⁴ არა ძალად ცოდვისა, არამედ ჟამად მისა მიმართ ღმრთისმეტყუელებისა და ზრახვისა გამოაჩინებს და ამისთ³⁵ შეცვულ არს ბნელითა ღამისა³⁶ათა, რათა არარას ხედვიდეს გარეთ შემაშფოთებელსა საცნობელთასა.

5. ხოლო ნათელთა სიძისა³⁷ათა ყოვლითურთ განათლებულ არს გონებითა და ღამპრისა მის საღმერთო³⁸ასა.

6. ღამეყოელ ფარულად და დაუმრეტელად განმაბრწყინვებელ მოღუაწებითა და კეთილად ცხორებითა და სამართლად || **385vI (A)** აღიტაცოს ესეცა ვიდრე მესამედ ცადმდე და სამოთხედ.

¹ წარსტყუნავს BC; ² თათოეულსა B; ³ გულისა-ყონ B; ⁴ შთაც¹⁷ვენ B; ⁵ სცადეს B; ⁶ მესმნეს B;

⁷ უაჭუელად B, უეჭუელად C;

12. და რაათა წინაგანმზადებულთა მათ ღუაწლისა ნიჭთა და უხრწნელებისა გარგანთა მოღებად ღირს-ვიქმნნეთ ქრისტე იესუას⁶ მიერ უფლისა ჩუენისა⁷, რომლისა მიერ და რომლისა თანა დიდებაა მამისა სულით წმიდითურთ უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

„ჭემმარიტად სარკუმელ არიან სულისა საცნობელნი, რომელნი-იგი სულმან, უკუეთუ ვითარცა პატიოსანმან ვინმე დედაკაცმან, გარეთ ხილულსა ამას ნათელსა განცდად ჯეროანთა რათმე საქმეთა მყუდროებით განახუნეს, განათლდების“ 15, 9.

განცხადებულად _ ღჳ⊖⊖⊖⊖⊖⊖ _

„ბილწთა გულისზრახვათა მიერ არცა მისი სძალი არს და არცა განცხადებულად ცოლი კაცისა“... 28, 3.

განძლომა _ ႁႃႃႃႃႃႃႃႃ _ აღვსება, აღვავსებ, განვამლობ:

„მომკუდარ[ნი] ႃორცნი... ღირს იქმნებიან განძლომად საღმრთო^ასა მის სიკეთისაგან“ 25, 3.

გარდასლვა _ ⊖⊖⊖⊖⊖⊖⊖⊖ ႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃ _

„ბოროტად საფუძველად დაუდვა (ქალწულმა) თავსა თ^ასსა გულისთქუმა^ა იგი და გარდასლვისა უშჯულოება^ა“... 39, 1.

გემოთმოყუარება _ ႃႃႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃႃႃႃႃ _ სიამისმოყუარება :

„^აორცთა ზრუნვისა არა-ყოფა^ა არა მარხვად განაჩინა მოციქულმან, არამედ შესძინა, ვითარმედ... გემოთმოყუარება^ა ႃორცთა^ა მოლუაწისა მიერ განიკუეთოს“... 12, 1.

გემო^ასხილვა _ ႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃႃႃ _

a) გემო, გემოვნება, გამოცდილება:

„არა სასმენელნი განუხუნეს ყოველსავე სიტყუასა განუკითხველად, არამედ უჯეროთა სიტყუათა მიმართ, ვითარცა დამპალთა და მყრალთა გემო^ასხილვათა მოსწრაფედ დაიყვნეს იგინი“ 5, 3.

_ ႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃ _

b) გემო^ასხილვა^ა, გემო, გემოვნება :

1)

გინება^ა, აგინებს _ ႃႃႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃ _

1) „...იმრუშებს (ქალწული) მრუშებისა ცოდვითა... და არა ხოლო თუ ცოდავს, არამედ აგინებსცა უღმრთოებით“ 28, 3.

2) „ქორწინებისა იგი ხრწნილება^ა და გინება^ა განიცადა“ 23, 14.

გონება^ა _

a) ႃႃႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃႃႃႃႃႃ _ მეცნიერება, გულის^ამისყოფა:

„თ^ანიერ ზაკუისა და ორგულებისა, ესევითართა გონება^ა შეუძლებელ არს პოვნად“ 17, 4.

b) ႃႃႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃ _ გაგონება, მოგონება, გონიერება, სიბრძნე:

„თანაწარუვალ არს დაბეჭდულთა მათ სახეთა შექცევა^ა გონებისა“ 13, 9.

c) ႃႃႃႃႃႃႃႃႃႃ ႃႃႃ _

1) „სიტყუა^ა... შთა-რა^ა-ვარდენ სულსა ქალწულისასა ვითარცა წყალსა წმიდასა სიღრმეთა შინა გონებისათა, ზედა^ასზედათა ტრფიალებათა აღსძრვენ“ 14, 8.

2) „ გონება^ა ჩუენი, ვითარცა მხატვარი მაგალითსა, ესრეთ გამოსწერს სულსა ზედა გონებათა და განზრახვათა... ვინა^ათგან უ^აორცო არს, არარას მიეცემის ჭირსა წერისათ^ას, და რაოდენიცა ენებოს სივრცე ადგილისა^ა, ჰპოვებს და აღსწერს განზრახვათა, ვითარნიცა ენებნენ...“ 30, 2.

3) „უკუეთუ იყვნენ ხატნი იგი საღმრთო და წიგნთაგან წმიდათა და გულისზრახვათა სათნოთა აღწერილ... სამართლად ღირს-იქმნენ ქებისა“ 30, 5.

4) „დავიწყებითა აღვ^აორცნეთ ^ასენებანი, უჯეროთა და არაწმიდათა გულისსიტყუათა და გონებათანი...“ 31, 11.

5) „სული, გულისსიტყუათა მათ, რომელნი ႃორცთა მიერ სრულ-იყვნეს, საქმით წარმოაჩინებს“... 31, 6.

d) ◆◆■მჟღ□❖ჰენ ზ□ _ „იგი არს შემასმენელ თავისა თასისა და თათ იგი ღონე დაფარვისა შინაგან აქუს განმაქიქებელად მწიკულევანისა მის გონებისა მისისა“ 28, 1.

გონიერება _

ფ) ◆◆❖■მ◆ჰენ მ◆ჰენ ზჰ _ „... გონიერებისა თასისა ობაა აღმოუტოს“... 27, 8.

ბ) მ○ჟ□□❖■◆ჰ _ „სიყვარული ჯერ-არს... რათა გონიერებით საზომსა სიყვარულისასა აღჰრაცხდეს“ 43, 4.

ვ) ჟ□□❖■ჰ◆ჰენ მ◆ჰენ ზჰ _ „ხოლო რაოდენიცა რა იყვის უწესოა და არაწმიდაა, გონიერებისა ოელითა გარეშე სარკუმელთაასა განაგდის“ 15, 11.

დ) ჟ□□❖■ჟ○□ჰენ □■ენ ◆□ჰ _ „ჯერ-არს... რათა... აღმოცენებულსა მას ოორციელსა სიყვარულსა გონიერებით განჰკუეთდენ“ 37, 4.

გულისთქუმა _ □ფ❖□□ჰენ მ□ჰენ ◆□ჰ _ „მან თავი თასი განუტოს და ოორცთა გულისთქუმასა მიექცეს“ 42,5.

ღ

დამბადებელი _

ა) მ○ჟ◆◆□ჟ□❖ჰენ ზ□ - სამყაროს შემქმნელი: „...სოფლისა ამის აღვსება ინება დამბადებელმან“...3, 5;

ბ) □□ჰჰ◆ჰ❖ჰენ □■ენ მ◆ენ ზ□ - „...ჰემმარიტად უშუერება არს ქალწულისა... რომელსა აღეთქუას უბრწუნელება... სილაღე და ზუაობაა დამბადებელისა მიერ მიცემულისათა შუენიერებისა და საანჯმნო ყოფად სიკეთისა მის“...16, 2.

დამპალი, მყრალი _ ◆◆◆❖◆ჰენ მჰ:

„სასმენელნი უჯეროთა სიტყუათა მიმართ, ვითარცა დამპალთა და მყრალთა გემოასხილვათა მოსწრაფედ დაიყვნეს“... 5, 3.

დასაბამი _ მფ□მჰჰ❖ენ ზჰ - მთავარი, მთავრობა, პირველი, დაწყება საპირველი:

„...სულთა სხუაა რაამე დასაბამი ყონ“...38, 6.

დაფარული _ მფ□□❖□□ჰ◆□ჰენ □■ Ⴚ გამოუთქუმელი, უთქუმელი, მიუთხრობელი, ძნიად

გამოსათქუმელი, საიდუმლო, უშუერი:

„...ოორცნი... აღეადნიან რაა დაფარულთა შინა, აღწერილსა მას ნათელსა შინა უჩუენებს ყოველთა“...30, 4.

დაწულილებული მუცელი _ ზჰ მფჟ◆ენ ●მ□◆ჰ❖:

„...დაწულილებული მუცელი დასნილობისა მიერ უსულო-ჰყოფს გონებასა უძლურებითა ოორცთაათა“...10, 6.

დიდება -◆□□ფენ ჰჰენ ჰჰ - მგონებლობა, მოგონება საგონებელი, თნეობა, ნება, ცნობა,

განწესება, თხრობა, სარწმუნოება:

„კაცთა დიდებასა ქალწულებისათა ქალწულებისა სახითა მიიპარავს“... 28, 3.

2

ეზოასმოდლუარი _ ■◆○×☞☉◆☉×☞ ☞☞☞ ☞☉ _

a) ეზოასმოდლუარი:

„ჯერ-არს სიყუარული სულიერთა მოძლუართა, არამედ მართლითა სიყუარულითა და შეუმრღვევლითა, რაათა არა ზედაასზედა სწავლისა და სმენისა მათისაგან სიძისათას სწორად სიძისა შეიყუარნე იგი და დაჰასნა პატივი სიძისა და ეზოასმოდლუარნი პატივსა მეფისასა აღიყვანნე და დიდი სავნებელი მოიტყუა“ 37,1.

b) ქალწულისა ეზოასმოდლურებისა განმგებელი:

„და ვინცა კაცთაგანმან შეურაცხ-ყო დაფარული იგი პირი ანგელოზისა, რომლისადა რწმუნებულ არს მოლუაწება ცხორებისა ჩუენისა და უფროასლა ქალწულისა ეზოასმოდლურებისა განმგებელი და მცველი ქალწულებისა მისისა“ 29, 4.

c) ეზოასმოდლუარი და მოძლუარი:

„ზედაასზედა ზრახვით მით მისითა ტრფიალებასა მას მისსა თასა მომართ მოცვალებად ღონე-ჰყოფს და ეზოასმოდლურისა და მოძლურისა სახელითა და სახითა მემრუშედ სძლისა მრავალ მანქანად და ვერაგობით გამოჩნდების“ 37, 14.

ენა _ ☉◆◆◆☞☉ ☞☞☞ ☞☞ _

„ნუცამცა ერთითა რაათ სახითა იმრუშებს ქალწული: ნუცა ენითა...“ 27. 1.

ერთი დედის ნაშობი“ _ ☞☉○☉☉◆◆◆ _ შევეტყვები, შევესატყვისები:

„სიყუარულსა ძმათასა გარე მივაქცევთ, არამედ ყოველთავე, ვითარცა ერთისა დედისა ნაშობთა სიყუარულად შეუნდობთ და ერთისაგა დედისა ნაშობთა განკრძალულად სიყუარულსა განვაზრახებთ“. 44, 1.

ერთაორც _ ○☞☉◆ ◆☞☉☞ _

„იყვნენ ორნივე იგი ერთაორც“... 3,26.

ესავს _ ☉☉☉◆ _ მწამს:

„იგი ესავს ქალწულებისა უცოდველობასა“. 35, 5.

ესევიტარი _ ☞☞☉○☉◆◆◆ _ შევეტყვები, შევესატყვისები:

„არცა მას თანა-აც ესევიტარისა რაამე მოცემად შენდა“. 25, 1.

ექა _ ☞◆☉○◆●☞☉☉☉☉ ☉◆☞☉☉ ☞☞ _

„ექასათას და რიდობისა საქმედ უჯეროასა ვერ იკადრებს“ 28, 3.

3

ვირდევი _ ☞☉◆◆☞◆☉☉☉☉ ☉☉ _

„ყოველივე აგებულება კაცისა, ვითარცა ვირდევი რაიმე ალაგო დამზადებელმან“ 7, 2.

ვნება _ ☉☞◆☉☉☉☉ ◆☉☉ _

„წარდევნოს ვნება იგი“ 42,6.

ვნებითა ტრფიალებისათა _ ◆☉◆◆ ☞☉☉◆◆☉☉ ☉☞◆☉☉ _

„გული... განასივის მწარითა მით ვნებითა ტრფიალებისათა“ 14, 5.

ზ

„ზედაასზედა“ _ ◆◆◆☉☉☉☉☉☉ _ გამუდმებული:

„ზედაასზედა კეთილთა ასენებითა ანოცად მათდა ...და უჩინო-ყოფად ისწრაფოს“ 13, 16.

რ

რაბამობა, ვითარება _ _

„და ნუმცა რაბამობასა ოდენ გამოვიკულებთ ჩუენ შორის მყოფისა მწურვალეებისა და სიგრილისასა, არამედ ვითარებასაცა სიამელისა და ნოტიისასა“ 9, 10.

რვამწყობრი, მწყობრი _ _

„რომელმან-იგი სიმით წერისა აგლოვნებაა ისწავოს, ყოველთა მათ სიმიათა სახე და სახელი და გუარი რვამწყობრთა მათ, გინა ოთხმწყობრთაა, სულსა შინა თასსა უტართავს გამოსახულად, საამარად თასად და მისათხრობელად“ 31, 6. „დაივიწყებს და წარსწყმედს ასენებასა მათსა, ვიდრელა არცაა თუ ერთისა მწყობრთა მისთაგანისა ასენებაა დაშთის მის შორის“ 31, 13.

ს

საგრძნობელი, საცნობელი _ ||

„გრძნობა, გრძნობათა ორგანო:

„ნივთი გულისთქუმისაა ერთსახე არს და ვითარცა წყაროა რამე აორცთაგან აღმოდის და, ვითარცა ხუთთა ნაკადულთა მიმართ, ხუთთა საცნობელთა მიმართ განიყოფის და მათ მიერ შინაგან საგრძნობელთა შევალს“ 4, 6.

საზრდელი _ _

„საზრდელთაცა მარხვაა და ნემტნი-იგი მოლუაწებანი თავს-ისხნეს“ 2, 5.

სათნობაა _ _

„სათნობისა გზასა სლვად მოსწრაფე-იქმნეს“ 4, 2.

საღმობაა _ _

„შეითხინენ საღმობათა მათთას ქორწინებისათა“ 21, 7.

„სამჭედური“ _ _ სატყუარა, ცდუნება, ანკესი:

„ამის უკუე ყოვლისათას ჯერ-არს კრძალვაა ქალწულისაა... რათა მტკიცედ გამოსცემდეს სიტყუასა და ამასა და სლვითა და ყოვლითავე ძრვითა აორცთათა დაპყრობად გულისთქუმათა სამჭედურსა“... 18, 4.

„სანატრელი“ _ _ ნეტარი:

„რამეთუ ჭემმარიტად ღმრთისა სათნო-ყოფისა ნებებაა სხუაა არაარაა არს, არამედ, რათა თავი თასი საქებელ ყოს და სანატრელ“ 24, 6.

„სანოაგე“ _ _ სანელეხელი, საკმაზი:

„მარილიცა სანოაგე არს“ 9, 6.

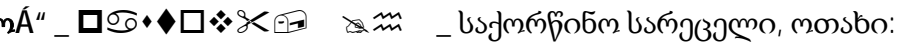
„სანუკვარი“ _ _ ნუგბარი, გემრიელი:

„რომელთამე მოლუაწეთა შორის... მარილსა ხოლო იამარებდეს სანუკვარად პურსა თანა“ 9, 2.

სასმენელი || სმენა _ _

„სასმენელთა ფიცხელთა ამათაგან მიარიდებს“ 5, 9.

„სათნობისა სიტყუათა ტკბილად სმენისაგან მეტყუელისა მის სულისა სიყუარულითა აღაორძინეს“ 36, 9.

„სასძლოა“ _ _ საქორწინო სარეცელი, ოთახი:

„აორცნი თასნი, ვითარცა სასძლოა და ტამარი მეუფისაა, ესრეთ აქუნდინ მომზადებულად“ 27, 2.

„დაუტეოს კაცმან მამაÁ თÁსი და დედაÁ თÁსი, არა დედაკაცმან, არამედ მამაკაცმან ტრფიალებისა მისთÁს დედაკაცისა შეყოფისა იძულებულმან“ 3, 22.

ტრფიალი _   _ მტრფიალობელი:

„შინაგანსაცა ტრფიალსა სათნო-ეყენენ“ 17, 6.

უ

„უბიწოÁ ქალწულებაÁ“ _   _

„...არა ვართ საბრალობელ ამისცა ესევითარისა კრძალულებისათÁს, რომელი ესე თავს-ვიდევით უბიწოÁსა ქალწულებისათÁს“ 45, 1.

„უგემურებაÁ“ _   _ ვნება, ურვა, მყრალობა, უშუერება:

„ცხორებაÁ უბოროტეს არს უგემურებისათÁს მეუღლებისა“ 23, 8.

უდებებაÁ _   _

„რომელმან-იგი ისწავა სიმიაÁ უდებებითა წერისა მისისაÁთა, დაივიწყებს და წარსწყმედს Áსენებასა მათსა“ 31, 13.

უვარისყოფაÁ _   _

„უვარისყოფაÁ ქალწულებისაÁ საძაგელ არს და საყუედრელ“ 40, 2.

უკუდავი სიძე _   _

„უკუდავისა მის სიძისა სძალსა არსადა განტევებულისა განხრწნაÁ იკადროს“ 42, 4.

უკუდავი ქმარი _   _

„უკუდავისა მის ქმრისასა მემრუმედ შეირაცხვის“ 39, 4.

„უფალი“ _   _ ბატონ-პატრონი:

„მამულთა ეზოთაგან ვერ განვალს ქალწული, ვიდრემდის უფლად და მოლუაწედ ცხორებისა თÁსისა მოიგოს ქმარი თÁსი“ 39, 7.

„უძლურებაÁ“ _   _

„უძლურებისათÁს ბუნებისა თანა-აც განყენებაÁ და უÁმარ-ქმნა ÁორცთაÁ“ 8, 1.

უხრწნელებაÁ ქალწულებისაÁ _   _

„არა ვართ ღირს ბრალობისა, რაÁთა უხრწნელებისათÁს ქალწულებისა ესევითარიცა ესე განკრძალვაÁ სძალსა ქრისტესა მიუთხრათ.“ 45, 2.

„უÁორცოÁ,“ „უნივთოÁ“ _   _ უსხეულო:

„არღარა მიხედავს Áორციელსა მას სიყუარულსა, რომელი აქუს მამაკაცისა მიმართ, არცა იგონებს, არამედ უÁორცოÁთა მით სულითა, რომელი მკÁდრ არს მის შორის, უÁორცოÁსა ღმრთისა საკუთრებასა და სიყუარულსა ფრთხილითა თუალითა განიცდის და უნივთოსა მას სიყუარულსა და ტრფიალებასა უმდაფრეს და უბრწყინვალეს ადაგზებს“ 4, 3.

ფ

„ფერი“ _   _ სახე, სამოსი, ქცევა, მანერები:

„...ესემცა არს საქმე ქალწულისაÁ, რაÁთა გონებითა და ძრვითა და სახითა და ფერითა და მხოლოÁ და სხუათა თანა თÁსსამცა ოდენ სიძესა სიწმიდით სათნო-ეყოფის“ 36, 1.

„სახითა და სიტყÁთა სძლად ჭემმარიტად ღმრთისად გამოჩნდეს“ 36, 2.

„ფიცხლად მოლუაწებაÁ“ _   _

მეტისმეტი თავაშეება:

„არა ჯერ არს... მხილველთაცა მისთა ცხორებისა შეძინებად“ 35, 3.

ძ

„ძალი შემწუელობისა“ _

მ ■ მ □ უ მ ✱ ❖ ზ ☎ ზ ✕ მ მ ① ◆ მ ✕ ✕ □ ◆ □ □ ❖ ✕ მ _ მოქმედება, საქმე, მოძრავობა, ძლიერება, ღონიერება, ღვაწლი, შეწევნა:

„ძალი იგი შემწუელობისა... შეედვას... ყოველსავე გუამსა“ 14, 9.

ძლიერება _ ❖ ◆ ❖ ■ ზ ○ ✱ ✕ მ მ ✱ ✕ მ ზ მ _ ძალი, ერი, მადლი:

„არცა ურწმუნო არს ღონიერისა მისთა და საჭიროთა საამართა მომპოვნებელისა თასისა ქმრისა ძლიერებისა“ 24, 3.

წ

„წესი“ _

ღ ◆ □ □ ❖ □ მ ✱ ✕ _ დადგენილება, მოსაზრება:

„ჯერ-არს ქალწულისადა, რაათა განემოროს ქორწინებისა წესთაგან“ 23, 3.

„წესი და სახე“ _ ◆ □ □ ❖ □ □ ✕ მ ზ □ _ გზა, საშუალება:

„ესე ვთქუთ წესისათა და სახისა გემოთმოყუარებისა“ 9, 12.

წვალება _ ❖ ზ მ ზ ზ ✱ □ მ ✱ ✕ ზ მ ❖ □ ❖ უ ○ ზ ❖ ზ _

„...წვალება სოფელსა შინა დასთესეს...“ 33, 6.

წიგნი _

□ ✱ ■ ზ ✕ მ ზ ზ ✕ ✕ მ ზ □ _

„საქმით ვერ სრულ-იქმნენ წიგნსა მას შინა სულისასა“ 31, 5.

❖ მ ❖ ● ◆ □ ✕ მ ზ მ _ საწერი დაფა:

„რომელმან-იგი სიმით წერისა აელოვნება ისწავოს... სულსა შინა აღწერილთა მათ აელთამიერითა აღწერითა წიგნთა შინა წარმოაჩინებს“ 31, 6-7.

წინამძღუარი _ ზ ზ □ მ უ მ მ ◆ მ ❖ ✕ მ □ ◆ ✕ მ ზ □ _

„ზრახვასა მას წინამძღურისა თასისასა შემსჭუალულ არს“ 17, 11.

წმიდა _ ✱ ზ მ ✕ მ ■ ◆ □ ✕ მ □ ■ _ შეუბღალავი, სუფთა, უბრწნელი:

„წმიდასა მას შესაწირავსა საღმრთოსა მემრუშითა მით აელითა შეეხო“ 41, 1.

„წმიდა და პატიოსანი“ _ მ ✕ მ ✱ ❖ ❖ ❖ მ ✕ _ სასარგებლო, საამო:

„იხილის წმიდა და პატიოსანი სათნობა“ 15, 10.

წმიდა ტრფიალება _ ზ □ ზ ზ □ ზ □ □ ✕ ✱ მ □ ❖ ✕ _

„აჩუენეს წმიდა იგი ტრფიალება მისი“ 25, 18.

ჭ

ჭამადი _

_ ✱ მ ❖ მ ❖ ○ ზ მ ზ ❖ □ ✕ მ ◆ □ მ _ საჭმელი, საწოვავე:

„ყოველთა ჭამადთა მიმართ უაღაროდ მიშუება გემოასხილვისა ბოროტ არს“ 8, 2.

_ ზ ზ ❖ ზ ❖ □ □ ✱ ✕ მ მ ✱ ✕ მ ზ მ _

„ჯერ-არს, რაათა ქალწულივე იყოს და არცა ერთისა ჭამადთა სიტკბოებისაგან ლიქნილი გულისთქუმათა მიერ განიხრწნებოდის“ 7, 7.

ჭემმარიტი

☩ღ●ᄇᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃ _ მართალი, განცხადებული:

„და უმრავლესნი სახელსა ხოლო ქალწულებისასა განიცდიან და არარას ზრუნვენ ჭემმარიტისა ქალწულებისათჲს“ 2, 8.

☩ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃᄃᄃ _ ჭემმარიტება, თვისებითი, საკუთარი, ერთგული:

„ენება, რაჲთა ჭემმარიტი იგი სიყუარული მისი საანჯმნო-ყონ“ 25, 16.

☩ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ _

„სიღრმეთა შინა სულისათა დაუნერგავს კეთილთა ამათ ჭემმარიტი სიმდიდრე“ 1, 4.

ჭემმარიტი ქალწულებაჲ - **ღ●ᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ** -

„ხოლო ყოველსავე შუენიერებასა ჭემმარიტისა ქალწულებისასა შეამკობს“ 16, 1.

ხ

ხატებაჲ და მსგავსებაჲ _ **☩ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃ** _

„თითოეულსა ცხოველსა თჲსი ხატებაჲ მსგავსებაჲ ... განუკუთნა“ 3, 5.

ხატი _

a) **☩ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃ** _

„სახენი იგი ხატისა მის ხილულისანი თავსა თჲსსა შორის გამოიწერნეს“ 13, 7.

b) **ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃ** _

„სანელებელად სახედველთა შეჰმოსდეს სივერაგესა გულებისასა ხატსა თჲსსა“ 18, 1.

c) **ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃ** _

„უკუეთუ მიადგნეს სადამე თუალნი, რაჲთა წინა-უკუმოჲთა ძალითა ხატნი იგი, რომელნი აიძულებდენ, რაჲთა გამოსახნეს მის შორის, გარეწარაქცინეს და აწოცნეს თავისა თჲსისაგან“... 13, 9.

d) **ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃ** _

„ესრეთ იქმნების ხილვაჲ დაფისა მის სულიერისაჲ, მრავალფერთა და პირად-პირადთა ხატთა მიერ აღვსებულად და ყოველთავე სახილველად წინაშე მდებარედ“ 30, 4.

ხილი _ **☩ღᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃ** _ ნიგოზი, ვაშლი, ხეთა ნაყოფი, ხილნარი:

„თანა-ედვას კრძალვაჲ ხილთაგან“ 9, 4.

ჯ

ჯეროვანი _ **☩ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ** _ დავსდებ, ზედ მივმართავ, წარვმართავ:

„ჯეროვანთა რათმე საქმეთა“ 15, 8.

ჯეროვნად _

a) **☩ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ** _ სამართლად:

„ჯეროვნად შეიყვნეს“ 38, 5.

c) **☩ღᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ ᄃᄃᄃ** _ შესაბამობა, პროპორციულობა:

„ჯეროვნად მიუზღავს საწმარსა სიტყასასა“ 20, 12.

